

DET KONGELIGE
FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2005–2006)

FOR BUDSJETTÅRET 2006

Utgiftskapitler: 1000–1070, 2415 og 2540

Inntektskapitler: 4000–4070

Innhold

Del I

Innledning til programområde 16	
Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning	9
1 Mål og utfordringer: Verdier fra havet – Norges framtid	11
1.1 Marin næringsutvikling	11
1.2 Kystforvaltning	13
2 Hovedtrekkene i budsjettforslaget	14
2.1 Programkategori 16.10 Administrasjon	14
2.1.1 Hovedtall	15
2.2 Programkategori 16.20 Forskning og utvikling	15
2.2.1 Hovedtall	16
2.3 Programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning	16
2.3.1 Hovedtall	16
2.4 Programkategori 16.60 Kystforvaltning	16
2.4.1 Hovedtall	16
3 Oversiktstabeller	17
3.1 Bruk av stikkordet «kan overføres»	19
3.2 Årsverk under Fiskeri- og kystdepartementet	20
3.3 Aksjekapital og fond	20
4 Modernisering, organisasjons- og strukturendringer under Fiskeri- og kystdepartementet	22
4.1 En enklere hverdag for brukerne ..	22
4.2 Omdanning av Kystverket	
Produksjon til aksjeselskap	23
4.3 Eksportutvalget for fisk AS	23
4.4 NOFIMA AS	23
5 Oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget	25
5.1 Anmodningsvedtak nr. 361 (2004-2005) – styrket ressurskontroll i fisket	25

Del II

Budsjettforslaget	27
Programområde 16 Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning	29
<i>Programkategori 16.10 Administrasjon</i>	<i>29</i>
Kap. 1000 Fiskeri- og kystdepartementet, jf. kap. 4000	29
Kap. 4000 Fiskeri- og kystdepartementet, jf. kap. 1000	32
Kap. 1001 Deltakelse i internasjonale organisasjoner	33
<i>Programkategori 16.20 Forskning og utvikling</i>	<i>36</i>
Kap. 1020 Havforskningsinstituttet, jf. kap. 4020	42
Kap. 4020 Havforskningsinstituttet, jf. kap. 1020	50
Kap. 1021 Drift av forskningsfartøylene, jf. kap. 4021	51
Kap. 4021 Drift av forskningsfartøylene, jf. kap. 1021	52
Kap. 1022 NIFES, jf. kap. 4022	52
Kap. 4022 NIFES, jf. kap. 1022	57
Kap. 1023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU, jf. kap. 4023	57
Kap. 4023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU	73
<i>Programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning</i>	<i>74</i>
Kap. 1030 Fiskeridirektoratet, jf. kap. 4030	99
Kap. 4030 Fiskeridirektoratet, jf. kap. 1030	105
Kap. 1040 Fiskeristøtte og strukturtiltak, jf. kap. 4040	106
Kap. 4040 Fiskeristøtte og strukturtiltak, jf. kap. 1040	107
Kap. 1050 Diverse fiskeriformål	108
Kap. 4050 Diverse fiskeriformål, jf. kap. 4050	111
Kap. 2415 Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak	111
<i>Programkategori 16.60 Kystforvaltning</i>	<i>114</i>
Kap. 1062 Kystverket, jf. kap. 4062	124
Kap. 4062 Kystverket, jf. kap. 1062	143
Kap. 1070 Samfunnet Jan Mayen, jf. kap. 4070	143
Kap. 4070 Samfunnet Jan Mayen, jf. kap. 1070	144

Programområde 33	145	7.8	Resultatområde «Internasjonalt miljøsamarbeid»	159
<i>Programkategori 33.40 Arbeidsliv</i>	145	7.9	Oppfølging av grønn stat	161
Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	145	7.10	Oversikt over den samlede miljøpolitiske satsingen under Fiskeri- og kystdepartementet	162
Del III		8	Likestilling	163
Andre saker	147	8.1	Økt kvinneandel i fiskeri- og havbruksnæringen	163
7 Sektorovergripende miljø-politikk	149	8.2	Likestilling i Fiskeri- og kystdepartementet og underliggende etater .	163
7.1 Resultatområde «Vern og bruk av biologisk mangfold i marine og kystnære områder»	149	9	Sikkerhet og beredskap	165
7.2 Resultatområde «Kulturminner og kulturmiljøer»	154	Vedlegg 1		
7.3 Resultatområde «Friluftsliv»	155	Ressurskontroll		172
7.4 Resultatområde «Overgjødsling og oljeforurensning (Havforurensning)»	155	Vedlegg 2		
7.5 Resultatområde «Helse- og miljøfarlige kjemikalier»	157	Evalueringsordningen for kystflåten ..		179
7.6 Resultatområde «Avfall og gjenvinning»	158	Vedlegg 3		
7.7 Resultatområde «Klimaendringer, luftforurensning og støy»	159	Strukturtiltakene i kystfiskeflåten		184

Tabelloversikt

Tabell 3.1	Antall årsverk pr. 1. mars 2005 ...	20	Tabell 6.7	Oversikt over forbruk på kap. 1040 post 70 i 2004	107
Tabell 3.2	Oversikt over Fiskeri- og kystdepartementets eierinteresser	20	Tabell 6.8	Prosentvis fordeling av antatt effekt på resultatområder	125
Tabell 6.1	Oversikt over kontingenter til internasjonale organisasjoner i 2006	35	Tabell 6.9	Krav til tilgjengelighet for navigasjonsinstallasjoner	128
Tabell 6.2	Oversikt over Havforsknings_instituttets virksomhetsbudsjett for 2005 samt budsjett og regnskapstall for 2004 (tall i 1000 kroner)	43	Tabell 6.10	Oversikt over nyanlegg navigasjonsinstallasjoner	129
Tabell 6.3	Nøkkeltall for Fiskeriforskning ..	63	Tabell 6.11	Oversikt over utviklingen innenfor lostjenesten	132
Tabell 6.4	Nøkkeltall for Norconserv	63	Tabell 6.12	Sammenligning av planrammen i Nasjonal transportplan 2002-2011 (NTP) og forslag til budsjett 2006 (alle tall i mill. 2006-kroner, ekskl. mva)	140
Tabell 6.5	Nøkkeltall for SINTEF Fiskeri og havbruk	63			
Tabell 6.6	Oversikt over hovedområdene dekket av tilskuddet i 2005 (i 1000 kroner)	70			

Tabell 6.13	Bevilgninger på Kystverkets poster fordelt på virksomhetsområder (alle tall i 1000 2006-kroner, ekskl. mva.)	140
Tabell 6.14	Utdrag fra Redningsselskapets aktivitetsstatistikk	141
Tabell 7.1	Fordeling på programkategori av utgifter som i sin helhet brukes til miljøforbedringer, eller miljøhensynet er avgjørende for at tiltaket gjennomføres	162

Vedlegg 1

Tabell 1.1	Kystvaktens inspeksjonsstatistikk	172
Tabell 1.2	Fiskeridirektoratets inspeksjonsstatistikk	173

Vedlegg 2

Tabell 2.1	Bruk av driftsordningen per 13. mai 2005 fordelt på fylke, fartøygruppe og fiskeri	180
------------	--	-----

Tabell 2.2	Andel av kvotene utvekslet gjennom driftsordningen	181
Tabell 2.3	Spesialisering/utveksling av driftskvoter 2004-2005 (per 13. mai 2005))	1819

Vedlegg 3

Tabell 3.1	Deltakeradganger per 1. januar 2005 med hjemmelslengde mellom 10 og 14,99 meter	185
Tabell 3.2	Utvikling i antall deltakeradganger med hjemmelslengde mellom 10 og 14,99 meter	186
Tabell 3.3	Utvikling i selskapsform for fartøy med hjemmelslengde mellom 10 og 14,99 meter	186
Tabell 3.4	Antall deltakeradganger trukket inn i perioden 1. juli 2003-31. desember 2004	187
Tabell 3.5	Bruk av strukturkvoteordningen fra 1. januar 2004 til 19. mai 2005	188

Figuroversikt

Figur 6.1	Oversikt over finansieringskildene til Havforskningsinstituttet og forskningsfartøyene i 2004 (eksklusiv investeringer).	43
Figur 6.2	Finansieringskilder for NIFES i 2004	51
Figur 6.3	Driftsresultat for fiskeriforskningsinstituttene 2000-2004	62
Figur 6.4	Fordeling av driftsinntektene for fiskeriforskningsinstituttene i 2004	62
Figur 6.5	Norsk eksport av sjømat 1992-2004	75
Figur 6.6	Forholdet mellom eksportverdi og førstehandsverdi for fangst og ppdrett 1992-2004.	78
Figur 6.7	Oppdrett av laks, ørret og andre fiskearter. Solgt mengde og førstehandsverdi	79
Figur 6.8	Salg av laks og ørret totalt og salg per sysselsatt.	80
Figur 6.9	Utvikling i antall konsesjoner 1993-2004	80
Figur 6.10	Gjennomsnittlig driftsmargin og gjennomsnittlig produksjonskostnad per kilo. Laks og regnbueørret.	81
Figur 6.11	Rømming av laks og ørret 1994 -2004 (1000 stk.)	84
Figur 6.12	Utvikling av gytebestanden for bunnfisk i Barentshavet og Norskehavet i perioden 1986-2005	86
Figur 6.13	Utvikling i gytebestanden for pelagisk fisk i perioden 1986-2005	86
Figur 6.14	Totalfangst og førstehandsverdi norske fartøy 1990-2004	88
Figur 6.15	Utvikling i driftsmargin og totale driftsinntekter for fartøy større enn 8 meter 1990-2003	88
Figur 6.16	Utvikling i fangst, antall fiskere og fangst per fisker 1945-2004	89
Figur 6.17	Regional fordeling av fangst 1990-2003	89

Oversikt over bokser

Boks 6.1	Bekjempelse av bakterieinfeksjoner i marine organismer	39	Boks 6.8	Ressurssituasjonen	87
Boks 6.2	Satsing på marin forskning i Tromsø	41	Boks 6.9	Evaluering av driftsordningen for kystflåten	90
Boks 6.3	Økosystemtokt	45	Boks 6.10	Strukturordninger for fartøy under 15 meter	90
Boks 6.4	Trygg skjellmat – algegifter og tungmetaller	54	Boks 6.11	Marint innovasjonsprogram	98
Boks 6.5	Stort potensial for økt økonomisk gevinst i tørrfisknæringen	69	Boks 6.12	Photofish	112
Boks 6.6	WTO-forhandlingene og norsk fiskeri- og havbruksnæring	77	Boks 6.13	Norge er en aktiv medspiller i EUs arbeid for å fremme nærskipfart i Europa	120
Boks 6.7	Nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder, runde 1 og runde 2. Program for overvåking og evaluering.	83	Boks 7.1	Sykdommer hos ville akvatiske organismer med mulige konsekvenser for artenes eksistens	151
			Boks 7.2	Persistent organiske miljøgifter ..	157

DET KONGELIGE
FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2005–2006)

FOR BUDSJETTÅRET 2006

Utgiftskapitler: 1000–1070, 2415 og 2540

Inntektskapitler: 4000–4070

*Tilråding fra Fiskeri- og kystdepartementet av 23. september 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

Del I

*Innledning til programområde 16
Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning*

1 Mål og utfordringer: Verdier fra havet – Norges framtid

1.1 Marin næringsutvikling

Fiskeri- og havbruksnæringen har forbedret sin lønnsomhet, men overkapasitet i forhold til ressursgrunnlaget er fortsatt en betydelig utfordring.

Det er et mål å utvikle en norsk sjømatnæring som forstår og legger vekt på forbrukernes kulinariske og ernæringsmessige ønsker, og at forbrukerne har tillit til at norsk sjømat er trygg. Dette forutsetter en mer kunnskaps- og teknologibasert marin næring. Det høye norske kostnadsnivået på den ene siden, og norske fortrinn som rent hav og høyt utdannet arbeidskraft på den andre siden gjør det strategisk riktig å stimulere til utvikling av produkter det er stor betalingsvilje for. Effektive leveranser av fersk høykvalitets sjømat både fra fangst og oppdrett er eksempel på dette.

St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker trekker opp hovedlinjene i regjeringens politikk for marin sektor. Meldingen dreier fokus fra et råvareperspektiv til et forbruker- og markedsperspektiv og den globale konkurransen som norske marine næringer deltar i. Målet er en bærekraftig næring bestående av internasjonalt konkurransedyktige, lønnsomme og omstillingsdyktige foretak med høy innovasjons- og nyskapingsevne, som sammen med annen næringsvirksomhet bidrar til å utvikle robuste og levedyktige kystsamfunn. Stortingets behandling av meldingen viste at det er bred tilslutning til perspektivene som trekkes opp.

Globaliseringen har endret rammebetingelsene for alt næringsliv de siste årene. Det er en hovedutfordring for politikken for marin næringsutvikling å legge til rette for at marin næring har høy internasjonal konkurransekraft.

Fra naturens side har Norge unike muligheter. Norge har en langstrakt kyst, og forvalter havområder som er mer enn seks ganger større enn våre landarealer. De norske havområdene inneholder noen av verdens rikeste fiskebanker, og miljøet er blant verdens reneste og beste leveområder for en lang rekke arter. Kystområdene gir oss gode muligheter for utvikling og lokalisering av havbruksnæringen. En bærekraftig høsting av havets ressurser kombinert med innovative forsknings-

og næringsmiljøer gir de beste forutsetningene for videre utvikling av marin sektor.

Fiskeri- og havbruksnæringen er basert på biologisk høsting og produksjon, som i sin natur er ustabil. I tillegg til dette lever næringen med usikkerhet knyttet til handelsbetingelsene i viktige markeder som EU og USA. De viktigste produktene konkurrerer dessuten på et internasjonalt matvaremarked preget av subsidier og sektorinteresser. Marin sektor lever således med usikkerhet i begge ender av verdikjeden. Det er derfor helt sentralt at myndighetene bidrar til mest mulig stabile og forutsigbare rammevilkår.

Regjeringen vil fortsatt gi høy prioritet til arbeidet med de handelsbarrierer vi står overfor og til arbeidet i de multinasjonale og bilaterale fora som legger til rette for effektiv og rettferdig internasjonal handel.

Det marine potensialet kan ikke utnyttes fullt ut for sjømatnæringen har tilfredsstillende europeisk markedsadgang. Det er bare to måter å oppnå dette på; enten må Norge bli EU-medlem, eller så må fisk integreres i det indre marked gjennom endring av EØS-avtalen. Når det gjelder bearbeidingsindustrien, viser erfaringene at EU-medlemskap ville gitt bedre rammebetingelser for disse arbeidsplassene.

En ansvarlig finanspolitikk som har lagt til rette for et lavt rentenivå, stabilitet i kvotefordelingen og en politikk som legger til rette for økt lønnsomhet har ført til optimisme i fiskeri- og havbruksnæringen. Arbeidet med forenkling av offentlig sektor skal videreføres, og det skal sikres at offentlig sektor er serviceinnstilt og koordinert. Forvaltning og utviklingstiltak må baseres på en helhetlig verdikjedetankegang.

I alle tider har menneskeheten høstet og utnyttet havets produksjonspotensial for å skaffe mat og arbeid. For Fiskeri- og kystdepartementet er det sentralt at dette perspektivet legges til grunn også for moderne forvaltning. Havets ressurser og produksjonspotensiale skal utnyttes til å sikre jordens befolkning sjømat og andre nyttige produkter. Bærekraftig forvaltning med fokus på denne sentrale utfordringen må ligge til grunn i diskusjoner om bruk og vern, og i en samlet forvaltning av havet.

Havmiljø

Fiskeri- og havbruksnæringen er basert på fornybare ressurser. Et rent hav og et produktivt økosystem er nødvendig for vedvarende høsting. Det er en utfordring for myndighetene å hindre utslipp av miljøgifter som på kortere eller lengre sikt kan forringe havmiljøkvaliteten og føre til dårligere leve- og vekstbetingelser. Siden norsk miljø påvirkes sterkt av kilder i andre land, krever dette aktivt internasjonalt samarbeid.

Ressursforvaltning

Målet for ressursforvaltningen er å legge til rette for et uttak som sikrer et varig høyt utbytte av ressursene som grunnlag for marin næringsutvikling, samtidig som hensynet til det marine økosystemet ivaretas.

En effektiv ressurskontroll er en nødvendig forutsetning for å forebygge og avdekke ressurskriminalitet. Under kvoteforhandlingene med Russland i 2004 ble Norge og Russland enige om en rekke kontrolltiltak, som i løpet av 2005 har blitt implementert i nasjonal forvaltning. Fiskeri- og kystdepartementet har det siste året prioritert å styrke samarbeidet med Russland for å bekjempe ulovlig fiske i Barentshavet. Den blandede norsk-russiske fiskerikommisjon har tatt i bruk en ny forvaltningsregel for norsk-arktisk torsk som ivaretar både hensynet til torskebestanden og stabilitet og forutsigbarhet i næringen. Også i samarbeidet med EU har kontrollspørsmålet stått sentralt.

Fordeling av ressursgrunnlaget og reguleringsene av fisket skal legge til rette for et langsiktig høyt og stabilt inntektsnivå. Stabilitet og forutsigbarhet i kvotefordelingen er en forutsetning for dette. Det er en særlig utfordring å sikre at alle grupper i fiskeflåten har tilgang til struktureringsordninger som kan bidra til å tilpasse flåten til ressursgrunnlaget og de økonomiske rammebetingelsene i fiskerinæringen.

Akvakultur

Produksjonen i norsk akvakulturnæring har hatt en uavbrutt vekst i over 20 år. I tillegg til laks og ørret kommer nye marine oppdrettsarter til, og det satses også på havbeite og fangstbasert havbruk.

De naturgitte gode betingelsene for akvakultur er viktige konkurransefortrinn for Norge. Artsmangfoldet i oppdrett, produksjonsformer, forproduksjon og utnyttelse av marin biomasse øker stadig i omfang. Mulighetsrommet og verdiskapingspotensialet i norsk akvakultur er meget stort, og

det er derfor viktig å sikre næringen gode rammebetingelser.

Den nye akvakulturloven som trer i kraft 1. januar 2006 viderefører viktige målsetninger fra tidligere lover, men virkemidlene for forvaltningen av næringen er modernisert. Fokuset i den nye loven er at den skal fremme næringens lønnsomhet innenfor rammene av en bærekraftig utvikling, og bidra til verdiskaping på kysten. Loven gir næringen et større og mer selvstendig ansvar for miljøet. Tiltakene for å sikre en bærekraftig utvikling er dynamiske.

De fleste reguleringer av eierskap oppheves, samtidig som det legges til rette for overføring og pantsettelse av tillatelser gjennom etablering av et nytt akvakulturregister i Brønnøysund. Samlet sett vil dette gi næringen større forretningsmessig handlingsrom. Departementet tar videre sikte på å utvikle en strategi for hvordan akvakulturnæringens bruk av tilgjengelig areal kan gjøres mer effektiv for å sikre vekst, økonomi, helse, velferd og miljøhensyn.

Trygg sjømat av riktig kvalitet

Norsk sjømat skal være trygg, sunn og velsmakende og av riktig kvalitet. Gjennom forskning og overvåking skal det dokumenteres at norsk sjømat er trygg og sunn. Det skal arbeides nasjonalt og internasjonalt for å dokumentere og kommunisere på en balansert måte til forbrukerne de helsemessige effektene av å spise sjømat. Det skal etableres en frivillig merkeordning for norske sjømatprodukter med en kvalitet vesentlig høyere enn minstekravene i regelverket.

Det norske innenlandsmarkedet er et viktig marked og utstillingsvindu for sjømatnæringen. Det er et stort uutnyttet potensial for økt innenlands omsetning av sjømat. Departementet har derfor i samarbeid med både sjømatnæringen og matvarekjedene satt fokus på hvordan dette potensialet best kan utnyttes. Utviklingen går i en positiv retning.

Helse og velferd hos akvatiske organismer

God fiskehelse bidrar til god økonomi og en positiv næringsutvikling, og er også viktig for å beskytte villfisk og miljø. Det er en utfordring å legge til rette for vekst i akvakulturnæringen og samtidig sørge for at sykdoms- og smittestoffsituasjonen holdes under tilstrekkelig kontroll. Det skal derfor utvikles et overvåkingssystem som kan registrere hvilke sykdommer det er grunn til å kontrollere, på bakgrunn av den betydningen de har som tapsfaktorer for næringen. Samtidig er det nødvendig å

harmonisere norske tiltak med internasjonale rammebetingelser på området.

Jevnt over betraktes helsesituasjonen i akvakulturnæringen som god, bl.a. på grunn av vaksiner mot bakteriesykdommer. Innenfor lakseoppdrett har det i stor grad lyktes å kontrollere de viktige tapsbringende bakteriesykdommene ved utvikling og bruk av gode vaksiner. Dette gjør at bruken av antibiotika i akvakulturnæringen nå er svært lav. Det gjenstår å utvikle gode vaksiner mot virussykdommer, mot lakselus og mot sykdommer hos de nye marine oppdrettsartene.

God fiskevelferd gir god økonomi for næringsaktørene og godt omdømme i eksportmarkedene. Norge skal være i front når det gjelder forskning og kunnskap om fiskens adferd og velferd. Regelverket på området skal utvikles videre. Utvikling av velferdsindikatorer for fisk prioriteres. En velferdsindikator skal være til hjelp for oppdretter eller røkter i det daglige arbeidet mht. fiskens velferd. Velferdsindikatorer vil være observasjoner på fisken selv eller i dens omgivelser som gir signal om at noe ikke er optimalt og må korrigeres. Indikatorene skal være praktiske, være vitenskapelig fundert samtidig som de skal være utprøvd før de innføres.

Forskning, innovasjon og kompetanse

Forskning inngår som grunnlag for forvaltningens beslutninger knyttet bl.a. til kvotefastsetting, miljøovervåking, fiskehelse i oppdrett, sjømattrygghet og markedsforståelse. En betydelig innsats innen forskning og innovasjon legger også grunnlaget for lønnsomme og konkurransedyktige bedrifter i alle ledd av den marine verdikjeden.

For å realisere kunnskapen som genereres innen marin FoU og for å stimulere alle aktørene innen marin sektor til bygging av en sterk næring, foreslås det at det etableres et bredt marint innovasjonsprogram. Markedsdrevet innovasjon gjennom hele verdikjeden, utvikling av produkter med høyere verdi og stabile og langsiktige relasjoner mot markedene vil stå sentralt i programmet.

Framtidens fiskeri- og havbruksnæring vil ha behov for kompetent arbeidskraft. Det er viktig at

næringen framstår som en attraktiv arbeidsplass for personer med relevant utdanning og evner å omsette denne kompetansen i høyere produktivitet og lønnsomhet. Det er også viktig at det utdannes og rekrutteres forskere til kunnskapsmiljøene rundt næringen. Bedriftene vil også ha bruk for medarbeidere med vitenskapelig kompetanse på aktuelle felt.

1.2 Kystforvaltning

Transport til sjøs er en miljøvennlig og sikker transportform. Et godt utbygd og effektivt transportnett er av stor betydning for næringslivets konkurranseevne, verdiskaping og sysselsetting.

Konsekvensene av en ulykke kan være alvorlige. Sjøsikkerhet og beredskap mot akutt oljeforurensning er derfor viktige elementer i Regjeringens arbeid med å tilrettelegge for sjøtransport som en moderne og effektiv transportform.

Norskekysten er en sentral transportåre. Sjøtransporten betyr særlig mye for import og eksport av varer, men er også viktig for innenriks godstransport og lokal persontransport. En konkurransedyktig sjøtransport som tilfredsstiller vareeierens og passasjerens behov for transporttjenester, forutsetter at havnene er sikre og effektive. Det vil derfor bli lagt til rette for at havnene utvikles til hensiktsmessige knutepunkt i transportkorridorene som binder sammen ulike deler av landet, og som kobler det innenlandske transportnettet til det internasjonale transportnettverket.

Skipstrafikken i norske farvann forventes å øke, særlig når det gjelder skip som fører farlig og forurensende last. Det vil derfor være behov for å gjennomføre tiltak i takt med endringen i risikobildet langs kysten. Regjeringen har i St.meld. nr. 14 (2004-2005) På den sikre siden – sjøsikkerhet og oljevernberedskap lagt fram en oversikt over hvilke tiltak som bør følges opp i årene som kommer. Regjeringen vil løpende vurdere risikobildet langs kysten og sørge for at tiltak innen forebyggende sjøsikkerhet og oljevernberedskap er tilpasset endringer i risikonivået.

2 Hovedtrekkene i budsjettforslaget

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid til alle, økt verdiskaping, videreutvikling av det norske velferdssamfunnet, rettferdig fordeling og langsiktig bærekraftig utvikling. For å nå disse målene fører Regjeringen en økonomisk politikk for høy, bærekraftig og stabil vekst i norsk økonomi.

Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for å nå hovedmålene i den økonomiske politikken. Regjeringen legger stor vekt på å bedre rammevilkårene for næringsvirksomhet, bl.a. ved å føre en økonomisk politikk som underbygger næringslivets konkurranseevne.

Regjeringen følger retningslinjene for budsjett-politikken som Stortinget har sluttet seg til. De budsjettpolitiske retningslinjene sikter mot en langsiktig forsvarlig innfasing av petroleumsinntektene i norsk økonomi, om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av Statens petroleumsfond (handlingsregelen). Retningslinjene bygger på at budsjettpolitikken må være opprettholdbar over tid. Samtidig skal budsjettpolitikken bidra til en stabil økonomisk utvikling. Retningslinjene for pengepolitikken innebærer at Norges Banks rentesetting skal rettes inn mot lav og stabil inflasjon. Det betyr at pengepolitikken har en klar rolle i å stabilisere den økonomiske utviklingen.

Over tid er det veksten i fastlandsøkonomien som bestemmer utviklingen i velferden i Norge. Det må derfor legges avgjørende vekt på å fremme verdiskaping og produktivitet både i offentlig og privat sektor. Skattereformen og et lavere skatte- og avgiftsnivå kan bidra til å øke arbeidsstyrken, styrke kapitaltilførselen til næringslivet og bedre utnyttelsen av våre samlede ressurser. Forskning og utvikling (FoU), utdanning og godt fungerende markeder er viktig for å sikre langsiktig vekst i økonomien. Moderniseringsarbeidet i offentlig sektor sikter mot et bedre og mer kostnadseffektivt tjenestetilbud.

Norsk økonomi går godt. Etter konjunkturomslaget i 2003 har veksten i fastlandsøkonomien vært sterk. Lave renter og markert økning i inntekt og formue har bidratt til at husholdningenes etterspørsel har vært den viktigste drivkraften bak oppgangen. Etter hvert har også lønnsomheten i næringslivet bedret seg og fastlandsinvesteringene har tatt seg opp. Kraftig vekst i oljeinveste-

ringene og god utvikling i internasjonal økonomi har gitt ytterligere vekstimpulser mot fastlandsøkonomien og bidratt til at oppgangen i norsk økonomi gradvis er blitt bredere basert. Verdiskapingen øker raskt, og både bedriftsledere og husholdninger ser optimistisk på framtiden. Sysselsettingen er på god vei oppover, og det ventes at veksten vil fortsette neste år. Tallet på registrerte ledige avtar, samtidig som inflasjon og renter er på et lavt nivå.

Innenfor marin sektor skal fokuset dreies fra et råvareperspektiv til et forbruker- og markedspektiv, og det skal legges til rette for en bærekraftig næring bestående av internasjonalt konkurransedyktige, lønnsomme og omstillingsdyktige foretak med høy innovasjons- og nyskapingsevne. Dette gjelder både fiskeflåten, havbruk og landbasert næringsliv.

Fiskeri- og kystdepartementets budsjettforslag for 2006 har en utgiftsramme på 2 647,585 mill. kroner og en inntektsramme på 927,98 mill. kroner under programområde 16. Det er trukket ut 128,567 mill. kroner fra utgiftsrammen som følge av omleggingen av systemet for utgiftsføring av merverdiavgift i offentlig sektor fra og med 2006. Justert for uttrekk av merverdiavgift viser budsjettforslaget en nominell økning på 103,682 mill. kroner eller 3,9 pst. i forhold til saldert budsjett 2005. Inntektsrammen foreslås økt med 29,278 mill. kroner, eller 3,25 pst. i forhold til saldert budsjett 2005.

I tillegg foreslås det en utgiftsramme på 38 mill. kroner knyttet til Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde under programområde 33, kap. 2540 post 70 tilskudd, som omfatter a-trygd for fiskere og fangstmenn.

De prioriterte områdene omtales i det følgende under de respektive programkategoriene.

2.1 Programkategori 16.10 Administrasjon

Bevilgningen under programkategori 16.10 går til å dekke Fiskeri- og kystdepartementets driftsutgifter, tilskudd til kystkultur og medlemskontingent til internasjonale organisasjoner.

Internasjonalt samarbeid og prosesser innen ressurskontroll, ressursforvaltning, markedsspørsmål, dyrevelferd, havmiljø og oljevern får stadig

større betydning. Det foreslås derfor en økning i bevilgningen på 4,5 mill. kroner for å styrke Fiskeri- og kystdepartementets arbeid i disse prosessene.

Det foreslås en økning i bevilgningen på posten på 1 mill. kroner øremerket arbeidet med oljevern, som en del av en samlet satsing på økt oljevernberedskap på 12 mill. kroner i 2006.

2.1.1 Hovedtall

Justert for uttrekk av merverdiavgift på 1,075 mill. kroner, innebærer budsjettforslaget for 2006 en nominell økning under programkategori 16.10 på om lag 8,0 mill. kroner eller 9,0 pst. i forhold til Saldert budsjett 2005.

2.2 Programkategori 16.20 Forskning og utvikling

Forbrukerne i alle markeder må være sikre på at norske sjømatprodukter er trygge og sunne. Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) har en viktig funksjon med å frambringe kunnskap om og dokumentere innholdet av fremmedstoffer i norsk sjømat. Instituttet må være ledende innen forskning på fremmedstoffer i sjømat for å ivareta denne rollen. Bevilgningen til NIFES foreslås økt med 3 mill. kroner for å styrke forskningsinnsatsen på området.

God forskning krever god infrastruktur. Flere anlegg har i de senere årene blitt opprustet. I 2006 vil oppgraderingen av Havforskningsinstituttets havbruksstasjon på Matre bli ferdigstilt. Denne stasjonen vil videreutvikle og styrke Norges internasjonalt sterke posisjon innenfor havbruksforskning. Bevilgningene til Havforskningsinstituttet på kap. 1020 foreslås økt med 5 mill. kroner knyttet til delvis dekning av husleiekostnader for havbruksstasjonen på Matre. I tillegg foreslås det at kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene styrkes med 1 mill. kroner som en delvis kompensasjon for økte bunkerskostnader.

Oppdrett av torsk har stort potensial til å øke verdiskapingen i marin sektor. Fiskeri- og kystdepartementet vil sammen med Norges forskningsråd og Innovasjon Norge videreføre satsingen på å etablere torsk som en ny betydelig oppdrettsart i Norge. Avlsstasjonen på Kraknes utenfor Tromsø ble innviet i august 2005. Tilskuddet til Fiskeriforskning AS foreslås økt reelt med 6,6 mill. kroner for å dekke full innfasing av driftkostnader og husleie knyttet til avlsstasjonen.

MAREANO-programmet har som mål å kartlegge og gjennomføre grunnleggende studier av

havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø og systematisere informasjonen i en arealdatabase for norske kyst- og havområder. Det foreslås en samlet bevilgning på 23,6 mill. kroner til programmet, fordelt på Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Bevilgningen til Norges forskningsråd over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett foreslås økt reelt med 8 mill. kroner.

Marin forskning er internasjonalt orientert. Internasjonalt samarbeid kan øke kvaliteten på forskningen og bidrar til at ny kunnskap og nye løsninger utvikles raskere og bedre. De andre europeiske landene er de viktigste samarbeidspartnerne. Norske marine forskerne har lykket godt innenfor EUs rammeprogram for forskning. I USA og Canada finnes noen av verdens ledende forskningsmiljø på det marine området. Departementet følger opp regjeringens strategi for forskningssamarbeid med Nord-Amerika. Det foreslås derfor å sette av midler innenfor Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd for å styrke den internasjonale satsingen.

Regjeringens visjon er en bærekraftig marin næring bestående av lønnsomme og omstillingsdyktige foretak med høy innovasjons- og nyskapingsevne. I budsjettforslaget styrkes satsingen på FORNY (Program for forskningsbasert nyskaping). Målet med satsingen er at flere forskningsprosjekter i marin sektor skal kommersialiseres og dermed fremme etablering av nytt kunnskapsdrevet næringsliv.

I budsjettforslaget forsterkes satsingen på bioprospektering og marin bioteknologi. Departementet har de tre siste årene gitt til sammen 12 mill. kroner i tilskudd til etablering av en marin biobank i Tromsø, og derigjennom fulgt opp forpliktelsene knyttet til etableringen av biobanken. Biobanken åpnes høsten 2005. For å sikre driften i oppstartsfasen legger Fiskeri- og kystdepartementet opp til å gi et tilskudd på 2 mill. kroner til drift av banken i 2006.

Det foreslås satt av 3,5 mill. kroner på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak for å styrke markedsforskningsmiljøet ved Fiskeriforskning i Tromsø.

Av bevilgningen på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak foreslås det satt av 5 mill. kroner til programmet Marin bioteknologi i Tromsø (MABIT) og 3 mill. kroner til arbeidet med biprodukter i regi av Stiftelsen RUBIN i Trondheim. I tillegg foreslås det satt av midler til et samarbeidsprosjekt i Vardø.

2.2.1 Hovedtall

Justert for uttrekk av merverdiavgift på 14,36 mill. kroner, innebærer budsjettforslaget for 2006 en nominell økning under programkategori 16.20 på om lag 80,3 mill. kroner eller 8,6 pst. i forhold til Saldert budsjett 2005. Av dette er om lag 25 mill. kroner knyttet til oppjustering av oppdragsbevilgningen til NIFES med et likt beløp på utgifts- og inntektssiden.

2.3 Programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning

Fiskeri- og kystdepartementets hovedprioriteringer under programkategori 16.30 er en bærekraftig og lønnsom fiskeri- og havbruksnæring og en enklere hverdag for brukerne. Innenfor en reelt videreført ramme for Fiskeridirektoratet har arbeidet med ressurskontroll, regelverksforenkling, brukerorientering og effektivisering av forvaltningen høy prioritet.

Det foreslås etablert et nytt marint innovasjonsprogram med en bevilgning på 40 mill. kroner i 2006.

Tilskuddet til næringstiltak i fiskeriene foreslås videreført på samme nivå som i saldert budsjett 2005.

Det foreslås å endre innretningen på strukturfondet gjennom å ta ut fartøy mellom 10 og 15 meter, og tilby denne fartøygruppen strukturkvoterordning. Som følge av dette er behovet for nye midler til fondet anslått til 10 mill. kroner i 2006, hvorav 5 mill. kroner dekkes av næringen gjennom strukturavgiften. Strukturavgiften foreslås derfor redusert fra 0,35 til 0,05 pst. av førstehandsverdi i 2006.

De ti konsesjonene for laks og ørret i Finnmark som ikke ble tildelt i forrige tildelingsrunde, lyses ut på nytt høsten 2005. De vil lyses ut med samme vederlag (4 mill. kroner) og betingelser som tidligere, og endelig tildeling vil skje etter årsskiftet 2005/2006. Inntektene fra vederlagene vil derfor bli inntektsført i 2006, jf. forslag til bevilgning på 40 mill. kroner på kap. 4030 post 13.

2.3.1 Hovedtall

Justert for uttrekk av merverdiavgift på 9,702 mill. kroner, innebærer budsjettforslaget for 2006 en nominell reduksjon under programkategori 16.30 på om lag 22,1 mill. kroner eller 5,7 pst. i forhold til Saldert budsjett 2005. Dette skyldes i sin helhet omlegging av ordningen med strukturfondet.

2.4 Programkategori 16.60 Kystforvaltning

Fiskeri- og kystdepartementets hovedprioriteringer under programkategori 16.60 er å planlegge og utvikle en infrastruktur for sjøtransport som legger til rette for økt verdiskaping gjennom en kostnadseffektiv transport for næringslivet. Det er avgjørende at sikkerheten ivaretas, og at det er god beredskap for å forebygge og begrense skadeeffektene ved akutt forurensning. Arbeidet med regelverksforenkling, brukerorientering og effektivisering av forvaltningen har høy prioritet.

Det foreslås en reell styrking av bevilgningen til oljevernberedskap på til sammen 12 mill. kroner i 2006, hvorav 11 mill. kroner over Kystverkets budsjett. I tillegg er bevilgningen til slepefartøy økt reelt med 5,7 mill. kroner (eks. mva) for å kompensere økte kostnader som følge av høyere anbudspris i kommende anbudsperiode.

Bevilgningene til fiskerihavner og farleder og tilskuddet til fiskerhavneanlegg foreslås videreført på reelt samme nivå som i saldert budsjett 2005.

Det fremmes forslag om en bevilgning til trafikksentral Nord-Norge på 60,25 mill. kroner (ekskl. mva.), i tråd med investeringsplanen.

Tilskuddet til Redningsselskapet foreslås redusert til 50 mill. kroner i 2006, mot 60,1 mill. kroner i saldert budsjett 2005.

2.4.1 Hovedtall

Justert for uttrekk av merverdiavgift på 103,43 mill. kroner, innebærer budsjettforslaget for 2006 en nominell økning under programkategori 16.60 på om lag 39,1 mill. kroner eller 3,0 pst. i forhold til Saldert budsjett 2005.

3 Oversiktstabeller

Utgifter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
	Administrasjon				
1000	Fiskeri- og kystdepartementet, jf. kap. 4000	78 676	81 550	88 130	8,1
1001	Deltakelse i internasjonale organisasjoner	6 928	6 870	7 140	3,9
	Sum kategori 16.10	85 604	88 420	95 270	7,7
	Forskning og utvikling				
1020	Havforskningsinstituttet, jf. kap. 4020	377 610	359 430	369 310	2,7
1021	Drift av forskningsfartøyene, jf. kap. 4021	213 152	181 200	185 300	2,3
1022	NIFES, jf. kap. 4022			74 850	
1023	Fiskeri-, havbruks- og transporttrettet FoU, jf. kap. 4023	421 286	348 600	373 450	7,1
	Sum kategori 16.20	1 012 048	889 230	1 002 910	12,8
	Fiskeri- og havbruksforvaltning				
1030	Fiskeridirektoratet, jf. kap. 4030	274 935	254 420	252 600	-0,7
1040	Fiskeristøtte og strukturtiltak, jf. kap. 4040	129 331			
1050	Diverse fiskeriformål	6 346	125 140	65 190	-47,9
2415	Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak	19 755	10 030	40 025	299,1
	Sum kategori 16.30	430 367	389 590	357 815	-8,2
	Kystforvaltning				
1062	Kystverket, jf. kap. 4062	1 315 283	1 230 130	1 163 990	-5,4
1070	Samfunnet Jan Mayen, jf. kap. 4070	34 510	27 400	27 600	0,7
	Sum kategori 16.60	1 349 793	1 257 530	1 191 590	-5,2
	Sum programområde 16	2 877 812	2 624 770	2 647 585	0,9

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
	Arbeidsliv - Folketrygden				
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	44 000	40 000	38 000	-5,0
	Sum kategori 33.40	44 000	40 000	38 000	-5,0
	Sum programområde 33	44 000	40 000	38 000	-5,0
	Sum utgifter	2 921 812	2 664 770	2 685 585	0,8

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning for 2006 på følgende kapitler: Kap. 1000 Fiskeri- og kystdepartementet (-1,075 mill. kroner), Kap. 1020 Havforskningsinstituttet (-10,945 mill. kroner), Kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene (-1,08 mill. kroner), Kap. 1022 NIFES (-2,335 mill. kroner), Kap. 1030 Fiskeridirektoratet (-9,702 mill. kroner), Kap. 1062 Kystverket (-103,37 mill. kroner) og Kap. 1070 Samfunnet Jan Mayen (-0,06 mill. kroner). Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005.

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-20	Driftsutgifter	1 590 428	1 492 900	1 518 180	1,7
21-23	Andre driftsutgifter	431 054	220 940	262 050	18,6
30-49	Nybygg, anlegg	267 382	313 240	288 350	-7,9
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	261 223	269 300	285 300	5,9
60-69	Overføringer til kommuner	24 728	28 300	29 100	2,8
70-89	Overføringer til private	346 997	340 090	302 605	-11,0
	Sum under departementet	2 921 812	2 664 770	2 685 585	0,8

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning for 2006 på til sammen 128,567 mill. kroner. Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005.

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
	Administrasjon				
4000	Fiskeri- og kystdepartementet, jf. kap. 1000	63	10	10	0,0
	Sum kategori 16.10	63	10	10	0,0
	Forskning og utvikling				
4020	Havforskningsinstituttet, jf. kap. 1020	153 171	164 930	139 245	-15,6
4021	Drift av forskningsfartøyene, jf. kap. 1021	107 286	82 500	85 140	3,2
4022	NIFES, jf. kap. 1022			35 680	
4023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU	43 921			
	Sum kategori 16.20	304 378	247 430	260 065	5,1
	Fiskeri- og havbruksforvaltning				

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
4030	Fiskeridirektoratet, jf. kap. 1030	54 160	62 650	108 655	73,4
4040	Fiskeristøtte og strukturtiltak, jf. kap. 1040	35 367			
4050	Diverse fiskeriformål, jf. kap. 4050		35 000	5 000	-85,7
	Sum kategori 16.30	89 527	97 650	113 655	16,4
	Kystforvaltning				
4062	Kystverket, jf. kap. 1062	535 518	550 250	550 780	0,1
4070	Samfunnet Jan Mayen, jf. kap. 1070	2 812	3 362	3 470	3,2
	Sum kategori 16.60	538 330	553 612	554 250	0,1
	Sum programområde 16	932 298	898 702	927 980	3,3
	Sum inntekter	932 298	898 702	927 980	3,3

3.1 Bruk av stikkordet «kan overføres»

Under Fiskeri- og kystdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)				
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2005	Forslag 2006
1000	70	Tilskudd diverse formål	170	500
1000	71	Tilskudd til kystkultur	358	2 000
1001	70	Tilskudd	417	7 140
1021	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	7 829	
1023	50	Tilskudd Norges forskningsråd		253 000
1023	70	Tilskudd Fiskeriforskning		57 300
1023	71	Tilskudd til utviklingstiltak	17 149	30 850
1030	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	354	1 300
1050	71	Sosiale tiltak		1 000
1050	74	Erstatninger	4 020	2 140
1050	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	30 942	50 000
1050	76	Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning	10 837	10 000
1050	78	DNA-register for vågehval		650
1050	79	Informasjon ressursforvaltning	646	1 400
1062	30	Nyanlegg og større vedlikehold		189 200
1062	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	35 312	37 600
1062	46	Trafikksentral Nord-Norge	1 602	60 250
1062	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	24 732	29 100
1070	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	1 060	
1070	71	Avviklingskostnader Loran-C		11 600
2415	72	Flåtefornyelse og kapasitetstilpasning	18 735	
2415	75	Marint innovasjonsprogram	19 735	40 000

3.2 Årsverk under Fiskeri- og kystdepartementet

Tabell 3.1 Antall årsverk pr. 1. mars 2005

Virksomhet	Menn	Kvinner	I alt
Fiskeri- og kystdepartementet	47	53	100
Havforskningsinstituttet	216	89	305
Fiskeridirektoratet sentralt	85	94	179
Fiskeridirektoratet, regionkontorene	157	83	240
NIFES	39	63	102
Kystdirektoratet	59	25	84
Kystverket, distriktskontor	654	86	740
Kystverket Rederi	129	5	134
Sum programområde 16	1386	498	1884

3.3 Aksjekapital og fond

Tabell 3.2 Oversikt over Fiskeri- og kystdepartementets eierinteresser

Virksomhet	Selskapets samlede aksjekapital	Fiskeri- og kystdepartementets aksjepost (pari kurs)
NORUT Gruppen AS	25 850 000	3 000 000
Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS (Fiskeriforskning)	6 000 000	2 940 000
Institutt for akvakulturforskning AS (Akvaforsk)	8 500 000	425 000
Protevs AS	1 000 000	660 000
Eksportutvalget for fisk AS	50 000 000	50 000 000
Secora AS	55 000 000	55 000 000
Polarmiljøsentret AS	122 000	7 000

NORUT Gruppen, som ble etablert i 1992, er et forskningskonsern for anvendt forskning og utvikling på bred faglig basis med utgangspunkt i forskningsmiljøene i Tromsø, Alta og Narvik. Fiskeri- og kystdepartementet er medeier i NORUT Gruppen med 11,6 pst. av aksjene, og NORUT Gruppen er igjen morselskapet til Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS (Fiskeriforskning), med 51 pst. av aksjene. Fiskeri- og kystdepartementet eier de resterende 49 pst.

Fiskeriforskning driver forskning for å stimulere til næringsutvikling innenfor marin bioteknologi, fiskeri- og havbruksteknologi, økonomi, marked, havbruk og marine ressurser. Fiskeriforskning mottar årlig bevilgning fra Fiskeri- og kystdepartementet til utvikling av avlsprogram for

torsk, forskning på forebyggende fiskehelse, fiskevelferd, marked, forutvikling og miljøintegrert produksjon innen havbruk. Vi viser til omtalen av Fiskeriforskning under programkategori 16.20 Forskning og utvikling. I 2002 ble det inngått avtale med Sildolje- og Sildemelsindustriens Forskningsinstitutt (SSF) om sammenslåing, slik at SSF nå er etablert som en egen avdeling av Fiskeriforskning i Bergen. Fiskeriforskning AS stiftet i 2003 sammen med stiftelsen Norconserv og Rogalandsforskning et felles aksjeselskap Norconserv AS, hvor Fiskeriforskning har aksjemajoriteten på 51 pst.

Institutt for akvakulturforskning AS (Akvaforsk) har som formål å drive allmenntilgitt virk-

somhet innenfor akvakulturforskning. Fiskeri- og kystdepartementet har en aksjepost på 5 pst.

Havforskningsinstituttet, NIFES og Universitetet i Bergen står som eiere av Protevs AS. Selskapet tilbyr forskningstjenester til næringslivet, både nasjonalt og internasjonalt. Aksjekapitalen er 1 mill. kroner, hvorav Havforskningsinstituttet og NIFES forvalter 33 pst. hver på vegne av Fiskeri- og kystdepartementet. Grunnlaget for videre drift av selskapet er under vurdering.

Kystverket Produksjon ble fra 1. januar 2005 omdannet til aksjeselskap. Det nye selskapet har fått navnet Secora AS. Hovedoppgaven til selskapet er utbygging og utbedring av fiskerihavner, farleder og større navigasjonsinstallasjoner. Aksjekapitalen er 55 mill. kroner, og selskapet eies 100 pst. av Fiskeri- og kystdepartementet.

Eksportutvalget for fisk (EFF) er fiskeri- og havbruksnæringens felles markedsorganisasjon,

og har som mål å øke verdiskapingen innenfor næringen ved økt etterspørsel og kunnskap om norsk sjømat i Norge og resten av verden. EFF ble fra 1. september 2005 omdannet til aksjeselskap. Navnet på det nye selskapet er Eksportutvalget for fisk AS. Aksjekapitalen er 50 mill. kroner, og selskapet eies 100 pst. av Fiskeri- og kystdepartementet. Driften av selskapet finansieres fullt ut av fiskeri- og havbruksnæringen gjennom markedsavgiften. Styret for selskapet oppnevnes av Fiskeri- og kystdepartementet etter forslag fra næringen.

Polarmiljøsenteret AS er et driftsselskap for Polarmiljøsenteret i Tromsø som skal ivareta fellesfunksjoner og -aktiviteter. Selskapet ble etablert i 1994. Fiskeri- og kystdepartementets eierinteresser er knyttet til Kystverkets beredskapsavdeling, og ble overført fra Miljøverndepartementet som en del av overføringen av statens beredskap mot akutt forurensning.

4 Modernisering, organisasjons- og strukturendringer under Fiskeri- og kystdepartementet

4.1 En enklere hverdag for brukerne

Fiskeri- og kystdepartementets mål er en enda mer brukerorientert, serviceinnstilt og effektiv fiskeri- og kystforvaltning. Virkemidler har vært organisasjonsendringer både i underliggende etater og i departementet, regelverk er forbedret og gjort lettere tilgjengelig, myndighet er delegert og teknologiske muligheter i større grad utnyttet.

Fiskeridirektoratet er de siste årene omorganisert både sentralt og regionalt. Mattilsynet overtok fra 1. januar 2004 tilsyns- og overvåkingsoppgaver for trygg sjømat, fiskehelse og fiskevelferd. Kystverket er omorganisert. Produksjonsenheten er skilt ut fra Kystverket og etablert som et heleid statsaksjeselskap, Secora AS, fra 1. januar 2005.

Ved offentliggjøring av rapporten «Enklere hverdag» i august 2004 ga Fiskeri- og kystministeren seks løfter for det videre arbeidet:

1. Forenklingsarbeidet skal fortsette. Antallet forskrifter skal reduseres.
2. Saksbehandlingskøene skal avvikles innen 1. januar 2005, og det skal innføres servicegaranti på tre måneders behandlingstid.
3. Enklere språk i kommunikasjonen med brukerne.
4. Fiskeriforvaltningen skal ligge i tet når det gjelder elektronisk forvaltning.
5. Ytterligere desentralisering.
6. Det skal gjennomføres brukerundersøkelser.

Forenkling av regelverket og reduksjon i antall forskrifter

Arbeidet med forenkling og harmonisering av regelverket er en kontinuerlig prosess med høy prioritet i departementet. Et mer oversiktlig og lettere tilgjengelig regelverk er et viktig bidrag i arbeidet for en enklere hverdag for brukerne.

Ny akvakulturlov vil tre i kraft 1. januar 2006. Loven erstatter oppdrettsloven av 1985 og havbeiteloven av 2000. Den nye loven viderefører sentrale elementer fra disse lovene, men moderniserer virkemidlene.

Havressursutvalget overleverte sitt forslag til ny havressurslov til Fiskeri- og kystdepartementet 9. juni 2005. Loven skal gjelde forvaltningen av alle ville levende marine ressurser og tilhørende genetisk materiale. I lovforslaget legges det blant annet vekt på å tydeliggjøre internasjonale forpliktelser i ressursforvaltningen.

Det er satt i gang en evaluering av et regionalt prøveprosjekt med samordning av havbruksforvaltningen hvor vedtakskompetanse etter forurensingsloven, matloven samt havne- og farvannsloven i kurante oppdrettsknader er delegert til Fiskerikontorets regionkontor i Trøndelag.

Departementet legger vekt på å bygge opp forskriftene så likt som mulig, forenkle innholdet og redusere antallet. Det tekniske regelverket innen ressursforvaltning er forenklet, og 22 forskrifter er erstattet av én. Innen havbruk er 15 forskrifter erstattet av 3. En forenklet, oppdatert og mer brukervennlig driftsforskrift for alle typer oppdrettsanlegg er iverksatt.

Avvikling av saksbehandlingskøene og innføring av servicegaranti

Fiskeridirektoratet, Kystdirektoratet og avdelingene i departementet har siden høsten 2004 jevnlig rapportert om saksbehandlingstiden. Rapportene viser at antallet saker eldre enn tre måneder er betydelig redusert. Det skal fortsatt fokuseres på dette.

Enklere språk i kommunikasjonen med brukerne

Det har i perioden vært fokusert på enklere språkbruk i dialogen mellom forvaltningen og brukeren. Dette arbeidet skal fortsette.

Fiskeriforvaltningen skal være i tet når det gjelder elektronisk forvaltning

Gode IKT-løsninger bidrar til en mer effektiv fiskeri- og kystforvaltning og gjør kommunikasjonen med brukerne enklere og bedre. Det er derfor viktig for departementet å videreføre arbeidet med å

utvikle gode teknologiske løsninger. Elektronisk saksbehandling og arkiv legger til rette for mer effektiv saksbehandling. Utvikling av etatenes internettsider skal lette tilgangen på informasjon for brukerne og andre interesserte.

Ytterligere desentralisering

Arbeidet med å delegere myndighetsområder fra departement til etatene og fra etatenes sentralledd til det regionale nivå fortsetter. Myndighetsområder etter fangst- og fiskeriforskriftene for 2005 er delegert til Fiskeridirektoratets ytre etat. Ytterligere delegasjon planlegges fra 1. juli 2006, noe som vil medføre at oppgaver og ressurser overføres til regionkontorene.

Gjennomføring av brukerundersøkelser

Våren 2005 ble det gjennomført en brukerundersøkelse som omfattet departementet og Fiskeridirektoratet. Undersøkelsen gir gode tilbakemeldinger til Fiskeridirektoratets regionkontor når det gjelder service, informasjon og tilgjengelighet overfor brukerne. Delegering av oppgaver til ytre etat vil fortsette.

Undersøkelsen viser også en del områder som bør forbedres, spesielt knyttet til forhold rundt saksbehandling. Fiskeri- og kystdepartementet og Fiskeridirektoratet vil på bakgrunn av resultatene fra undersøkelsen gjennomføre nødvendige tiltak.

Det skal gjennomføres en ny brukerundersøkelse av fiskeri- og havbruksforvaltningen i 2006.

4.2 Omdanning av Kystverket Produksjon til aksjeselskap

Kystverket Produksjon er fra 1. januar 2005 omdannet til aksjeselskap. Det nye aksjeselskapet har fått navnet Secora AS, og eies 100 pst. av staten ved Fiskeri- og kystdepartementet.

Omdanningen innebærer et klart organisatorisk skille mellom Kystverkets myndighetsoppgaver og produksjonsvirksomheten. Samtidig åpner dette etter en omstillingsperiode for full konkurranse om utbygging og vedlikeholdsoppgaver knyttet til fiskerihavner, farleder og større navigasjonsinstallasjoner.

Staten ved Kystverket vil fortsatt være en viktig kunde hos Secora AS. Samtidig vil bedrifter og kommuner være potensielle nye oppdragsgivere for selskapet. Dette vil åpne for nye forretningsområder for det nye selskapet.

Selskapets forretningsmessige utvikling første halvår 2005 er i tråd med prognosene.

4.3 Eksportutvalget for fisk AS

Eksportutvalget for fisk (EFF) er fra 1. september 2005 omdannet til aksjeselskap, eid av staten ved Fiskeri- og kystdepartementet. Som aksjeselskap vil EFF bli et eget rettssubjekt. EFF vil få et selvstendig resultatansvar, mens Fiskeri- og kystministeren vil være generalforsamling og ha ansvar for den overordnede styringen, herunder kontroll med at virksomheten blir drevet forsvarlig og i samsvar med målene og rammevilkårene som er fastsatt for virksomheten. Selskapets vedtekter vil utgjøre et sentralt element i Fiskeri- og kystdepartementets styring.

Driften av selskapet finansieres fullt ut av fiskeri- og havbruksnæringen gjennom markedsavgiften. Styret oppnevnes av Fiskeri- og kystdepartementet etter forslag fra næringen.

Som en konsekvens av omdanningen til aksjeselskap er noen avgrensede forvaltningsoppgaver overført til Fiskeridirektoratet.

4.4 NOFIMA AS

I St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker, St.meld. nr. 20 (2003-2005) Vilje til forskning og St.prp. nr. 65 (2004-2005) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2005 inkludert folketrygden redegjorde Regjeringen for arbeidet med å omstrukturere forskningsinstituttene innenfor den blå-grønne sektoren.

Målet med omorganiseringen er å skape rammevilkår for arbeidsdeling og tett forskningsfaglig samarbeid mellom de fiskeri- og havbruksfaglige og landbruksfaglige forskningsmiljøene. Gjennom omorganiseringen tas det sikte på å oppnå synergieffekter som tjener det samlede behovet til primærnæringene og industrien, møter kunden med helhetsløsninger under en felles portal, sikrer en bedre utnyttelse av offentlige ressurser til FoU og legger til rette for framtidig nasjonal og internasjonal konkurransedyktighet. Dette arbeidet gjennomføres i nært samarbeid mellom Fiskeri- og kystdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet.

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 65 (2004-2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005 inkludert folketrygden ble det vedtatt å opprette et minimumsselskap med arbeidsnavnet NOFIMA AS (Norsk fiskeri- og matforskning), jf. Innst. S. nr. 240 (2004-2005). Aksjekapitalen skal være 100 000 kroner, og eies 100 pst. av Fiskeri- og kystdepartementet. Hovedoppgaven til selskapet vil være å forberede etable-

ringen av holdingsselskap og datterselskaper innenfor de skisserte rammer og føringer. Selskapet skal klargjøre de selskapstekniske og økonomiske forholdene ved etableringen. Dette innebæ-

rer også å komme fram til den framtidige eierstrukturen i selskapene.

Vi viser til nærmere omtale under programkategori 16.20.

5 Oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget

5.1 **Anmodningsvedtak nr. 361 (2004-2005) – styrket ressurskontroll i fisket**

Ved behandling av St.meld. nr. 19 (2004-2005)
Marin næringsutvikling – Den blå åker den 27. mai

2005, fattet Stortinget følgende anmodningsvedtak, jf. Innst. S. nr. 192 (2004-2005):

«Stortinget mener det er nødvendig å styrke ressurskontrollen i fisket, og ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å oppnå dette».

Del II
Budsjettforslaget

Programområde 16 Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning

Programkategori 16.10 Administrasjon

Utgifter under programkategori 16.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
1000	Fiskeri- og kystdepartementet, jf. kap. 4000	78 676	81 550	88 130	8,1
1001	Deltakelse i internasjonale organisasjoner	6 928	6 870	7 140	3,9
	Sum kategori 16.10	85 604	88 420	95 270	7,7

Utgifter under programkategori 16.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-20	Driftsutgifter	76 984	79 500	85 630	7,7
70-89	Overføringer til private	8 620	8 920	9 640	8,1
	Sum kategori 16.10	85 604	88 420	95 270	7,7

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning for 2006 på programkategori 16.10 med til sammen 1,075 mill. kroner. Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005.

Kap. 1000 Fiskeri- og kystdepartementet, jf. kap. 4000

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	76 984	79 500	85 630
70	Tilskudd diverse formål, <i>kan overføres</i>	330	500	500
71	Tilskudd til kystkultur, <i>kan overføres</i>	1 362	1 550	2 000
	Sum kap. 1000	78 676	81 550	88 130

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning for 2006 på kap. 1000 post 01 Driftsutgifter på 1,075 mill. kroner. Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005.

Mål og strategier

Fiskeri- og kystdepartementets overordnede prioriteringer er:

- en lønnsom og bærekraftig fiskeri- og havbruksnæring
- en enklere hverdag for de næringsdrivende
- god sjøsikkerhet.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvar for fiskeri-, havbruks- og kystforvaltningen. Dette innebærer blant annet forvaltning av det sentrale regelverket knyttet til fiske, akvakultur og utvikling av ny næringsvirksomhet basert på bioteknologisk utnyttning av marine ressurser. Dessuten omfattes produksjon og omsetning av fisk og fiskevarer, herunder arbeidet med å sikre trygg sjømat og helse og velferd hos akvatiske organismer. Fiskeri- og kystdepartementet ivaretar Norges deltakelse i internasjonalt arbeid på området. Til kystforvaltning ligger ansvaret for å ivareta sjøtransport, framkommelighet og sikkerhet i farledene langs kysten og beredskap mot akutt forurensning. Departementet forvalter regelverket knyttet til havner og farvann, samt lostjenesten.

Fra 1. januar 2003 fikk departementet ansvaret for statens beredskap mot akutt forurensning, og fra 1. januar 2004 fikk departementet ansvaret for helse og velferd hos akvatiske organismer.

Departementet har som overordnet mål for sin virksomhet å:

- sikre rammebetingelser for en lønnsom og bærekraftig fiskeri- og havbruksforvaltning og annen marint basert næringsliv, slik at disse næringene de nærmeste tiår kan realisere en verdiskaping mange ganger dagens
- styrke sjøtransportens konkurranseevne, øke sikkerheten og bedre framkommeligheten til sjøs.

Fiskeri- og kystdepartementet har følgende hovedmål:

- markedsadgang for norske marine produkter som er minst like god som våre konkurrenters, samt godt tilrettelagte ordninger for omsetning og eksport av marine produkter
- realisere det langsiktige avkastningspotensialet fra fiskebestandene gjennom en ansvarlig ressursforvaltning, rasjonelle beskatningsstrategier og ansvar for det biologiske mangfoldet
- realisere vekstpotensialet for havbruk og havbeite gjennom bærekraftig og miljøriktig utnyttelse av naturgitte fortrinn og tilgang til nødvendig sjøareal, samt sikre god fiskehelse og ivareta fiskevelferd

- realisere utvikling av bioteknologisk og annen industri med basis i biprodukter og nye marine råstoffkilder
- aktiv og samordnet ivaretagelse av Norges interesser som havnasjon i internasjonalt handels-, miljø- og ressursamarbeid
- at norsk sjømat er trygg og av riktig kvalitet og oppleves slik i alle markeder
- en fiskeflåte og en fiskeindustri som er kapasitetstilpasset et bærekraftig ressursuttak
- en fiskeri- og havbruksnæring som har dekket sitt behov for kompetanse og for rekruttering av arbeidskraft
- en sikker og effektiv sjøtrafikk og miljøsikre farleder. Havner og sjøtransport skal ha en viktig rolle i et helhetlig nasjonalt transportsystem og i en samlet samferdselspolitikk. Havner skal være effektive knutepunkter i transportkorridorer til og fra Norge
- en høy forskningsinnsats som bidrar til at Norge er i kunnskapsfronten på marin FoU, og gjennom dette utvikle en nyskapende, lønnsom og bærekraftig marin næring som er internasjonalt ledende.

Fiskeri- og kystdepartementets strategi revideres høsten 2005.

Fiskeri- og kystdepartementets kjerneoppgaver er å være sekretariat for politisk ledelse, utøve forvaltning og drive etatsstyring. I tillegg har departementet en viktig rolle ved å ivareta sektoransvaret for fiskeri- og kystpolitikk i forhold til prosesser som går på tvers av departementsgrensene og mot det regionale nivået. Departementet har en viktig rolle som tilrettelegger for innovasjon og næringsutvikling gjennom utvikling av regelverket, etats- og eierstyring og budsjettmessige virkemidler.

Som et ledd i arbeidet med å finne fram til en hensiktsmessig fordeling av arbeidsoppgaver innenfor fiskeri- og kystforvaltningen, vil økt delegering av oppgaver til Fiskeridirektoratet og Kystverket fortsatt være viktig. Modernisering og forenkling av lov- og forskriftsverket vil som tidligere stå sentralt som et grunnlag for kontinuerlig effektivisering av forvaltningsoppgavene. Saksbehandlingstiden i departementet og underliggende etater skal reduseres. Det er innført en saksbehandlingsgaranti på tre måneder, som bare kan fravikes dersom forsinkelsen skyldes nødvendige innspill fra andre myndigheter, regelendringer m.v.

Departementet legger stor vekt på å utvikle etats- og eierstyringen, herunder videreutvikling av mål- og resultatsstyringssystemet. Det arbeides med å utvikle resultatindikatorer for alle de underliggende etatene. Når departementets strategi er

revidert, skal det også utvikles resultatindikatorer for departementets egen virksomhet. Evaluering av departementets virkemidler er en viktig oppgave.

Fiskeri- og kystdepartementet skal ha en fleksibel og omstillingsorientert organisasjon, som samtidig har en profil som forholder seg til næringsens behov for en tilretteleggende forvaltning.

Våren 2005 ble det gjennomført en brukerundersøkelse som omfatter Fiskeri- og kystdepartementet og Fiskeridirektoratet. Undersøkelsen gir gode tilbakemeldinger til Fiskeridirektoratets regionkontor når det gjelder service, informasjon og tilgjengelighet overfor brukerne. Delegering av oppgaver vil fortsette. Undersøkelsen viser også en del områder som bør forbedres, spesielt knyttet til forhold rundt saksbehandling.

Resultater 2004-2005

Fiskeri- og kystdepartementet tar initiativ til eller deltar i aktiviteter innenfor hele departementets ansvarsområde, i samspill med underliggende etater og andre samarbeidsparter. Departementets internasjonale arbeid er omtalt bl.a. under kap. 1001, arbeidet knyttet til forskning og innovasjon er omtalt under programkategori 16.20, arbeidet knyttet til fiskeri- og havbruksforvaltning er omtalt under programkategori 16.30 og arbeidet knyttet til kystforvaltning er omtalt under programkategori 16.60. Vi viser til omtalen under de enkelte programkategoriene.

Tilskudd til kystkultur, jf. post 71

I arbeidet med kystkultur legger Fiskeri- og kystdepartementet vekt på spillet mellom statlig aktivitet og lokal forankring. I dette arbeidet er det en viktig målsetning at kystkulturen skal være en del av det levende og aktive miljøet langs kysten.

Tilskuddsordningen ble opprettet i 2003. I 2005 er det gitt tilskudd til bl.a. Fyrmuseumsnettverket, kystkultursamarbeidet med Sogn og Fjordane fylkeskommune og forprosjektet Havressursenter i Måløy, i tillegg til at det er gitt mindre tilskudd til en rekke andre tiltak.

Etatsmuseum for Kystverket

Ulikt en del andre etater, som for eksempel Statens vegvesen og Jernbaneverket, har ikke Kystverket opprettet et særskilt etatsmuseum. Stortinget har derfor ved flere anledninger pekt på behovet for å etablere et etatsmuseum for Kystverket.

Fiskeri- og kystdepartementet opprettet våren 2004 en arbeidsgruppe som skulle arbeide videre

med etablering av et etatsmuseum for Kystverket. Arbeidsgruppen har vurdert de forslagene til modeller som er lagt fram, og har særlig lagt vekt på nettverksløsninger. Arbeidsgruppen har også vurdert hvilken rolle lokale og regionale aktører kan spille i arbeidet med å etablere et nasjonalt etatsmuseum for Kystverket.

Arbeidsgruppen har anbefalt at en tar utgangspunkt i den allerede etablerte Stiftelsen Lindesnes Fyrmuseum som driftsorganisasjon for etatsmuseet. Nettverkssamarbeidet anbefales videreført ved at Stiftelsen Lindesnes Fyrmuseum inngår avtaler og yter tilskudd til de tre andre enhetene (Tungenes fyr og samlingene Dalsfjorden og Lofotmuseet) innenfor de rammene som etatsmuseet får. Dette innebærer at det etableres et etatsmuseum for Kystverket på den eksisterende fyrstasjonen Lindesnes, i tilknytning til Vest-Agder fylkeskommunes tusenårssted. Etatsmuseet vil i følge arbeidsgruppen kunne drives i et samarbeid mellom Kystverkets egne krefter og den museumsfaglige kompetanse som fylkeskommunen besitter, og vil være hovedsetet for Kystverkets historiedokumentasjon.

Fiskeri- og kystdepartementet er enig i hovedpunktene i arbeidsgruppens konklusjoner. Lindesnes bør ha en sterk stilling som koordinator for Kystverkets etatsmuseum. Det forutsettes at lokal og regional delfinansiering kommer på plass slik at også de tre andre enhetene i nettverket kan utvikles videre. Dette kan for eksempel skje ved at disse enhetene organisatorisk innpasses i sine respektive fylkers museumsplaner, slik tilfellet er med Lofotmuseet. Samtidig vil etatsmuseet gjennom nettverkssamarbeidet få en langt bedre geografisk utbredelse og bedre muligheter for formidling av etatens historie enn om virksomheten skulle begrenses til ett sted. Enheten på Lindesnes bør være en koordinator for at Tungenes fyr, samlingene i Dalsfjorden og Lofotmuseet etablerer det nødvendige samarbeid med regionale aktører slik at midlene som bevilges til fyrmuseumsnettverket også kan utløse regionale og lokale bidrag. Spesielt vil det være en utfordring for enheten i Dalsfjorden å koble seg opp til andre museumsaktiviteter i kommunen og fylket slik at man kan nyttiggjøre seg samlingen også i ulike samarbeidsprosjekter.

Denne løsningen tar hensyn til Stortingets uttrykte ønske om en nettverksmodell. Den tar også hensyn til det sterke og forpliktende engasjementet som er etablert på Lindesnes som en følge av tusenårsprosjektet, samtidig som den åpner for at også andre museer (for eksempel lenger nord enn Lofotmuseet) kan knyttes til nettverket på et senere tidspunkt. Det forutsettes at et etatsmuseum for Kystverket etter hvert vil omfatte hele

Kystverkets historie og virkeområde. Kystdirektoratet skal spille en aktiv rolle i dette arbeidet.

Forslaget innebærer at det ikke avsettes egne investeringsmidler til museumsbygg over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett.

Til tiltak knyttet til fyrmuseum er det blitt bevilget 200 000 kroner i 2003, 600 000 kroner i 2004 og 650 000 kroner i 2005. I den kommende budsjettperioden er det departementets intensjon å videreføre bevilgninger til fyrmuseumsnettverket. Bevilgningens størrelse vil måtte gjøres avhengig av de enkelte års totale bevilgninger til kystkultur. På lengre sikt er målsettingen å øke bevilgningen til kystkultur, slik at det blir mulig å få etablert en fastere finansiering av Kystverkets etatsmuseum.

Fiskerimuseenes nettverksråd er et samarbeidsorgan som i dag omfatter ca. 30. museer. Både i forhold til Fiskerimuseenes nettverksråd og nettverket av fyrmuseer vil det bli vurdert en økning i bevilgningen for de kommende år for å sikre en større forutsigbarhet for driften av nettverkene.

Fyrtårnprisen

Fyrtårnprisen for 2005 ble tildelt Forbundet KYSTEN. Forbundet KYSTEN fikk prisen for sin store innsats for fartøyvern og i arbeidet for å fremme kystkulturen og gjøre kystkultur til et allment kjent begrep. Pengene som følger prisen er øremerket prosjektet Kystled, et spennende tilbud til miljøvennlig ikke-motorisert friluftsliv langs kysten.

Budsjettforslag 2006

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under post 01 skal dekke lønnsutgifter, utredninger, reiser, kontortjenester, kompetan-

seheving, inventar, utstyr og informasjonsvirksomhet i Fiskeri- og kystdepartementet.

Internasjonalt samarbeid og prosesser innen ressurskontroll, ressursforvaltning, markedsspørsmål, dyrevelferd, havmiljø og oljevern får stadig større betydning. Bevilgningen på posten foreslås økt reelt med 4,5 mill. kroner for å styrke Fiskeri- og kystdepartementets arbeid i disse prosessene. Det foreslås også en økning i bevilgningen på posten 1 mill. kroner øremerket arbeidet med oljevern, som en del av en samlet satsing på økt oljevernberedskap på 12 mill. kroner i 2006.

Det fremmes forslag om å bevilge 85,63 mill. kroner på posten i 2006.

Post 70 Tilskudd diverse formål, kan overføres

Formålet med ordningen er å gi støtte til ulike tiltak innenfor Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde.

Det fremmes forslag om å bevilge 500 000 kroner på posten i 2006.

Post 71 Tilskudd til kystkultur, kan overføres

Formålet med tilskuddet er å gi støtte til ulike tiltak relatert til kystkultur, herunder museumstiltak innenfor Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde.

Det fremmes forslag om å bevilge 2 mill. kroner på posten i 2006. Det foreslås å gi årlig tilskudd til Etatsmuseet for Kystverket/Fyrmuseumsnettverket og Fiskerimuseenes nettverksråd.

Kap. 4000 Fiskeri- og kystdepartementet, jf. kap. 1000

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Refusjoner	63	10	10
	Sum kap. 4000	63	10	10

Post 01 Refusjoner

Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner på posten i 2006.

Kap. 1001 Deltakelse i internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	6 928	6 870	7 140
	Sum kap. 1001	6 928	6 870	7 140

Innledning

De internasjonale organisasjonene Norge er medlem av er viktige premissleverandører for utformingen av norsk fiskeri- og kystforvaltning inklusive regelverket for sjømattrygghet, kvalitet, fiskehelse og fiskevelferd. Norge må opprettholde en sterk posisjon i disse organisasjonene.

Fiskeri- og kystdepartementet har som mål at Norge skal spille en aktiv rolle i utformingen av internasjonalt sanitært og etisk regelverk langs hele produksjonskjeden innen fiskeri og havbruk, i utviklingen av internasjonal havrett og i forvaltningen av de levende marine ressursene, i tråd med ønsket om å fremme norsk forvaltningspolitikk regionalt og globalt.

Nærmere om organisasjonene**Fiskeriforvaltning, rådgivning og forskning**

Forvaltningen av fiskebestandene i det nordlige Atlanterhavet er basert på internasjonalt samarbeid gjennom bilaterale og multilaterale avtaler og gjennom regionale fiskeriorganisasjoner. Det internasjonale rådet for havforskning (ICES) gir fiskerimyndighetene råd om det marine miljøet og om forvaltningen av fiskebestandene, herunder om beskatningen og andre reguleringer av fisket. Med utgangspunkt i denne rådgivningen drøftes årlige kvoter og reguleringstiltak for de ulike fiskebestandene med de aktuelle partene. Ny strategi for ICES ble vedtatt på årsmøtet i 2002. Departementet har deltatt i prosessen med sikte på at strategien utformes på en måte som norsk fiskeri- og havmiljøpolitikk er best mulig tjent med. ICES arbeider nå med tilpasninger slik at organisasjonen kan gi råd basert på en økosystemtilnærming.

Norge deltar aktivt i de to regionale fiskeriorganisasjonene i Nord-Atlanteren; Den nordvestatlantiske fiskeriorganisasjonen (NAFO) og Kommissjonen for fiske i Det nordøstlige Atlanterhav (NEAFC). Dette gjelder blant annet oppfølging av prinsipper for kvotetildeling og spørsmålet om kontroll og tvisteløsningsmekanismer.

NEAFC har økende betydning i forhold til regulering av bestandene i områdene utenfor

nasjonal fiskerijurisdiksjon i det nordøstlige Atlanterhavet. Medlemmene i NEAFC arbeider nå med å få vedtatt forvaltningsregime for kolmule. Det er vedtatt et delvis forvaltningsregime for dyphavsarter, der innsatsen reguleres etter antall fiskedøgn. Reguleringen omfatter nå alle dyphavsarter i NEAFC-området. Det ble for 2005 vedtatt å redusere antall fiskedøgn for å dempe fiskepresset på dyphavsarter.

NEAFC har etter forslag fra Norge vedtatt vern av særlig sårbare områder bl.a. gjennom forbud mot bunntråling og annet fiske. Det arbeides videre aktivt for å tilpasse organisasjonen til den siste utviklingen innen internasjonal havrett. NEAFC har blant annet vedtatt å etablere en liste over fartøy som driver ulovlig, uregulert og uregistrert fiske i NEAFC-området. Norge har videre fremmet forslag om et regime for havnestatkontroll som skal sikre kontrollen med ressursuttaket i det nordøstlige Atlanterhavet.

NEAFC har inngått ny leieavtale for hovedkvarteret i London. Leieavtalen har en varighet på 12 år.

NAFO fastsetter kvoter i internasjonalt farvann i området mellom Grønland, Canada og USA. NAFO-konvensjonen omfatter i prinsippet alle bestander i området unntatt laks, tunfisk, sverdfisk og hval. Det arbeides aktivt for å tilpasse organisasjonen til den siste utviklingen innen internasjonal havrett. Det arbeides med å utarbeide et rammeverk for svartelisting av ikke-medlemmers fartøy som har deltatt i illegalt og uregulert fiske i NAFO-området. Det arbeides også med et tilsvarende rammeverk for medlemsstater.

Det er tegn som tyder på at makrellstørjen kan ta opp igjen sitt gamle beitevandringmønster i norske farvann, og Norge deltar derfor i arbeidet i Kommissjonen for forvaltning av tunfisk i Atlanterhavet (ICCAT). Norge har deltatt som fullt medlem fra og med 2004, og fikk nasjonal kvote fra og med 2005.

Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO) ble etablert 20. april 2001. Norge ratifiserte konvensjonen 12. februar 2003. Organisasjonen skal ha ansvar for forvaltning av fiskeriresursene i området, både vandrende og stasjonære bestander, og er den første regionale fiskeriorgani-

sasjon som blir etablert etter inngåelsen av FN-avtalen om fiske på det åpne hav. I tillegg til at Norge har fiskeriinteresser i Sørøst-Atlanteren, vil denne organisasjonen ha betydning for rettsutviklingen med hensyn til fiske på vandrende bestander.

Formålet til Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO) er samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av sjøpattedyr. Det konkrete samarbeidet omfatter sel, små tannhvaler og hvalross og oppdatering av oversikter over bestandssituasjonen for diverse arter av sjøpattedyr i Nord-Atlanteren, herunder også de store bardehvalene. En viktig del av organisasjonens arbeid er å formidle informasjon om bærekraftig forvaltning av sjøpattedyr. NAMMCOs vitenskapskomité arbeider blant annet med å utvikle modeller for å kunne beregne økonomiske aspekter ved interaksjon mellom sjøpattedyr og fiskeriene i Nord-Atlanteren.

Organisasjonen EUROFISH ble etablert i 2001 som arvtaker etter FAOs EASTFISH-prosjekt. Formålet er bistand til sentral- og østeuropeiske lands oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor. Oppgavene omfatter innsamling av markedsinformasjon og statistikk, teknisk bistand i form av kurs, assistanse i forbindelse med planlegging og gjennomføring av messer m.m. EUROFISH gjennomfører en rekke utredninger, og utgir publikasjoner om fiskerisektoren i de aktuelle land i tillegg til å produsere et fagtidsskrift. Norge hadde formannskapet i 2004, og Kroatia har formannskapet i 2005.

Fiskeri- og kystdepartementet deltar også i andre internasjonale organisasjoner som har betydning for norsk hav- og fiskeriforvaltning, der kontingent ikke bevilges over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett: Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC), Konvensjonen for bevaring av levende marine ressurser i Antarktis (CCAMLR), Nordsjøkonferansen, Arktisk råd, Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljøet i det nordøstlige Atlanterhavet (OSPAR), Nordisk fiskerisamarbeid, North Atlantic Conference (NAC), Nordatlantisk Fiskeriministerkonferanse (NAFMC), FNs matvareorganisasjon (FAO), Kommisjonen for bærekraftig utvikling (CSD), Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), Verdens naturvernunion (IUCN), Konvensjonen for handel med truede dyre- og plantearter (CITES), FNs uformelle konsultasjoner om havspørsmål og havrett (ICP) og havdebatten i FNs generalforsamling.

I 2006 vil Norge være vertskap for den 11. nordatlantiske fiskeriministerkonferansen (NAFMC) og den 3. nordatlantiske konferansen om fiskeri og havmiljø (NAC).

Havner, farleder, navigasjon og beredskap

Norge er medlem av fire internasjonale organisasjoner innen kystforvaltning, og er med i styrer og arbeidsgrupper av særlig interesse for Norge.

De internasjonale navigasjonskongressene (PIANC) forestår utredninger og formidling av kunnskap om planlegging, utbygging og drift av havner, farleder og offshoreinstallasjoner.

Virksomheten i Den internasjonale havnevesenorganisasjonen (IAHP) er særlig rettet mot utvikling og effektivisering av havneorganisasjon, havneadministrasjon og sikkerhetsspørsmål i havnene.

Virksomheten til Den internasjonale fyrvesenorganisasjonen (IALA) er i hovedsak rettet mot utvikling og koordinering av utstyr, systemer og anbefalinger om presisjonsnivå for navigasjonsrettledning.

Bonn-avtalen (The Bonn Agreement) er en internasjonal avtale mellom kyststatene rundt Nordsjøen og EU. Avtalen innebærer en forpliktelse om gjensidig assistanse og samarbeid mot forurensning, samt bruk av miljøovervåking for å oppdage og bekjempe forurensning og hindre miljølovbrudd.

Sjømattrygghet, kvalitet, fiskehelse og fiskevelferd

Norges medlemskap i disse organisasjonene dekkes over budsjettene til Utenriksdepartementet og Landbruks- og matdepartementet.

Norge er medlem av WTO/SPS-komiteen. Komiteen er det globale forumet for å løse handelskonflikter knyttet til sjømat mellom WTO-medlemmer som er begrunnet i mattrygghet eller forhold knyttet til fiskehelse.

Norge er medlem i to internasjonale organisasjoner på det sanitære området. Codex Alimentarius er en internasjonal organisasjon for matvarestandarter, som er etablert i fellesskap mellom FAO og WHO. OIE er en internasjonal dyrehelseorganisasjon. Begge organisasjonene er spesifikke referansepunkter under WTO/SPS-avtalen. Et land som følger retningslinjer og standarder utarbeidet av disse organisasjonene, kan ikke anklages for urettmessige handelshindringer. Retningslinjer utarbeidet i disse organisasjonene påvirker i stor grad EU-regelverket, og gir mer forutsigbare betingelser mht. markedsadgang for norsk sjømat til land også utenfor EØS-området.

Handelskonflikter knyttet til sjømat som er begrunnet i ulike lands kvalitetsregelverk, sorterer under WTO/TBT-komiteen, der Norge er medlem. Arbeidet i komiteen er bl.a. viktig for å få eta-

blert et grunnlag i WTO for å sammenligne om ulike lands mattilsynssystemer er likeverdige mht. effekt selv om de er bygget opp på ulike måter (ekvivalens).

Norge er medlem av Europarådet, og har signert og ratifisert Europarådets konvensjon om beskyttelse av produksjonsdyr. I regi av Europarådet utarbeides det nå anbefalinger om etiske standarder og forhold ved hold av ulike arter, bl.a. oppdrettsfisk.

Fiskeri- og kystdepartementet deltar i embetsmannskomiteen for næringsmiddelsspørsmål under Nordisk ministrerråd. I denne komiteen legges bl.a. grunnlaget for å fremme den felles nordiske modellen for mattrygghet og matkvalitet mv. i ulike internasjonale fora.

Globale risikovurderinger mht. mattrygghet gjøres av ulike FN-organer. Joint FAO/WHO Committee on Food Additives (JECFA) utfører globale

risikovurderinger av fremmedstoffer i mat. I regi av FAO og WHO arrangeres også ekspertkonsultasjoner ved behov for å ha grunnlag for å lage globale matvarestandarder. Høsten 2004 var Norge vertskap for en slik ekspertkonsultasjon på området algegifter i skjell.

Budsjettforslag 2006

Post 70 Tilskudd, kan overføres

Posten dekker medlemsavgiften til ulike internasjonale organisasjoner og kommisjoner som Norge deltar i.

Det fremmes forslag om å bevilge 7,14 mill. kroner på posten i 2006. Tabell 6.1 nedenfor viser fordeling av forslag til bevilgning på den enkelte organisasjon.

Tabell 6.1 Oversikt over kontingenter til internasjonale organisasjoner i 2006

Organisasjon	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
Det internasjonale råd for havforskning (ICES)	1 652	1 630	1 660
Den internasjonale kommisjon for fisket i det nordøstlige Atlanterhav (NEAFC)	2 285	2 500	2 650
Den nordvestatlantiske fiskeriorganisasjon (NAFO)	193	200	250
Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO)	1 635	1 700	1 600
Den internasjonale kommisjon for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT)	53	100	150
Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO)	55	100	200
EUROFISH	880	445	435
De faste internasjonale navigasjonskongresser (PIANC)	39	65	65
Den internasjonale havnevesenorganisasjon (IAHP)	10	10	10
Den internasjonale fyrvesenorganisasjon (IALA)	84	75	75
Bonn-avtalen	47	45	45
Sum kap. 1001 post 70	6 883	6 870	7 140

Programkategori 16.20 Forskning og utvikling

Utgifter under programkategori 16.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
1020	Havforskningsinstituttet, jf. kap. 4020	377 610	359 430	369 310	2,7
1021	Drift av forskningsfartøyene, jf. kap. 4021	213 152	181 200	185 300	2,3
1022	NIFES, jf. kap. 4022			74 850	
1023	Fiskeri-, havbruks- og transporttrettet FoU, jf. kap. 4023	421 286	348 600	373 450	7,1
	Sum kategori 16.20	1 012 048	889 230	1 002 910	12,8

Utgifter under programkategori 16.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-20	Driftsutgifter	375 558	323 200	374 610	15,9
21-23	Andre driftsutgifter	291 521	217 430	254 850	17,2
30-49	Nybygg, anlegg	2 301			
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	261 223	269 300	285 300	5,9
70-89	Overføringer til private	81 445	79 300	88 150	11,2
	Sum kategori 16.20	1 012 048	889 230	1 002 910	12,8

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning for 2006 på programkategori 16.20 på til sammen 14,36 mill. kroner. Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005.

Innledning

Forskning og utvikling utgjør om lag 37 pst. av Fiskeri- og kystdepartementets totale budsjetttramme. Forskning er et virkemiddel for å nå de overordnede målene i fiskeri- og havbrukspolitikken. I hovedsak er forskningsinnsatsen knyttet til to hovedområder. Det er forskning som grunnlag for vitenskapelig baserte råd til forvaltningen, for eksempel om kvotefastsetting, helse og velferd hos fisk i oppdrett og sjømattrygghet, og forskning som skal danne grunnlag for næringsutvikling. Det siste kan innebære forskning for et eksisterende

næringsliv eller forskning som skal legge grunnlag for framtidig næringsaktivitet og verdiskaping.

Programkategorien omfatter:

- Havforskningsinstituttet
- drift av forskningsfartøyene
- NIFES (Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning)
- tilskudd til Norges forskningsråd
- tilskudd til Veterinærinstituttet
- tilskudd til Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS (Fiskeriforskning)
- tilskudd til utviklingstiltak.

Mål, utfordringer og status på området

Satsingen på marin forskning og utvikling har som overordnet mål å utvikle kunnskap for å drive en bærekraftig forvaltning av de marine ressursene og legge til rette for verdiskaping i fiskeri- og havbruksnæringen. For Fiskeri- og kystdepartementet er det en særlig utfordring å organisere forskningen slik at det utvikles faglig fundament og kompetanse som gjør forvaltning og næring i stand til å mestre nye komplekse utfordringer bl.a. av biologisk, teknologisk, markedsmessig, økonomisk og organisatorisk art. I St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker understrekes det at forskningen må settes i et verdikjedeperspektiv, med særlig fokus på marked og hvordan forskningen skal bidra til å styrke konkurranseevnen hos næringsaktørene.

Stortinget har gjennom behandlingen av St.meld. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning gått inn for en fortsatt særskilt satsing på marin forskning. Andre tematiske satsingsområder i meldingen er energi og miljø, helse og mat samt teknologiområdene materialteknologi, bioteknologi og informasjons- og kommunikasjonsteknologi. De strukturelle tiltakene internasjonalisering, grunnforskning og forskningsbasert utvikling er viktige for marin sektor. Fiskeri- og kystdepartementet har et betydelig FoU-engasjement innen flere av disse områdene, på matområdet bl.a. gjennom det nye forskningsprogrammet Norsk mat fra sjø og land i Norges forskningsråd. Internasjonalt FoU-samarbeid er prioritert i meldingen. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider aktivt med å bygge ut internasjonalt forskningssamarbeid innen marin forskning, bl.a. ved oppfølging av regjeringens strategi for samarbeid med Nord-Amerika.

Markeds- og industrirettet forskning

Den markeds- og industrirettede forskningen skal bidra til å styrke lønnsomheten og konkurranseevnen gjennom markedsorientert omstilling og industriell utvikling. Forskningsbasert kompetanse må bygges inn i nye produkter og prosesser for dermed å oppnå markedsfordeler.

Økt utnyttelse av det marine råstoffet innebærer et potensial for større verdiskaping. Forskning på dette området er sentralt. Organismer som lever under ekstreme forhold kan ha genetiske tilpasninger som kan utnyttes industrielt. Det er knyttet interessante perspektiver til kommersiell utnyttelse av marine råstoff som bl.a. mikroorganismer og marine organismer i den lavere delen av næringskjeden.

Forskning og overvåking knyttet til sjømat og human ernæring

Det er et mål at Norge skal ha forskningsmiljø som er internasjonalt ledende innen forvaltningsstøtte mht. fremmedstoffer i sjømat. Forskningsresultatene på dette området brukes aktivt i forvaltningen av næringen, rådgivning til forbrukere samt utforming av nasjonalt og internasjonalt regelverk. Det siste er spesielt viktig fordi den internasjonale kunnskapen om sjømat er begrenset i forhold til kunnskapen om annen mat, og internasjonalt regelverk er en viktig rammebetingelse for de marine næringene. For å bidra til en balansert vurdering av helseeffektene ved å spise sjømat, fokuseres det også på de gunstige næringsstoffene i sjømat.

Overvåking av forekomst av miljøgifter i fisk og skalldyr i norske fjorder og havområder har vært et viktig virkemiddel i arbeidet med trygg sjømat.

Forskning knyttet til fiskehelse og fiskevelferd

Fiskehelseforskningen skal være innrettet mot å løse økonomisk viktige problemer innen næringen. Det er behov for målrettet basal forskning som kan bidra til forståelse av årsakssammenhenger og sykdomsutvikling ved infeksjoner og andre sykdomstilstander hos akvatiske organismer. Resultatene fra grunnforskningen legges til grunn for anvendt forskning på området.

I lakseoppdrett registreres det økt utbredelse av enkelte virussykdommer. Laksens sentrale plass i norsk havbruk tilsier at en vesentlig del av forskningen innen fiskehelse fortsatt må rettes mot laks og laksesykdommer. Utvikling av en effektiv vaksine mot lakselus har høy prioritet.

Deformasjoner på fisken er et betydelig problem. Dette gjelder både oppdrett av laksefisk og oppdrett av nye arter som torsk. Økt satsing på marine arter i oppdrett forutsetter at det drives helse- og sykdomsforskning også på disse artene, herunder utvikling av vaksiner. Det vil være en særskilt utfordring å legge til rette for en sameksistens mellom laks og marine arter som sikrer fiskehelsen. For å kunne utvikle skjellnæringen, vil metoder for algegiftkontroll og kunnskap om skjellsykdommer være sentralt.

Norge er en betydelig bidragsyter innen forskning på velferd hos oppdrettsfisk. I regi av Norges forskningsråd er det kartlagt forskningsbehov knyttet til velferd innen akvakultur. Forskningsresultatene på feltet vil bli brukt som en del av grunnlaget ved utarbeidelse av nytt regelverk for fiskevelferd, nasjonalt og internasjonalt. Kunnskapene vil også bli lagt til grunn ved tilpassing av bruk av

fisk som forsøksfisk, utforming av teknisk utstyr innen akvakultur m.v.

Ressursforskning

Ressursforskning og overvåking skal sikre et best mulig kunnskapsgrunnlag for bærekraftig høsting av norske marine ressurser. Innsatsen på dette feltet utgjør et sentralt grunnlag for den nasjonale og internasjonale rådgivningen om utnyttelsen av fiskebestandene, som bl.a. blir utformet gjennom samarbeidet i Det internasjonale rådet for havforskning (ICES).

Det er nødvendig med kunnskap om økosystemenes virkemåte, hvordan bestandene gjensidig påvirker hverandre og miljøfaktorenes betydning. Økosystembasert forvaltning, der flerbestandsforvaltning og langsiktige fangststrategier er et steg på veien, må utvikles i takt med økt kunnskap. Videre er det en utfordring å minimere effekter av fisket på miljøet, som uønsket bifangst, utkast og skader på bunnhabitater. Dette krever blant annet utvikling av mer selektive og skånsomme redskaper og fangstmetoder.

Målet med ressursforskningen og overvåkingen av fisk, skaldyr og sjøpattedyr er å kunne fastslå tilstanden til de ulike bestandene med størst mulig grad av sikkerhet, og anslå hvor mye som på en vedvarende måte kan høstes. Departementet har i de siste årene rettet spesiell innsats mot metodeutvikling og utvikling av regnemodeller for norsk-arktisk torsk. God kvalitet på fangstdata er en forutsetning for god presisjon i bestandsberegningene. Det er etablert en referanseflåte av fiskefartøyer for å bedre kvaliteten av fiskeridata fra flåten.

God ressursforskning er viktig for verdiskapingen i fiskerinæringen. Mangelfullt datagrunnlag kan føre til større usikkerhet i bestandsberegningene, som igjen fører til større sikkerhetsmarginer i kvoterådene. En reduksjon i kvoten på 1 pst. innebærer en årlig reduksjon i førstehåndsverdien på 50 mill. kroner i torskefiskeriene.

Miljøforskning

Det skal bygges opp et godt kunnskapsgrunnlag om havmiljøet og fiskeri- og havbruksnæringens

påvirkning på miljøet blant annet for å kunne vurdere miljø og næringsinteresser i kystsonen opp mot hverandre.

Målet for miljøforskning og miljøovervåking er å kunne fastslå livsbetingelsene og produksjonsforholdene for fisk og andre marine ressurser, samt dokumentere havmiljøet og havets renhet. En viktig del av innsatsen på området har vært rettet mot å kunne ta i bruk miljødata som for eksempel data om havklima og næringssalter, som en del av grunnlaget for bestandsberegningene. Kartlegging og dokumentasjon av miljøtilstanden i våre kyst- og havområder er en viktig forutsetning for å kunne dokumentere at sjømaten er trygg.

Havbruksforskning

Videreutvikling av norsk havbruk forutsetter målrettet satsing på forskning. Havbruksforskningen skal bidra til å styrke eksisterende næringsvirksomhet, åpne for ny næringsutvikling og sikre en bærekraftig forvaltning. Det er viktig å opprettholde det faglige grunnlaget innenfor havbruksforskningen på bred front, med spesiell innsats rettet mot den etablerte oppdrettsnæringen.

Arbeidet med å få fram nye arter i kommersielt oppdrett er en prioritert oppgave i havbruksforskningen. Forskningsmessig ligger det betydelige utfordringer knyttet til kunnskap om stamfisk, yngelproduksjon, fôr og ernæring, produksjonsbiologi, produksjonsteknologi inkludert forebygging av rømming, helse, avl og genetikk samt kunnskap om produkt, marked og salg. Den største oppmerksomheten og innsatsen på dette området har vært rettet mot torsk.

Deformasjoner på fisken er et betydelig problem i fiskeoppdrett. Det gjelder både oppdrett av laks og oppdrett av nye arter som torsk.

Flere utredninger har konkludert med at det kan bli mangel på de tradisjonelle fôrmidlene fiske- og fiskeolje i løpet av få år. For å kunne ha tilgjengelig fôrråvarer med tilstrekkelig kvalitet, er det behov for å utnytte de tilgjengelige fôrråvarene bedre, øke utnyttelsen av biprodukter samt vurdere alternative fôrråvarer. Forskningsinnsats innen fôrkilder og utvikling av alternative fôrkilder er derfor prioritert.

Boks 6.1 Bekjempelse av bakterieinfeksjoner i marine organismer

Fiskeriforskning i Tromsø forsker på et forsværssystem mot bakterier i marine organismer. Dette har gitt kunnskap om en potensielt ny metode til å drepe sykdomsframkallende bakterier. Det er nå iverksatt leting etter naturlig forekommende produkter i marine organismer som kan benyttes i denne metoden. Anvendelse av slike produkter vil kunne øke en verts evne til å bekjempe bakterieinfeksjoner uten bruk av tradisjonelt antibiotika, og i tillegg å forbedre konservering av matprodukter. Arbeidet utføres med både internasjonale forskningssamarbeidspartnere og nasjonal bioteknologisk industri.

Forskning knyttet til havner og infrastruktur for sjøtransport

Forskningen på dette området er knyttet til kystforvaltningens ansvarsområde innen trafikkovervåking og navigasjonssikkerhet, redusert miljøbelastning og bedret flyt av gods i transportsystemet.

Instituttpolitikk

De marine forskningsinstituttene har en vesentlig rolle i oppfølgingen av Fiskeri- og kystdepartementets sektorpolitikk. Instituttene innspeiler sentrale i utforming av fiskeripolitikken og er bl.a. en viktig basis for forhandlingsgrunnlaget for kvotefastsettelse nasjonalt og internasjonalt. Forskningsrådet har en strategisk oppgave i å støtte opp under den kompetanse som blir etterspurt av forvaltningen. Dette forutsetter tett dialog mellom Forskningsrådet, de utøvende instituttene og Fiskeri- og kystdepartementet. Satsingen på marin forskning skal bidra til å styrke samhandlingen nasjonalt og internasjonalt med så vel private som offentlige forskningsinstitutter og universitets- og høyskolesektoren på tvers av sektorgrenser.

Det er fortsatt Fiskeri- og kystdepartementets ambisjon at den marine forskningen skal ha sitt ståsted og videreutvikle sitt tyngdepunkt ved kysten og i særlig grad i aksene Bergen-Tromsø.

Som en oppfølging av St.meld. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning vil Norges forskningsråd vurdere og utarbeide forslag til et nytt finansieringssystem og nye retningslinjer for statlig finansiering av forskningsinstitutter.

Blå-grønn matallianse

I St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker, St.meld. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning og St.prp. nr. 65 (2004-2005) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2005 inkludert folketrygden redegjorde Regjeringen for arbeidet med å omstrukturere forskningsinstituttene innenfor den blå-grønne sektoren.

- Arbeidet med den blå-grønne matalliansen skal
- samordne forskningen innenfor marin forskning samt skape tettere kopling til matforskningen
 - skille forskning som retter seg mot forvaltningen i institutt som er organisert som forvaltningsorgan og den næringsrettede forskningen i institutt organisert som aksjeselskaper
 - avklare grenseflatene mellom blå og grønn forskning samt realisere synergieffekter der de reelt eksisterer.

Målet med omorganiseringen er å skape rammevilkår for tett forskningsfaglig samarbeid og klar arbeidsdeling mellom de fiskeri- og havbruksfaglige og landbruksfaglige forskningsmiljøene. Gjennom omorganiseringen tas det sikte på å oppnå synergieffekter som tjener det samlede behovet til primærnæringene og industrien, møter kunden med helhetsløsninger under en felles portal, sikrer en bedre utnyttelse av offentlige ressurser til FoU og legger til rette for framtidig nasjonal og internasjonal konkurransedyktighet. Arbeidet blir gjennomført i nært samarbeid mellom Fiskeri- og kystdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet.

Det skal etableres et holdingselskap for den næringsrettede FoU-virksomheten med hovedkontor i Tromsø og datterselskap i Bergen, på Ås og i Tromsø. Selskapene dannes ut fra Akvaforsk as, Fiskeriforskning as, Matforsk as, Norconserv as samt relevant næringsrettet FoU-aktivitet ved forvaltningsinstituttene Havforskningsinstituttet, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) og Veterinærinstituttet.

Det er opp til selskapet å organisere den interne forskningsaktiviteten. Det tas sikte på at konsernet er operativt senest fra 1. januar 2007. Som utgangspunkt legges det til grunn at faglige satsinger på dagens lokaliseringer opprettholdes og videreutvikles.

Regjeringen legger vekt på at samarbeidet om forskning og undervisning mellom institusjonene i universitets- og høyskolesektoren og de berørte forskningsinstitusjonene utvikles videre. Datterselskapene i det nye konsernet bør derfor fungere

som universitetenes og høyskolenes randsonevirksomheter.

Parallelt med arbeidet med å etablere holdingselskap med datterselskaper vil det bli etablert en arbeidsgruppe som skal gjennomgå aktivitetene ved Havforskningsinstituttet, NIFES og Veterinærinstituttet, som grunnlag for å vurdere utskilling av eventuell relevant næringsrettet virksomhet til det næringsrettede holdingselskapet. Arbeidsgruppen skal også vurdere om de næringsrettede selskapene har oppgaver som naturlig hører inn under forvaltningsinstituttene.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Internasjonalisering av norsk forskning er en hovedprioritet i Regjeringens forskningspolitikk, og en gjennomgående prioritering i den nye forskningsmeldingen. Forskningssamarbeidet i Europa gjennom EUs rammeprogram og Eureka vil fortsatt stå sentralt, og det bilaterale samarbeidet med land i Nord-Amerika og Asia skal styrkes.

Norsk forskning innenfor fiskeri- og havbrukssektoren ligger på et høyt internasjonalt nivå. Den vitenskapelige og teknologiske utviklingen i samfunnet generelt og behovet for helhetstenking har økt kompleksiteten i de problemstillinger som fiskeri- og havbruksforskningen fokuserer på. Dette, i tillegg til økt vitenskapelig spesialiseringsgrad, gjør det nødvendig å samarbeide over landegrensene. Næringens konkurransekraft vil i framtiden i stor grad avhenge av kunnskapsmessige fortrinn i markedet. Internasjonalt marint FoU-samarbeid skjer hovedsakelig gjennom deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og instituttbasert samarbeid.

EUs fokus på innovasjon og nettverksdannelse i det europeiske forskningsrom (ERA) tilsier at Norge må være aktiv for å sikre deltakelse i utviklingen av det europeiske innovasjonssystemet. Regjeringen arbeider for å ivareta norske interesser, blant annet innen marin sektor, i planleggingen av EUs 7. rammeprogram.

I 2004 utarbeidet Utdannings- og forskningsdepartementet en strategi for norsk forsknings- og

teknologisamarbeid med Nord-Amerika. Hovedmålene med strategien er å bidra til en langsiktig og forsterket opptrapping av FoU-samarbeidet med USA og Canada. Fiskeri- og kystdepartementet og Norges forskningsråd har satt i gang en prosess for å konkretisere innholdet i dette samarbeidet på marin sektor.

Andre viktige finansieringskilder for marin FoU

Ordningen med skattefradrag for FoU-kostnader (SkatteFUNN) har vist seg å være attraktiv, og har medført økning i norske bedrifters investeringer i FoU. Sektoren fiske, fangst og fiskeoppdrett hadde 258 prosjekter med et samlet skattefradrag på 90 mill. kroner i 2004. I løpet av tre år har det vært gjennomført totalt 1091 marine prosjekter. Dette har utgjort 11-13 pst. av antall godkjente prosjekter. Det er viktig at SkatteFUNN-porteføljen og de øvrige virkemidlene i Norges Forskningsråd er godt koordinert.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) ble opprettet fra 1. januar 2001, og skal bidra til å finansiere forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen. Inntektene kommer fra en FoU-avgift på 0,3 pst. på eksporten av fisk og fiskevarer, og utgjør rundt 90 mill. kroner årlig. Fondet forvaltes av et styre med representanter fra næringen. Fiskeri- og kystdepartementet er observatør i styret. Næringens behov og interesser skal ligge til grunn for prioriteringene som blir foretatt. Fondets primæroppgave er å identifisere forsknings- og utviklingsoppgaver som næringen ønsker å få løst, og vurdere hvordan disse best kan løses. Norges Forskningsråd og Innovasjon Norge er viktige samarbeidspartnere. Det vil i 2005/2006 bli gjennomført en evaluering av ordningen.

Prioriteringer for 2006

De viktigste FoU-oppgavene videreføres fra 2005. I tillegg vil Fiskeri- og kystdepartementet særlig legge vekt på følgende:

Boks 6.2 Satsing på marin forskning i Tromsø

Norge har omfattende kyst- og havområdene med betydelige marine fornybare naturressurser som gir grunnlag for verdiskaping og sysselsetting. Potensialet for økt kompetansebasert marin verdiskaping langs kysten er stort, og dette potensialet kan utløses ved ytterligere satsing på de marint rettede forskningsmiljøene. Departementet mener at både geografiske og naturgitte forhold gir særlige utfordringer og muligheter for den nordnorske landsdelen. Det legges derfor spesiell vekt på å videreutvikle og styrke forskningsmiljøene i Tromsø.

Fiskeri- og kystdepartementet vil derfor videreføre dialogen med relevante aktører for å finne fram til hensiktsmessige virkemidler for å styrke marin forskning i Nord-Norge.

Budsjettforslaget innebærer en bevilgning til Fiskeriforskning i Tromsø over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett på 57,3 mill. kroner. Tilskuddet til Marin bioteknologi i Tromsø (MABIT) videreføres på 5 mill. kroner i 2006. Deler av Havforskningsinstituttets budsjett går til drift av forskningsfartøy i havområdene utenfor Nord-Norge og til instituttets avdeling i Tromsø. I tillegg kommer midler som kanaliseres til marin forskning i Nord-Norge gjennom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge, samt bevilgninger til Norges Fiskerihøyskole over Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett.

Det foreslås følgende nye satsinger i budsjettforslaget for 2006:

- Avlsstasjonen for torsk på Kraknes utenfor Tromsø ble innviet i august 2005. Tilskuddet til Fiskeriforskning AS foreslås økt reelt med 6,6 mill. kroner for å dekke full innfasing av driftskostnader og husleie knyttet til avlsstasjonen.
- Det settes av 3,5 mill. kroner til å styrke markedsforskningen ved Fiskeriforskning i Tromsø.
- Fiskeri- og kystdepartementet har de siste årene gitt til sammen 12 mill. kroner i tilskudd til etablering av en marin biobank i Tromsø, og derigjennom fulgt opp forpliktelsene knyttet til etablering av biobanken. Biobanken åpnes høsten 2005. For å sikre driften i oppstartsfasen legger departementet opp til å gi et tilskudd på 2 mill. kroner til drift av banken i 2006.

Forbrukerne i alle markeder må være sikre på at norske sjømatprodukter er trygge og sunne. Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) har en viktig funksjon med å frambringe kunnskap om og dokumentere innholdet av fremmedstoffer i norsk sjømat. Instituttet må være ledende innen forskning på fremmedstoffer i sjømat for å kunne ivareta denne rollen. Bevilgningen til NIFES foreslås økt med reelt 3 mill. kroner for å styrke forskningsinnsatsen på området.

God forskning krever god infrastruktur. Flere anlegg har i de senere årene blitt opprustet. I 2006 vil oppgraderingen av Havforskningsinstituttets havbruksstasjon på Matre bli ferdigstilt. Denne stasjonen vil videreutvikle og styrke Norges internasjonalt sterke posisjon innenfor havbruksforskning. Bevilgningene til Havforskningsinstituttet på kap. 1020 foreslås økt med 5 mill. kroner knyttet til delvis dekning av husleiekostnader for havbruksstasjonen på Matre. I tillegg foreslås det en realøkning på 1 mill. kroner på kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene som en delvis kompensasjon for økte bunkerskostnader.

Det er fortsatt Fiskeri- og kystdepartementets ambisjon at den marine forskningen skal ha sitt ståsted og videreutvikle sitt tyngdepunkt ved kysten og i særlig grad i aksene Bergen – Tromsø.

MAREANO-programmet har som mål å kartlegge og gjennomføre grunnleggende studier av havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø, og systematisere informasjonen i en arealdatabase for norske kyst- og havområder. Det foreslås en samlet bevilgning på 23,6 mill. kroner til programmet, fordelt på Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Oppdrett av torsk har stort potensial til å øke verdiskapingen i marin sektor. Fiskeri- og kystdepartementet vil sammen med Norges forskningsråd og Innovasjon Norge videreføre satsingen på å etablere torsk som en ny betydelig oppdrettsart i Norge, jf. omtale av avlsstasjonen på Kraknes i boks 6.2.

Bevilgningen til Norges forskningsråd over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett foreslås økt reelt med 8 mill. kroner.

Marin forskning er internasjonalt orientert. Internasjonalt samarbeid kan øke kvaliteten på forskningen og bidra til at ny kunnskap og nye løsninger utvikles raskere og bedre. Andre europeiske land er de viktigste samarbeidspartnere for Norge i EU og i Eureka-sammenheng. Norske marine forskere har lyktes godt innenfor EUs rammeprogram for forskning. I USA og Canada finnes noen av verdens ledende forskningsmiljøer på det marine området. Departementet følger opp

regjeringens strategi for forskningssamarbeid med Nord-Amerika. Det foreslås å sette av midler innenfor Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd for å styrke den internasjonale satsingen i tråd med regjeringens prioritering.

Regjeringens visjon er en bærekraftig marin næring bestående av lønnsomme og omstillingsdyktige foretak med høy innovasjons- og nyskapingsevne. I budsjettforslaget styrkes satsingen på FORNY (Program for forskningsbasert nyskaping). Målet med satsingen er at flere forsknings-

prosjekter i marin sektor skal kommersialiseres og derved fremme etablering av nytt kunnskapsdrevet næringsliv.

Etableringen av et næringsrettet konsern som omfatter Matforsk, Akvaforsk, Fiskeriforskning og Norconserv vil styrke den næringsrettede marine forskningen og matforskningen.

Av bevilgningen på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak foreslås det satt av 3 mill. kroner til arbeidet med biprodukter i regi av Stiftelsen RUBIN i Trondheim. I tillegg foreslås det satt av midler til et samarbeidsprosjekt i Vardø.

Kap. 1020 Havforskningsinstituttet, jf. kap. 4020

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	223 200	224 500	234 260
21	Spesielle driftsutgifter	154 410	134 930	135 050
	Sum kap. 1020	377 610	359 430	369 310

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning for 2006 på kap. 1020 på følgende poster: Post 01 Driftsutgifter (- 6,75 mill. kroner) og Post 21 Spesielle driftsutgifter (- 4,195 mill. kroner). Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005.

Innledning

Havforskningsinstituttet har hovedlokalitet i Bergen, avdeling i Tromsø, forskningsstasjoner i Austevoll og Matre og forsøksstasjon i Flødevigen. Instituttet er ordinært forvaltningsorgan underlagt Fiskeri- og kystdepartementet, men har eget styre. Havforskningsinstituttet er et av verdens største marine forskningsinstitutter, og nyter høy internasjonal anerkjennelse.

Havforskningsinstituttets primære oppgave er å drive forvaltningsrettet forskning, overvåking og rådgiving for Fiskeri- og kystdepartementet. Instituttets forskning og rådgivning har en sentral rolle som grunnlag for fiskeri- og havbruksforvaltningens beslutninger, bl.a. ved at de er en viktig bidragsyter til kvoterådgivningen gjennom Det internasjonale råd for havforskning (ICES).

Havforskningsinstituttet eier og driver også forskningsfartøy, jf. omtale under kap. 1021 Drift av forskningsfartøylene. Gode forskningsplattformer er en sentral forutsetning for å levere gode forskningsresultater.

Matre havbruksstasjon er under utbygging og oppgradering. Stasjonen vil bli ferdigstilt tidlig i 2006, og vil medføre en økt husleiekostnad for Havforskningsinstituttet på 13-14 mill. kroner årlig. Videre utbygging og oppgradering av Austevoll havbruksstasjon og Flødevigen forsøksstasjon er

stilt i bero i 2006, da det innenfor gjeldende budsjettrammer ikke er mulig å dekke de økte årlige kostnadene disse utbyggingene vil medføre. Det vil bli foretatt en ny vurdering i forbindelse med statsbudsjettet for 2007.

Havforskningsinstituttet, Universitetet i Bergen og Nansen Senter for Miljø og Fjernmåling samarbeider om miljø og klimaforskning innenfor Bjerknes senter for klimaforskning, som har status som senter for fremragende forskning.

Det er et tett samarbeid mellom Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen om drift av forskningsfartøy, og mellom instituttet og universitetene i Bergen, Tromsø og Oslo når det gjelder veiledning av kandidater.

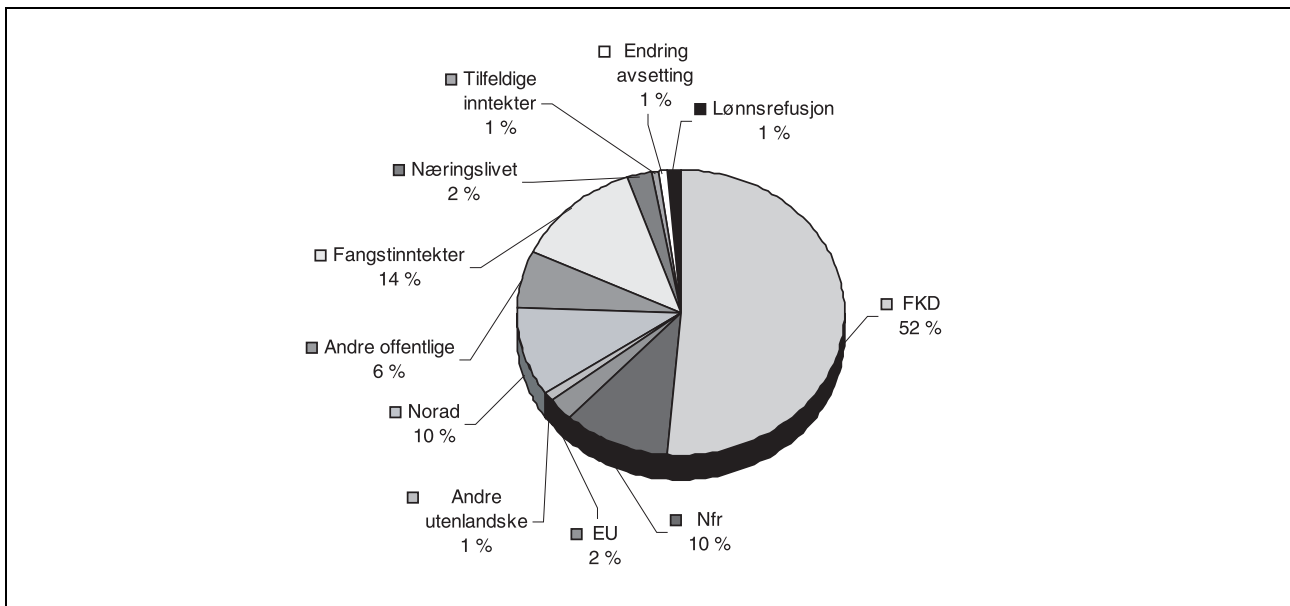
Havforskningsinstituttet er organisert i 19 faglig baserte forskningsgrupper, ett fagsenter for samarbeid med utviklingsland og avdelinger for administrasjon, rederidrift og forskningsteknisk infrastruktur. Råd til forvaltningen er basert på fire rådgivningsprogrammer; programmene for Barentshavet, Norskehavet/Nordsjøen, kystsone og akvakultur.

Havforskningsinstituttet har inngått samarbeidsavtaler med forsknings- og forvaltningsinstitusjoner i Norge og utlandet, og deltar i europeiske og verdensomspennende organisasjoner. I 2005 har instituttet hatt ledervervet i Consultative Com-

mittee i ICES (Det internasjonale råd for havforskning).

Havforskningsinstituttet har en betydelig innsats i programmet *Bistandsrettet samarbeid innen forskning og forvaltning* som er finansiert av NORAD. Programmets mål er å utvikle effektive forskningsbaserte forvaltningssystemer og institusjoner i utviklingsland. Programmet omfatter insti-

tuttets aktivitet knyttet til fiskeriforskning i utviklingsland og driften av forskningsfartøyet «Dr. Fridtjof Nansen», jf. nærmere omtale under kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene. Etter tsunami-katastrofen i Sørøst-Asia er personell fra Havforskningsinstituttet engasjert i oppfølgingsprosjekt i området.

Figur 6.1 Oversikt over finansieringskildene til Havforskningsinstituttet og forskningsfartøyene i 2004 (eksklusiv investeringer).

Havforskningsinstituttet fikk i 2004 om lag 52 pst. av inntektene direkte fra Fiskeri- og kystdepartementet. I tillegg kommer fangstinntekter gjennom kvotetildeling fra den norske forskningskvoten som i hovedsak går til leie av fiskefartøyer for forskning og overvåkning. Om lag 10 pst. av inn-

tektene kom fra Norges forskningsråd. Tabell 6.x gir en oversikt over de totale drifts- og fartøykostnadene ved instituttet, slik de framkommer i instituttets virksomhetsplan for 2005, samt budsjett og regnskapstall for 2004.

Tabell 6.2 Oversikt over Havforskningsinstituttets virksomhetsbudsjett for 2005 samt budsjett og regnskapstall for 2004 (tall i 1000 kroner)

Kostnadsbærererne (program)	Regnskap 2004	Virksomhetsbudsjett 2005 ¹
Rådgivnings- og forskningsprogram økosystem Barentshavet	218 033	220 871
Rådgivnings- og forskningsprogram økosystem Norskehavet og Nordsjøen	131 764	137 493
Rådgivnings- og forskningsprogram akvakultur	112 141	103 898
Rådgivnings- og forskningsprogram økosystem kystsonen	37 785	38 728
Bistandsrettet samarbeid	47 906	47 193
Forvaltningsrettet forskning og utvikling	34 146	35 748
	581 774	583 934

¹ Instituttets virksomhetsbudsjett inneholder totalbevilgning på kap. 1020 og kap. 1021, eksklusive investeringer og husleie til Statsbygg

Mål

Havforskningsinstituttets virksomhet er inndelt i fire rådgivnings- og forskningsprogram :

- Rådgivnings- og forskningsprogram økosystem Barentshavet
- Rådgivnings- og forskningsprogram økosystem Norskehavet og Nordsjøen
- Rådgivnings- og forskningsprogram akvakultur
- Rådgivnings- og forskningsprogram økosystem kystsonen

Rådgivnings- og forskningsprogram økosystem Barentshavet

Havforskningsinstituttet skal gi økosystembasert rådgivning for helhetlig forvaltning av Barentshavet med følgende mål:

- bærekraftig høsting av fiskebestander og sjøpattedyr
- rent hav
- minst mulig økosystemeffekter av fiske og annen menneskelig aktivitet.

Rådgivnings- og forskningsprogram økosystemene Norskehavet og Nordsjøen

Gjennom tilstrekkelig overvåkning og relevant forskning skal Havforskningsinstituttet frambringe kunnskapsgrunnlag for rådgivning til nasjonale og internasjonale forvaltningsmyndigheter om tilstanden i økosystemet og økosystemkomponentene i Norskehavet og Nordsjøen, og gi råd om bærekraftig høsting av fiskebestander og sjøpattedyr.

Rådgivnings- og forskningsprogram økosystem kystsonen

Havforskningsinstituttet skal skaffe kunnskapsgrunnlag og gi forvaltningsråd for balansert og framtidssrettet bruk og vern av økosystemene i kystsonen.

Rådgivnings- og forskningsprogram akvakultur

Havforskningsinstituttets akvakulturforskning skal skaffe kunnskapsgrunnlag og gi forvaltningsråd for å sikre at det store verdiskapingspotensialet som ligger i akvakultur utnyttes med sikte på en framtidssrettet og konkurransedyktig norsk akvakulturnæring, samtidig som produksjonen skjer innenfor akseptable rammer når det gjelder areal- og ressursbruk, fiskevelferd og miljøeffekter.

Resultater 2004-2005**Forskning og rådgivning**

I arbeidet med Forvaltningsplan Barentshavet har Havforskningsinstituttet ansvar for ledelse av prosjektgruppen som koordinerer arbeidet med utredninger under Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde. Instituttet har levert betydelige bidrag i utvikling av forvaltningsplanen, spesielt knyttet til utviklingen av miljøkvalitetsmål og indikatorer.

Havforskningsinstituttet gir råd om mer enn 40 bestander. Rådene er basert på en betydelig ressurs- og miljøovervåking i Barentshavet, Norskehavet og Nordsjøen samt omfattende bestandsberegninger.

I et samarbeid med russiske forskere er det startet et forprosjekt for å utvikle et omforent, økosystembasert verktøy for bestandsberegning av norsk vårgytende sild.

Boks 6.3 Økosystemtokt

For å operasjonalisere føre-var tilnærmingen, bærekraftbegrepet og økosystembasert rådgiving, gjennomfører Havforskningsinstituttet økosystemtoktet i Barentshavet. Toktet går i august-september i samarbeid med det russiske forskningsinstituttet PINRO i Murmansk. Helt siden tidlig på 1960-tallet har fiskebestandene i dette havområdet vært undersøkt av norske og russiske forskere i samarbeid, det nye nå er at toktene har fått en økosystemprofil.

På toktet samles det inn synkrone data om viktige kommersielle fiskebestander, i tillegg til mange andre ledd i økosystemet som bunnsamfunn, plankton, ikke-kommersielle fiskearter, observasjoner av sjøpattedyr og sjøfugl. Dette er i tråd med en økosystembasert tenkning hvor forvalterne ikke bare skal ha ansvar for at de tradisjonelle kommersielle fiskebestandene har en tilfredsstillende utvikling, men for at hele økosystemet er sunt og velfungerende.

Denne tankegangen er svært aktuell i Barentshavet. Den tradisjonelle utnyttelsen av dette området har vært fiske og fangst, i den senere tid har diskusjon om olje- og gassreservene under havbunnen kommet opp. Utfordringen i en økosystemtenkning er å kombinere en forsvarlig petroleumsutvinning og hensynet til det sårbare havområdet. I opplegget for økosystemtoktet ligger det en mulighet til å sjekke sunnhetstilstanden på mange forskjellige trinn i Barentshavets økosystem.

En viktig del av økosystemtekningen er å gjøre folk flest kjent med hvordan økosystemet er bygget opp og fungerer. Havforskningsinstituttets har opprettet en egen nettside (www.imr.no/Barentshavet) hvor alle kan følge med hva som skjer på økosystemtoktet og bli informert om mange sider ved Barentshavets økosystem. Under toktet legges det ut daglige rapporter fra livet på havet.

Havforskningsinstituttet kartlegger og overvåker forekomstene av introduserte arter i kystsonen. I 2004 ble informasjon om endringer i kongekrabbens utbredelsesområde oppdatert, og effektene av kongekrabben på økosystemene i kystsonen vurdert. Til tross for fri fangst av kongekrabbe vest for 26 grader øst blir det registrert

krabbe i nye områder vest for Nordkapp i Finnmark og i Troms.

Foreløpige resultater viser at kongekrabben bidrar til å strukturere faunaen på bløtbunn ved at store individer av muslinger og børstemark blir borte. Det er foreløpig ingen tegn til at diversiteten i disse bunndyrssamfunnene endres. Imidlertid er kongekrabben et økende problem i garnfisket etter rognkjeks. I garnfisket etter torsk er bifangst av kongekrabbe omtrent på samme nivå som tidligere år.

Havforskningsinstituttet overvåker utviklingen av vekst og utbredelse hos snøkrabben, som er en ny art i Barentshavet. Norge har innført utkastforbud for snøkrabbe.

Biologien og den økologiske betydningen av den nylig introduserte rødalgen japansk sjølyng undersøkes i et eget prosjekt. Denne algen er siden 1996 blitt en av de vanligste makroalgene langs Vestlandet og finnes på lokaliteter i Skagerrak og langs hele kysten fra Egersund til Trondheimsfjorden, til dels i betydelige mengder.

Havforskningsinstituttet er involvert i et landsomfattende kartleggingsprogram av marine naturtyper og biologiske verdier i sjø. I denne sammenheng har instituttet gitt høy prioritet til dokumentasjon og kartlegging av gyte-, oppvekst- og leveområder for levende ressurser.

Sammen med Meteorologisk institutt og Nansensenteret har instituttet utviklet en operasjonell metode for miljøovervåking og havvarsling. Modellen leverer inntil sju dagers varsler av strøm, temperatur, saltholdighet, næringssalter, klorofyll, alger og oksygen i Skagerrak og langs kysten av Vestlandet.

Målinger viser at oksygenforbruket i fjorder langs Skagerrakkysten kan være over 80 pst. høyere enn gjennomsnittet for perioden 1930-1975. Dette har ført til forverrede oksygenforhold i en rekke fjorder og kystbasseng langs kysten av Skagerrak.

Det er påvist at variasjonene i den atlantiske innstrømningen til Norskehavet og Barentshavet er større enn tidligere antatt.

Overvåkingen av organiske miljøgifter, bl.a. dioksiner, i Grenlandsområdet gir fortsatt grunnlag for kostholdsråd.

Forskning på laks og torsk i oppdrett har produsert resultater som kan bedre effektivitet og lønnsomhet i næringen.

Instituttet har utarbeidet et helhetlig konsept for regulering av miljøvirkninger fra havbruk (MOLO). Konseptet omfatter både beregning av bæreevne, lokalisering og miljøkontroll, og inkluderer de viktigste miljøvirkningene av oppdrett.

Havforskningsinstituttet startet en forsøksserie med simulerte rømminger av laks fra en rekke kommersielle lokaliteter fra Hordaland til Nordland i 2005 for å studere hvordan den rømte fisken sprer seg i forhold til fiskestørrelse, lokalitet og årstid. I tillegg startet instituttet et prosjekt etter rømmingen i Altafjorden sommeren 2005. I alt 1000 laks er fanget, merket og sluppet på ny for å følge den videre spredningen av fisken.

Lakselustellingene i Sognefjorden viser fortsatt nedgang i mengde lakselus hos vill lakesfisk. Det er nå også startet opp tilsvarende årlige lakselustellinger i Hardangerfjorden. Hardangerfjordprosjektet studerer lakselus både på villfisk og på utsatt fisk i merder.

Det er dokumentert sammenheng mellom produksjonsforhold og virvelstyrke i laksesmolt, som kan ha betydning for feilutvikling hos laks.

Det er dokumentert at tilleggslus med høy lysintensitet stopper tidlig kjønnsmodning hos torsk.

Det er påvist at laks kan smittes med nodavirus fra kveite og utvikle sykdom. Det er kjent at sykdommen kan overføres mellom en lang rekke ulike fiskearter. Dette gir grunn til varsomhet ved samlokalisering av laks og marine arter i oppdrett.

Havforskningsinstituttet har ledelse og sekretariat for det internasjonale prosjektet MAR-ECO (Patterns and Processes of the Ecosystems of the Northern mid-Atlantic) sammen med Universitetet i Bergen. Prosjektet har deltakere fra 16 land, og er et element i det globale Census of Marine Life. Ekspedisjonen med «G.O. Sars» sommeren 2004 genererte store datamengder og samlinger som vil være under analyse i det internasjonale forsker-nettverket i årene framover. MAR-ECO bidrar med grunnkunnskap til rådgivningen i internasjonalt område i Atlanterhavet og styrker kompetanse og teknologi for dyphavsstudier i fjerne og nære havområder. Toktleder Odd Aksel Bergstad fikk Forskningsrådets formidlingspris som hovedansvarlig for det omfattende formidlingsprosjektet knyttet til MAR-ECO.

I 2004 publiserte Havforskningsinstituttet DNA-profiler for de fem største oppdrettslinjene for atlantisk laks i Norge sammen med profiler for et utvalg villaksbestander. Ved hjelp av DNA-profilene kunne de fem oppdrettslinjene identifiseres med om lag 97 pst. presisjon, og det var mulig å skille mellom oppdrettslaks og villaksen med 96 pst. presisjon. Undersøkelsen gir et godt grunnlag for videre arbeid med identifisering og sporing av rømt laks.

Havforskningsinstituttet har utviklet en effektiv testvaksine mot lakselus. En vaksine mot lakselus

vil kunne fjerne ett av de største problemene i norsk lakseoppdrett.

I 2004 etablerte instituttet en bestand av genetisk merket torsk. Denne bestanden vil fra 2006 gjøre det mulig å gjennomføre studier for å klarlegge effekten av rømt fisk og gyting i merd.

Havforskningsinstituttet har utviklet et nytt konsept for bruk av bakterier som virker positivt på fordøyelsen til marine fiskelarver. Disse bakteriene fester seg ikke til fiskelarvenes overflater, men kan undertrykke vekst av sykdomsframkallende bakterier i levendeførkulturer og larvetanker.

Nye genetiske analyser av torsk viser en kompleks bestandsstruktur langs kysten. Hver fjord har sin lokale torskebestand.

Nye vaksinekonsepter for marin fiskeyngel er utviklet. Nodavirus, som er årsak til en alvorlig sykdom hos torsk og kveite, er hovedmodell i dette arbeidet.

Det er utviklet en atferdsindikator for kveitevelferd. Studier av individuell atferd og vekst hos kveite viser at både atferd, fôrintak og vekst påvirkes sterkt av miljøbetingelsene. Det er store individuelle variasjoner i hvordan enkeltfisk mestrer oppdrettsbetingelsene og hvilke mestringsstrategier de velger. Forsøk har vist at måltidsforing av kveitelarver gir bedre yngelkvalitet enn kontinuerlig foring.

Det er påvist store områder med tette svermer av krill og amfipoder i Norskehavet. Fangstene har imidlertid vært små. Forsøk viser at det er mulig med en betydelig innblanding av krillmel i fiskefôret uten vekstmessige eller andre negative konsekvenser. Raudåteolje kan være en god erstatning til fiskeolje i dietter til laks.

Det er utført vellykkede forsøk med teknologi for fangst og lagring av levende fisk.

Formidling og kommunikasjon

Det har vært en betydelig publiseringsaktivitet innenfor områder som klimapåvirkning, planktonøkologi, effekter av utslipp fra oljevirksomheten til havs, og bunnhabitater.

I 2004 ble det publisert 168 artikler i tidsskrift med ekspertvurdering av 167 forskere ved Havforskningsinstituttet. Om lag halvparten av disse artiklene er skrevet i samarbeid med forskerkolleger fra utenlandske institusjoner. Det ble publisert 123 rapporter i egen rapportserie og 102 i eksterne rapportserier. Antall foredrag og populærvitenskaplige artikler fra forskere ved Havforskningsinstituttet var i alt 325.

Havforskningsinstituttet har arrangert en workshop med tittelen «Animal welfare in aquaculture & fisheries».

En nærmere omtale av Havforskningsinstituttets aktiviteter og forskningsresultater er å finne på instituttets nettsted www.imr.no.

Doktorgrader

Det ble avlagt fire doktorgrader ved instituttet i 2004. Antall doktorgradsstipendiater har steget jevnt de siste årene. Ved utgangen av 2004 hadde Havforskningsinstituttet 33 stipendiatstillinger. I 2004 hadde 120 av 167 forskere ved Havforskningsinstituttet doktorgrad.

Prioriteringer 2006

Havforskningsinstituttets kjernevirksomhet er å levere kunnskap om hvordan menneskelig aktivitet påvirker økosystemene og råd om hvordan økosystemene bør forvaltes.

I 2006 vil oppgraderingen av havbruksstasjonen på Matre bli ferdigstilt. Denne stasjonen vil videreutvikle og styrke Norges internasjonalt sterke posisjon innenfor havbruksforskning. Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 1020 post 01 med reelt 5 mill. kroner til delvis dekning av husleiekostnader for havbruksstasjonen.

Toktvirksomheten vil bli lagt om til mer økosystempregede undersøkelser. Dette innebærer utvikling av undersøkelsesstrategier og -metodikk for økosystemobservasjoner og analyse, inkludert kompetanseutvikling. Omleggingen vil innebære at observasjonsseriene utvides med overvåking av forurensningssituasjonen, næringssalter og plante- og dyreplankton, artsmangfold og benthos (dyr og planter som lever på havbunnen).

Havforskningsinstituttet fører an i arbeidet med å videreutvikle økosystembasert rådgivning til fiskeriforvaltningen. Det vil bli satset videre på å integrere miljødata i fiskebestandsprognoser. For å øke kunnskapen om hvordan prognoser for miljøfaktorer kan utvikles videre til bruk i fiskeriforvaltningen vil Havforskningsinstituttet samarbeide med andre institusjoner.

Det er et mål å øke kunnskapen om bestandenes geografiske overlapping og gjensidig påvirkning i et økologisk perspektiv. Dette vil også ha betydning for kunnskapen om årsakene til variasjoner i årsklassestyrke, fordi interaksjonene vil bli studert for alle aldersgrupper.

Instituttet deltar i planlegging av forskningsaktiviteter i forbindelse med det internasjonale polaråret (IPY). Mange av forskningsaktivitetene i Barentshavet og Norskehavet er relevante for IPY.

Havforskningsinstituttet arbeider med å utvikle et web-basert identifiseringssystem for fisk og skalldyr basert på DNA-teknikk eller andre biokje-

miske kriterier. Det forutsettes at Havforskningsinstituttet benytter tilgjengelig publisert materiale i dette arbeidet i tillegg til at instituttet selv utvikler systemer for kommersielt viktige bestander. Det tas sikte på å publisere metoder for torsk/kysttorsk, hyse, sei, hummer og amerikansk hummer.

Instituttets innsats i programmet bistandsrettet samarbeid innen forskning og forvaltning skal videreføres.

Rådgivnings- og forskningsprogram økosystem Barentshavet

Gjennom Den norsk-russiske fiskerikommisjon er beskatningsstrategier (Harvest Control Rules) utviklet og implementert for lodde og torsk, hyse og kongekrabbe. Norge arbeider med å utvikle beskatningsstrategi for sei. Kommisjonen har bestilt et større norsk-russisk arbeid for å klarlegge langsiktig ambisjonsnivå for høsting av de viktigste bestandene i Barentshavet.

Stor usikkerhet i fangststatistikken gir tilsvarende usikkerhet i bestandsberegninger og prognoser, spesielt for norsk-arktisk torsk og kysttorsk. Det er en prioritert oppgave å redusere denne usikkerheten, blant annet gjennom å styrke og utvikle metodene som brukes og utvikle samarbeidet som gir verdifulle data fra fiskeflåten.

Det mer enn femti år lange samarbeidet med russiske forskere er en vesentlig forutsetning for å skape kunnskapsgrunnlag for en god forvaltning av Barentshavet. Den norsk-russiske fiskerikommisjonen har vedtatt at det skal utarbeides forvaltningsregler og forslag til framtidig ambisjonsnivå for langsiktig høsting. Det er også vedtatt at de felles forskningsprogrammene på blåkveite og kongekrabbe skal videreføres.

Bestandssituasjonen for kysttorsken representerer en betydelig utfordring for forvaltningen. Fiskeri- og kystdepartementet opprettet våren 2005 en referansegruppe med representanter for næring, forskning og forvaltning for å øke kunnskapen om kysttorsken. Referansegruppens rapport vil legge føringer for den forskning som skal foregå på denne arten.

Forskningsaktiviteten på området omfatter i dag:

- testing av operasjonelle genetiske feltmetoder for klarlegging av bestandstilhørighet i fangstene under Lofotfisket
- seiens predasjon på yngel av kysttorsk
- prøvetaking av fangster ved utvalgte fiskemottak i Romsdalen og Lofoten
- etablering av en referanseflåte av kystfiskefartøyer for datainnsamling

- bruk av bildebehandling til analyse av mønster i ørestein.

Det er tatt flere skritt i retning av økosystembasert rådgiving, i første rekke etablering av økosystemtokt i samarbeid med det russiske polare havforskningsinstituttet PINRO. I flerb Bestandssammenheng skal det fokuseres spesielt på diettanalyser av sjøpattedyr og å inkludere dette i bestandsberegningsmodeller, først for norsk-arktisk torsk. Satellittmerking av grønlandssel skal gjennomføres i samarbeid med PINRO.

Havforskningsinstituttet skal overvåke og gi råd til forvaltningen om kort- og langsiktige effekter av klimaendringer på produksjon, utbredelse og vandring hos viktige bestander (torsk, hyse, lodde, kolmule, sei, sjøpattedyr).

Petroleumsvirksomheten i den norske delen av Barentshavet vil øke. Oljetransporten fra Russland øker betydelig, og det forventes etter hvert petroleumsvirksomhet i den russiske delen av Barentshavet. Dette vil kreve at overvåkingsdata tilrettelegges slik at de kan nyttes som grunnlag for vurdering av økt petroleumsvirksomhet, men også for å kunne vurdere effekten av uhellsslipp av olje.

Den helhetlige forvaltningsplanen for Barentshavet skal ferdigstilles i 2006 og operasjonaliseres fra 2006/2007. Havforskningsinstituttet vil være sterkt engasjert både i plan- og implementeringsarbeidet.

MAREANO-programmet har som mål å kartlegge og gjennomføre grunnleggende studier av havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø og systematisere informasjonen i en arealdatabase for norske kyst- og havområder. Programmet er utarbeidet av Havforskningsinstituttet, Norges geologiske undersøkelser og Statens kartverk sjø, med bidrag fra Oljedirektoratet, Fiskeridirektoratet, Direktoratet for naturforvaltning, Forsvarets forskningsinstitutt, Statens forurensningstilsyn og Norsk Polarinstitutt. Det foreslås en samlet bevilgning på 23,6 mill. kroner til programmet, fordelt på Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Rådgivnings- og forskningsprogram økosystemene Norskehavet og Nordsjøen

Overvåking og bestandsvurdering av de store pelagiske bestandene som norsk vårgytende sild, kolmule, makrell og nordsjøild samt bunnfiskbestandene i Nordsjøen skal videreføres.

Det må framskaffes bedre kunnskap om kolmulens biologi, utbredelse og rekruttering. Fra 1995 økte rekrutteringen til denne bestanden kraftig, noe som skapte grunnlag for et stort fiske.

Bestandsmålingen i mars/april 2005 viser imidlertid en vesentlig reduksjon i bestanden, og det er viktig at rådgivningen framover bygger på solid kunnskap om bestandens biologi og populasjonsdynamikk. For å bedre presisjonen i rådgivningen på kolmule skal det i løpet av 2006 etableres en rekrutteringsindeks som viser størrelsen på nye årsklasser før de kommer inn i fisket.

Norsk vårgytende sild rekrutterte i 2002 en årsklasse som trolig er den største på mange tiår. En langsiktig forvaltningsstrategi for norsk vårgytende sild skal sikre at denne bestanden kan gi grunnlag for et rikt fiske i årene som kommer.

De kommersielt viktige fiskebestandene i Nordsjøen som sild, tobis, øyepål, torsk og hyse har de siste årene hatt marginal rekruttering, og sammen med et for høyt fiskepress gjør dette at flere av bestandene er på historiske lavmål. For å finne ut av den dårlige rekrutteringssituasjonen og framskaffe kunnskaper som bidrar til å gjenoppbygge bestandene, har Havforskningsinstituttet sammen med Danmarks Fiskeriundersøkelser tatt initiativ til et tiårig økosystemprogram i Nordsjøen. Programmet starter i 2006, og innebærer blant annet en omlegging til økosystemtokter der miljø og fiskebestander kartlegges og overvåkes i sammenheng. Det skal videreutvikles numeriske modeller for å framskrive hvordan fysiske forhold som temperatur, saltholdighet, inn- og utstrømning og miljøpåvirkning fra næringssalter og forurensning påvirker biologisk produksjon og dermed grunnlaget for vekst i fiskebestandene.

Hav- og kystområdene blir kontinuerlig tilført miljøfremmede stoffer fra befolkning, industri og jordbruk. Havforskningsinstituttet skal videreføre overvåkingen av hvordan kjemisk forurensning påvirker havmiljøet og livsbetingelsene for våre levende marine ressurser. Solid dokumentasjon av miljøtilstanden i norske kyst- og havområder er avgjørende for vurdering av kvaliteten på norsk sjømat.

I samarbeid med NIFES skal det i løpet av 2006 etableres en utvidet nettbasert Miljødatabase som viser forekomsten av miljøgifter i sjøvann, sedimenter, tang og tare, skalldyr, fisk og sjøpattedyr i de store marine økosystemene som Norge høster fra.

Offshore olje- og gassindustri ligger midt oppe i viktige oppvekst- og leveområder for fisk. Industriens aktiviteter medfører utslipp av olje og kjemikalier. Virkninger av akutte utslipp er nokså godt kjent, mens eksempelvis langtidsvirkningene av operasjonelle utslipp av produsert vann er mindre godt kjent. Videre undersøkelser av langtidseffekter av stoffer i produsert vann og fra tilførte kjemikalier på fisk er en prioritert oppgave.

Med basis i kunnskaper om fiskeatferd og fangstteknologi skal det arbeides videre med å utvikle fiskeredskaper som gir grunnlag for en bærekraftig fiskerinæring der fisket utøves på en miljømessig forsvarlig måte. Arbeidet med å bedre redskapenes seleksjonsegenskaper for å redusere bifangst og utkast videreføres. Videre arbeides det med å videreutvikle fangstmetoder med tanke på redusert energiforbruk.

Rådgivings- og forskningsprogram økosystem kystsoner

Turist- og fritidsfisket er økende, og kan ha betydelig effekt på lokale bestander av bl.a. kysttorsk. Arbeidet med å få bedre oversikt over omfanget og effektene av dette fisket fortsetter. Hummer er en art som har betydd mye for lokale kystsamfunn. Havforskningsinstituttet vil følge opp Fiskeridirektoratets arbeid for å øke bestanden gjennom nye forvaltningstiltak og bidra til overvåkingen i de planlagte hummerreservatene på Skagerrakkysten.

Det er en prioritert oppgave å kartlegge naturtyper og biologiske verdier i kystsonen, samt habitater for levende ressurser som høstes. Instituttet vil kombinere dette med å øke kunnskapen om kystressursers bestandsstruktur, dynamikk, økologiske betingelser og totale beskatning. Det er behov for å bedre kunnskapen om økosystemer i kystsonen, med vekt på deres oppbygging, virkemåte, variabilitet og tålegrense.

Instituttet skal bidra til etablering av strategiske referanseområder med sikte på en helhetlig forståelse av de økologiske prosesser i kystsonen og for å dekke de krav EUs rammedirektiv for vann stiller. Det er også viktig å videreføre kartlegging av biologiske verdier i kystsonen, som bl.a. gyteområder, oppvekstområder, ulike naturtyper og biologisk mangfold. Det tas sikte på å videreføre arbeidet med det internettbaserte verktøyet «Veileder i marinøkologisk planlegging i kystsonen».

Overvåking av miljøforholdene i utvalgte fjorder fra svenskegrensen til Varangerfjorden vil fortsette i 2006. Overvåking av planktonalger langs kysten opprettholdes.

Regulær overvåking av tareskogsområder og trålfelt mellom Rogaland og Sør-Trøndelag skal videreføres, for å vurdere de økologiske effektene av ressursuttaket og fortsette utvikling av forvaltningsrettet forskning på området. I tillegg skal arbeidet med å øke kunnskapen om tareressursene langs kysten videreføres. Arbeidet omfatter kartlegging og overvåking av tareressursene, vurdering av de økologiske effektene av ressursutta-

ket og videre utvikling av forvaltningsrettet forskning innen dette området. Fra 2006 skal også årlige akustiske registreringer av tare inngå.

Rådgivings- og forskningsprogram akvakultur

Havforskningsinstituttet skal være fiskerimyndighetenes kompetansesenter innen fiskevelferd. I dette arbeidet skal instituttet samarbeide tett med andre forskningsinstitutter, særlig med Veterinærinstituttet, med sikte på å oppnå synergieffekter.

Havforskningsinstituttet skal bidra med forskningsbasert forvaltningsstøtte innen fiskehelse. Dette vil særlig gjelde spørsmål som angår smittsomme sykdommer hos marine arter i oppdrett og ville bestander, samt sykdomstilstander som er knyttet til drifts- og produksjonsforhold. Innspill på fiskehelseområdet skal koordineres av Veterinærinstituttet som er fiskerimyndighetenes primære kompetansesenter innen fiskehelse.

Det er et sentralt mål å forstå årsaker og utvikling ved sykdomstilstander som observeres i intensivt oppdrett av laksefisk og torsk. Eliminering eller reduksjon av forekomst av disse tilstandene vil gi bedret velferd for fisken og bedre økonomi for oppdretterne. Så langt ser det ut til at det er en rekke ulike faktorer som kan utløse sykdommer og deformiteter, og en bredt anlagt grunnleggende forskning må til for å forstå hvordan de ulike organer og vev vokser og utvikler seg normalt for å kunne forebygge slike problemer. I oppdrett av laksefisk vil også kjønnsmodning av fisk i sjøvann representere et velferdsproblem, og en trenger mer kunnskap for å blokkere eller utsette denne modningen.

Tidlig kjønnsmodning representerer et av de største problemene i matfiskoppdrett av torsk, bl.a. fordi dette fører til en betydelig større ressursbruk for å få fisken opp i en gitt størrelse. Det er derfor behov for å intensivere forskning på dette området for å finne løsninger som både er etisk forsvarlige og kostnadseffektive for oppdretterne.

Havforskningsinstituttet vil holde spesiell fokus på forvaltnings- og samfunnsrettede problemstillinger knyttet til akvakultur. Her er forhold som utgjør en miljørisiko spesielt viktige sammen med forhold som på sikt vil begrense mulighetene til å realisere verdiskapingspotensialet i norsk akvakultur. I dagens situasjon er lakselus og rømt oppdrettsfisk de største miljøutfordringene norsk akvakultur står overfor. Utvikling av en vaksine mot lakselus skal gis høy prioritet. Det legges også vekt på studier av atferd, vandringsmønster og overlevelse hos rømt laks for å etablere målrettede tiltak mot skader forårsaket av rømt oppdrettsfisk.

Nasjonale laksevassdrag og fjorder er nå etablert. Det er nødvendig med et grundig arbeid for å dokumentere effekten av tiltakene. Havforskningsinstituttet skal gå aktivt inn i dette arbeidet.

Det vil i framtiden bli mangel på gode lokaliteter for oppdrett. Det må derfor settes i gang forskning på overlevelse og spredning av sykdomsframkallende mikroorganismer i det marine miljøet og på lokal og regional bæreevne for organiske utslipp som grunnlag for en revurdering av dagens lokaliseringskriterier.

Det vil også bli arbeidet med å finne løsninger på biologiske og tekniske flaskehalser i dagens akvakulturproduksjon. Mangel på marint fett er et område der det vil bli arbeidet med både alternative kilder og andre biologiske metoder for å hindre at dette skal bli en flaskehals for norsk havbruksnæring.

Budsjettforslag 2006

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter Havforskningsinstituttets bevilgninger til lønn og kjøp av varer og tjenester, og

utgjør i realiteten instituttets grunnbevilgning sammen med tilsvarende post på kap. 1021 Drift av forskningsfartøylene. Posten er delt i tre, der en del er avsatt til lønn og andre godtgjørelser, en del til faste utgifter som husleie og drift og vedlikehold av bygg og anlegg, og en del som bl.a. går inn i finansieringen av forskningsprosjekter.

Det fremmes forslag om å bevilge 234,26 mill. kroner på posten i 2006. Dette innebærer en realøkning på 1 mill. kroner som en delvis kompensasjon for bunkersutgifter.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter bruttoførte utgifter i tilknytning til instituttets eksterne oppdragsprosjekter, og motsvares av tilsvarende oppdragsinntekter under kap. 4020 post 03 Oppdragsinntekter. På bakgrunn av omleggingen av systemet for utgiftsføring av merverdiavgift i staten fra 2006 vil det være et avvik mellom utgifter på posten og tilsvarende oppdragsinntekter på kap. 4020 post 03 tilsvarende uttrekket av merverdiavgift.

Det fremmes forslag om å bevilge 135,05 mill. kroner på posten i 2006.

Kap. 4020 Havforskningsinstituttet, jf. kap. 1020

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
03	Oppdragsinntekter	153 171	164 930	139 245
	Sum kap. 4020	153 171	164 930	139 245

Budsjettforslag 2006

Post 03 Oppdragsinntekter

Posten gjelder oppdragsinntekter der Havforskningsinstituttet tar på seg forsknings- og utviklingsoppgaver på prosjektbasis som en del av den

samlede virksomhetsplanen for instituttet. Inntektene kommer blant annet fra Norges forskningsråd, NORAD, EU og Nordisk Ministerråd, andre departement, fond og private bedrifter.

Det fremmes forslag om å bevilge 139,245 mill. kroner på posten i 2006.

Kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene, jf. kap. 4021

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	103 565	98 700	100 500
21	Spesielle driftsutgifter	107 286	82 500	84 800
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 301		
	Sum kap. 1021	213 152	181 200	185 300

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning for 2006 på kap. 1021 på følgende poster: Post 01 Driftsutgifter (- 0,745 mill. kroner) og Post 21 Spesielle driftsutgifter (- 0,335 mill. kroner). Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005.

Innledning

Kapitlet omfatter driften av Havforskningsinstituttets forskningsfartøy «G.O. Sars», «Johan Hjort» og «G.M. Dannevig», samt instituttets rederiavdeling. Kapitlet omfatter også leie av «Fangst» om lag 200 dager per år og «Jan Mayen» 75 dager per år, i tillegg til bemanning og drift av «Dr. Fridtjof Nansen» som NORAD eier og finansierer, og bemanning og drift av «Håkon Mosby» og «Hans Brattström» som Universitetet i Bergen eier, men som brukes og finansieres av Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen i fellesskap.

Det er inngått samarbeidsavtale mellom Universitetet i Bergen og Havforskningsinstituttet om felles bruk og drift av forskningsfartøy og annet vitenskapelig utstyr, samt lager for vitenskapelig utstyr.

Forskningsmessige brukerbehov skal være styrende for driften av forskningsfartøyene. Når det gjelder resultatkrav og prioriteringer knyttet til miljø- og ressurskartleggingen, vises det derfor også til nærmere omtale under kap. 1020.

Mål

Forskningsfartøyene skal være en plattform for forskning og overvåking av hav- og kystmiljøet, de biologiske ressursene i havet og sammenhengen mellom disse, samt studier av de geologiske og biologiske forhold på havbunnen.

Delmål for driften av forskningsfartøyene:

- Virksomheten skal være med på å legge grunnlaget for en langsiktig ressursforvaltning og en bærekraftig næringsutvikling.
- Kapasiteten og utstyret på forskningsfartøyene skal utnyttes optimalt. Driften av fartøyene skal være best mulig koordinert og effektiv.

- Forskningsfartøyene skal gi et veltilpasset tilbud for å kunne gjennomføre Havforskningsinstituttets og Universitetet i Bergens virksomhet på sjøen.

Resultater 2004-2005

Havforskningsinstituttet har en høy utnyttelsesgrad av fartøyene, med over 300 operative tokt-døgn på hvert av de store fartøyene. Det arbeides kontinuerlig med å forbedre rutiner og drift av fartøyene for å oppnå en mest mulig kostnadseffektiv utnyttelse av kapasiteten.

For fartøyene som omfattes av kapitlet, er drift og bruk planlagt og samordnet gjennom årlige toktplaner og samarbeid med andre institusjoner for å gi en best mulig utnyttelse av forskningstiden på havet. Bruken av fartøyene samordnes gjennom årlig toktplanlegging. Forskere og medarbeidere fra andre institusjoner kan dermed delta på planlagte tokt.

Oppgraderingen av havforskningsfartøyene startet i 2002 og vil pågå i flere år framover.

I forbindelse med den interdepartementale utredningen om samordnet forskningsfartøydrift er det etablert et samarbeid mellom brukere og eiere av forskningsfartøyene. Som en følge av dette samarbeidet, er det etablert en nasjonal toktkomité og en nasjonal instrumentpool. I tillegg har de samme eiere og brukere av forskningsfartøyer gått sammen om å lage et forslag til en nasjonal fornyelsesplan for forskningsfartøyer.

Prioriteringer 2006

Samarbeidet med andre institusjoner vil bli prioritert for å få best mulig samfunnsmessig nytte av de norske forskningsfartøyene, herunder videreutvik-

ling av samarbeidet i den nasjonale toktkomitéen og nasjonal instrumentpool.

Det vil fortsatt bli arbeidet med å få til flere driftsavtaler enn de Havforskningsinstituttet har med NORAD for driften av «Dr. Fridtjof Nansen» og med Universitetet i Bergen for drift og bruk av «G.O. Sars», «Håkon Mosby», «Hans Brattström» og annet vitenskapelig utstyr.

Havforskningsinstituttet vil fortsatt ha et samarbeid med Universitetet i Tromsø om bruk av forskningsfartøyet «Jan Mayen».

Havforskningsinstituttet vil fortsette det sterke fokuset på sikkerhet om bord på sine fartøyer.

Det er foreslått en realøkning på 1 mill. kroner for å dekke deler av anslåtte merkostnader knyttet til bunkers.

Budsjettforslag 2006

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønn og utgifter til ansatte på Havforskningsinstituttets rederiavdeling og overenskomstlønnet skipspersonell, og utgifter til drift og vedlikehold av Havforskningsinstituttets fartøyer.

Vedlikeholdet som dekkes er ordinært vedlikehold for å holde fartøylene i tilnærmet samme stand som tidligere.

Det fremmes forslag om å bevilge 100,5 mill. kroner på posten i 2006.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen er bruttoføring av forskningsoppdrag, og blir motsvart av inntekter under kap. 4021 post 01 Oppdragsinntekter. Utgiftene omfatter lønn og drift av «Dr. Fridtjof Nansen» og Universitetet i Bergen sin andel av drift og lønn for «G.O. Sars» og «Håkon Mosby» og annet utstyr som omfattes av samarbeidsavtalen mellom Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen, samt noe innleie av fiskefartøy til fangst- og ressursforskning. På bakgrunn av omleggingen av systemet for utgiftsføring av merverdiavgift i staten fra 2006 vil det være et avvik mellom utgifter på posten og tilsvarende oppdragsinntekter på kap. 4021 post 01 tilsvarende uttrekket av merverdiavgift.

Det fremmes forslag om å bevilge 84,8 mill. kroner på posten i 2006.

Kap. 4021 Drift av forskningsfartøylene, jf. kap. 1021

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Oppdragsinntekter	107 286	82 500	85 140
	Sum kap. 4021	107 286	82 500	85 140

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten motsvares av tilsvarende utgifter under kap. 1021 post 21 Spesielle driftsutgifter. Det frem-

mes forslag om å bevilge 85,14 mill. kroner på posten i 2006.

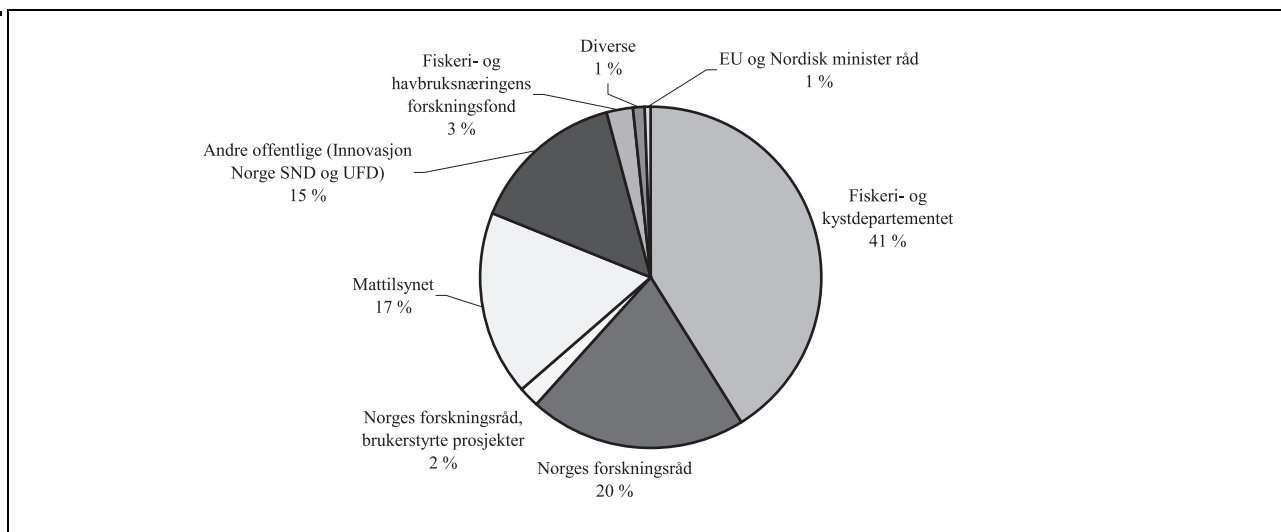
Kap. 1022 NIFES, jf. kap. 4022

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter			39 850
21	Spesielle driftsutgifter			35 000
	Sum kap. 1022			74 850

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning for 2006 på kap. 1022 på følgende poster: Post 01 Driftsutgifter (- 2,333 mill. kroner) og Post 21 Spesielle driftsutgifter (- 0,002 mill. kroner). Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005. Siden bevilgningene til NIFES er flyttet til nytt kapittel fra og med 2006, vil saldert budsjett 2005 framgå av kap. 1023 postene 01 og 21.

NIFES er et forskningsinstitutt som også har forvaltningsstøtteoppgaver. Instituttet ledes av en direktør som rapporterer til et styre oppnevnt av

Fiskeri- og kystdepartementet. Instituttets viktigste brukere og målgrupper er forvaltningen og fiskeri- og havbruksnæringen.

Figur 6.2 Finansieringskilder for NIFES i 2004

Mål og oppgaver

NIFES skal bidra til å realisere Fiskeri- og kystdepartementets visjon *Verdier fra havet – Norges framtid* gjennom å drive forskning og overvåkning og utvikle analysemetoder innenfor området trygg og sunn sjømat. Forskingen skal konsentreres om akvakulturernæring, trygg sjømat og sammenhengen mellom sjømat og helse, samt dokumentasjon og overvåking av fôr og sjømat.

NIFES skal være internasjonalt ledende innen forskning og forvaltningsstøtte mht. fremmedstoffer i sjømat, sammenhengen mellom konsum av sjømat og helse og problemstillinger knyttet til ernæring i oppdrett. Dette er en forutsetning for gjennomslag i internasjonale fora som EFSA (European Food Safety Authority) og for at instituttet skal være en attraktiv samarbeidspartner i internasjonalt forskningssamarbeid.

Som ledd i gjennomføringen av statens forbrukerpolitikk på matområdet og statens forpliktelser i forhold til miljøinformasjonsloven, er det også et mål at NIFES har nødvendig uavhengighet, kapasitet og kompetanse om risikofaktorer og ernæringsmessige forhold knyttet til sjømat.

NIFES koordinerer prosjektet «Sustainable aquafeeds to maximize the health benefits of farmed fish for consumers» (Aquamax), som er et stort integrert prosjekt i EUs 6. rammeprogram. Prosjektet har 30 deltakere fra 12 land, og prosjektet har en tidsramme på fire år. Prosjektet vil gi

svært viktig kunnskap for å utvikle europeisk akvakultur både for myndigheter og industriaktører.

Program for trygg sjømat

Forskningsaktiviteten under dette programmet har som mål å øke kunnskapen om organiske og uorganiske miljøgifter, tilsetningsstoffer, legemidler til oppdrettsorganismer, viktige mikroorganismer og parasitter i både dyrefôr og sjømat som har betydning for fôr- og mattrygghet, samt forskning knyttet til bruk av alternative fôrvarer. Programmet gir forskningsbasert forvaltningsstøtte til Mattilsynet.

Program for sjømat og helse

I dette programmet forskes det på helseeffekten av å spise sjømat og marine næringsstoffer, deres samvirke og effekt på vår helse. Et viktig mål med programmet er å framskaffe vitenskapelig basert kunnskap om helsefremmende effekter av å spise sjømat. Det legges vekt på å få fram data og dokumentasjon når det gjelder de gunstige næringsstoffene i sjømat.

Program for akvakulturernæring

Programmet skal bidra til kunnskap for å sikre en bærekraftig akvakulturproduksjon. Det arbeides med ernæring hos stamfisk og ernæringens betydning for utvikling av marin yngel. Forskingen omfatter optimalisering av fôr til marine larver, stamfisk og yngel. Det forskes på fôr laget av alternative råstoffer

kilder, både marint råstoff (spesielt krill) og plante-råstoff. Kunnskap fra denne forskningen er viktig i rådgivning knyttet til regelverket for fiskefôr og fiskevelferd

Program for dokumentasjon og overvåking

Programmet omfatter overvåkning og dokumentasjon av fremmedstoffer og næringsstoffer i sjømat. Programmet skal videre utvikle og få aksept for nye analysemetoder knyttet til sjømatproduksjon. Programmet baserer seg på forskningsbasert kunnskap som er generert gjennom program for trygg sjømat.

Resultater 2004-2005

Program for trygg sjømat

Det avdekkes jevnlig nye potensielle risikofaktorer knyttet til miljøgifter og sjømat som det i dag er lite kunnskap om. Det forskes for å kartlegge mengden av ulike kjemiske former av uønskede fremmedstoffer som kan utgjøre et mattrygghetsproblem. Slik kunnskap er viktig for å kunne justere grenseverdier for fremmedstoffer i sjømat i takt med ny kunnskap. For eksempel er det nå mulig å skille mellom den ugiftige formen av arsen som det er mest av i sjømat og den giftige formen som det er mest av i mat fra landdyr.

Dokumentasjon som er framskaffet og bearbejdet av dioksinlaboratoriet ved NIFES er formidlet til ulike internasjonale organer samt den norske vitenskapskomiteen for mat, og brukes i risikovurderinger som skal danne grunnlag for fastsettelse av grenseverdier for at maten skal være trygg.

Det forskes på alternative metoder for å senke nivåer av dioksiner og andre fremmedstoffer i oppdrettsfisk ved å utvikle fôr med lavere konsentrasjoner av uønskede stoffer. Resultater publisert nylig viser at 100 pst. erstatning av fiskeolje med vegetabilsk olje i fiskefôr fører til en kraftig nedgang i innholdet av dioksin i laks. På den andre siden øker risikoen for misdannelser hos laks som føres med en fettkilde bestående av 100 pst. planteolje.

Boks 6.4 Trygg skjellmat – algegifter og tungmetaller

Blåskjellnæringen møter ulike produksjonsutfordringer. Den største utfordringen knytter seg til algegifter, men også tungmetaller er en utfordring. Arsen er blant de metaller som har vært i søkelyset. Det er den uorganiske formen som er giftig. Fiskefilet inneholder vanligvis små mengder av uorganisk arsen. Blåskjell fra noen områder kan derimot inneholde høyere konsentrasjon. Valg av lokalitet er derfor viktig ved dyrking av blåskjell.

Parasitter utgjør et kvalitets- og trygghetsproblem for norsk sjømat. I egenskap av å være nasjonalt referanselaboratorium for parasitter i sjømat, opptre NIFES som faglig rådgiver og sakkyndig instans. Kveis (innkapslede larver av rundmark) i fiskefilet har i det siste fått mye fokus internasjonalt. I tillegg har NIFES påvist en ny parasitt som forringer kvaliteten av makrell og som ikke har vært påvist i norske farvann tidligere. Det er nødvendig å forske på disse områdene.

Informasjon om parasittforekomst benyttes aktivt i dialogen med andre lands matvaremyndigheter, og har gitt viktige kunnskapsbidrag til næringsaktørene. Kunnskapen brukes ved utarbeidelse av strategier for å redusere problemer som skyldes parasitter, slik at norsk sjømat ikke stanses fordi den ikke oppfyller importlandets krav.

I samarbeid med sjømatnæringen har NIFES undersøkt forekomst av bakterier i sjømat som kan gi sykdom hos mennesker. Det er gitt råd til næringsaktørene i arbeidet med å forhindre slike problemer.

I samarbeid med Mattilsynet og Veterinærinstituttet er det utarbeidet og publisert statistikk og beskrevet trender i legemiddelbruken innen norsk akvakultur over tid. Denne informasjonen er etterspurt i inn- og utland og viser ytterligere reduksjoner i legemiddelbruken, noe som gir norsk sjømat et markedsfortrinn.

Program for sjømat og helse

Spørsmålet om sammenhengen mellom ernæring og helse har fått sterkere fokus, også for sjømat. Det utføres nå balanserte risikovurderinger, dvs. de positive ernæringsmessige aspektene ved å spise fisk vurderes i forhold til potensielt negative aspekter, knyttet til evt. innhold av fremmedstoffer i fisk.

Sentrale forskningsprosjekter i programmet undersøker opptak og tilgjengelighet av marine næringsstoffer hos mennesker. Komponenter i sjømat som kan brukes til å forbedre helsetilstanden til pasienter med tarm- og immunologiske sykdommer identifiseres og karakteriseres. Det utvikles nye bruksområder for sjømat og marine råmaterialer.

For første gang er det publisert resultater fra forsøk hvor hjertepasienter har spist laks med ulik mengde omega-3 innhold for å studere helseeffekten. Fisk som ble brukt i forsøket fikk ulike typer fôr. Den gunstigste effekten på hjertepasienter ble funnet i gruppen som fikk laks hvor fettene i fiskefôret bestod av ren fiskeolje. Prosjektet er tverrfaglig og involverer Nasjonalt folkehelseinstitutt, Ullevål universitetssjukehus, Norges veterinærhøgskole og Nutreco ARC. I det samme prosjektet ble også innhold av enkelte organiske miljøgifter analysert. Dermed er det etablert en plattform for videre forskning på både positive og negative bidrag fra sjømaten på human helse.

Program for akvakulturernæring

I dag benyttes 74 pst. av fiskeoljen på verdensmarkedet til produksjon av laksefisk. Med en forventet volumøkning i oppdrett, er det nødvendig å framskaffe kunnskap om anvendelse av andre fettkilder som er ressursvennlige, kostnadseffektive, som laksen kan nyttiggjøre seg og som samtidig gir sunn og trygg sjømat.

NIFES har vært en betydelig kunnskapsleverandør for næringen innenfor bruk av vegetabiliske oljekilder i fôr. Resultater viser at laks som har fått planteoljer i fôret vokser like godt som laks som har fått fiskeoljer, og at blandinger av spesifikke planteoljer i riktige mengder gir best resultat. Nyere data viser at man må være bevisst på innblanding av ulike vegetabiliske oljer dersom fiskens helse skal ivaretas. Fôroljens sammensetning har også stor betydning for hvordan fett forbrennes og deponeres i fisk. Dess mer av en type fettsyre som blir gitt i fôret, jo mer blir brutt ned. Blir det lite av en type fettsyre, blir denne tatt vare på i fiskens vev. Fettsyresammensetningen i fisken reflekterer på denne måten relativt sett fettsyresammensetningen i fôret.

Program for akvakulturernæring er med i et nettverksprosjekt i EU som danner bindeledd mellom ulike internasjonale forskningsmiljøer som arbeider med alternative fôrvarer. Nettverket utveksler nye forskningsresultater fra en rekke prosjekter innen EUs rammeprogram, som omhandler alternativer til fiskemel og fiskeolje i fôr til fisk. Nettverket formidler også resultater til

næring og forvaltning i EU for å sikre brukerne av kunnskapen tilgang til de nyeste resultatene.

Et viktig ledd i forskning på bruk av planteproteiner i fôr, er å undersøke effekten av genmodifiserte produkter på laks. Om lag 60 pst. av soyaen og 40 pst. av maisen på verdensmarkedet kommer fra genmodifiserte planter. Når en fôringrediens byttes ut med en genmodifisert planteråvare, må det være sikkert at denne er like trygg for fisken, forbrukeren og miljøet som den tradisjonelle ingrediensen.

Det forskes på hvordan produksjonen kan legges til rette for å sikre fiskevelferd, for å få fram overlevingsdyktige, normalutviklede larver av kveite og torsk oppdrettet ved intensiv metode. Misdannelser viser seg å ha sammensatte årsaker. Riktig ernæring er avgjørende for et godt resultat. Grunnleggende studier for å identifisere næringsstoffenes betydning kan nå utføres ved bruk av stamcellekulturer. NIFES har som det første forskningsinstituttet i verden etablert stamcellekulturer for piggvar, torsk og kveite. Bruk av disse kulturrene gjør det mulig å teste flere næringsstoffer over kortere tid enn det fôringsforsøk tillater, og samtidig begrense bruken av forsøksfisk.

Program for dokumentasjon og overvåking

Dette programmet baserer seg på forskningsbasert kunnskap som er generert under program for trygg sjømat, og forsyner Mattilsynet med dokumentasjon som bl.a. brukes i attestasjon som utstedes ved eksport av partier med norsk sjømat.

Miljødatabasen ble etablert i 1994, og inneholder analyseresultater mht. fremmedstoffer i norsk sjømat. Resultatene omfatter om lag 80 enkeltstoffer i 20 av de viktigste fiskeartene som eksporteres. Resultater fra overvåking av fremmedstoffer i sjømat er lagt ut på hjemmesiden til NIFES for å være lett tilgjengelig for offentligheten. I tillegg inneholder basen noen analyseresultater for kveite. Nye fremmedstoff ble inkludert i databasen i 2004. I løpet av 2005 inkluderes også næringsstoffanalyser.

Risikovurdering og kommunikasjon

Det er økende etterspørsel etter NIFES' kompetanse og dokumentasjon av fremmedstoffer i sjømat. Det gjennomføres mange møter med representanter for andre lands myndigheter og utenlandske journalister, og det er mange henvendelser fra norsk sjømatindustri og norske media.

NIFES har som mål å være proaktiv i formidling av forskningsresultater bl.a. via internett siden

www.nifes.no. Målet er å popularisere forskningsresultatene på en slik måte at materialet blir lett tilgjengelig for brukerne samtidig som instituttets faglige integritet ivaretas.

Modernisering, effektivisering og brukerorientering

NIFES er i avslutningsfasen av å innføre et nytt datasystem som vil modernisere og effektivisere laboratoriedriften og gjøre relevante analysetall lettere tilgjengelig slik at instituttet raskt kan besvare henvendelser fra sine brukere.

Prioriteringer for 2006

Bevilgningen til NIFES er økt reelt med 3 mill. kroner for å styrke innsatsen knyttet til trygg sjømat.

NIFES skal gi forskningsbasert forvaltningsstøtte til Mattilsynet bl.a. i form av rådgiving innen fagfeltet. NIFES skal også kunne bidra med forskningsbasert støtte i form av dokumentasjon til Vitenskapskomiteen for Mat, Europakommisjonen og globale organisasjoner som utfører risikovurderinger.

NIFES skal formidle forskningsresultater både nasjonalt og internasjonalt, og bidra til risikokommunikasjon gjennom internasjonale tidsskrifter på høyt faglig nivå, populærvitenskaplig nivå og gjennom undervisning.

NIFES og Veterinærinstituttet har et forskningsfaglig samarbeid, og overlapper hverandre på noen få områder innen rådgivningsfunksjonen. NIFES leverer forskningsbasert forvaltningsstøtte på områdene tungmetaller og organiske miljøgifter knyttet til sjømattrygghet, mens Veterinærinstituttet er hovedleverandør av forskningsbasert forvaltningsstøtte til Mattilsynet på det mikrobiologiske området når det gjelder sjømattrygghet. Bare i de tilfellene analysemateriale som brukes i fremmedstoffsammenheng ved NIFES også inngår i et mikrobiologisk program, utføres slike analyser fortsatt ved NIFES for å redusere transport og administrasjonsutgifter.

Overvåkningsprogrammet ved NIFES har fra 1994 dokumentert nivået av fremmedstoffer i norsk sjømat, og publisert resultatene i Miljødatabasen. Prøvetaking og analyser koordineres med Havforskningsinstituttets overvåkingsprogrammer. Denne dokumentasjonen er et viktig bidrag til at norsk sjømat oppleves som trygg og av riktig kvalitet i markedene.

Forskning på både miljøgifter og positive næringsstoffer i sjømat har hovedsakelig vært

gjort med enkeltkomponenter og hver for seg, mens det fremtidige behovet vil være kunnskap som omfatter både de negative og de positive komponentene i sjømat i et helkjedeperspektiv. Dette vil bidra til at det kan utføres en balansert risikovurdering knyttet til inntak av sjømat, som igjen danner grunnlag for vurderinger om inntak av sjømat så vel som internasjonale og nasjonale regelverk på øvre grenseverdier i fôr og mat. Sjømat har relativt høye bakgrunnsnivåer av flere miljøgifter i forhold til andre matvarer, men er samtidig en hovedkilde til en rekke positive næringsstoffer.

Prognoser viser at norsk akvakultur og norske fiskerier etter hvert vil bli jevnstore med hensyn til produksjon av sjømat. Dette gir en betydelig utfordring knyttet til tilgang på fôrressurser til akvakultur. NIFES skal derfor fortsatt ha kompetanse på den komplette kjeden fra fôrressurser via optimal sammensetning av fiskefôr til sjømat som sunn og trygg mat i forbrukerens kosthold. Store endringer i bruken av fôrråstoff, blant annet større andel av vegetabiliske råvarer, vil endre risikofaktorene mht. ulike produksjonssykdommer og ernæringsmessige sider ved sluttproduktet.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på denne posten dekker lønns- og driftsutgiftene ved Norsk institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES).

Det fremmes forslag om å bevilge 39,85 mill. kroner på posten i 2006. Dette er en realøkning på 3 mill. kroner i forhold til bevilgningen på kap. 1023 post 01 i Saldert budsjett 2005. Styrking av arbeidet med Miljødatabasen er prioritert.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Midler over denne posten skal dekke driftutgifter tilknyttet oppdragsvirksomheten til NIFES, og motsvares av tilsvarende inntekter over kap. 4022 post 01 Oppdragsinntekter. På bakgrunn av at nivået på oppdragsvirksomheten har økt vesentlig de senere år, uten at bevilgningene er økt tilsvarende, foreslås det en økning av bevilgningene på hhv. Kap. 1022 post 21 og kap. 4022 post 01 på nærmere 25 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2005. Som følge av omleggingen av systemet for utgiftsføring av merverdiavgift i staten fra 2006 vil det være et avvik mellom utgifter på posten og tilsvarende oppdragsinntekter på kap. 4022 post 01 tilsvarende uttrekket av merverdiavgift.

Det fremmes forslag om å bevilge 35 mill. kroner på posten i 2006.

Kap. 4022 NIFES, jf. kap. 1022

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Oppdragsinntekter			35 000
02	Laboratorieinntekter			680
	Sum kap. 4022			35 680

Post 01 Oppdragsinntekter

Inntektene under denne posten knytter seg til oppdragsvirksomheten til NIFES, bl.a. oppdrag som er finansiert av andre enn Fiskeri- og kystdepartementet. Bevilgningen på posten ble tidligere postert på kap. 4023. På bakgrunn av at nivået på oppdragsvirksomheten har økt vesentlig de senere år, uten at bevilgningene er økt tilsvarende, foreslås det en økning av bevilgningene på hhv. Kap. 1022 post 21 og kap. 4022 post 01 på nærmere 25 mill. kroner i forhold til bevilgningen på saldert budsjett 2005. Som følge av omleggingen av systemet for utgiftsføring av merverdiavgift i staten fra 2006 vil

det være et avvik mellom utgifter på posten og tilsvarende oppdragsinntekter på kap. 4022 post 03 tilsvarende uttrekket av merverdiavgift.

Det fremmes forslag om å bevilge 35 mill. kroner på posten i 2006.

Post 02 Laboratorieinntekter

Inntektene under denne posten knytter seg til analyseoppdrag utført av laboratoriet til NIFES. Analyseoppdrag instituttet utfører for Mattilsynet dekkes av Mattilsynets bevilgning.

Det fremmes forslag om å bevilge 680 000 kroner på posten i 2006.

Kap. 1023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU, jf. kap. 4023

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	48 793		
21	Spesielle driftsutgifter	29 825		
50	Tilskudd Norges forskningsråd, <i>kan overføres</i>	230 953	238 000	253 000
51	Tilskudd Veterinærinstituttet	30 270	31 300	32 300
70	Tilskudd Fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	45 740	48 200	57 300
71	Tilskudd til utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	35 705	31 100	30 850
	Sum kap. 1023	421 286	348 600	373 450

Innledning

Kapitlet omfatter Veterinærinstituttet, tilskudd til fiskeri- og havbruksforskning og forskning innenfor havne- og farvannsspørsmål i Norges forskningsråd, Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS (Fiskeriforskning) og tilskudd til utviklingstiltak.

Norges forskningsråd (jf. post 50)**Mål**

Norges forskningsråds satsing på marin FoU har som hovedmål å framskaffe kunnskap som en avgjørende forutsetning for å utløse potensialet for økt verdiskaping fra marine ressurser. Målet er at Norge skal være i kunnskapsfronten innenfor marin FoU, og gjennom dette utvikle en nyskapende, lønnsom og bærekraftig marin næring som er internasjonalt ledende. Kunnskapsbehovene i

marin sektor spenner fra grunnleggende forskning til strategisk og anvendt forskning.

Fiskeri- og kystdepartementets midler til Norges forskningsråd skal bidra til:

- å utvikle kunnskap, teknologi og metoder som kan danne grunnlag for en bærekraftig høsting av de biologiske ressursene i havet og en lønnsom næringsvirksomhet med basis i disse ressursene
- at den ressurs- og miljørettede forskningen sikrer et best mulig kunnskapsgrunnlag for bærekraftig forvaltning av norske marine ressurser og sjøområder
- at havbruksforskningen styrker eksisterende næringsvirksomhet, åpner nye muligheter for næringsutvikling og sikrer en bærekraftig forvaltning
- at den markeds- og industrirettede forskningen styrker lønnsomheten og konkurranseevnen gjennom markedsorientert omstilling og industriell utvikling
- at forskning og utvikling innenfor havner og infrastruktur for sjøtransport medvirker til et bedre beslutningsgrunnlag for tiltak i sektoren og bidrar til utvikling av teknologi, organisering og rammebetingelser.

Resultater 2004-2005

Det er lagt vekt på å utnytte midlene over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett i synergi med andre offentlige og private midler. Midler fra departementet er brukt til å finansiere tolv forskningsprogrammer. Alle programmene hadde i tillegg finansiering fra andre departementer eller fra Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfond (FHF). Strategiske programmer rettet mot de marine næringene hadde også medfinansiering fra andre departementer og FHF.

I 2004 ble om lag 35 mill. kroner bevilget til brukerstyrte prosjekter innenfor forskningsprogrammene, det vil si prosjekter i kontrakt med bedrifter og organisasjoner innenfor fiskeri- og havbruksnæringen. Denne bevilgningen utløste en bevilgning på om lag 83 mill. kroner fra andre kilder, hovedsakelig fra næringen selv, slik at totalt prosjektomfang for de brukerstyrte prosjektene var om lag 118 mill. kroner. Også Forskningsrådets bevilgninger til prosjekter i kontrakt med FoU-institusjonene – universiteter, høyskoler og institutter – utløser forskningsmidler fra andre kilder. Dette er vesentlig offentlige midler bevilget av flere departementer direkte til institusjonene, men også mindre beløp fra næringslivet.

Marked

Markedsadgang, internasjonalisering og handels- og miljøproblematikk har vært sentrale satsingsområder. Det har vært arbeidet med ulike problemstillinger knyttet til effekter av avtaler og deres funksjon, risikoproblematikk, aktørstudier og handelspotensial i ulike markeder. Flere prosjekter er rettet mot ulike aspekter av en økt globalisering av handelen. Det er startet opp nye prosjekter som blant annet har fokus på markedsadgang og utenlandsinvesteringer, og på konsekvensene av handelsbarrierer for norske eksportører. Et prosjekt skal se nærmere på hvordan norske fiskeeksportører best kan utnytte Eksportutvalget for fisk (EFF) sin generiske markedsføring av norsk sjømat i utlandet. Det er også startet et prosjekt som skal studere internasjonal handelspolitikk i et bærekraftig perspektiv. Det er bevilget midler til flere brukerstyrte prosjekter, blant annet to prosjekter i regi av EFF. Fortsatt kompetanseoppbygging innenfor fiskerirettet markedsforskning er prioritert.

Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Markedsstrukturen for laksefisk i Japan:* Et prosjekt ved Senter for fiskeriøkonomi (SNF) har studert markedsstrukturen for laksefisk i Japan. Stor oppdrettsørret er en del av det japanske laksemarkedet, og oppdrettsørret fra Chile og Norge konkurrerer svært tett med hverandre og med oppdrettet laks. Vill laks fra Nord-Amerika inngår i det samme markedet, spesielt når det er større volum tilgjengelig. Resultatene indikerer at det primært er valutasituasjonen som i dag gir norsk laks et konkurranseproblem i Japan og Sørøst-Asia.

Produkt-, teknologi og prosessutvikling

For å gjøre foredlingsindustrien mer konkurransekyktig er det satt i gang prosjekter innenfor pre-rigor-trimming, porsjonskutting og pinnebeinfjerning i oppdrettslaks og prosjekter for å øke kunnskapen om faktorer som influerer på tekstur i muskel hos vill torsk og oppdrettstorsk under kjølelagring. Det har videre vært lagt vekt på forskning som kan bidra til å øke den industrielle foredlingsgraden gjennom økt utnyttelse av biprodukter, bifangst og avfall. Andre prosjekter tar for seg nye anvendelser som superkjøling av laks og hvitfisk og utvikling av nye, mer optimale emballasjeformer. Det har vært lagt vekt på å studere ulike fiskefôr med hensyn til kvalitet og næringsmessig verdi av fisken, å utvikle teknikker for å påvise opprinnelse og lagring av fisk og marine oljer, å optimalisere nye og produkttilpassede konserveringsmetoder.

der og å detektere og utvikle en kommersiell metode for påvisning og fjerning av kveis i fiskefilet.

Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Kvalitetsbestemmelse av klippfisk.* Næringen har et stort behov for å få utviklet pålitelige, objektive og ikke minst hurtige metoder for kvalitetsbestemmelse av fisk. Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening har sammen med Matforsk, UMB, Fiskeriforskning, SINTEF IKT, SINTEF Fiskeri og havbruk, WestFish og Jangaard Export utviklet et skreddersydd system for online måling av vanninnhold i klippfisk. Det er vist at systemet også egner seg godt til online målinger av fettinnholdet i laksefileter, fett i kjøttstykker og sammensetning av ost med mer. Titec Visionsort har søkt om patent på måleprinsippet, og systemet vil sannsynligvis bli kommersialisert i løpet av 2005.

Trygg sjømat

Det er arbeidet med nye kjøleprosesser for produkter med bedre og sikrere kvalitet, optimalisering av konserveringsmetoder for fisk og fiskeråstoffer, kartlegging av naturlig forekomst av skadelige mikroorganismer i sjømat og utvikling av metoder for å måle harskning i saltet torsk. Sporbarhet, identifisering av fisk og sjømatprodukter, antibiotikaresistens samt analyseteknologi for miljøgifter i marine oppdrettsarter har også vært sentrale tema. Det har i tillegg vært forsket på påvisning av virus i skjell og på algetoksiner. Flere prosjekter har hatt som målsetting å identifisere, kvantifisere og dokumentere marine komponenter som kan gi positive helseeffekter hos konsumenter gjennom å forebygge tetting av blodårer og blodpropp, kreft, diabetes og andre kroniske sykdommer. Satsingen inkluderer også utvikling av nye typer laksefôr som kan føre til både sunnere laks og laks med forbedret helseeffekt.

Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Dokumentasjon av mulig innhold av fremmedstoffer og miljøgifter.* Forskning ved Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) har vist at hovedinntaket til bromerte flammehemmere er via maten, og det er derfor utviklet og validert en følsom og robust metode for bestemmelse av de viktigste typene som finnes i sjømat. Instituttet har også arbeidet med metoder for risikovurdering i forbindelse med overføring av uønskede stoffer fra fôr til fisk. Forskningen kan gjennom resultater og nye metoder som er utviklet bidra til å sikre det miljømessige grunnlaget for framtidig verdiskaping.

Det marine fjord-, kyst- og havmiljø

Arbeidet med å utvikle metoder og modeller som gir en mest mulig effektiv overvåking av de marine ressursene og miljøet og økt sikkerhet i bestandsvurderingene har vært videreført. Det er satt i gang flere prosjekter for å rekruttere forskningskandidater med kunnskap innenfor marin taksonomi. Et prosjekt om kongekrabbens påvirkning på andre arter er avsluttet. Det har vært gjennomført telletokt for vågehval, og den andre seksårsperioden er godt i gang. Forskningssamarbeidet med Grønland er fulgt opp, og Forskningsrådet har ivaretatt koordinering og kvalitetssikring av prosjektene innenfor dette samarbeidet. Forskning rettet mot miljømessige problemstillinger har stått sentralt, og det pågår flere prosjekter rettet mot forurensning i marint miljø. Forurensningsforskningen omfatter forskning knyttet til spredning og effekter av miljøgifter, utlekking fra forurensede sedimenter, tilførsler av næringssalter og spredning av radionuklider.

Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Vurdering av usikkerhet omkring mengdemåling ved bruk av ekkolodd.* Et prosjekt ved Norges fiskerihøgskole har hatt som mål å framskaffe ny innsikt i nøyaktigheten ved bruk av ekkointegreringsmetodikk for mengdemåling av lodde. Det er vist at ekkoevnen til lodde avhenger av orientering og dyp. Resultatene antyder at den tradisjonelle formelen under- eller overestimerer fisketettheten når loddeforekomstene er under eller over et bestemt dyp. Det er derimot ikke funnet noen klar effekt av fartøyunnvikelse på den beregnede fisketettheten. En annen oppdagelse er at sammenhengen mellom størrelsen på fisken og den maksimale ekkoevnen blir mer direkte og er nøyaktigere dersom lengden til svømmeblæren i fisken brukes som lengdemål. På bakgrunn av resultatene fra dette prosjektet vil det bli satt i gang rutinemessig bruk av en nyutviklet dybdekorreksjonsmodell ved ekkointegreringen.

Fiske og fangst

Arbeidet med å sikre et mest mulig ansvarlig og bærekraftig fiske er videreført. Et sentralt tema har vært forskning knyttet til effekter av seleksjon basert på grunnleggende kunnskap om fiskeatferd. Det er gjennomført forskning i tilknytning til nye seleksjonsløsninger i torsketral med et spesielt montert nett, som har vist svært gode seleksjonsresultater. Videre har studier av utilsiktet fiskedødelighet i trålfisket dokumentert at en betydelig andel bunnfisk unnslipper under trålgaret i kom-

mersielt fiske. Det er også påvist at rundt halvparten av fisken som unnslipper har ytre skader. Når det gjelder presis manøvrering i undersjøiske landskap, er det utviklet et konsept som vil ha betydning både når det gjelder energiøkonomi, bevaring av bunnfauna og tilpasset fangst etter aktuelle fiskearter og størrelser.

Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Utvikling av fangstmåler:* Ved å automatisere behandlingen av fangsten om bord, legges det til rette for bedret konkurranseevne. Bedriften Scantrol A/S arbeider sammen med Havforskningsinstituttet med et prosjekt som har som mål å utvikle en fangstmåler som blant annet kan artsklassifisere og sortere fisk. Foreløpige resultater er positive. En utgave av fangstmåleren har vist en kapasitet på 5000 fisk per time, noe som ligger over det en kommersiell tråler prosesserer i dag. Måleren kan håndtere, klassifisere og måle nøyaktig lengde på fisken, og vil også få innbygget et lasersystem for automatisk måling av fiskens tredimensjonale form. Dermed vil den også kunne registrere volum og vekt.

Havbruk

Flere utredninger har konkludert med at det kan bli mangel på de tradisjonelle fôrmidlene fiskemel og fiskeolje i løpet av få år, og at det blir vanskeligere å benytte fiskeressurser til produksjon av fôrvarer til havbruk. For å kunne ha tilgjengelig nok fôrvarer med tilstrekkelig kvalitet, er det behov for både å utnytte bedre de tilgjengelige fôrvarerene, øke utnyttelsen av biprodukter og vurdere alternative fôrvarer. Gjennom bruk av ulike virkemidler har Forskningsrådet hatt virksomhet knyttet til en rekke av disse problemstillingene.

Arbeidet med å få fram nye arter i kommersielt oppdrett er en viktig oppgave i havbruksforskningen. Forskningsmessig ligger det betydelige utfordringer knyttet til kunnskap om stamfisk, yngelproduksjon, fôr og ernæring, produksjonsbiologi, produksjonsteknologi, helse, avl og genetikk samt kunnskap om produkt, marked og salg. Den største oppmerksomheten og innsatsen har vært rettet mot torsk. Deformasjoner på fisken er et betydelig problem i fiskeoppdrett. Det gjelder både oppdrett av laks og oppdrett av nye arter som torsk. Flere forskergrupper har arbeidet med dette temaet, og en norsk forskergruppe deltar nå sammen med flere europeiske forskningsmiljø i et EU-prosjekt der målet er å lete etter årsakene til misdannelser hos bl.a. laks, regnbueørret og torsk.

Eksempler på resultat fra forskningen:

- *Vannkvalitet ved intensiv produksjon av smolt:* Ved intensiv produksjon av smolt reduseres både mengde vann og kvaliteten på vannet smolten lever i. For å kompensere for liten vannmengde og dårlig vannkvalitet er det brukt metoder som kalking, CO₂-utlufting, økt oksygenmetning eller tilsetning av sjøvann. Det er nødvendig med god kunnskap om dette for å unngå sykdom, redusert vekst og dårligere overlevelse ved utsetting i sjøvann. Et forskningsprosjekt som inkluderer vannkjemikere, fysiologer, akvakulturforskere og økologer i et tverrfaglig samarbeid skal kartlegge hvordan ulike faktorer påvirker vannkvaliteten, og hvilke konsekvenser dette har for smoltkvaliteten. Prosjektet gjennomføres i et samarbeid mellom Akvaforsk, Fiskeriforskning, UMB, NIVA, NINA, Høgskolen i Bergen, Universitetet i Bergen, Norges Veterinærhøgskole og NIFES sammen med Marine Harvest og internasjonale miljøer. Resultatene fra prosjektet kan få stor betydning for framtidens smoltproduksjon i Norge og verdiskaping og lønnsomhet i lakseoppdrettsnæringen.
- *Utvikling av vaksine mot lakeslus:* Lakselus har vært et problem for oppdrettsnæringen siden starten, og blir kontrollert ved hjelp av leppefisk og legemidler. Forskning ved Havforskningsinstituttet med sikte på å kunne utvikle en vaksine mot lakselus har pågått i flere år. Nye resultater viser nå at det er mulig å vaksinere laks mot lakselus. Resultatene viser bl.a. at vaksinert laks hadde en reduksjon av lakselushunner på 75 pst. i forhold til ikke vaksinert fisk. I tillegg ble det funnet langt færre skader på den vaksinerte fisken. Testvaksinen er laget av protein (antigen) som er rensset direkte fra lakselus. Det er enda ikke klart om dette kan framstilles på en måte som gir grunnlag for en kommersiell vaksine. Selv om de komponentene som ble benyttet i dette første vaksineforsøket ikke lar seg fremstille i stor nok skala til å lage en kommersiell vaksine, viser forsøket at lakselusvaksine kan bli en realitet i framtiden.

Havner og infrastruktur for sjøtransport

FoU-aktivitetene har vært knyttet til kystforvaltningens ansvarsområder innenfor trafikkovervåking og navigasjonssikkerhet, redusert miljøbelastning og flyt av gods og informasjon i intermodale transportsystemer, herunder sjøtransport. Forskningsrådets maritime program MAROFF har i 2004 støttet prosjekter som gjelder trafikkovervåking, sikkerhet, miljøvern og effektive havner som knytter

land- og sjøtransport bedre sammen. Forskning om sikkerhet og miljøvern knyttet til sjøtransport gjennomføres blant annet i prosjektet *Sjøtransportens informasjonsmodul for dynamisk beredskap (Sea-IT)*. Det er også gitt tilskudd til prosjektet *Innovativ bruk av AIS-data*, som skal starte i 2005. Kystverket vil med dette bidra til at skipsfarten kan få full nytte av det kystdekkende AIS-nettverket. Forskningsrådets program for tjenesteyting, handel og logistikk (PULS) har i 2004 avsluttet prosjektet ARKTRANS. I Nasjonal transportplan anbefales det at ARKTRANS legges til grunn for utviklingen av IKT-løsninger innenfor transportområdet. I 2005 er PULS-prosjektet *Effektive terminaler* startet opp. Programmet *Risiko og sikkerhet i transportsektoren (RISIT)* hadde sitt første fulle driftsår i 2004. Det er etablert prosjekter innenfor alle de tre hovedtemaene: Visjoner for transportsikkerhet, Risikoforståelse og et samfunnsperspektiv på transportrisiko, Organisering av risikohåndtering. De fleste prosjektene dekker alle transportområdene.

Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Beslutningsstøtte i forbindelse med kystnære skipsuhell og utslipp*: Prosjektet «Sjøtransportens informasjonsmodul for dynamisk beredskap» (Sea-IT) skal utvikle en informasjonsmodul for beslutningsstøtte i forbindelse med kystnære skipsuhell og utslipp. Modulen skal kunne brukes av myndigheter, operative beredskapsenheter og av rederier og navigatører. Prosjektet er en oppfølging av virksomheter i regi av EU og ESA tilpasset norske behov. Blant funksjonene til systemet skal inngå integrering av meteorologiske og oseanografiske data, beregning av skipsdrift, oljedrift og miljørisiko. Kystverket er en av prosjektpartnerne, og ivaretar hvordan informasjon fra trafikksentralene (VTS) og Automatisk Identifikasjons System (AIS-data) skal innarbeides i informasjonsmodulen.

Samfunnsforskning

Fiskeri- og kystdepartementets midler til samfunnsfaglig forskning går hovedsakelig til fiskerirettet markedsforskning. I tillegg er det bl.a. igangsatt et prosjekt som skal vurdere regelverket for

lakseoppdrett og drøfte behovet for artsspesifikke regelverk i oppdrett. Det er også startet et prosjekt som skal se nærmere på miljømerking og handelsregler for forvaltning av fiskebestander. Det er satt i gang undersøkelser av ulike beskatningsstrategier for torsk, herunder årsakene til kappfiske. Ett prosjekt studerer effektene på verdiskapingen av ulike reguleringsmodeller i torskefiskeriene. Videre foregår det forskning for å finne ut hvordan fangstreguleringene påvirker ulike ledd i verdikjeden og evnen til å generere verdifulle produkter. Det er også startet nye prosjekter knyttet til kystsonen. Disse prosjektene tar opp arealkonflikter, brukerkonflikter og planmodeller for bærekraftig forvaltning og harmonisering av de institusjonelle prosessene.

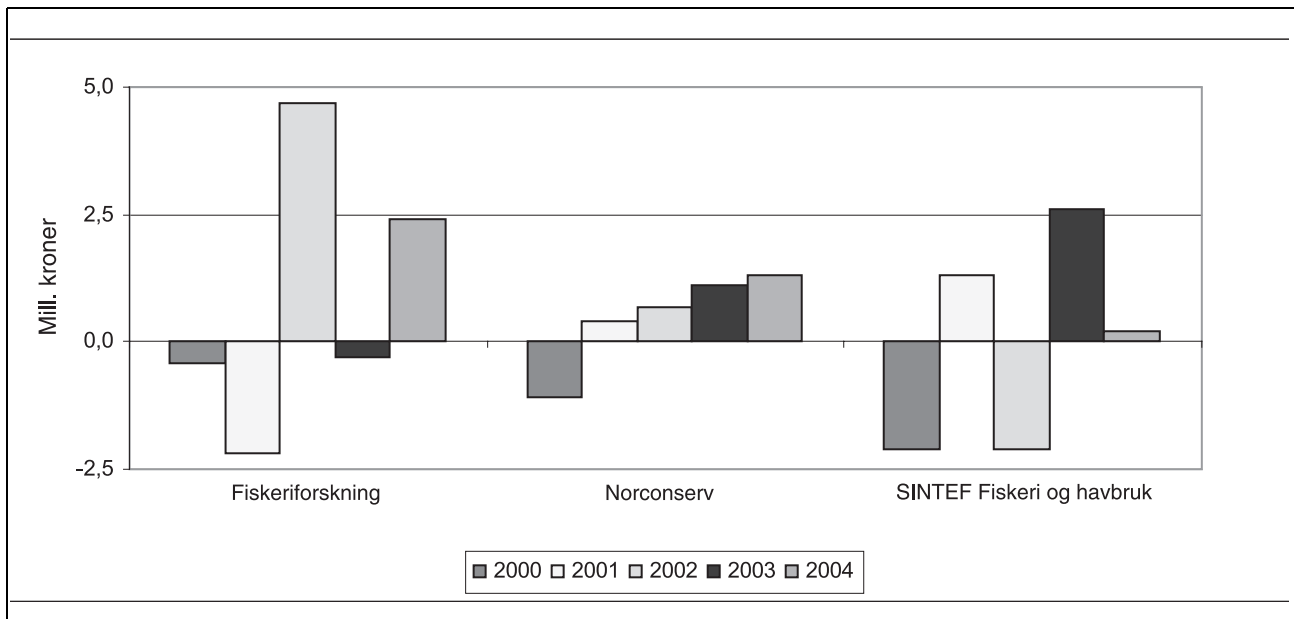
Eksempel på resultat fra forskningen:

- *Alternative forvaltningsregimer for norske fiskerier*: Et prosjekt ved Senter for fiskeriøkonomi (SNF) har undersøkt alternative forvaltningsregimer for norske fiskerier. Målet har vært å bidra til at ulike problemstillinger knyttet til kapasitetstilpasning og kapasitetsutnyttning, posisjonering, fordeling mellom fiskere og mellom distrikt, konsentrasjon og fleksibilitet for den enkelte til å fangste på flere arter løses på en mer effektiv måte. To laboratorieeksperiment er brukt til å studere omsettbare kvoter og et system med auksjonerte sesongkvoter. Metoden er eksperimentell, og er tidligere benyttet til å analysere ulike markedsystem og auksjonsformer, ofte i nær kontakt med myndigheter og markedsinstitusjoner. Regimer med maksimalkvoter, fartøy/enhetskvoter, omsettbare kvoter og auksjonerte kvoter er undersøkt.

Basisbevilgninger

Norges forskningsråd har i 2004 hatt basisbevilgningsansvar for Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS (Fiskeriforskning), Norconserv AS og SINTEF Fiskeri og havbruk AS.

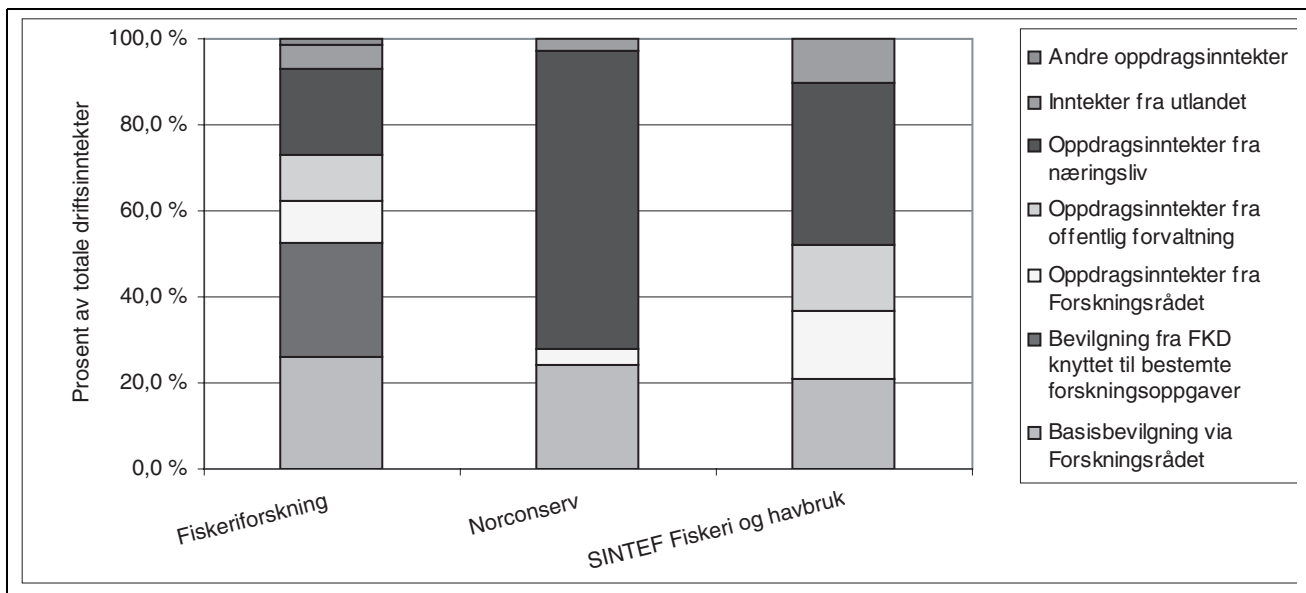
Figuren nedenfor viser driftsresultatet for hvert av de tre instituttene i perioden 2000-2004. Figuren viser at alle instituttene har hatt negativt driftsresultat ett eller flere år i femårsperioden. I 2004 hadde alle de tre instituttene driftsoverskudd.

Figur 6.3 Driftsresultat for fiskeriforskningsinstituttene 2000-2004

Instituttene driftsinntekter kommer fra ulike kilder, og det er betydelige forskjeller mellom instituttene. Figuren nedenfor viser fordelingen av driftsinntektene for instituttene i 2004. Figuren viser at Fiskeriforskning får den forholdsvis største basisbevilgningen gjennom Forskningsrådet, og at instituttet er det eneste som får bevilg-

ning direkte fra departementet knyttet til bestemte forskningsoppgaver. Norconserv har den største andelen oppdragsinntekter fra næringslivet, mens SINTEF Fiskeri og havbruk har den største andelen av inntekter fra utlandet og oppdragsinntekter fra Forskningsrådet.

Figur 6.4 Fordeling av driftsinntektene for fiskeriforskningsinstituttene i 2004

Tabell 6.3 Nøkkeltall for Fiskeriforskning

	2003	2004
Basisbevilgning (mill. kroner)	36,9	36,8
Grunnbevilgning (mill. kroner)	23,8	23,8
Totalt antall årsverk ¹	146	155
Andelen forskere	50 pst.	54 pst.
Antall publikasjoner per forsker i tidsskrift med referee	0,69	0,64

¹ Fiskeriforskning ble fra 2002 slått sammen med Sildolje- og Sildemelindustriens forskningsinstitutt (SSF), som hadde om lag 50 tilsatte.

Tabell 6.4 Nøkkeltall for Norconserv

	2003	2004
Basisbevilgning (mill. kroner)	3,7	5,8
Grunnbevilgning (mill. kroner)	2,1	2,1
Totalt antall årsverk	26	24
Andelen forskere	46 pst.	58 pst.
Antall publikasjoner per forsker i tidsskrift med referee	0,33	0,64

Tabell 6.5 Nøkkeltall for SINTEF Fiskeri og havbruk

	2003	2004
Basisbevilgning (mill. kroner)	14,5	17,2
Grunnbevilgning (mill. kroner)	3,2	3,2
Totalt antall årsverk	87	76
Andelen forskere	71 pst.	79 pst.
Antall publikasjoner per forsker i tidsskrift med referee	0,37	0,29

Forskerrekruttering

Gjennom en prioritering av forskerrekuttering de siste årene har antallet forskerrekutter innenfor fiskeri- og havbrukssektoren som Forskningsrådet finansierer vært økende. Det ble i 2004 finansiert 158 årsverk doktorgradsstipend innenfor fiskeri- og havbrukssektoren, mens det ble finansiert 143 årsverk i 2003. Kvinneandelen var 48 prosent, den samme som i 2003. Det ble i 2004 finansiert 85 årsverk postdoktorstipend innenfor fiskeri- og havbrukssektoren, mens det ble finansiert 58 årsverk i 2003. Kvinneandelen var på 42 prosent. Det ble avlagt 30 doktorgrader innenfor sektoren i 2004, herav 19 kvinner og 11 menn.

Fondet for forskning og nyskaping

Hovedhensikten med Fondet for forskning og nyskaping er at det skal gi grunnlag for en langsiktig og stabil finansiering av forskning på tvers av sektorene. Fondet blir benyttet til særskilte ordninger for økt kvalitet, og til å følge opp sentrale tematiske satsinger. Noe over halvparten av avkastningen går til de tematiske satsingene i forskningsmeldingen. Disse midlene kanaliseres primært gjennom Store programmer. Den andre halvparten går til langsiktig grunnleggende forskning generelt, slik som Sentre for fremragende forskning (SFF) og Store forskerinitierte prosjekter (Stor-forsk).

Fondsavkastningen for 2004 var for Forskningsrådet 607 mill. kroner. Av dette ble i under-

kant av 160 mill. kroner eller om lag 26 prosent bevilget til marin forskning. Innenfor ordningen Sentre for fremragende forskning har tre av sentrene (Aquaculture Protein Centre, Bjerknes Centre for Climate Research og Ships and Ocean Structures) en betydelig andel marin forskning. Dette gjelder også satsingen på funksjonell genomforskning (*FUGE*) og de store programmene *HAVBRUK* og *NORKLIMA*. Andre marine satsinger i 2004 var innenfor næringsrettede kompetansefelt, marine oppdrettsarter, bioinformatikk, overvåking og bioprospektering. Det ble også gitt støtte til SARS-senteret i Bergen.

En nærmere omtale av aktiviteten og forskningsresultatene i 2004 er gitt i Forskningsrådets årsrapport som er å finne på Forskningsrådets nettside: www.forskningsradet.no.

Prioriteringer 2006

Fiskeri- og kystdepartementets strategiplan og St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker er førende for Forskningsrådets prioriteringer.

Mange av de forskningsmessige utfordringene som marin sektor står overfor involverer kunnskapsgenerering på tvers av flere departement. Det skal legges til rette for at Fiskeri- og kystdepartementets sektoransvar for både den grunnleggende, strategiske og den brukerstyrte forskningen innenfor departementets ansvarsområde blir godt ivaretatt. Samhandling og forskning i skjæringsfeltet mellom programmer og virkemidler er også viktig. I tillegg er det nødvendig å etablere gode koblinger til områder som er sentrale for utvikling av marin sektor, men som budsjettmessig ikke hører under Fiskeri- og kystdepartementet. Dette gjelder særlig i forhold til strategisk og brukerstyrt teknologiutvikling for dagens og morgendagens marine næringsliv.

Den aktiviteten Norges forskningsråd finansierer med midler fra Fiskeri- og kystdepartementet skal bidra til å supplere og støtte opp om aktiviteter som drives ved forskningsinstitutter innenfor departementets ansvarsområde. Midlene skal styrke den kystbaserte FoU-aktiviteten i tråd med Fiskeri- og kystdepartementets strategier.

Forskningsrådets nåværende programmer rettet mot primærnæringene og avledet virksomhet avsluttes i 2005. Forskningsrådet har gjennomført en gjennomgang av virkemidler for den grunnleggende og den innovasjons- og næringsrettede forskningen. Samtidig er det gjennomført et omfattende arbeid for å etablere nye programmer for primærnæringene og avledet virksomhet. Med bakgrunn i dette vil hoveddelen av forskningen ret-

tet mot fiskeri- og havbrukssektoren være organisert i fire programmer fra 2006: Areal- og naturbasert næringsutvikling (AREAL), HAVBRUK - en næring i vekst, Havet og kysten og Matprogrammet: Norsk mat fra sjø og land. I tillegg vil aktiviteter med klar relevans for fiskeri- og havbrukssektoren også inngå i andre programmer, bl.a. i NORKLIMA – Klimaendringer og konsekvenser for Norge.

Det er viktig å sikre en bred og god deltagelse fra alle relevante forskningsmiljø i EUs rammeprogram for forskning. Forskningsrådet har satt i verk en ordning med delfinansiering av egenandelen når instituttene får tildelt prosjekt fra EU. Instituttene hører inn under sektoransvaret til flere departement. Midlene blir bevilget over budsjettene til Utdannings- og forskningsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Miljøverndepartementet og Samferdselsdepartementet. Forskningsrådet skal forvalte disse midlene som en felles ordning. Det er øremerket 3,5 mill. kroner til ordningen innenfor Fiskeri- og kystdepartementets tilskudd til Forskningsrådet i 2006.

I USA og Canada finnes noen av verdens ledende forskningsmiljø på det marine området. Departementet har satt i gang prosesser for å følge opp regjeringens strategi for forskningssamarbeid med Nord-Amerika.

Det foreslås å sette av midler innenfor Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd for å styrke den internasjonale satsingen i tråd med regjeringens prioritering.

Regjeringens visjon er en bærekraftig marin næring bestående av lønnsomme og omstillingsdyktige foretak med høy innovasjons- og nyskapingsevne. I budsjettforslaget styrkes satsingen på FORNY (Program for forskningsbasert nyskaping). Målet med satsingen er at flere forskningsprosjekter i marin sektor skal kommersialiseres og derved fremme etablering av nytt kunnskapsdrevet næringsliv.

Nærmere omtale av forskningsprogrammer

Matprogrammet: Norsk mat fra sjø og land (2006-2011)

Programmet har som hovedmål å styrke innovasjon, lønnsomhet, verdiskaping og markedsinnretning for norsk matproduksjon i et hjemmemarked og i et internasjonalt marked og slik at etiske verdier, bærekraft og miljø blir godt ivaretatt. Programmet skal også bidra til at matforvaltningen har forskningsbasert kunnskap som grunnlag for sine risikovurderinger og for utforming av nasjo-

nalt og internasjonalt regelverk. Programmet vil dekke hele verdikjeden fra primærproduksjon til markedet. Programmet skal bidra med forskning som fører til at matproduksjonen i Norge effektiviseres, og at det utvikles nye prosesser og foredlede produkter med høy markedsverdi. Dokumentasjon av marin sjømat som trygg og helsefremmende vil stå i fokus. Tematisk vil programmet inkludere

- matmarkeder
- innovative produkter og entrepenørskap
- konkurransedyktig råvareproduksjon
- helsefremmende mat, matvaretrygghet og livskvalitet
- produksjons- og prosess teknologi og logistikk
- innovasjon i offentlig sektor/matforvaltningen.

Areal- og naturbasert næringsutvikling - AREAL (2006-2011)

Programmet har som hovedmål å

- utvikle kunnskap som er til nytte for næringsetablerere innenfor primærnæringene, med fokus på å fremme tilleggsnæringer og bidra til innovasjoner
- utvikle kunnskap for fiskeri, havbruk og landbruk når det gjelder handelspolitikk, næringspolitikk og offentlig virkemiddelbruk.

Programmet består av to tematiske hovedsatsingsområder: *Arealressurser, innovasjon og næringsutvikling* vil i stor grad være rettet mot aktørene i markedet og samfunnet. *Næringspolitikk og offentlige virkemidler* har fokus på den offentlige sektors rolle i forhold til ulike typer næringsvirksomhet innenfor fiskeri, havbruk, jord- og skogbruk og reiseliv. Spørsmål knyttet til markedsadgang, internasjonalisering og handels- og miljøproblematikk vil være sentrale satsingsområder i programmet. Kystbasert reiseliv kan bli en viktig vekstnæring. Det er et økende press på arealbruken i kystsonen, og behov for forskning for å belyse endringsprosesser og effekter som grunnlag for en mer helhetlig kystsonoplanlegging og -forvaltning.

HAVBRUK – en næring i vekst (2006-2015)

Programmet skal være ett av sju store programmer i Forskningsrådet. En foresightanalyse av norsk havbruk ble avsluttet våren 2004, og er et viktig grunnlag for programmet. Resultatene fra analysene er presentert i flere ulike sammenhenger, og også på internasjonale møter.

HAVBRUK – en næring i vekst (2006-2015) har som hovedmål å

- framskaffe kunnskap som grunnlag for en lønnsom og verdiskapende havbruksnæring basert på bærekraftig og markedsrettet produksjon
- sikre at forskningsmiljøer og norsk havbruksnæring utvikler kunnskap på høyt internasjonalt nivå innenfor områder som er viktige for utvikling av næringen.

Programmet skal omfatte oppdrett av laksefisk og andre arter i hele verdikjeden, samt deler av fangstbasert havbruk og havbeite fram til markedet for lite bearbejdede produkter. Programmets målgruppe er alle ledd i havbruksnæringen inkludert leverandørnæringen og ulike kundegrupper, forskningsinstitutter, universiteter og høyskoler. Gjennom sitt ansvar for forvaltning av ressursene og ansvar for å legge til rette for næringsutvikling innenfor sektoren er også myndighetene en viktig del av programmets målgruppe.

Programmet har definert følgende målområder:

- lønnsomhet og verdiskaping i næringen
- bærekraft, fiskevelferd, miljø og trygg mat
- kunnskapsoppbygging og innovasjon i alle ledd i verdikjeden, forskning, næring og forvaltning.

Programmets virksomhet knyttes til viktige forskningstemaer som produksjonsbiologi og miljøforhold, forebygging og bekjemping av sykdommer, alternative fôrvarer og ernæringsmessige behov, produksjonsteknologi, produktkvalitet – sunn mat, utvikling og implementering av nye teknologier. Markedsforskning og samfunnsfaglig forskning gjennomføres i samarbeid med andre program. Virksomheten omfatter både grunnleggende forskning og forskning for problemløsende tiltak i verdikjeden. Samarbeid nasjonalt og internasjonalt vektlegges.

NORKLIMA - Klimaendringer og konsekvenser for Norge (2004-2013)

Programmet skal gi ny kunnskap om klimasystemet, klimaets utvikling, samt direkte og indirekte effekter av klimaendringer på natur og samfunn som grunnlag for samfunnsmessige tilpasningstiltak. Viktige problemstillinger er forbedring av de regionale klimamodellene for å skaffe sikrere prognoser for framtidens klima, koblinger mellom hav, atmosfære og land, klimaendringer og biogeochemiske kretsløp, interaksjoner mellom arter under endret klima og samfunnsmessige virkninger av klimaendringer. Konsekvenser av klimaendringer for norsk fiskerinæring, fiskeriforvaltning og -politikk, samt behov for endringer i virkemid-

delbruken i forhold til effekter av klimaendring er fokusert i programmet.

Havet og kysten (2006-2015)

Programmet har som hovedmål å fremme nyskapende forskning av høy internasjonal kvalitet om det marine miljøet. Det tematiske grunnlaget for programmet er havets økosystem, kystens ressurser, samt utvikling av teknologi, metodikk og modeller for økosystembasert forvaltning. Menneskelig påvirkning gjennom forurensninger utenfra, gjennom akutte utslipp eller tilsig fra deponier eller forurensede sedimenter, langtidsvirkninger av utslipp fra petroleumsvirksomheten, introduserte og/eller giftige arter, samt effekter av fiskerier og konsekvenser av arealbruksendringer vil bli fokusert. Økosystemtilnærming vil være sentral. Programmets satsingsområder er synliggjort ved tematiske delprogrammer og tverrgående delaktiviteter. De tverrgående delaktivitetene er innsatsområder som skal styrke integreringen og internasjonaliseringen av marin forskning. Dette innebærer økt vekt på metode- og teknologiutvikling, styrket modellering, styrket samarbeid og mer effektiv ressursutnyttelse. De fem tematiske delprogrammene er knyttet til programmets delmålsettinger:

- marine økosystemer
- økosystempåvirkning
- langtidsvirkninger av utslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten
- forvaltning og konfliktløsning
- grunnlag for verdiskaping.

Kommersialisering

Regjeringens visjon er en bærekraftig marin næring bestående av lønnsomme og omstillingsdyktige foretak med høy innovasjons- og nyskapingsevne. I budsjettforslaget styrkes satsingen på FORNY (Program for forskningsbasert nyskaping). Målet med satsingen er at flere forskningsprosjekter i marin sektor skal kommersialiseres og derved fremme etablering av nytt kunnskapsdrevet næringsliv. Landbruks- og matdepartementet vil også bevilge midler til denne ordningen.

Andre programmer og satsinger innen marin og maritim sektor

Biologisk mangfold (1998-2007) har som hovedmål å bedre kunnskapsgrunnlaget for bærekraftig utnyttelse av biologiske ressurser og bevaring av naturens egenart og mangfold.

Etikk, samfunn og bioteknologi (2002-2006) skal bidra til kompetanseoppbygging innenfor etiske, juridiske og samfunnsmessige aspekter ved moderne bioteknologi, utvikle forskningsbasert kunnskap på feltet samt styrke kommunikasjonen mellom eksperter og befolkningen når det gjelder moderne bioteknologi.

Strålevern og radioaktiv avfallshåndtering under EUs 6. rammeprogram har til hensikt å skaffe vitenskapelig kunnskap for objektivt å kunne vurdere effekter av radioaktiv stråling og utvikle metoder for bedre beskyttelse mot stråling.

Maritim virksomhet og offshore operasjoner (MAROFF) (2002-2009) skal bidra til forskning og innovasjon bl.a. rettet mot logistikk og transport av fisk. Programmet vil fra 2006 også videreføre relevant aktivitet knyttet til fartøyteknologi fra programmet Fiskeriteknologi som avsluttes i 2005.

Risiko og sikkerhet i transportsektoren (RISIT) (2002–2007) dekker virksomhet i alle transportgrener, inkludert sjøtransport. Alle typer konsekvenser av ulykker er inkludert, herunder også miljøskader og risiko for å bli skadet ved ulykker.

Tjenesteyting, handel og logistikk (PULS) (2002-2009). Relevante forskningstema for Fiskeri- og kystdepartementet er bl.a. utvikling av effektive havneterminaler som fremmer intermodularitet og effektiv håndtering av gods mellom ulike transportformer, herunder sjøtransport. Andre tema er sporbarhetssystemer for fisk, avanserte ruteplanleggingssystemer, nye systemkonsepter som styrker sjøtransporten, mer effektiv maritim og landbasert elektronisk infrastruktur og beslutningsstøtte for navigasjon, trafikkovervåking og kystsoneforvaltning.

Forskerrekruttering

Høyt kvalifisert personale er en forutsetning for å løse de utfordringene primærnæringene og den tilknyttede foredlingsindustrien står overfor. Vedlikehold og videreutvikling av forskningskompetansen i fagmiljøer og forskergrupper innenfor fiskeri- og havbrukssektoren har derfor høy prioritet. Forskerrekruttering finansiert av Forskningsrådet rettet mot fiskeri- og havbrukssektoren vil i 2006 finne sted innenfor rammene av forskningsprogrammene eller instituttens basisbevilgninger. Noe av rekrutteringen vil også skje gjennom virkemidlet frie prosjekter.

Basisbevilgninger

Strukturen for basisfinansiering av primærnæringsinstituttene (Fiskeriforskning, Norconserv og

SINTEF Fiskeri og havbruk) videreføres uendret i 2006 i påvente av oppfølgingen av St. meld. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning når det gjelder nytt finansieringssystem og tildelingsregime for basisbevilgninger til instituttene og nye retningslinjer for statlig finansiering av forskningsinstitutter.

Veterinærinstituttet (jf. post 51)

Veterinærinstituttet er et forskningsinstitutt innen dyre- og fiskehelse, dyrevelferd og mattrygghet. Veterinærinstituttet er organisert som forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Veterinærinstituttet får bevilgning til oppgavene innen dyrehelse, dyrevelferd og mattrygghet fra Landbruks- og matdepartementet. Oppgavene til forvaltningsstøtte innen fiskehelse og sjømattrygghet finansieres med bevilgning fra Fiskeri- og kystdepartementet. Instituttet får basisbevilgning til forskning fra Norges forskningsråd.

Mål og strategier

Veterinærinstituttets mål er å være en sentral nasjonal og internasjonal leverandør av kunnskap og kompetanse innen mattrygghet, og helse og velferd hos dyr og fisk. Ett av delmålene er å være ledende nasjonal og internasjonal kunnskapsleverandør innen fiskehelse generelt. Veterinærinstituttet har nasjonalt ansvar for diagnostikk, beredskap og referansefunksjoner når det gjelder fiske sykdommer. Med sin kompetanse skal Veterinærinstituttet bidra til at Fiskeri- og kystdepartementet når sine mål om lønnsom og bærekraftig fiskeri- og havbruksnæring.

Resultater 2004-2005

Helsetilstanden hos fisk og akvatiske organismer i Norge har vært tilfredsstillende i perioden. Resultatene av de diagnostiske undersøkelsene ved Veterinærinstituttets laboratorier viser få tilfeller av bakterielt betingede fiske sykdommer som furunkulose og vibriose. Overvåking av alvorlige smittsomme sykdommer¹ dokumenterer fortsatt fravær av disse sykdommene. Når det gjelder andre virus sykdommer, er det grunn til å følge utviklingen nøye. Antallet nye tilfelle av infeksøs lakseanemi (ILA) er relativt stabilt, men sykdommen påvises i nye områder. Infeksøs pankreasnekrose (IPN) forekommer utbredt i populasjonen, og er fortsatt en viktig tapsfaktor i næringen. Antallet av «nye»

virussykdommer, som pankreassykdom (PD) og hjerte- og skjelettmuskelbetennelse (HSMB) ser ut til å øke.

Parasitter blir mer og mer vanlig som årsak til fiske sykdommer. Når det gjelder bekjempelse av *Gyrodactylus salaris*, er resultatene i 2004 oppløftende. Ved hjelp av aluminiumssalter og lav surhetsgrad er det mulig å drepe parasitten, uten at øvrig liv i vassdraget blir påvirket i vesentlig grad. Det er sannsynlig at dette prinsippet kan danne grunnlaget for en mer miljøvennlig metode for kontroll av parasitten.

Prioriteringer 2006

Bevilgningen under kap. 1023 post 51 gjelder midler til forskningsbasert forvaltningsstøtte mv. innen fiskehelseområdet samt mikrobiologi knyttet til sjømattrygghet. Midler til forskning på disse områdene bevilges også fra Norges forskningsråd.

En god helsesituasjon hos oppdrettsfisk er avgjørende for videre utvikling av akvakulturnæringen i Norge. Veterinærinstituttet skal være fiskerimyndighetenes kompetansesenter innen fiskehelse og hovedleverandør av forskningsbasert forvaltningsstøtte innen dette området til forvaltningen. I dette arbeidet bør Veterinærinstituttet legge vekt på et tett samarbeid med andre forskningsinstitutter, spesielt med Havforskningsinstituttet, med sikte på å oppnå synergieffekter. Som referanselaboratorium for diagnostikk av fiske sykdommer må Veterinærinstituttet etablere systemer og prosedyrer som sikrer god dokumentasjon av håndteringen av de diagnostiske prøvene.

Veterinærinstituttet skal ikke være hovedleverandør av forskningsbasert forvaltningsstøtte innen fiskevelferd, men likevel bidra med aktuell kompetanse ved behov på direktorats- eller departementsnivå. Dette vil særlig gjelde spørsmål der helsemessige forhold er vesentlig for vurderingen. Innspill skal koordineres av Havforskningsinstituttet som også er primærleverandør av kompetanse til forvaltningen på dette området.

Veterinærinstituttet skal være hovedleverandør for forvaltningsstøtte på det mikrobiologiske området når det gjelder sjømattrygghet. På fremmedstoff- og miljøgiftområdet ivaretas denne oppgaven av NIFES.

Oppdrett av torsk og annen marin fisk er i positiv utvikling. Samtidig er det indikasjoner på at sykdom kan bli en tapsfaktor. Selv om det på mange måter er likhet mellom laksefisk og marine fiskearter når det gjelder diagnostikk og forebyggende tiltak ved sykdommer, er det også vesentlige forskjeller. Veterinærinstituttet skal prioritere forskning og forvaltningsstøtte på helse og sykdommer hos

¹ Viral hemorrahagisk septikemi (VHS) og infeksøs hematopoietisk nekrose (IHN) hos laksefisk og bonamiose og mar-teilliose hos østers.

torsk og andre marine fiskearter for på den måten å bidra til god økonomi i næringen og tillit til sjømat hos forbrukerne.

Infeksjonssykdommer hos villfisk har stor samfunnsmessig betydning fordi ville fiskearter kan representere en smittekilde for oppdrettsfisk. Enkelte sykdommer som gyrodaktylose og krepsepest er dessuten viktig både fordi de har økologisk og økonomisk betydning, og fordi de svekker grunnlaget for utnyttelse av vassdrag til rekreasjonsformål.

Både hos laksefisk og marin fisk oppstår det sykdomsproblemer der årsaksforholdene i utgangspunktet er ukjente. Oppklaring av slike tilstander krever høy kompetanse og bred erfaring innen ulike diagnostiske fagfelt som patologi, epidemiologi og infeksjonsmedisin. Veterinærinstituttet skal ha kompetanse, og tilgang til nødvendige laboratorier og forsøksfasiliteter som beredskap for å bidra til å løse sykdomstilstander hos fisk og andre akvatiske organismer.

Resultater og data fra diagnostiske undersøkelser må kunne sammenstilles i oversikter og analyseres med epidemiologiske verktøy for å danne et grunnlag for gode faglige beslutninger. Veterinærinstituttet skal lede utviklingen av et offentlig system som kan brukes til å overvåke helse- og sykdomssituasjonen hos akvatiske organismer, i første rekke fisk. På bakgrunn av innsamling og sammenstilling av data må systemet kunne benyttes til å beskrive tap som følge av sykdom, og derved også til å identifisere sykdommer som over tid påvirker fiskehelsen i så stor grad at det er grunnlag for tiltak mot sykdommene enten i offentlig eller privat regi.

Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning AS – Fiskeriforskning (jf. post 70)

Fiskeriforskning er et datterselskap av forskningskonsernet Norut Gruppen AS. Norut Gruppen eier 51 pst. av aksjene i Fiskeriforskning, mens Fiskeri- og kystdepartementet eier de resterende 49 pst. av aksjene. Fiskeri- og kystdepartementet eier dessuten 11,7 pst. av aksjene i Norut Gruppen AS. Bevilgningen til Fiskeriforskning over kap. 1023 post 70 er på 48,2 mill. kroner i 2005. Grunnbevilgningen fra Norges forskningsråd er på 23,8 mill. kroner.

Mål

Fiskeriforsknings aktiviteter som er finansiert gjennom tilskudd fra Fiskeri- og kystdepartementet skal bidra til å bygge opp under Fiskeri- og kystdepartementets strategi «Verdier fra havet – Norges framtid»

gjennom å drive forskning og utvikling for å fremme økt verdiskaping i fiskeri- og havbruksnæringen.

Fiskeriforsknings organisasjon og oppgaver

Fiskeriforskning har om lag 160 ansatte og er lokalisert i Tromsø og Bergen. Fiskeriforskning har som formål å drive forskning og utvikling som skal gi en framtidsrettet og konkurransedyktig fiskeri- og havbruksnæring og en bærekraftig utnyttelse av havets ressurser. Videre er rådgivning til myndigheter og næringsutøvere, samt formidling av kunnskap og forskningsresultater til næring og allmennhet sentrale oppgaver. Gjennom næringsrettet forskning og utviklingsarbeid skal instituttet bidra til utvikling av etterspurt sjømat, aktuelle oppdrettsarter, bioteknologiske produkter og teknologiske løsninger. Instituttets fagprofil bygger på et helhetlig marint verdikjedeperspektiv, kombinert med spisskompetanse på internasjonalt nivå innen sentrale fagtema. I tillegg har instituttet et laboratorium som betjener næringen med akkrediterte analyser.

Fiskeriforskning eier og driver Havbruksstasjonen i Tromsø AS sammen med Universitetet i Tromsø. Havbruksstasjonen er en sentral del av den nasjonale infrastrukturen innen havbruksforskning, og består av et landanlegg med eksperimentelle fasiliteter i små skala, et fiskehelselaboratorium for studier av fiskesykdommer og et sjøbasert anlegg for forsøk i stor skala. Det nye sjøanlegget som ble tatt i bruk høsten 2004, er en avansert flytende konstruksjon bestående av en serviceflåte med eksperimentelle fasiliteter og merdanlegg.

Fiskeriforskning eier 51 pst. av Norconserv AS. Norconserv er et forsknings- og oppdragsinstitutt lokalisert i Stavanger. Hovedaktivitetene er forskning, utvikling og opplæring knyttet til industriell fremstilling av matvarer med forlenget holdbarhet.

Fiskeriforskning eier 33,3 pst. av MonAqua AS, som er et selskap som selger benchmarkingstjenester og økonomiske analyser til havbruksnæringen.

Resultater 2004-2005

Innen havbruksforskning har torsk som oppdrettsart særlig prioritet. Avlsprogrammet er i rute, og Fiskeriforskning har nå verdens største avlspopulasjon av torsk, med mer enn 150 nye familiegrupper fra gyttesesongen 2005. Produksjonen vil fra 2005 foregå i den nye avlsstasjonen lokalisert på Kraknes utenfor Tromsø. Oppdrettstorsken har blitt godt mottatt i markedet. Forsøk innen fangstbasert havbruk viser mulighet for betydelig økt

kvalitet og økonomisk merverdi ved levendefangst og lagring av torsk.

Innenfor den industri- og markedsrettede forskningen har Fiskeriforskning presentert en rekke næringsrelevante løsninger knyttet til råstoffkvalitet, industriell foredling, marin bioteknologi og markedsbasert produktutvikling. Fiskeriforskning er sammen med utstyrsleverandører blant annet involvert i utvikling og implementering av teknologi som kan automatisere manuelle operasjoner i filetlinjen på en lønnsom måte for norsk fiskeindustri.

Boks 6.5 Stort potensial for økt økonomisk gevinst i tørrfisknæringen

Forskningsresultater fra Fiskeriforskning viser at kvaliteten på norsk tørrfisk kan bedres betydelig ved riktig håndtering av fisken før hending. En vanlig form for kvalitetsforringelse hos tørrfisk er mucoso, som innebærer at fiskekjøttet løser seg opp og får en geléaktig konsistens etter at tørrfisken er vannet ut. Slikt fiskekjøtt er ikke egnet til konsum.

Over 70 pst. av tørrfisken får den aller beste kvaliteten dersom den oppbevares usløydt uten tilsetning av sjøvann, og sløyes umiddelbart før hending. Dersom fisken derimot sløyes og lagres i sjøvann før hending, viser resultatene at bare 30 pst. får den samme høye kvaliteten. Resultatene viser det samme uansett om fisken er fanget med line, juksa eller garn. Kvalitetsforbedringen på tørrfisken vil utgjøre en betydelig økonomisk gevinst for tørrfiskproducentene.

Forskningsresultatene viser videre at tørrfisken har et vanninnhold mellom 10 og 25 pst. når den selges. Vanninnholdet varierer på grunn av ukontrollerte lagringsbetingelser etter tørking. Inntektene kan økes med inntil 10 pst. ved å lagre tørrfisken ved kontrollert temperatur og luftfuktighet.

De internasjonale aktivitetene ble ytterligere styrket gjennom utvidet samarbeid med flere europeiske og nordamerikanske forskningsmiljø, blant annet med nederlandske fiskeriforskningsinstituttet RIVO og kanadiske AquaNet, som er Canadas «Network of Centres of Excellence» innen akvakulturforskning. Fiskeriforskning har også samarbeidet med Industrial Technology Institute på Sri Lanka om utnyttelse av biproduktene fra landets fiskerinæring. EU-prosjektet TRACE involverer

mer enn 50 europeiske organisasjoner, og Fiskeriforskning har ledelsen av sporbarhetsdelen i prosjektet.

Fiskeriforskning må som et forskningsinstitutt for næringsrettet forskning balansere det vitenskapelige arbeidet med utviklingsarbeid. Dette reflekteres også i publikasjonsratene per forskerårsverk som i 2004 var 0,64 for vitenskapelige publikasjoner, 0,72 for rapporter og 2,93 for andre formidlingsformer som foredrag og populærvitenskapelige artikler.

Prioriteringer 2006

Bevilgningen under kap 1023 post 70 omfatter midler til videre utvikling av avlsprogrammet for torsk, forskning på forebyggende fiskehelse, fiskeveileder, fôrutvikling og miljøintegrert produksjon innen havbruk.

Det vurderes som nødvendig at avlsprogrammet på torsk i en startfase drives i offentlig regi. Dette bidrar til å sikre kvaliteten i avlsarbeidet og den stabilitet og langsiktighet som er nødvendig i denne typen arbeid. På sikt er det likevel en forutsetning at oppdrettsnæringen selv skal overta ansvaret for avl på torsk, slik det tidligere er gjort for laks. Bevilgningen til torskeavlsprogrammet økes med 6,6 mill. kroner i forhold til Saldert budsjett 2005.

Bevilgningen til driftstilskudd knyttet til havbruksstasjonen i Kårvika videreføres. Tilskuddet for å dekke lånekostnader knyttet til nytt sjøanlegg videreføres i 2006.

Innsatsen knyttet til industri- og markedsrettet forskning skal fremme norsk fiskeindustri konkurransevne og stimulere til økt bearbeiding, produktutvikling og verdiskaping i Norge. Innenfor dette området prioriteres arbeidet for å øke utbudet av norsk fersk og bearbeidet sjømat, automatisering og effektivisering for å imøtekomme forbrukernes krav til kvalitet og lettvinntilberedning. Innsatsen skal rette seg mot alle aktører i næringen, og skal legge grunnlag for en mer effektiv og lønnsom drift og et mer attraktivt arbeidsmiljø. Hospiteringsordningen med utplassering av forskere i industrien videreføres.

Forskning og utvikling for å styrke anvendelse av biprodukter, bioprospektering og bruk av bioteknologiske prosesser for utvikling av nye produkter prioriteres.

Økonomi- og markedsforskningen skal framskaffe kunnskaper som kan anvendes ved markedsbasert produktutvikling, markedsstudier og næringsøkonomiske analyser. Innenfor dette området videreføres arbeidet med måling av forbruker- og ekspertoppfatninger av nye produkter

og oppdrettsarter. Videreføring av markedskompetansen om Russland anses som særlig viktig. Driftsundersøkelsen for fiskeindustrien gjennomføres også i 2006.

Tilskudd til utviklingstiltak (jf. post 71)

Bevilgningen på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak finansierer tiltak som er gitt særlig prioritet, og som ikke faller naturlig inn under andre budsjettposter. Innsatsen har dels vært organisert gjennom større programmer og dels i form av enkeltprosjekter.

Resultater 2004-2005

Tabell 6.6 Oversikt over hovedområdene dekket av tilskuddet i 2005 (i 1000 kroner)

	2005
Markeds- og industriell forskning og utvikling	1 700
MABIT (Marin bioteknologi i Tromsø)	5 000
Markedsforskning	1 000
Kommersialisering av marin bioteknologi	2 000
Program for biologisk mangfold	3 500
RUBIN (Resirkulering og utnyttelse av organiske biprodukter i Norge)	3 000
Nasjonal marin biobank	4 000
Transportrettet forskning og utvikling	1 300
Marco Polo-programmet	678
IKT-prosjekter	2 100
Ny modell for havbruksforvaltning – prøveprosjekt i Trøndelag	910
Nordisk paviljong ved verdensutstillingen i Japan 2005	1 420
Standardiseringsprosjekter	500
Porsangerfjorden som nasjonalt laboratorium for fjordøkologi	500
Diverse prosjekter og ufordelte midler	6 656
	34 264

Samlet disponibelt beløp for 2005 utgjør 34,264 mill. kroner. Dette omfatter bevilgning over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett for 2005 på 31,1 mill. kroner og overførte udisponerte midler fra 2004 på 3,164 mill. kroner.

Programmet Marin bioteknologi i Tromsø (MABIT) har samlet mottatt 39,5 mill. kroner fra departementet i perioden 1997-2005. Departementet tar sikte på å videreføre finansieringen av programmet til og med 2008. I 2005 er det satt av 5 mill. kroner til programmet.

Det er satt av 2 mill. kroner til kommersialisering av marin bioteknologi. Midlene er overført til

Mål

Tiltakene som finansieres under kap. 1023 post 71 har som mål å:

- øke verdiskapingen i fiskeri- og havbruksnæringen, og sette næringen bedre i stand til å etterspørre og utnytte FoU-resultater innen marin sektor
- øke sikkerheten til sjøs og styrke sjøtransportens konkurransefortrinn, samt gi et bedre beslutningsgrunnlag for investeringer i sektoren.

Fiskeriforskning, som skal bruke midlene til kommersialiseringprosjekter i samarbeid med bedrifter, bl.a. pilotproduksjon, markedsundersøkelser og verifiseringsarbeid.

I 2003 ble det etablert et program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold. Fiskeri- og kystdepartementet bidrar i 2005 med et tilskudd på 3,5 mill. kroner til dette programmet, og deltar aktivt i arbeidet.

Departementet har i 2005 fortsatt støttet opp om arbeid med å etablere en marin biobank i Tromsø (MarBank), og det er satt av 4 mill. kroner til å dekke etablerings- og driftskostnader.

Det er satt av 1 mill. kroner til å styrke den markedsrettede forskningen, med særlig fokus på innenlandsmarkedet.

I et prøveprosjekt er Fiskeridirektoratets regionkontor i Trøndelag tilført den samlede regionale vedtakskompetanse etter opprettsloven, havne- og farvannsloven, matloven samt forurensningsloven. En styringsgruppe bestående av representanter for de ulike sektormyndigheter har satt i gang evaluering av prosjektet i tillegg til at det gjennomføres brukerundersøkelser. Foreløpige resultater viser at saksbehandlingstiden har blitt kortere samtidig som den faglige kvaliteten på vedtakene er god.

Departementet har i 2005 gitt tilskudd til praktisk og vitenskapelig utprøving av metoder basert på beredskapstilnærning for sporing av rømt oppdrettsfisk til lokalitet. Prosjektet vil pågå i Hardangerfjordregionen og er et samarbeid mellom Fiskeridirektoratet, miljøvernmyndighetene, næringen og Havforskningsinstituttet.

Departementet har gitt tilskudd til revisjon av NS 9410 Miljøovervåking av matfiskanlegg og NS 9415 Flytende oppdrettsanlegg – krav til utforming, dimensjonering, utførelse, installasjon og drift.

Norsk institutt for landbruksforskning (NILF) har gjennomført utredninger knyttet til tekniske handelshindringer ved internasjonal handel med sjømat med fokus på WTO/SPS-avtalen (veterinære og plantesanitære forhold) og WTO/TBT-avtalen (tekniske handelshindringer). Utredningene danner grunnlag for norske posisjoner i fora som utvikler regler for internasjonal handel med mat. I perioden har det vært fokusert på handelsfremmende tiltak, bl.a. retningslinjer for ekvivalens og gjensidig aksept av ulike lands kontrollsystemer på fiskehelse-, sjømattrygghet- og kvalitetsområdet.

Kystverket har etablert en arbeidsgruppe for statistikk for havner og sjøtransport. Prioriterte oppgaver er kartlegging av svakheter og mangler i forbindelse med innhenting og registrering av statistikk og tiltak for å forbedre dette arbeidet, samt etablering av rutiner og systemer som kan utnytte allerede tilgjengelige rådata til statistikkrapporter. Kystverket tar i bruk både eksterne og interne ressurser i dette arbeidet. Arbeidsgruppens prosjekter finansieres delvis innenfor Kystverkets egen ramme og delvis over kap. 1023 post 71.

Departementet har bidratt med midler til arbeidet til Sekretariatet for nasjonal transportplan 2006-2015, og har prioritert arbeidet med å inkludere sjøtransporten i utviklingen av transportmodeller. I 2004 er det blitt satt av midler til implementering av fisketransporter i den nasjonale

transportmodellen NEMO. SINTEF har utarbeidet en modell for fisketransporter fra fangstområde til levering i fiskerihavn. Modellen er tenkt å inngå i vurderingen av konsekvenser for leveringsmønstre ved utbygging av framtidige fiskerihavner

EU har etablert programmet Marco Polo som gir tilskudd til forbedring av godstransportens miljøegenskaper. Programmet er ett av flere tiltak for å nå ambisjonen om å overføre hele veksten i godstransporten til bane, nærskipsfart og indre vannveger, og kan bidra til å kommersialisere forskningsprosjekter gjennom støtte til utviklingsfasen av disse prosjektene. Programmet går over perioden 2003 – 2007, og Norge deltar som fullverdig medlem i programmet fra 2004. Norsk deltakelse i Marco Polo innebærer at også norske aktører kan søke om midler ved prosjektutlysninger.

Et annet tiltak som EU-kommisjonen har lansert for å nå målsettingen om økt godstransport på sjø er etableringen av et nettverk av nasjonale sentre for promotering av nærskipsfart, Short Sea Shipping Promotion Centre (SPC). Norge ble tilknyttet nettverket i 2002 med støtte fra bl.a. Fiskeridepartementet. Senteret har også fått støtte i 2003 og 2004. SPC-Norway arbeider for at vareeiere kan tilbys dør-til-dør transportløsninger som inkluderer sjøtransport, og vil dermed kunne fungere som en katalysator i arbeidet med å etablere slike transporttilbud.

Prioriteringer 2006

Fiskeri- og kystdepartementet vil bidra med tilskudd til utviklingsprosjekter som bygger opp under departementets strategi og hovedmål. Det gis tilskudd både til større programmer og enkeltprosjekter.

Programmet MABIT (Marin bioteknologi i Tromsø) ble i 2003 forlenget for en ny femårsperiode (2004-2008). I budsjettet for 2006 foreslås det satt av 5 mill. kroner til programmet.

Det er et mål å utnytte biprodukter fra sjømatproduksjonen bedre ved å realisere mulighetene for utvikling av næringsvirksomhet med basis i biprodukter og andre marine råstoffer. Et viktig virkemiddel i denne forbindelse er stiftelsen RUBIN, og det foreslås satt av 3 mill. kroner til dette programmet i budsjettet for 2006.

Fiskeri- og kystdepartementet har i perioden 2003-2005 bevilget til sammen 12 mill. kroner til etablering og drift av en marin biobank i Tromsø (Marbank), og derigjennom fulgt opp forpliktelsene knyttet til etableringen av biobanken. Biobanken åpnes høsten 2005. For å sikre driften i oppstartsfasen legger Fiskeri- og kystdepartementet

opp til å gi et tilskudd på 2 mill. kroner til drift av banken i 2006.

Det foreslås satt av 3,5 mill. kroner til å styrke markedsforskningsmiljøet ved Fiskeriforskning i Tromsø.

Etableringen av trafikksentralen i Vardø er en sentral brikke i Fiskeri- og kystdepartementets helhetlige arbeid med sjøsikkerhet og oljevern i Nord-Norge. Samtidig vil etablering og drift av trafikksentralen være et godt grunnlag for samarbeid mellom offentlige myndigheter og private aktører og samarbeid med regionale russiske aktører innen sjøsikkerhet og oljevern. Fiskeri- og kystdepartementet ser det som viktig at trafikksentralen i Vardø kan gi mulighet for ny næringsutvikling i regionen og utløse synergieffekter i et samarbeid mellom det offentlige og privat næringsliv. Departementet vil derfor etablere et samarbeidsprosjekt forankret i Vardø, og vil bidra økonomisk til prosjektet. Prosjektet skal kartlegge mulige samarbeidsområder og hvordan det kan oppnås synergieffekter og bygge opp om næringsutvikling på bakgrunn av trafikksentralen og den voksende sjøtrafikken i farvannene.

BluePlanet er et nasjonalt initiativ med global rekkevidde. Foretaket er etablert av ledende norske havbruks-, kapital- og sjømataktører i nært samarbeid med ulike offentlige instanser. BluePlanet har fokus på aksene kapital, marked og kompetanse. Gjennom World Aquaculture Forum i Stavanger i 2006 – en konferanse som bygger videre på AquaVision-konferansene – vil organisasjonen blant annet sette søkelys på matvaresikkerhet og sporbarhet. Konferansen blir et samlingssted for beslutningstakere på strategisk nivå i global akvakultur og sjømatnæring. Fiskeri- og kystdepartementet mener dette er en viktig satsing for havbruksnasjonen Norge, og tar sikte på bidra økonomisk til etableringen.

Prosjektet «Porsangerfjorden som nasjonalt laboratorium for fjordøkologi» vil få tilskudd fra departementet også i 2006.

Fiskeri- og kystdepartementet vil også i 2006, i samarbeid med Utenriksdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet sikre videre grunnfinansiering til matprofileringsprogrammet «A taste of Norway».

Fiskeri- og kystdepartementet dekker en tredel av Norges bidrag til Marco Polo-programmet, som er et EU-program som gir tilskudd til forbedring av godstransportens miljøegenskaper. Resten av det norske bidraget dekkes av Samferdselsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Fiskeri- og kystdepartementet vil i 2006 inngå instituttavtaler med relevante fagmiljøer. Det kan også bli aktuelt å gå inn med støtte til særlig prioriterte enkeltprosjekter knyttet til hele Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde, herunder utredninger og arbeidsgrupper knyttet til Fiskeri- og kystdepartementets forvaltningsoppgaver.

Budsjettforslag 2006

Post 50 Tilskudd til Norges forskningsråd, kan overføres

Innenfor bevilgningen settes det bl.a. av midler til dekning av grunnbevilgninger til Fiskeriforskning, Norconserv AS og SINTEF Fiskeri og havbruk AS, Fiskeri- og kystdepartementets bidrag til strålevernprogrammet Nuclear Fission Safety i EUs rammeprogram for forskning, kostnader knyttet til nasjonal ekspert til EUs fiskeridirektorat og delfinansiering av egenandel ved EU-prosjekt i 6. rammeprogram.

Det fremmes forslag om å bevilge 253 mill. kroner på posten i 2006, noe som innebærer en realøkning på 8 mill. kroner i forhold til Saldert budsjett 2005.

Post 51 Tilskudd til Veterinærinstituttet

Tilskuddet skal dekke oppgaver innen forvaltningsstøtte (forskning, beredskap, diagnostikk, rådgivning og kartlegging av risikofaktorer) vedrørende helse og velferd hos fisk og andre akvatiske organismer, samt sjømattrygghet knyttet til mikrobiologi.

Det fremmes forslag om å bevilge 32,3 mill. kroner på posten i 2006.

Post 70 Tilskudd til Fiskeriforskning i Tromsø, kan overføres

Tilskuddet til Fiskeriforskning skal dekke de nasjonale oppgavene Fiskeriforskning er gitt av Fiskeri- og kystdepartementet, herunder torskeavlsprogrammet.

Det fremmes forslag om å bevilge 57,3 mill. kroner på posten i 2006.

Post 71 Tilskudd til utviklingstiltak, kan overføres

Det fremmes forslag om å bevilge 30,85 mill. kroner på posten i 2006.

Kap. 4023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Inntekter	43 569		
02	Laboratorieinntekter	352		
	Sum kap. 4023	43 921		

Post 01 Inntekter

Inntektene under denne posten knytter seg til oppdragsvirksomheten til NIFES, bl.a. oppdrag som er finansiert av andre enn Fiskeri- og kystdepartementet. Posten er fra 2006 overført til nytt kapittel 4022 NIFES.

Post 02 Laboratorieinntekter

Inntektene under denne posten knytter seg til analyseoppdrag utført av laboratoriet til NIFES. Analyseoppdrag instituttet utfører for Mattilsynet dekkes av Mattilsynets bevilgning. Posten er fra 2006 overført til nytt kapittel 4022 NIFES.

Programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning

Utgifter under programkategori 16.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
1030	Fiskeridirektoratet, jf. kap. 4030	274 935	254 420	252 600	-0,7
1040	Fiskeristøtte og strukturtiltak, jf. kap. 4040	129 331			
1050	Diverse fiskeriformål	6 346	125 140	65 190	-47,9
2415	Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak	19 755	10 030	40 025	299,1
	Sum kategori 16.30	430 367	389 590	357 815	-8,2

Utgifter under programkategori 16.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-20	Driftsutgifter	273 688	252 800	247 300	-2,2
21-23	Andre driftsutgifter			4 000	
30-49	Nybygg, anlegg	1 247	1 620	1 300	-19,8
70-89	Overføringer til private	155 432	135 170	105 215	-22,2
	Sum kategori 16.30	430 367	389 590	357 815	-8,2

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning for 2006 på programkategori 16.30 på til sammen 9,702 mill. kroner. Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005.

Innledning

Programkategori 16.30 utgjør 13 prosent av det samlede budsjettet under Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde. Programkategorien omfatter Fiskeridirektoratet og utgifter knyttet til virkemidler overfor fiskeri- og havbruksnæringen, herunder tilskuddsordningene som kanaliseres gjennom Innovasjon Norge.

Omtalen under programkategorien omhandler både Fiskeri- og kystdepartementets arbeid, Fiskeridirektoratets arbeid og Innovasjon Norges arbeid. Fiskeri- og kystdepartementets aktiviteter finansieres over departementets administrasjonsbudsjett kap. 1000, mens Fiskeridirektoratets aktiviteter finansieres over kap. 1030 Fiskeridirektora-

tet. Innovasjon Norges aktiviteter finansieres over kap. 2415.

Mål, utfordringer og status på området

Det overordnede målet for fiskeri- og havbruksforvaltningen er å legge til rette for lønnsomme bedrifter og arbeidsplasser. Dette krever at det legges avgjørende vekt på å bidra til at bedriftene kan utvikle en sterk nok konkurransekraft både i forhold til sluttproduktene og i kampen om innsatsfaktorene kapital og arbeidskraft.

Fiskeri- og havbruksnæringen har forbedret sin lønnsomhet, men overkapasitet i forhold til ressursgrunnlaget er fortsatt en betydelig utfordring. Det er et mål å utvikle en norsk sjømatnæring som

forstår og legger vekt på forbrukernes kulinariske og ernæringsmessige ønsker, og at forbrukerne har tillit til at norsk sjømat er trygg. Dette forutsetter en mer kunnskaps- og teknologibasert marin næring. St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker trekker opp hovedlinjene i regjeringens politikk for marin sektor. Meldingen dreier fokus fra et råvareperspektiv til et forbruker- og markeds perspektiv og den globale konkurransen som norske marine næringer deltar i. Målet er en bærekraftig næring bestående av internasjonalt konkurransedyktige, lønnsomme og omstillingsdyktige foretak med høy innovasjons- og nyskapingsevne, som sammen med annen næringsvirksomhet bidrar til å utvikle robuste og levedyktige kystsamfunn.

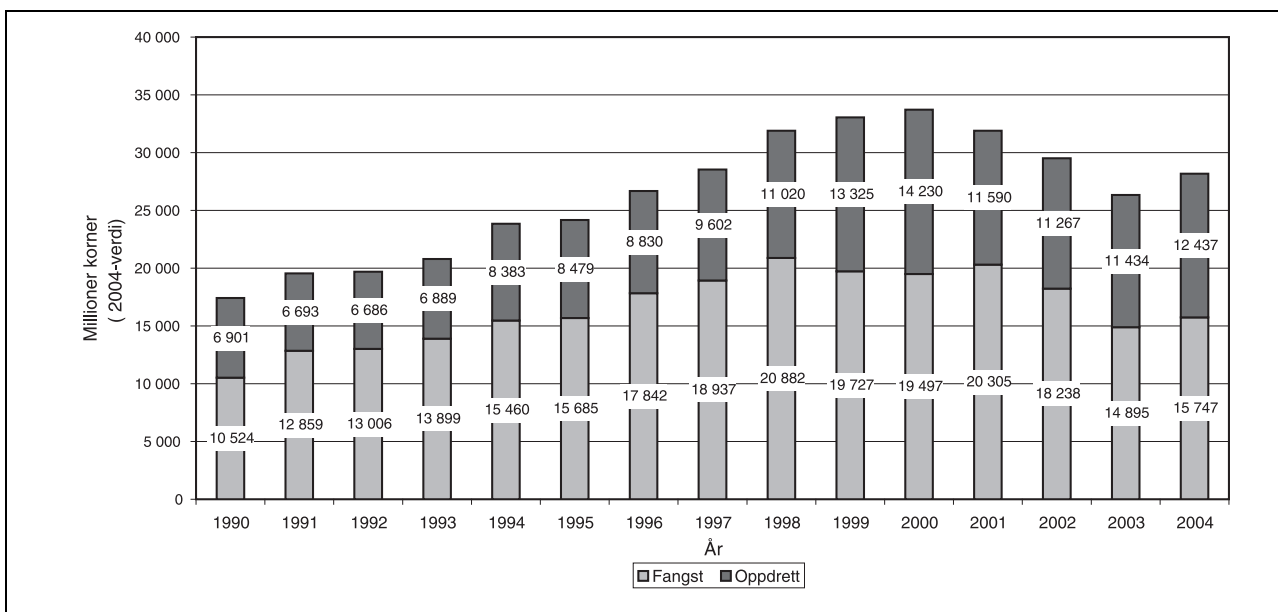
Marked, omsetning og industri

Globaliseringen har endret rammebetingelsene for alt næringsliv de siste årene. Den største utfordrin-

gen for norsk marin næringsutvikling er den stadig økende internasjonale konkurransen. Den internasjonale konkurransearenaen er imidlertid også en arena for videre utvikling og vekst.

Norge er en stor aktør på det globale markedet for fisk. I hovedsak eksporteres det fisk som er lite bearbeidet. Utviklingen internasjonalt er at frosenfisk bearbeides i lavkostnadsland som Kina for reeksport. Oppdrettet fisk utgjør en økende andel av verdenshandelen av fisk.

Fiskeri- og kystdepartementet har som mål å legge til rette for at en større andel av de tilgjengelige fiskeressursene blir bearbeidet ved norske bedrifter, eller i alle fall av norskeide bedrifter. Utvikling av ny teknologi, størst mulig foredlingsgrad og utnyttelse av biprodukter fra marint råstoff er viktig for å kunne opprettholde og øke verdiskapingen innen fiskeri- og havbruksnæringen.

Figur 6.5 Norsk eksport av sjømat 1992-2004

I 2004 eksporterte Norge fisk og fiskeprodukter til en verdi av 28,2 mrd kroner. Dette er en økning på om lag 2 mrd. eller 7,5 pst. fra 2003. Målt i kvantum ble eksporten redusert med 150 000 tonn til 2 mill. tonn. Eksporten til Russland og økningen i eksporten av laks har bidratt positivt til eksportveksten. Utsiktene for eksporten i 2005 er positiv. Sammenlignet med første halvår i 2004 har eksporten første halvår i 2005 økt med 11,3 pst. eller med om lag 1,5 mrd. kroner.

Norge eksporterer sjømat til nærmere 150 land og til alle deler av verden. EU er fortsatt vårt desi-

dert største marked med en markedsandel på nærmere 61 pst av vår totale eksportverdi. De viktigste enkeltlandene for norsk eksport var i 2004 Danmark, Japan Russland og Frankrike. Eksporten til Russland har økt betydelig i de senere år, og ved utgangen av første halvår i 2005 var Russland for første gang vårt største enkeltmarked. I løpet av de siste fem årene har Russland gått fra å være vårt niende viktigste enkeltmarked til å være ett av de viktigste.

I verdi er de viktigste produktene i eksporten fersk laks, klippfisk torsk, frossen rund makrell og NVG-sild.

Det ble i 2004 importert sjømat til en verdi av om lag 4,6 mrd. kroner, en økning på 424 mill. kroner eller 11 pst. fra 2003. Importen fra EU er desidert størst og utgjør om lag 50 pst. av den totale importen. Nedgangen i importen fra Russland fortsatte også i 2004 og var på om lag 494 mill. kroner. Mens de viktigste importproduktene fra EU og Island i hovedsak er fersk makrell og pellets/olje til oppdrettsfôr, er det viktigste importproduktet fra Russland torsk.

EU har de siste årene hatt kontinuerlige handelstiltak mot norsk laks. Etter avviklingen av den femårige lakseavtalen, åpnet Europakommisjonen en beskyttelsessak mot laks i mars 2004. Etter en periode med midlertidige og permanente tiltak, måtte Europakommisjonen avvikle beskyttelsessaken grunnet stor intern motstand innad i EU og fordi Norge og Chile tok saken inn for WTOs tvisteløsningsorgan. Den 27. april 2005 avviklet EU beskyttelsestiltakene og innførte ensidige midlertidige anti-dumpingavgifter mot norsk laks. Både norske myndigheter og næringen hevder at anti-dumpingavgiftene ikke er berettiget i henhold til WTOs regelverk.

Antidumpingavgiftene varierte fra 6,8 pst. til 24,5 pst. med en gjennomsnittlig avgift på 16 pst.

Etter stort påtrykk fra foredlingsindustrien i EU og fra norske oppdrettere, ble EU-kommisjonen og den norske laksenæringen enige om en midlertidig løsning. Dette innebærer at avgiftene ble gjort om til en minste importpris (MIP) på 2,81 euro/kg som ble innført den 4. juli 2005 og som vil vare til den 22. januar 2006. MIP vil gjelde for alle norske oppdrettere. Løsningen inneholder også et rammeverk hvor næringen og EU-kommisjonen skal forhandle om en langsiktig avtale med en MIP på 2,81 euro som utgangspunkt.

Norsk stor regnbueørret har fortsatt 19,9 pst. antidumpingavgift til EU.

Antidumpingtiltakene mot hel fersk norsk laks i USA gjennomgår i 2005 en 5-årlig gjennomgang, såkalt «sunset review», hvor det vurderes hvorvidt det er grunnlag for å opprettholde antidumpingtiltakene mot hel norsk laks. Gjennomgangen vil være avsluttet i desember 2005. Antidumpingtiltakene har vart i 15 år, og næringen og myndighetene arbeider aktivt for at disse tiltakene skal avvikles.

For å sikre næringen gode og forutsigbare rammebetingelser til eksisterende og nye markeder, deltar departementet aktivt i arbeidet med inngåelse av EFTA-frihandelsavtaler og i de pågående forhandlingene i den såkalte Doha-runden i Verdens Handelsorganisasjon (WTO).

Boks 6.6 WTO-forhandlingene og norsk fiskeri- og havbruksnæring

Handelen med fisk og fiskeprodukter er fremdeles ett av de mest beskyttede vareområder i verdenshandelen, og norske eksportører av sjømat møter i varierende grad handelshindringer i form av toll og avgifter og ikke-tollmessige hindringer som kvantitative restriksjoner, antidumpingtiltak, lisenser og ikke minst veterinære og sanitære krav. Hovedutfordringen for norsk fiskeri- og havbruksnæring i den pågående forhandlingsrunden i WTO, Doha-runden, er å få redusert tollsatsene, disiplinere bruken av antidumpingtiltak og bidra til tydeligere definisjoner av tillatte subsidier, spesielt på fiskerisektoren.

I forhandlingene om *markedsadgang for industrivarer, inklusive fisk*, er formel for tollnedtrapping, sektorliberalisering og avskaffelse av ikke-tollmessige handelshindringer blant de viktigste spørsmålene som diskuteres. Det overordnede målet er et resultat som bidrar til betydelige kutt i tollsatsene i handelen med fisk og fiskeprodukter på bred basis. Norge har blant annet vært en av initiativtakerne bak et eget sektorinitiativ for å ytterligere redusere tollsatsene på fiskerisektoren. Norge har også notifisert til WTO hvilke ikke-tollmessige hindringer som oppleves som mest problematiske blant aktørene involvert i handelen med sjømat.

Antidumpingtiltak blir ofte i internasjonal handel erstattet for reduserte tollsatter. WTOs antidumpingregelverk gir et bredt grunnlag for å påvise skadevoldende dumping uten at dette nødvendigvis er tilfelle. Det er et mål å stramme inn regelverket slik at antidumpingtiltak ikke benyttes som skjult proteksjonisme. Norge deltar aktivt i forhandlingene, og har kommet med flere tekstendringsforslag for å forbedre regelverket. Dette arbeidet er høyt prioritert, på bakgrunn av sakene som har vært mot norsk laks og ørret.

Forhandlingene om *fiskerisubsidier* har så langt primært fokusert på tradisjonelt fiskeri. En av hovedmålsetningene for Norge i disse forhandlingene er å forhindre at den statlige finansieringen av vårt forvaltningssystem – herunder forskning, kontroll og håndhevelse – blir omfattet av en ny subsidiedisiplin i WTO. På den andre siden ønsker en fra norsk side å fjerne alle subsidier som bidrar til overkapasitet i fiskeflåten og overfiske. Mellom disse to ytterpunktene er det en stor mellomkategori av indirekte overføringer som det gjenstår å utrede nærmere. Akvakultur har så langt hatt lite fokus i forhandlingene, men vil også kunne bli aktuelt under en egen WTO-disiplin for fiskerier.

Regionale og bilaterale avtaler regulerer stadig mer av verdenshandelen. EFTA-frihandelsavtaler er et viktig handelspolitisk instrument for å sikre fiskeri- og havbruksnæringen markedsadgang. Gjennom EFTA har Norge frihandelsavtaler med 13 land. EFTA har undertegnet en avtale med Tunisia som ble ratifisert av Stortinget våren 2005 og trådte i kraft 1. august 2005. I tillegg er EFTA i forhandlinger med Egypt, Canada, den sørafrikanske tollunionen (SACU) og Thailand. Forhandlingene med Sør-Korea om en frihandelsavtale er nå avsluttet, og avtalen skal etter planen signeres under EFTAs ministermøte i desember 2005. Ambisjonen er at avtalen, som blir den 14. i EFTA-regi, skal tre i kraft 1. juli 2006.

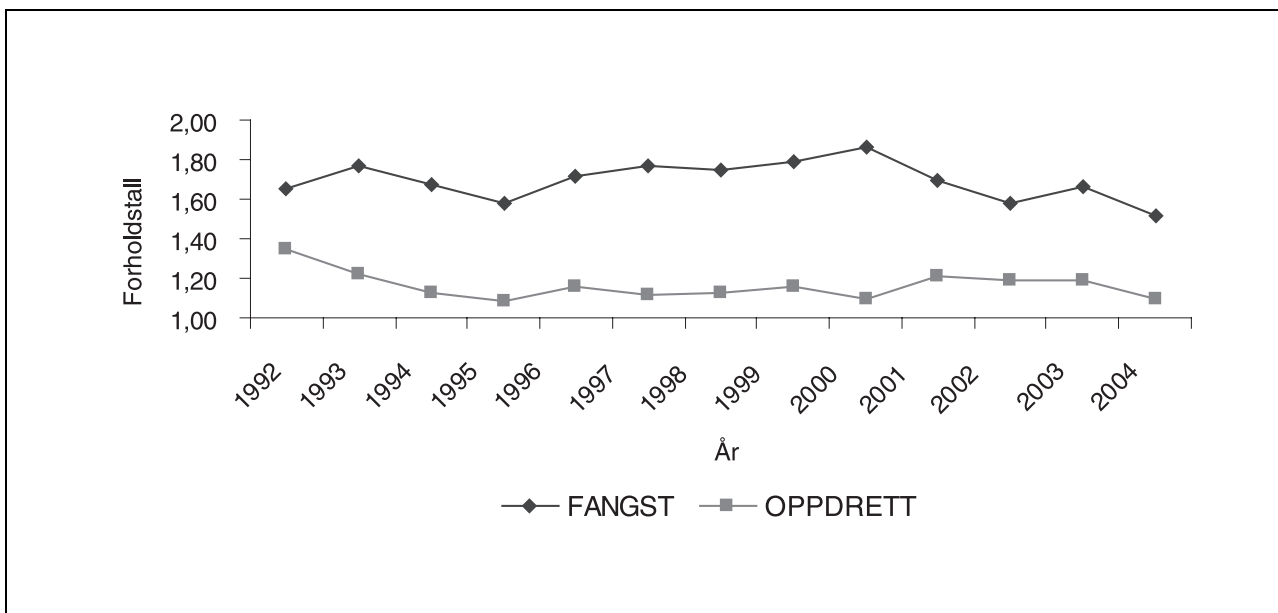
Det foreliggende resultatet er tilfredsstillende for norsk eksport av fisk og fiskeprodukter og vil sikre norske eksportører like gode eller bedre betingelser enn viktige konkurrenter til dette markedet. Regjeringen går også inn for at arbeidet

med inngåelse av frihandelsavtaler med Japan og Kina prioriteres. Det vil også være aktuelt å gå inn i forhandlinger med Russland når landets tiltredelsesforhandlinger i WTO er avsluttet. Avtaler med land som bl.a. India, Ukraina og Vietnam vurderes også.

Sem-erklæringen slår fast at råfiskloven skal ligge fast samtidig som det skal legges til rette for langsiktige leveringsavtaler. Departementet har initiert et toårig prøveprosjekt mellom salgslagene og industrien for å teste ut hvordan rammene for langsiktige avtaler skal utformes i forskjellige sektorer av fiskerinæringen. Formålet med prosjektet er å bidra til å legge til rette for en bedre langsiktighet og stabilitet i fiskerinæringen. Det vil bli gjennomført evalueringsmøter underveis i prosjektet for å sikre at intensjonen med prosjektet blir oppfylt. Prosjektet i sin helhet vil bli evaluert i 2007.

Departementet oppfordret i St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker salgslagene og industrien til å etablere en meklingsinstans for pris, som en prøveordning. Ved behandlingen i Stortinget ønsket flertallet at en meklingsinstans også skulle omfatte andre forretningsmessige forhold. I tråd med dette har salgslagene og industrien blitt enige om å sette i gang et toårig prøveprosjekt om meklingsinstans

som skal benyttes ved uenighet om prisfastsettelsen på førstehånd. Partene er også enige om videre prosedyrer for utvikling av meklingsinstansens arbeidsoppgaver. I løpet av de første tolv månedene skal partene hver for seg og sammen definere nærmere hvilke andre forretningsmessige forhold som kan være hensiktsmessig å legge inn under meklingsinstansen, med sikte på at dette skal implementeres innen 1. september 2006.

Figur 6.6 Forholdet mellom eksportverdi og førstehandsverdi for fangst og oppdrett 1992-2004.

Forholdstallet mellom eksportverdi og førstehandsverdi tar ikke hensyn til innenlandsmarkedet eller import for reeksport. Siden om lag 90 pst. av fisken eksporteres, kan forholdstallet likevel tas som en grov indikator på utviklingen i verdiskaping i andrehånd for villfisk og oppdrett.

For villfisk har forholdstallet variert mellom 1,6 og 1,8 i perioden uten noen klar trend.

For oppdrettsfisk er forholdstallet vesentlig lavere. Tidlig i perioden var det en nedgang, mens fra midten av nittitallet har forholdstallet vært tilnærmet stabilt rundt 1,2.

Foredlingsleddet hadde i 2004 et samlet overskudd på om lag 400 millioner. Dette er det beste resultatet siden 1998. Antall konkurser er redusert i 2004 i forhold til de nærmest foregående år.

Regjeringens penge- og finanspolitikk har bidratt til lave renter og en mer konkurransedyktig valutasituasjon, noe som er av stor betydning for konkurranseutsatte næringer som fiskeri- og havbruksnæringen. Lave renter er en vesentlig forklaringsfaktor, og står anslagsvis for mer enn halvparten av økningen i overskuddet i 2004.

Det er først nå effektene av strukturtiltakene både i fiskeflåten og landbasert industri har begynt å få full effekt. Strukturutviklingen har bidratt til å øke lønnsomheten i næringen.

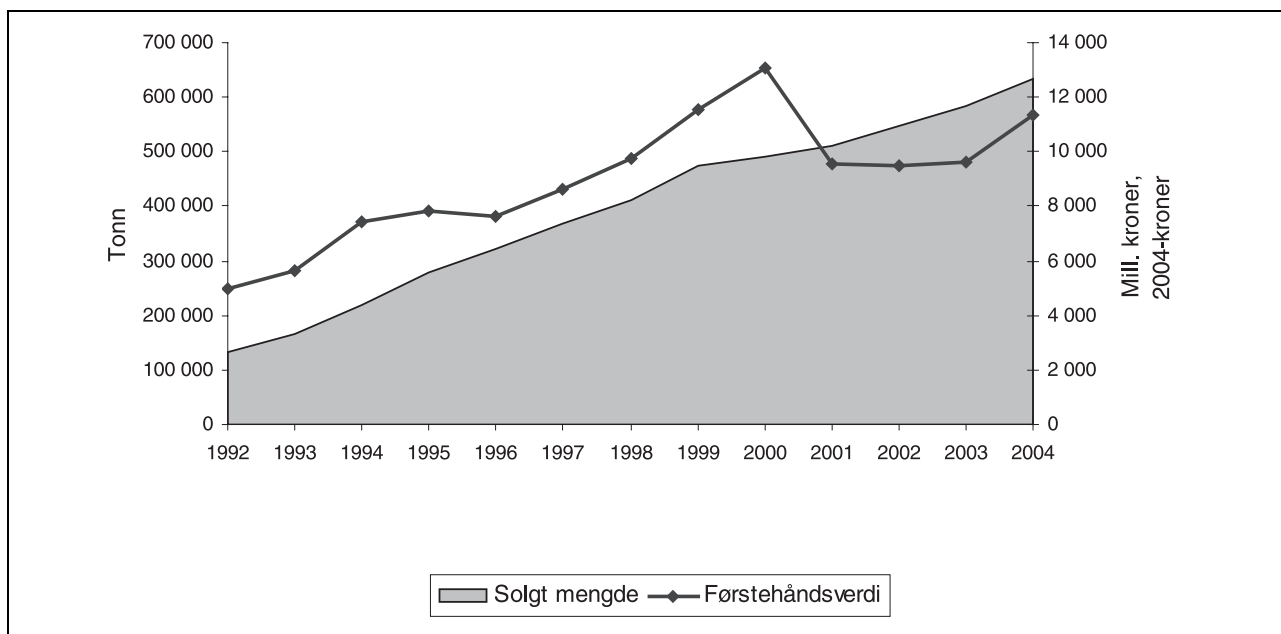
Tørrfisk- og klippfiskprodusentene oppnådde også i 2004 den beste lønnsomheten. Enkelte andre sektorer har imidlertid hatt problemer og svakest synes rekenæringen å ha utviklet seg. Samlet sett står industrien fortsatt overfor store utfordringer. Satsing på innovasjon, design, produktutvikling og merkevarebygging vil være viktig for økt verdiskaping og lønnsomhet. Det er eksempler på bedrifter som har tatt utfordringen, alene eller i et strategisk samarbeid med andre. Eksempelvis har tre store aktører og konkurrenter i rekenæringen gått sammen og etablert et nytt firma for utvikling og markedsføring av nye ferdigvarer under merkevaren "Troms". Bedriften satses på å skape seg et godt fotfeste i det voksende og kjøpekraftige russiske marked før produktserien blir introdusert i andre markeder.

Fiskeindustrien var for få år siden sterkt preget av konkurser og nedlagte arbeidsplasser. Årsakene var hovedsakelig en betydelig produksjonsmessig

overkapasitet i forhold til råstofftilgangen, og en sterk global konkurranse i detaljistledet så vel som i råvaremarkedet. Store deler av industrien har vært gjennom omfattende restrukturering og effektivisering, noe som har skapt grunnlag for økt lønnsomhet.

Havbruksforvaltning

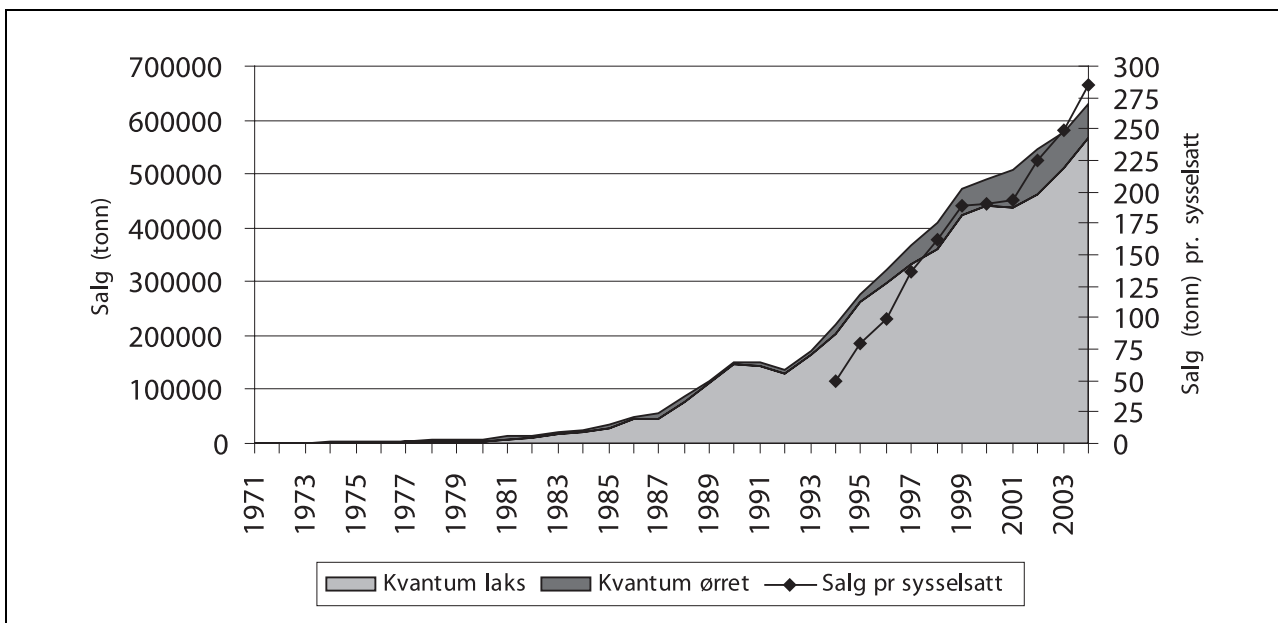
Videreutvikling av norsk havbruk forutsetter målrettet satsing på forskning, innovasjon og produktivitetsfremmende tiltak, gode rammevilkår og tilgang på tilstrekkelig sjøareal. Forvaltningen av havbruksnæringen må være tilpasset kravene i de ulike markedene og krav til mattrygghet, miljø, fiskehelse og fiskevelferd.

Figur 6.7 Oppdrett av laks, ørret og andre fiskearter. Solgt mengde og førstehandsverdi

Den totale produksjonen i norsk havbruksnæring har hatt en uavbrutt vekst i over 20 år. Produksjonen i 2004 var 540 000 tonn laks og 65 000 tonn ørret. Ørret er omtrent uendret fra året før, men for laks er økningen fra 2003 til 2004 på over 25 000 tonn. I tillegg kommer dyrking av skjell (4 000 tonn) og oppdrett av marine arter som torsk (3 000 tonn) og kveite (1 000 tonn). Mangfoldet innen

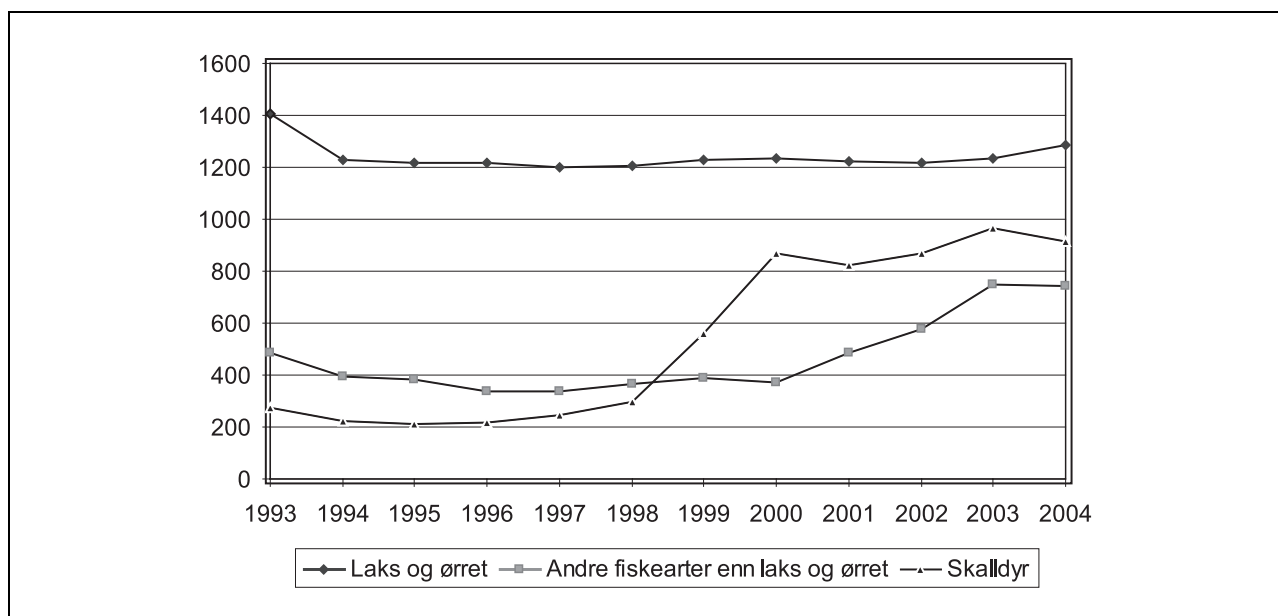
havbruk er i positiv utvikling. De lave prisene på laks og ørret i 2003 ga lav lønnsomhet for mange bedrifter. Prisene har nå økt relativt mye gjennom 2004 og inn i 2005, med bedre lønnsomhet for næringen som resultat. Det er høy etterspørsel i markedet og prisene forventes å holde seg på et relativt høyt nivå i 2005

Figur 6.8 Salg av laks og ørret totalt og salg per sysselsatt.

Figur 6.8 viser utviklingen i solgt mengde av laks og ørret og utviklingen i solgt mengde per sysselsatt. I 1994 var gjennomsnittlig solgt mengde pr.

sysselsatt 50 tonn, mens tilsvarende tall for 2004 viser 285 tonn solgt mengde pr. sysselsatt.

Figur 6.9 Utvikling i antall konsesjoner 1993-2004

De 50 nye konsesjonene for oppdrett av laks og ørret som ble tildelt før 1. januar 2004 er alle kommet i løpet av 2004, etter at det er blitt utstedt de nødvendige lokalitetstillatelsene. Det vil i løpet av høsten 2005 bli lyst ut ti lakse- og ørret-konsesjoner i Finnmark. Disse konsesjonene er lyst ut tidligere i 2002 og 2003, men fikk da ingen søkere, og vil bli lyst ut med samme vederlag

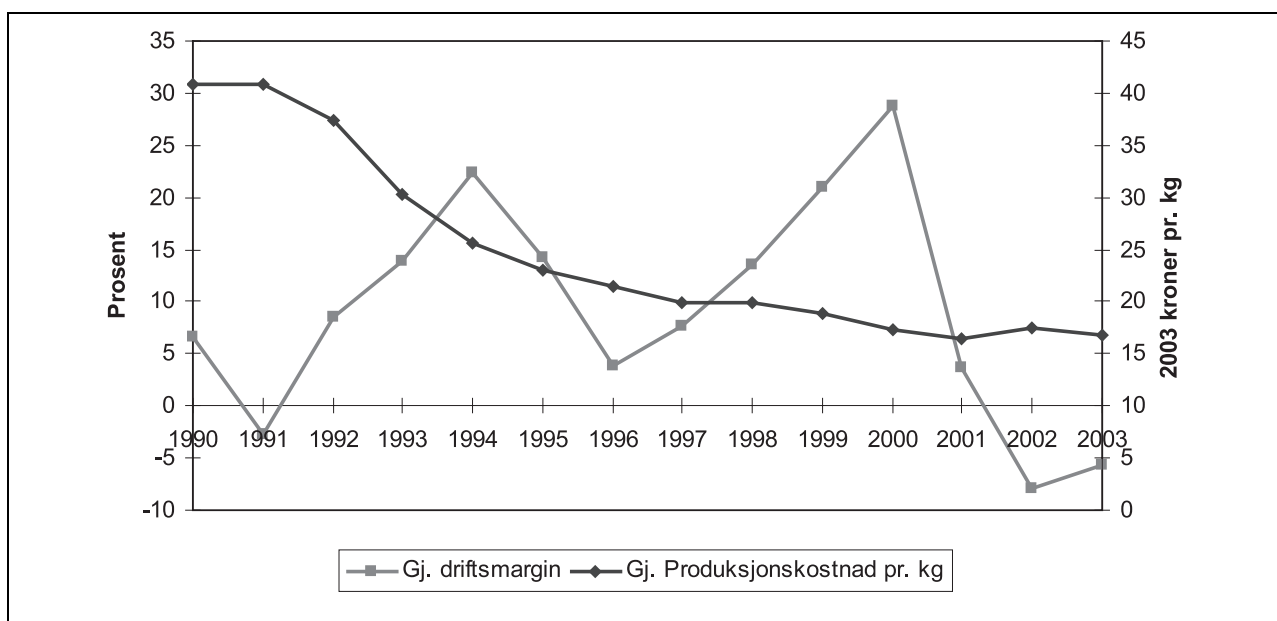
(4 mill. kroner) og betingelser som tidligere. I 2004 ble det for første gang utlyst havbeitetillatelser for hummer og store kamskjell. De første tillatelsene ble tildelt ved årsskiftet 2004/2005. Konsesjoner for marine arter tildeles etter søknad, og blir innvilget når søknaden oppfyller nødvendige krav knyttet til driftsopplegg, fiskehelse og miljø. Det skal ikke tas vederlag ved tildeling av tillatelser til hav-

beite eller for oppdrettskonsesjoner til andre arter enn laks og ørret.

Førkvoteordningen som ble innført fra 1996 for å stabilisere produksjonsveksten av laks ble avviklet fra 1. januar 2005. Et nytt system for avgrensning av konsesjoner for laks og ørret ble operativt fra 1. januar 2005. Den nye avgrensningsformen, der beregnet merdvolum ble erstattet av maksimal tillatt biomasse fisk (MTB) i anleggene, vil både ivareta hensynet til bærekraftig forvaltning av miljøet, herunder lokalitetenes bæreevne, og hensy-

net til fiskehelse og fiskevelferd. Det vil også bidra til å forenkle regelverket for oppdretteren.

Den nye konsesjonsbelagte biomassebegrensningen medfører at en standard konsesjon på 12 000 m³ omgjøres til 780 tonn MTB fisk. I Troms og Finnmark er omregningsfaktoren 75 kg pr. m³, dvs. 900 tonn MTB pr. standard matfiskkonsesjon. Når det gjelder ørret, har departementet hatt på høring et forslag om å doble MTB for konsesjoner som blir nyttet til utelukkende ørret eller regnbueørret, men ikke laks.

Figur 6.10 Gjennomsnittlig driftsmargin og gjennomsnittlig produksjonskostnad per kilo. Laks og regnbueørret.

Utviklingen i gjennomsnittlig driftsmargin er svært markedsavhengig og viser store variasjoner fra år til år. For 2002 og 2003 var driftsmarginen negativ. Trenden er snudd i 2004, og det forventes en positiv driftsmargin. Foreløpig ser tallene for 2005 ut til å bli bedre enn for 2004.

Gjennomsnittlig produksjonskostnad pr. kg har gått kraftig ned siden 1990. De siste fire årene har det imidlertid vært en utflating.

Arbeidet med ny havbrukslov er sluttført. Regjeringen la i mars 2005 fram Ot.prp. nr. 61 (2004-2005) Om lov om akvakultur. Akvakulturloven, som erstatter dagens oppdrettslov og havbeitelov, ble vedtatt av Stortinget sommeren 2005 og vil tre i kraft 1. januar 2006.

Den nye loven er et redskap som skal legge til rette for at næringsaktørene gjennom en lønnsom drift skaper verdier på en samfunnsøkonomisk optimal måte. Loven trekker derfor opp rammene for næringens videre vekst gjennom en forsvarlig forvaltning av nasjonale interesser som miljø og

bruk av kystareal. Gjennom dette kan næringens mål oppnås parallelt med realiseringen av andre nasjonale og regionale interesser.

Lønnsomhet er grunnlaget for næringens eksistens og næringsutvikling i kystdistriktene og dette gjenspeiles i lovens virkemidler. Fokuset endres fra hvem som eier virksomheten til hvordan den drives. Dette innebærer at forvaltningens mulighet for regulering av eierskapet utfases og at det gis større forretningsmessig handlefrihet for næringen til å søke en optimal struktur for hvordan virksomheten bør drives for å skape verdier.

I forlengelsen av at eierskapsregulering utfases, er det innført adgang til overføring og pant av tillatelser. Deregulering av eierskapskrav i kombinasjon med rett til overføring og pant vil gi næringen samme vilkår som annen industri, og gjøre næringen mer tilpasningsdyktig for å imøtekomme framtidige utfordringer. Videre er det i loven fokus på å forenkle søknadsbehandlingen ved etablering for alle typer akvakultur. Dette gjø-

res gjennom å innføre en plikt til effektivisering og samordning mellom sektormyndigheter og lokaliseringskommune. Det kan dessuten fastsettes tidsfrister for søknadsbehandlingen. Det tas sikte på å innføre tidsfrister for forvaltningen for behandling av etableringssøknader i løpet av 2006.

Tildeling av tillatelser til oppdrett av laks og ørret, som i dag skjer gjennom tradisjonell søkerkonkurranse, kan etter den nye akvakulturloven gjennomføres på en enklere og mindre ressurskrevende måte. Det åpnes for at det alternativt kan gjennomføres en kvalifisering med videre utvelgelse av de kvalifiserte søkere gjennom trekning eller auksjon. Dette vil medføre ressursbesparelser for både næring og forvaltning ettersom det ikke lenger er nødvendig å finsikte søkerne for å finne ut hvem som er best, men det gjøres en kvalifisering av hvem som kan få tillatelse.

Fastsettelse av vederlag for tillatelsen kan skje både ved en forhåndsfastsatt sum eller markedsbestemt gjennom åpen eller lukket budrunde.

Store deler av forskriftsverket for akvakulturvirksomhet er revidert i løpet av 2004, med ikrafttredelse 1. januar 2005. I alt 14 forskrifter ble erstattet med tre: Én ny akvakulturdriftsforskrift, én tildelingsforskrift for laks, ørret og regnbueørret og én tildelingsforskrift for andre arter. Den nye akvakulturdriftsforskriften, som er hjemlet både i oppdretsloven, matloven og dyrevernloven, er blitt et helhetlig regelverk som omfatter både landbaserte og sjøbaserte lokaliteter for produksjon av alle arter akvakulturorganismer. Forskriften inneholder en rekke forbedringer mht. rutiner og krav, herunder kompetansekrav som tiltak for å redusere rømming, utvidelser i kravet til beredskapsplaner, krav til godkjente driftsplaner og krav om brakklegging av anlegg med laksefisk. I samme forskrift er det også innført krav om miljøundersøkelser og en rekke bestemmelser knyttet til fiskevelferd.

Den 9. august 2005 ble det gjort justeringer i regelverket for å legge forholdene bedre til rette for samdrift mellom ulike konsesjonsinnehavere og for å gjøre regelverket mer nøytralt i forhold til ulike selskapsstrukturer i næringen.

I desember 2004 ble konkurfsforskriften under oppdretsloven revidert. Den nye forskriften utvidet virkeområdet slik at samtlige konsesjoner i medhold av oppdretsloven og havbeiteloven kan rettleides ved en konkurs. Myndighet etter forskriften ble videre delegert til Fiskeridirektoratets regionkontorer, for å forenkle, effektivisere og bedre kvalitetssikringen opp mot næringsutøvere. Forskriften trådte i kraft 1. januar 2005.

Ved forskrift av 8. desember 2004 ble terskelen for når det må innhentes tillatelse fra myndighe-

tene ved erverv av konsesjoner til matfiskoppdrett av laks og ørret oppmyket og hevet. Det kreves nå bare tillatelse dersom ervervet medfører at næringsutøveren kontrollerer mer enn 20 pst. av samlet konsesjonsbiomasse. Det absolutte taket for hva en næringsutøver kan kontrollere settes til 35 pst. av den totale konsesjonsbiomassen. Formålet bak endringen er å gi næringsutøverne mer fleksibilitet i valg av eierstruktur og legge til rette for at den norske næringen kan utvikle ett eller flere selskap som kan ha tyngde og forhandlingskraft i markedet. Bestemmelsen om at ingen kan eie mer enn 50 pst. av konsesjonsmassen i en region er imidlertid videreført.

Forskriften om krav til internkontroll som oppfyller akvakulturlovgivningen (IK – Akvakultur) trådte i kraft fra 1. januar 2005 og vil gi gevinster i form av en mer effektiv og forenklet kontrollform.

Systemet med tillatelser til stamfisk, forskning, undervisning og utstilling er under revisjon. Det er likevel behov for endringer i regelverket i påvente av revisjonen. Det ble ved forskriftsendring 2. september 2005 åpnet for konsesjoner til utstillingsformål. Det er dessuten behov for å etablere en ny ordning for stamfiskkonsesjoner. Det er viktig at det etableres et fremtidsrettet system som åpner for like rammevilkår for konkurrerende enheter innen stamfisk og rogn. Ikrafttredelsen av den nye akvakulturloven fra 1. januar 2006 medfører endring av sentrale grunnprinsipper, jf. teksten ovenfor. Fremdriften i stamfisksaken er derfor lagt opp med sikte på iverksetting av ny ordning fra 1. januar 2006.

Fiskeri- og kystdepartementet vedtok 31. mai 2005 retningslinjer for godkjenning og drift av anlegg som tilbyr fiske i merd, innhegning eller annet avstengt område. Fiske i tilrettelagte merder er en spennende forretningsidé som bidrar til et samspill mellom fiskeri og turisme. Dette er en ny type virksomhet hvor det har manglet et regelverk som er forutsigbart for næringsutøverne og som legger til rette for en positiv næringsutvikling. Det skal ikke betales gebyr for behandling av søknader om godkjenning for slik virksomhet i år. Fiskeridirektoratet vil ha ansvaret for koordinering av søknadsbehandlingen. Retningslinjene skal gjelde for sesongen 2005. Mattilsynet og Fiskeridirektoratet har fått i oppdrag å evaluere erfaringene med godkjenning og tilsyn etter disse retningslinjene innen 1. desember. Denne evalueringen vil danne grunnlag for fastsettelse av permanente regler for slik virksomhet.

Fangstbasert havbruk (levendelagring og oppdrett av villfanget marin fisk) er en type næringsvirksomhet med muligheter for økt verdiskaping og markedstilpasning, men hvor det er behov for

særsilt tilpassede regler. I oktober 2004 ga derfor Fiskeri- og kystdepartementet Fiskeridirektoratet og Mattilsynet i oppdrag å utarbeide forslag til harmonisert regelverk for slik virksomhet, som kan ivareta hensynet til mattrygghet, kvalitet, fiskehelse, fiskevelferd, ressurskontroll og oppdrettsnæringen. Dette har dannet grunnlag for et forslag til nye forskriftsbestemmelser som departementet har sendt på høring. Det tas sikte på at de nye reglene trer i kraft fra 1. januar 2006.

Helse- og miljøtilstanden til oppdrettsanleggene er fortsatt under god kontroll. Dette er en følge både av næringens bevisstgjøring på helse- og miljøområdet og myndighetenes kontroll av konsesjonsvilkårene.

Fiskeriforvaltningen vil, i samarbeid med miljøvernmyndighetene, videreføre innsatsen med rømmingssikrende tiltak og arbeid knyttet til problemet med lakselus.

Boks 6.7 Nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder, runde 1 og runde 2. Program for overvåking og evaluering.

I forbindelse med oppfølging av ordningen med nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder (jf. runde 1 vedtatt av Stortinget 25. februar 2003 der det ble opprettet 37 nasjonale laksevassdrag og 21 nasjonale laksefjorder) skal det etableres et nasjonalt overvåkings- og evalueringsprogram i henhold til Stortingets forutsetninger.

Fiskeri- og kystdepartementets ansvar er å overvåke rømmingssituasjonen og ansvar for å skaffe tilstrekkelig kunnskap om effektene av tiltak mot rømninger, samt ansvar for å overvåke sykdomssituasjonen og for å kartlegge effekter av tiltak mot lakselus og annen sykdom. Overvåkingsprogrammet skal dessuten gi tilstrekkelig kunnskap for evalueringen av ordningen.

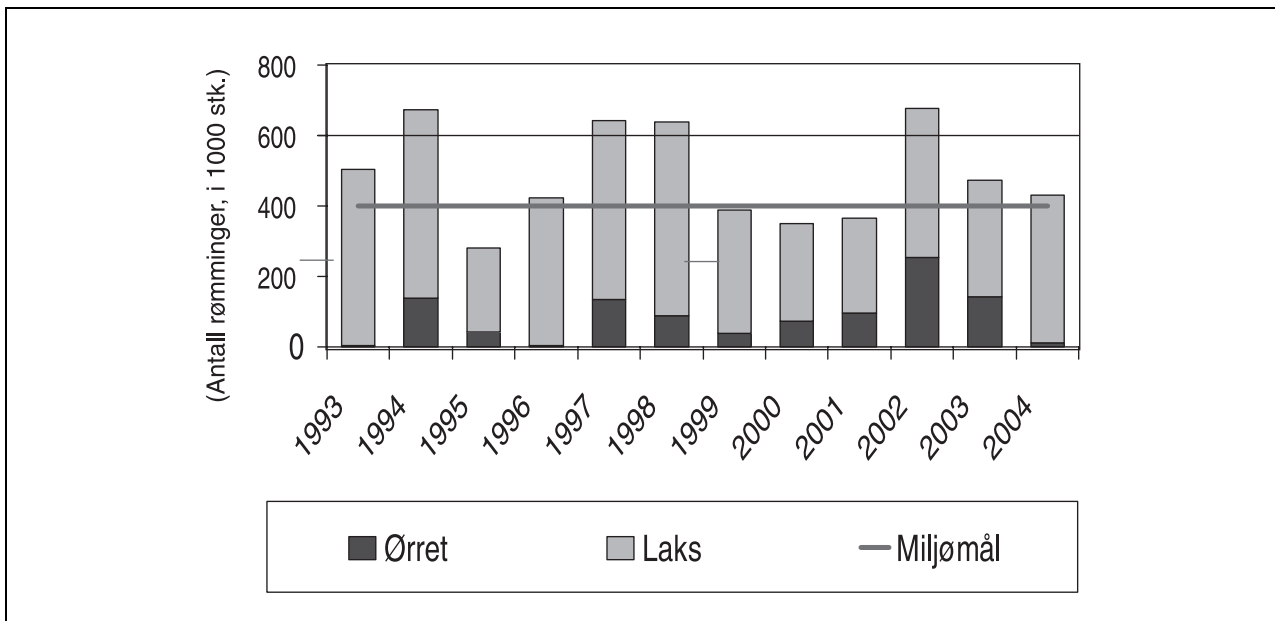
Overvåkings- og evalueringsprogrammet skal iverksettes fra og med 2006 og forankres i Miljøverndepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Olje- og energidepartementet. Programmet vil gå over flere år. Arbeidet vil bli ledet av en styringsgruppe bestående av direktørene for Direktoratet for naturforvaltning, Fiskeridirektoratet, NVE og Mattilsynet.

Arbeidet med å ferdigstille ordningen (runde 2) med nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder er i gang. Dette skjer i regi av Miljøverndepartementet i samarbeid med Fiskeri- og kystdepartementet og andre berørte departementer.

De særskilte bestemmelsene for nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder skal innarbeides i egen forskrift, forankret i den nye akvakulturloven.

Fiskeridirektoratets regionkontor utfører hvert år anleggstekniske kontroller på 1/3 av alle matfiskanlegg/lokaliteter for å forhindre rømming av oppdrettsfisk. Kontrollene omfatter i tillegg til tekniske forhold også kontroll av helse, miljø og drift. Med virkning fra 2005 er det innført et eget kon-

troll- og tilsynsgebyr på 3 500 kroner i året pr. lokalitet for å dekke statens utgifter med disse kontrollene. I forbindelse med oppdretternes egenrapportering av havbruksdata kontrolleres også tetthet, biomasse m.m. Informasjon om rømming legges fortløpende ut på direktoratets hjemmeside.

Figur 6.11 Rømming av laks og ørret 1994 -2004 (1000 stk.)

Det kortsiktige miljømålet er at antall rømte fisk ikke skal overstige 400 000 individer per år. Dette er satt som et mål å strekke seg etter, og er ikke et uttrykk for villaksens tålegrense. Det er videre et mål å redusere antall rømminger mest mulig. Den viktigste årsaken til rømming er anleggssvikt og havari, dernest påkjørsel. Utviklingen i antall rømminger 1. halvår 2004 var svært positiv, men påkjørsel av to anlegg senere på året ødela den gode statistikken.

For å bidra til en reduksjon i antall rømminger er det fastsatt krav til teknisk standard for anlegg som brukes i fiskeoppdrett, den såkalte NYTEK-forskriften. Regelverket trådte i kraft 1. april 2004. Det er også innført en godkjenningsordning for flytende oppdrettsanlegg. For nye anlegg og hovedkomponenter ble det avkrevd produktsertifikat fra 1. april 2004. Eksisterende anlegg må ha dugelighetsbevis innen 1. januar 2006, dersom ikke driften er sertifisert etter internasjonal godkjent miljøstyringssystem.

Konsesjonsinnehaver er forpliktet til straks å melde fra til Fiskeridirektoratets regionkontor dersom fisk rømmer, eller når mistanke om rømming foreligger.

Ressursforvaltning og strukturtiltak

Fiskeripolitikken skal legge til rette for realisering av det langsiktige avkastningspotensialet fra marine ressurser gjennom en ansvarlig ressursforvaltning, rasjonelle beskatningsstrategier og ansvar for det biologiske mangfoldet.

Forvaltningen skal være basert på vitenskapelige tilrådinger. I et langsiktig perspektiv er det en målsetning å videreutvikle og forenkle reguleringsene, samt å legge til rette for en helhetlig forvaltning gjennom verdikjeden.

I fiskeritavtalen mellom Norge og Russland er det avtalefestet felles forvaltningsstrategier for alle de viktigste kommersielle bestandene, også for kongekrabbe øst for 26°Ø, der bestandene reguleres som en delt bestand. Vest for 26°Ø er det fritt fiske av kongekrabbe. Regjeringen vil i høstens forhandlinger i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon ta opp anmodningen om økt uttak av bestanden, fangst av hunnkrabber og oppheving av utkastforbudet med den russiske part. Fiskeri- og kystdepartementet har høsten 2005 satt ned en arbeidsgruppe som skal evaluere hele den norske forvaltningen av kongekrabbe. På bakgrunn av resultatene av de kommende forhandlingene med Russland og arbeidsgruppens konklusjoner vil departementet utarbeide en stortingsmelding om den fremtidige forvaltningen av kongekrabben. Det er foreløpig ingen tegn på at kongekrabben bidrar til dramatiske endringer i økosystemet, jf. omtale under kap. 1020 Havforskningsinstituttet.

I løpet av 90-tallet har fisketurisme blitt en viktig del av det norske reiselivsmarkedet. Det er i et ressursforvaltningsperspektiv viktig å kunne kvantifisere både turistbasert fiske og fritidsfisket i sjøen. Det foreligger ikke data som med høy sikkerhet kan angi hvor mange turister som fisker i Norge og hvor mye disse fisker. Turistfiskebedrifter vil være en viktig medspiller i en slik kartlegging samt i formidling av informasjon om anbefalt

minstemål og øvrige gjeldende regler. I den forbindelse vises det til at det i 2005 er avsatt en egen turistkvote for kongekrabbe på 2000 dyr til reiselivsanlegg i Finnmark. Dette er det første eksempel av slik kvotefastsettelse i norsk fiskeriforvaltning. Det er i næringens egeninteresse at turistbasert fiske kommer inn i ordnede former og at det utvikles regler for bærekraftig turistfiske. Fiskeri- og kystdepartementet vil ut fra en gjennomgang på det turistbaserte fisket vurdere grunnlag for og utforming av eventuelle reguleringer.

Fiskeri- og kystdepartementet legger vekt på at de fangstmetodene som anvendes innenfor fiskeriene også skal ivareta behovet for beskyttelse av biologisk mangfold og de marine leveområdene. Virkemidler for å oppnå dette er bl.a. fortsatt utvikling av skånsomme og selektive fiskeredskaper og sorteringsmekanismer og regelverk som hindrer yngelbeskatning, utkast mv., herunder videreføring av overvåkingsprogrammet for åpning og stenging av felt i takt med innblandingen av fisk under minstemål. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider for at dette følges opp både nasjonalt og internasjonalt.

En effektiv ressurskontroll er nødvendig for å forebygge og avdekke ressurskriminalitet. Kontrollinnsatsen er økt, det er foretatt endringer i regelverket for å gjøre det mer brukervennlig, preventive straffereaksjoner og administrative reaksjoner er benyttet ved overtredelse av regelverket og arbeidet med saker knyttet til fiskerikriminalitet har fått økt prioritet i politiet og hos påtalemyndigheten. Fiskeriforvaltningen har en god dialog med næringens organisasjoner om arbeidet med etikk og holdninger som et avgjørende ledd i arbeidet mot ulovligheter i næringen. Det er også viktig at norske bedrifter og internasjonale matvarekjeder ikke medvirker til omsetning av ulovlig fanget fisk.

Den internasjonale dimensjonen i ressursforvaltningsarbeidet er tilsvarende viktig. Et godt samarbeid om felles forvaltning og kontroll er derfor grunnleggende for at vi skal lykkes i Norge. Utkastproblematikken er en gjenganger i forholdet til EU. Fra norsk side har vi særlig vært opptatt av

å fremføre vår motstand mot det utkastpåbudet som gjelder i EU-farvann. Felles regler for veiing av fangster er et annet viktig tema i forhold til EU-statene.

Ulovlig russisk fiske og omlasting i Barentshavet er ved flere anledninger i 2005 tatt opp både på embetsnivå og på politisk nivå med russiske myndigheter. Fra norsk side opplever man nå at de øverste sentrale russiske myndigheter tar problemstillingen på alvor, og vil arbeide for å bekjempe ulovlighetene. Fiskeri- og kystministeren har anmodet sine kollegaer i Spania og Portugal og EUs fiskerikommisær om samarbeid om styrket havnestatskontroll for å hindre hvitvasking av ulovlig fanget eller omlastet fisk i EU-havner.

Vi viser til nærmere omtale av arbeidet med ressurskontroll i vedlegg 1.

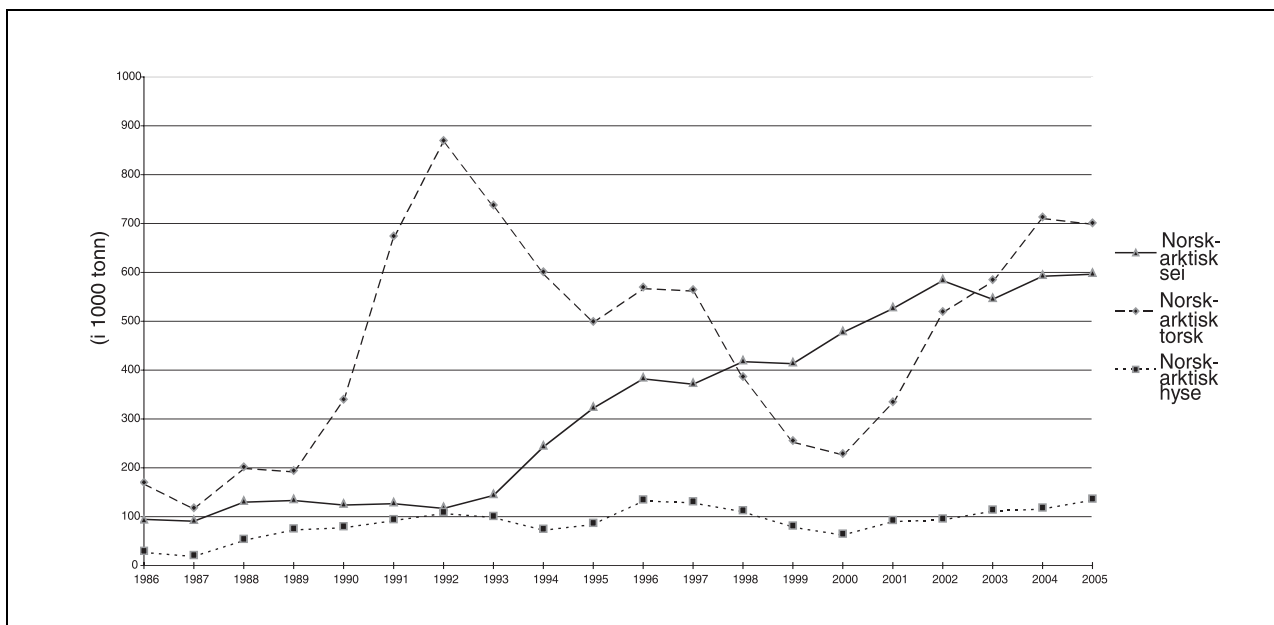
Overvåkingsprogrammet for tareskog med spesiell vekt på områder hvor det foregår høsting av stortare, videreføres. Fiskeriforvaltningen arbeider med å utarbeide nye regionale forskrifter for høsting av tang og tare.

Kvotene på steinkobbe og havert er på samme nivå i 2005 som i 2004. For å kunne stimulere til at kvotene på havert blir utnyttet i større grad, ble det i 2003 innført en kompensasjonsordning for de jegere som sender inn kjever/prøver fra dyret som kan utnyttes til forskning. Denne ordningen er videreført, og ble i 2004 utvidet til også å omfatte steinkobber i Troms og Finnmark. Departementet har også i 2005 bevilget midler til aktører som driver med produktutvikling basert på råstoff fra sel.

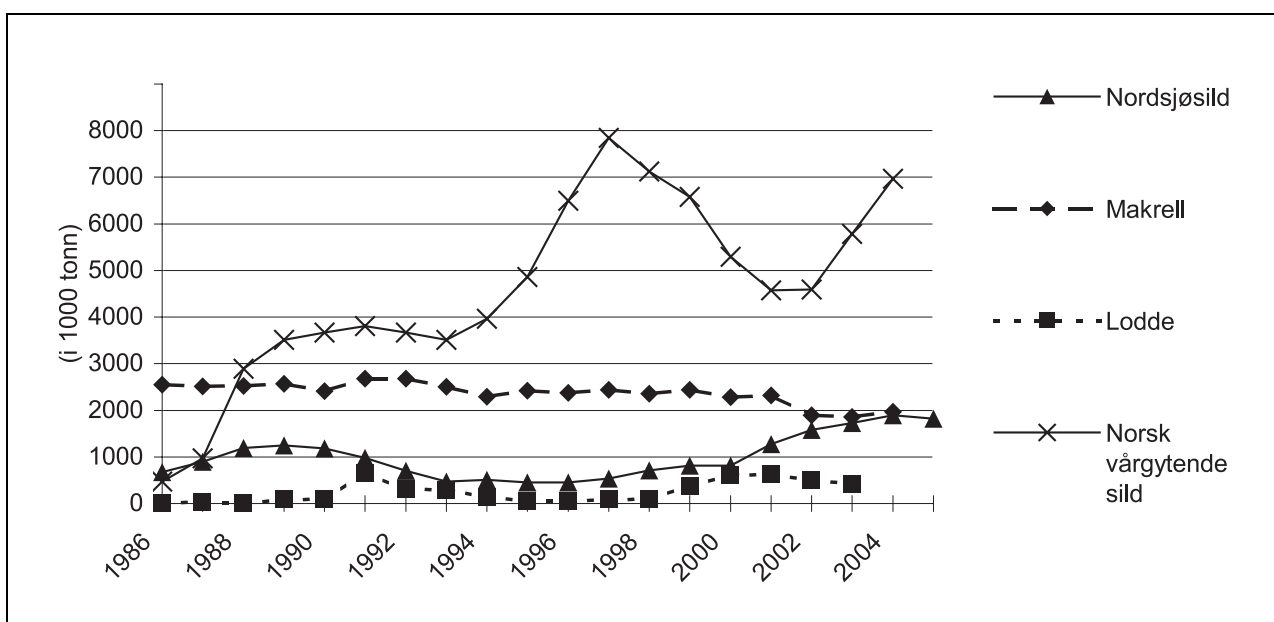
Fiskeri- og kystdepartementet har som mål å stimulere til økt lønnsomhet i selfangstnæringen slik at støtteandelen kan bli redusert, og at næringen i framtiden skal kunne utnytte tildelte kvoter. Dette ble nærmere drøftet i St.meld. nr. 27 (2003-2004) Norsk sjøpattedyrpolitikk.

Stortinget vedtok i 2004 en lovendring som nå gjør det mulig for utenlandske jegere å delta i jakt på kystsel fra og med 2005.

Kystselbestanden har over noen år vært voksende. Det er behov for å se på forvaltningsstrategier for beskatningen av kystsel.

Figur 6.12 Utvikling av gytebestanden for bunnfisk i Barentshavet og Norskehavet i perioden 1986-2005

Figur 6.13 Utvikling i gytebestanden for pelagisk fisk i perioden 1986-2005

Boks 6.8 Ressurssituasjonen

Bestandsutviklingen er positiv for flere av de viktigste fiskebestandene som norsk-arktisk torsk, hyse, sei og sild. Et langsiktig forvaltningsregime ligger til grunn for flere av disse bestandene som nå er i god forfatning. Det internasjonale råd for havforskning (ICES) betegner derimot situasjonen for norsk kysttorsk som meget dårlig. Høstningsnivået for enkelte bestander ligger videre for høyt i henhold til ICES terminologi.

ICES klassifiserer bestanden av norsk-arktisk torsk til å ha god reproduksjonsevne, men fiskepresset er fortsatt noe høyt. Gytebestanden er i god forfatning og har økt i størrelse hvert år siden 2000. Bestanden skal høstes i tråd med en vedtatt forvaltningsregel som er vurdert og funnet forsvarlig av ICES.

Den norsk-arktiske hysebestanden er i god forfatning, har god reproduksjonsevne og høstes bærekraftig.

Bestandssituasjonen for sei nord for 62°N er god. Bestanden har god reproduksjonsevne og høstes bærekraftig.

Bestandene av norsk kysttorsk har avtatt kontinuerlig fra 1994. Fiskedødeligheten økte fra 1991 til 1997, for så å avta noe fram til og med 2001. I 2002, 2003 og 2004 har imidlertid fiskedødeligheten økt. Bestanden har redusert reproduksjonsevne og høstes ikke bærekraftig. Med bakgrunn i bestandssituasjonen for norsk kysttorsk ble det i 2004 iverksatt tiltak for å gjenoppbygge bestandene av norsk kysttorsk, og tiltakene er videreført i 2005.

I de siste årene har bestandssituasjonen for norsk vårgytende sild vært svært god. Bestanden har god reproduksjonsevne og høstes bærekraftig.

Loddebestanden i Barentshavet er klassifisert til å ha risiko for redusert reproduksjonsevne. Det ble derfor ikke åpnet for loddefiske i Barentshavet i 2005. Situasjonen for blåkveitebestanden er usikker. Beregningene viser at dagens bestand er høyere enn gjennomsnittet de siste 20 år, og ligger nå på samme nivå som i perioden 1980-1989. Det har vært en jevn vekst i gytebestanden i perioden 1996-2004, og fiske-dødeligheten de siste årene er estimert til å være under langtids gjennomsnitt.

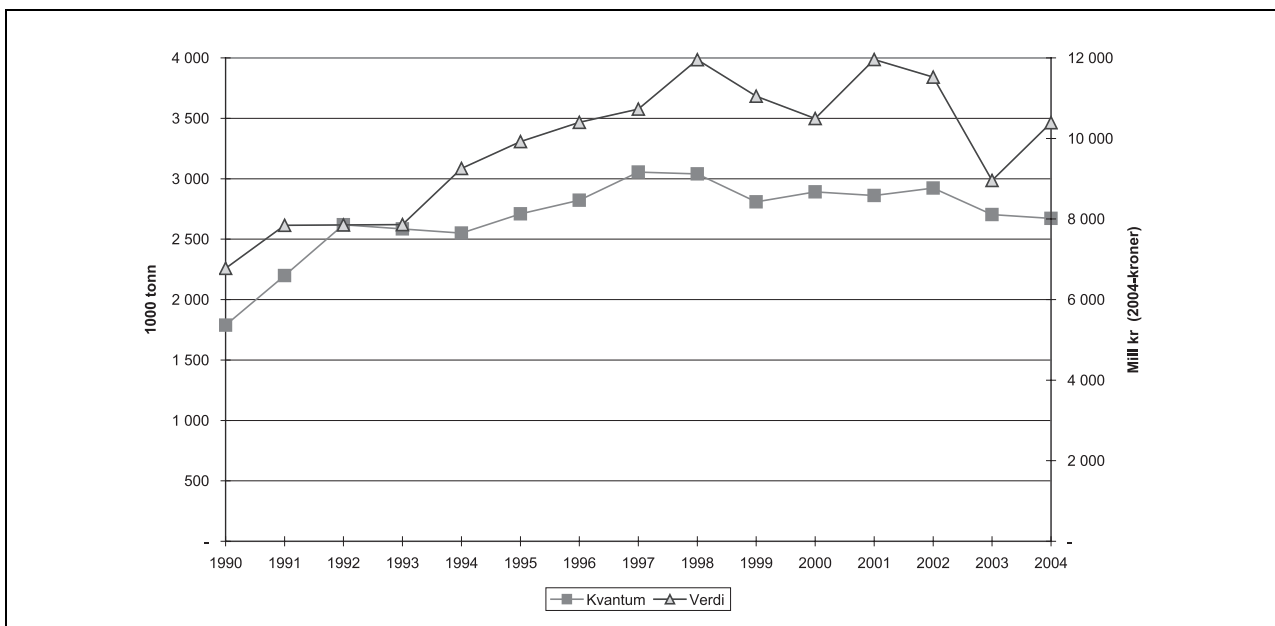
Situasjonen for torsk- og hvittingbestanden i Nordsjøen er fremdeles alvorlig. Seibestanden er i vekst, og er i god forfatning. Hysebestanden er i noe bedre forfatning takket være en sterk 1999-årsklasse, men gytebestanden er fortsatt på et lavt nivå.

Sildebestanden i Nordsjøen har vært i bedring de siste årene, mens makrellbestanden i Norskehavet har vist en svak nedgang. Gytebestandene er imidlertid i god forfatning, og en beskatningsgrad i tråd med forvaltningsrådene har ført til at bestandene høstes på et forsvarlig nivå.

Kolmulebestanden er i god forfatning takket være god rekruttering på slutten av 90-årene, men beskattes for tiden på en ikke bærekraftig måte.

Vågehvalbestanden er i fortsatt vekst og i meget god forfatning. Bestanden av grønlands-sel i Østisen og Vesterisen antas å være i vekst, og bestandene har nådd et høyt nivå.

For mer informasjon se Havforskningsinstituttets nettsider www.imr.no.

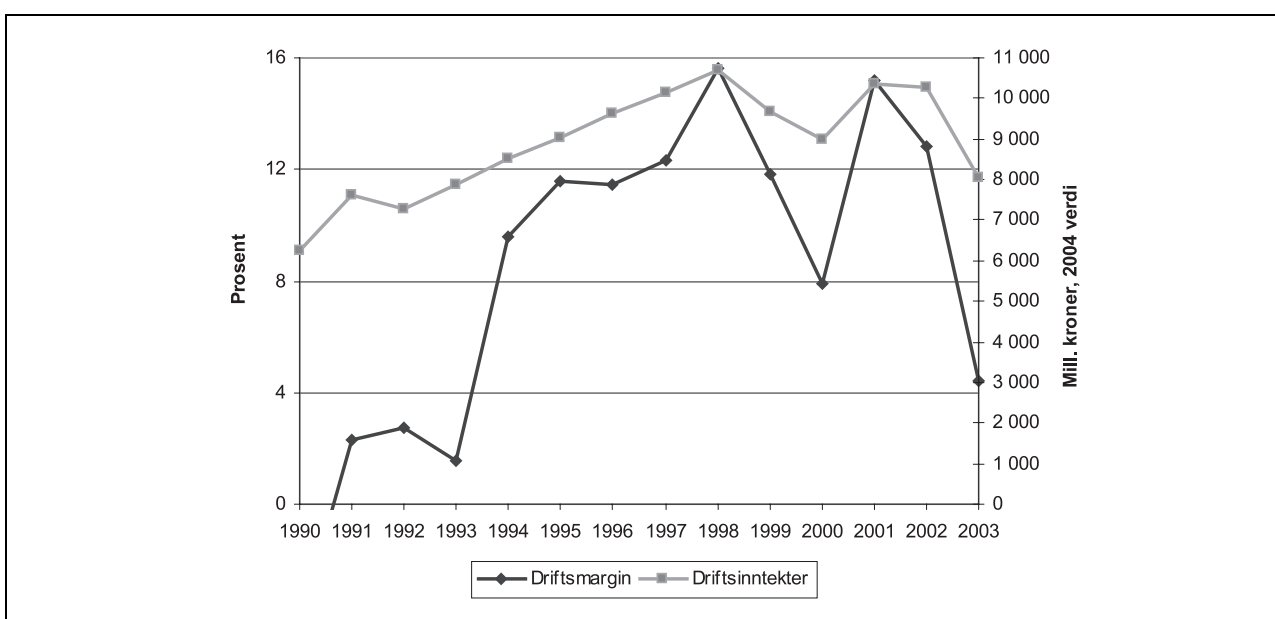

Figur 6.14 Totalfangst og førstehåndsverdi norske fartøy 1990-2004

Fangstuttaket i norske fiskerier har de siste 10 årene totalt sett holdt seg relativt stabilt på et nivå mellom 2,6 og 3,1 mill. tonn. På nittitallet var det en jevn og solid vekst i verdiutbyttet, men i 2003 opplevde næringen en markert nedgang i verdien som følge av lavere priser på viktige fiskeslag, samt et noe redusert fangstkvantum. Nedgangen ble imidlertid kortvarig, og i 2004 ble førstehåndsverdien 10,2 mrd. kroner, opp fra 8,9 mrd. kroner i 2003. Økningen var først og fremst som følge av økte fiskepriser, som også kompenserte for redusert

fangstmengde i 2004 sammenliknet med 2003. I 2004 ble det landet 2,66 mill. tonn, mot 2,7 mill. tonn i 2003.

Departementet har i perioden videreført arbeidet for å bedre driftsvilkårene for fiskeflåten, blant annet gjennom å etablere ordninger som bidrar til en bedre tilpasning av kapasiteten i fiskeflåten i forhold til ressursgrunnlaget. Dette vil bidra til å bedre lønnsomheten til fartøyene og legge til rette for større grad av fornyelse.

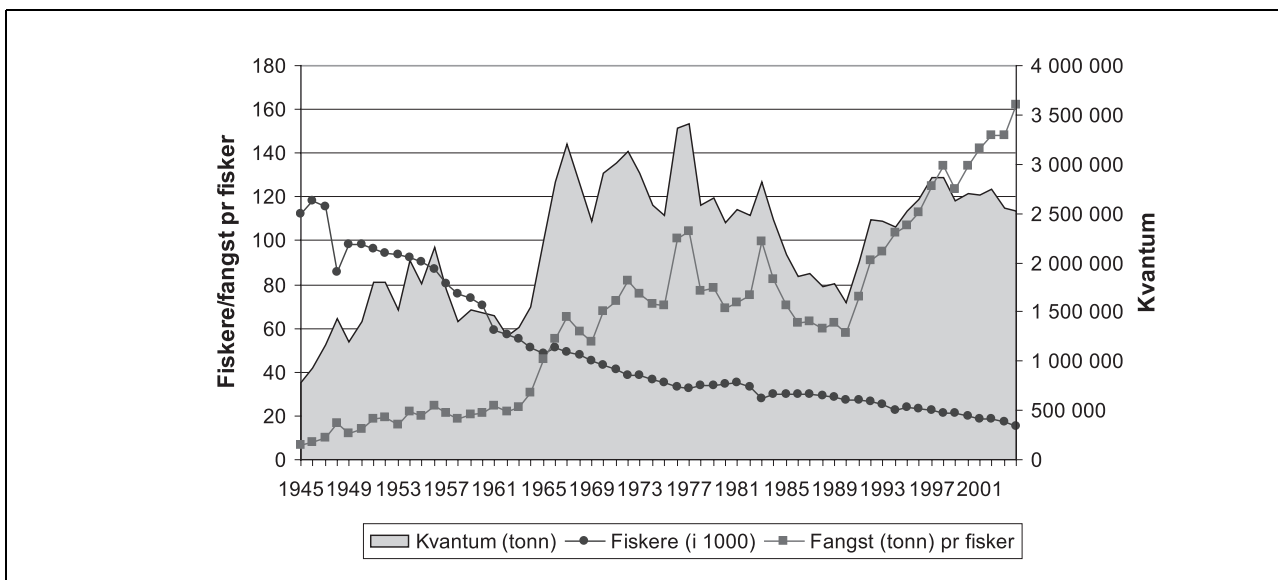

Figur 6.15 Utvikling i driftsmargin og totale driftsinntekter for fartøy større enn 8 meter 1990-2003

Kilde: Budsjettnemnda for fiskerinæringen.

Gjennomsnittlig driftsmargin varierer en del i perioden, og som figuren viser er den følsom for endringer i førstehandsverdien. Årene 1998 og 2001 viser de høyeste marginene, mens man må tilbake til årene før 1994 for å finne like lave driftsmarginer som ble oppnådd i 2003. Det var særlig

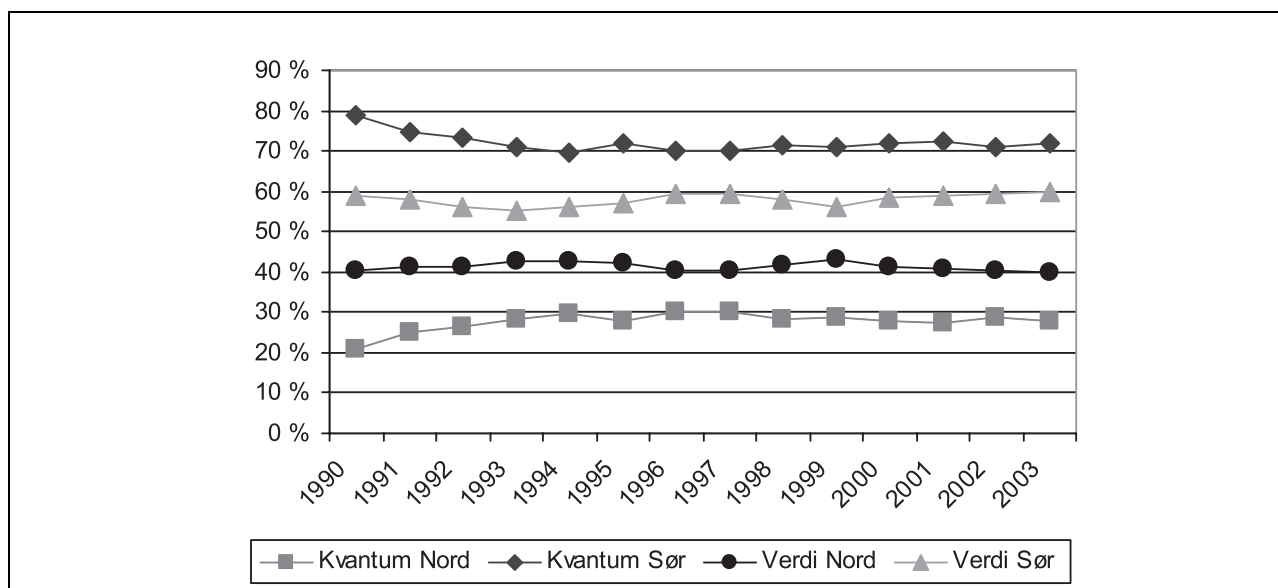
lave fiskepriser på førstehånd som forårsaket lav driftsmargin i 2003. Som følge av høyere fiskepriser i 2004, ventes resultatene for 2004 å bli bedre enn for 2003, mens det ennå er for tidlig å si noe om resultatene for 2005.

Figur 6.16 Utvikling i fangst, antall fiskere og fangst per fisker 1945-2004

Figuren over viser utvikling i kvantum med utvikling i antall fiskere og fangst pr. fisker, og illustrerer effektivitetsutviklingen i norsk fiskeri-

næring. I 1990 var gjennomsnittlig fangst pr. fisker i underkant av 50 tonn. Tilsvarende for 2004 er i overkant av 160 tonn fangst pr. fisker.

Figur 6.17 Regional fordeling av fangst 1990-2003

Fordelingen av total fangstverdi mellom fartøy i nord og sør har holdt seg relativt stabil i løpet av perioden. Fartøy hjemmehørende i nord har økt

sin andel av totalfangsten fra 21 pst. til 28 pst, fra 1990 til 2003 mens andel av fangstverdi for denne delen av flåten ligger stabilt rundt 40 pst.. Fartøy i

sør har i samme periode dermed opprettholdt sin andel av total fangstverdi på om lag 60 pst. til tross for nedgang i andelen av totalfangsten fra 79 pst. til 72 pst.

Noe av variasjonen mellom nord og sør kan skyldes endringer i kvotegrunnlaget for fiskerier som har ulik geografisk fordeling.

Tidsbegrensningen i enhetskvoteordningen for havfiskeflåten ble opphevet 4. mars 2005 for å få fortgang i struktureringen av havfiskeflåten. Den nye strukturkvoteordningen for havfiskeflåten omfatter nå torsketrål, ringnot, grønlandsreketrål, seitrål, industritrål og konvensjonelle fartøy på eller over 28 meter. For kystfiskeflåten er strukturkvoteordningen for fartøy fra 15 til 21 meter og fra 21 til 28 meter, samt driftsordninger for alle fartøy under 28 meter, videreført i 2005.

Boks 6.9 Evaluering av driftsordningen for kystflåten

Regjeringen varslet i St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker en evaluering av prøveordningen med driftsordning for kystfartøy under 28 meter i 2005. Evalueringen skal vurdere om driftsordningene skal videreføres på permanent basis, eventuelt i en annen form.

Det vises til vedlegg 2 der det blir redegjort for evalueringen av ordningen. På bakgrunn av konklusjonene i evalueringen, vil driftsordningen bli videreført som permanent ordning etter prøveperiodens utløp 31. desember 2005.

Boks 6.10 Strukturordninger for fartøy under 15 meter

En av fiskeriforvaltningens hovedutfordringer er kapasitetstilpasning i fiskeflåten. Frivillige strukturtiltak er innført for å legge til rette for en forbedret lønnsomhetsutvikling i flåten, og for å styrke flåtens konkurransekraft både i forhold til arbeidskraft og kapital.

Alle kystfartøygrupper har de siste årene fått tilgang til ulike strukturvirkemidler. Strukturvirkemidlene for kystfiskeflåten har så langt hatt minst effekt i fartøygruppen 10-14,99 meter, som er den største gruppen i kystflåten. På denne bakgrunn er det vurdert en annen innretning på strukturtiltakene rettet mot denne gruppen. Dersom den frivillige strukturkvoteordningen utvides til også å omfatte gruppen mellom 10 og 14,99 meter, vil dette ha en mer direkte effekt på det enkelte fartøys kvotegrunnlag enn dagens ordning med kondemnering over Strukturfondet. Samtidig vil en slik løsning gjøre det mulig for de fartøyene som har styrket driftsgrunnlaget gjennom driftsordningen å beholde dette, gitt at det kvoteavgivende fartøy tas ut av fisket. Dette sikrer også at de som har benyttet seg av driftsordningen fullt ut får et bedre alternativ enn gjeldende regelverk åpner for. Dette vurderes som positivt både i forhold til ressursene, fartøyeierne og mannskap.

Spørsmålet om utvidelse av strukturkvoteordningen til fartøy mellom 10 og 14,99 meter har vært gjenstand for debatt og oppmerksomhet i fiskerinæringen, blant annet Norges Fiskerilandslags landsmøte 7.-9. oktober.

Fiskeri- og kystdepartementet har sendt på høring et forslag om at strukturkvoteordningen for kystfartøy utvides til også å omfatte fartøygruppen mellom 10 og 14,99 meter, med sikte på innføring fra 1. januar 2006. Tilgang til kondemneringsmidler gjennom strukturfondet begrenses samtidig til å gjelde for fartøy under 10 meter. Det tas sikte på å iverksette denne ordningen fra 1. januar 2006. Det vises til vedlegg 3, der det redegjøres nærmere for forslaget.

Satsen for strukturavgift foreslås på denne bakgrunn redusert fra 0,35 til 0,05 pst. av førstehåndsverdi for 2006. Dette innebærer en avgiftslettelse for næringen på 30 mill. kroner i forhold til 2005. Den statlige medfinansieringen av strukturfondet for 2006 foreslås satt til 5 mill. kroner, som tilsvarer om lag det næringen selv bidrar med til Strukturfondet.

Fiskeri- og kystdepartementet har i samarbeid med Senter for samfunns- og næringslivsforskning (SNF) gjennomført en kartlegging av ressursrenten i norske fiskerier. Resultatene tilsier at ytterligere strukturering av fiskeflåten kan bidra til å

bedre utnyttelsen av de norske fiskeressursene til fordel for fellesskapet. Regjeringen slo fast i St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker at det er et mål å innføre ressursrentebeskatning av norske fiskerier. Dette vil stad-

feste fellesskapets eierskap til fiskeressursene. Spørsmålet er imidlertid komplisert, og skal utredes videre.

Ordningen med leveringsplikt til fiskeindustrien ble gjort mer ensartet gjennom endringen av forskriften 12. september 2003. Fiskeridirektoratet gjennomførte en kontroll med hvorvidt fartøyene underlagt leveringsvilkår overholdt disse i 2004. Kontrollen avdekket mindre brudd på leveringsforpliktelsene, og Fiskeridirektoratet følger opp den enkelte sak. Departementet har igangsatt en evaluering av ordningen.

Internasjonalt samarbeid om ressursforvaltning og havmiljø

Fiskeriforvaltningen skal ivareta Norges interesser som havnasjon i internasjonalt havmiljø- og ressursamarbeid. Over 90 pst. av norsk fiske foregår på bestander som forvaltes i samarbeid med andre land. Forpliktende internasjonalt samarbeid er avgjørende for mulighetene til å forvalte ressursene på en bærekraftig måte.

Fiskeri- og kystdepartementet deltar i internasjonale organisasjoner som har betydning for norsk hav- og fiskeriforvaltning: Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC), Den nordvestatlantiske fiskeriorganisasjon (NAFO), Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC), Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO), Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO), Konvensjonen for bevaring av levende marine ressurser i Antarktis (CCAMLR), Den internasjonale konvensjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT), Nordsjø-konferansen, Arktisk råd, Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljøet i det nordøstlige Atlanterhavet (OSPAR), Nordisk fiskerisamarbeid, FNs matvareorganisasjon (FAO), Kommisjonen for bærekraftig utvikling (CSD), Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), Verdens naturvernunion (IUCN), Konvensjonen for handel med truede dyre- og plantearter (CITES), FNs uformelle konsultasjoner om havspørsmål og havrett (ICP) og havdebatten i FNs generalforsamling.

Gjennom det mer enn 100-årige medlemskapet i Det internasjonale råd for havforskning (ICES) sikres Norge vitenskapelige råd om det marine miljø og de levende marine ressurser. Arbeidet i ICES sine forskjellige arbeidsgrupper og rådgivningskomiteer danner det viktigste grunnlaget for forvaltningen av det marine miljøet og fiskeressursene.

En forutsetning for en bærekraftig høsting av marine ressurser er at havmiljøet ikke forringes. For fiskeriforvaltningen er det derfor vesentlig

med deltakelse i internasjonale fora, som for eksempel OSPAR, der marin forurensing og marint miljø behandles.

Medlemslandene i FAO har vedtatt internasjonale handlingsplaner for forvaltning av flåtekapasitet, haifiske, reduksjon av bifangst av sjøfugl i linefiske, samt tiltak mot ulovlig fiske. Disse handlingsplanene innebærer en anmodning til medlemslandene om å utarbeide nasjonale handlingsplaner på disse områdene. Fra norsk side er det i FAO blitt påpekt at dette i land med utviklede forvaltningssystemer vil bidra til fragmentering av fiskeripolitikken, og at Norge vil følge opp de internasjonale handlingsplanene ved å integrere målene i sin generelle fiskeripolitikk.

CITES' kriterier for listing av truede arter ble revidert i 2004. Disse nye kriteriene er i utgangspunktet relativt hensiktsmessige i forhold til forvaltning av marine ressurser, slik den nå foregår i nasjonale og regionale forvaltningsinstitusjoner. Videre er det etablert en ordning som innebærer at ekspertråd fra FAO skal legges til grunn ved beslutning om listing av truede arter. Til sammen representerer de nye kriteriene og rådgivning fra FAO et betydelig framskritt mht. listing av truede arter i CITES, forutsatt at partene faktisk legger disse kriteriene til grunn når beslutning om listing skal tas. På forrige statspartmøte viste det seg at et flertall av partene likevel ikke alltid la de nye kriteriene til grunn for sin beslutning om stemmegivning mht. listing. Flere marine arter som klart ikke tilfredsstiller de nye kravene til listing ble derfor likevel ført opp på CITES' lister i 2004. Dette gjelder hvithai, napoleonsfisk og daddelmusling. Fra norsk side er en bekymret for denne tendensen til å politisere beslutninger om listing.

Norge har inngått bilaterale rammeavtaler om fiskerisamarbeid med Russland, EU, Grønland og Færøyene. En trepartsavtale om loddebestanden ved Island, Grønland og Jan Mayen er videreført både i 2004 og 2005. Smuthullavtalen mellom Island, Russland og Norge innebærer islandsk aksept av at de regulerte fiskebestandene i det nordlige Norskehavet og Barentshavet forvaltes av Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon. Det er ikke oppnådd enighet mellom Norge og de øvrige berørte parter om forvaltningen av norsk vårgytende sild i 2005. Det pågår også en forhandlingsprosess mellom Norge, EU, Færøyene, Island, Russland og Grønland for å avtalefeste en forvaltning og fordeling av kolmulebestanden i Nordvest-Atlanteren.

Norge og EU samarbeider også tett om kontrollen med fiskeriene i Nordsjøen. Som ledd i kontrollsamarbeidet, og for å sikre like konkurransevilkår, ble partene under kvoteforhandlingene for

2004 også enige om å innføre obligatorisk veiing samt maksimum 2 pst. vanttrett fra vekten av alle pelagiske fangster fra og med 1. februar 2004. I ettertid har det imidlertid vist seg at ikke alle de aktuelle EU-landene har fulgt opp dette vedtaket, og departementet har derfor arbeidet aktivt både i forhold til EU og medlemslandene for å få gjennomført de nye bestemmelsene. Norge tar dette opp ved de fleste relevante anledninger både på politisk nivå, embetsnivå og i forhandlingssammenheng. Dette arbeidet synes å ha båret frukter, og spesielt Skottland har kommet langt i implementeringen.

I tillegg til kontrollsamarbeidet med EU-kommisjonen, har Norge inngått kontrollsamarbeidsavtaler med Danmark, Irland, Sverige, Nederland, Island, Frankrike, Færøyene, Tyskland, Polen, Russland, England, Skottland og Canada og Grønland.

Fiskeri- og kystdepartementet har på politisk nivå rettet en henvendelse til Spania og Portugal med sikte på å få etablert et kontrollsamarbeid, blant annet for å få kontroll med landinger av ulovlig fanget fisk fra Barentshavet i disse landene.

Innenfor de bilaterale og multilaterale avtalene forhandles det om årlige regulerings tiltak, herunder fastsettelse av kvoter. Fra norsk side arbeides det for å få aksept for reguleringsprinsipper som legger vekt på en forsvarlig ressursutnyttelse.

På grunnlag av den bilaterale rammeavtalen har Norge og EU fra 1978 inngått årlige kvoteavtaler om Norges og EUs fiske på fellesbestandene i Nordsjøen, norsk fiske vest av De britiske øyer og ved Grønland, samt EUs fiske i Norges økonomiske sone i Barentshavet.

Etter kvoteavtalen mellom Norge og Færøyene for 2005 er Færøyene tildelt kvoter i norsk økonomisk sone, i fiskerisonen ved Jan Mayen og i fiskevernsonen ved Svalbard og Norge er tildelt kvoter i Færøyenes økonomiske sone.

Situasjonen for enkelte bunnfiskarter i Nordsjøen er fremdeles vanskelig, spesielt for torsk. Norge og EU ble i kvoteavtalen for 2005 derfor enige om å videreføre totalkvoten for torsk på samme lave nivå i 2005 som i 2004.

De viktigste fiskeslagene i Barentshavet befinner seg både i russisk og norsk jurisdiksjonsområde. Det er derfor av avgjørende betydning å videreføre samarbeidet mellom fiskeri- og kontrollmyndighetene i Norge og Russland. Gjennom Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjonen fastsetter Norge og Russland kvoter og reguleringer for fisket i Barentshavet, herunder avsetninger til tredjeland. Norge og Russland har fastsatt en totalkvote for norsk-arktisk torsk i 2005 på 485 000 tonn. Dette er i tråd med den langsiktige beskat-

ningsstrategien som ble vedtatt under kommisjonens sesjon høsten 2002.

Gjennom Det permanente utvalg for forvaltnings- og kontrollspørsmål på fiskerisektoren samarbeider Norge og Russland for å sikre best mulig kontroll og forvaltning av felles ressurser i Barentshavet. Samarbeidet mellom norske og russiske kontrollmyndigheter ble formalisert i november 2000, da de to landene undertegnet et memorandum om kontrollsamarbeid. De siste årene har imidlertid dette samarbeidet møtt store utfordringer når det gjelder ulovlig fiske etter torsk og hyse i Barentshavet. Fiskeridirektoratet og Kystvakten har anslått omfanget av dette til å ligge på rundt 100 000 tonn årlig de siste tre årene. Til tross for at en rekke konkrete tiltak er implementert i både norsk og russisk forvaltning, har Kystvakten våren 2005 avdekket en rekke tilfeller der russiske fartøy har lastet om ulovlig fisket torsk og hyse til bekvemmelighetsregistrerte transportfartøy, som igjen lander fisken i tredjelandshavner.

To medarbeidere fra russiske fiskeri- og kontrollmyndigheter skal i løpet av 2005/2006 hospitere hos Fiskeridirektoratet for å utveksle erfaringer og øke hverandres forståelse for de felles utfordringer Norge og Russland står overfor når det gjelder kontroll av ulovlig fiske og omlasting i Barentshavet.

Norge og Russland har også et godt etablert samarbeid om havforskning i Barentshavet. Siden 1996 har imidlertid norske havforskere hatt vanskelige rammebetingelser for sine forskningstokt i russisk økonomisk sone som følge av nye russiske krav om hvor og/eller hvordan toktene skal gjennomføres. Enkelte av disse kravene har siden blitt frafalt, men ikke alle. Det arbeides derfor aktivt i forhold til russiske myndigheter for å få løst de vanskeligheter som gjenstår.

Det vises for øvrig til St. meld. nr. 39 (2004-2005) Om dei årlege avtalane Noreg har inngått med andre land for 2005 og fisket etter avtalane i 2003 og 2004.

Fiskeriforvaltningen deltar sammen med miljøforvaltningen i forarbeidet til en ministerkonferanse om Nordsjøen som skal holdes i 2006.

Fiskeri- og kystdepartementet deltar i nordisk fiskerisamarbeid under Nordisk Ministerråd. Prioriterte områder er beskyttelse av Nordens marine økosystemer, bærekraftig forvaltning av ressursene og sterkere fokus på mattrygghet.

Som en del av arbeidet med forvaltning av hval, deltar Norge i Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC). Det er særlig arbeidet i IWCs vitenskapskomité som er viktig for Norge. I selve kommisjonen står arbeidet i stampe. Det har ikke vært mulig å få fortgang i prosessen med å få eta-

blert et revidert forvaltningssystem (RMS) for kommersiell hvalfangst som vil ivareta norske interesser.

Regjeringen åpnet i januar 2001 for eksport av vågehvalprodukter. En forutsetning for eksport er at DNA-registeret er etablert og operativt, jf. omtale under kap. 1050 post 78. Det har vært gjennomført en omfattende prosess overfor Japan, men så langt har Japan ikke satt seg i stand til å importere slike produkter. Det ble imidlertid startet eksport til Island i juli 2002, og til Færøyene i mars 2003.

Helse og velferd hos akvatiske organismer og trygghet og kvalitet ved sjømat

Fiskeri- og kystdepartementet har som mål at norsk sjømat er trygg og oppfattes som trygg i alle markeder. Grunnlaget for trygge og gode akvakulturprodukter legges allerede i produksjonsfasen før slaktning. Fiskefôr skal være sammensatt slik at det gir god vekst og helse hos fisken samtidig som produktene etter slaktning er av god kvalitet.

Det er viktig å ha kontroll med helse- og sykdomstilstanden hos akvakulturorganismer. Hensynet til fiskevelferd skal ivaretas. Mattilsynet spiller en sentral rolle i dette arbeidet. For departementet er det sentralt at tilsynet og regelverket har en helhetlig innfallsvinkel slik at hensynet til næringsutvikling, mattrygghet, kvalitet, fiskehelse, fiskevelferd og miljø inkluderes og vurderes opp mot hverandre i det samme regelverket. Dette krever god samhandling mellom de ulike sektormyndighetene både på direktorats- og departementsnivå.

Fiskehelse

God fiskehelse er en viktig økonomisk og markedsmessig forutsetning for en positiv utvikling av akvakulturnæringen. Kontroll med smittestoffsituasjonen i oppdrett kan også være viktig for å beskytte villfisk mot ekstra smittepress og for å beskytte miljøet mot utslipp av medikamenter som brukes i sykdomsbekjempelse. Lakselus er eksempel på en parasitt med slike miljøkonsekvenser.

Jevnt over betraktes helse- og sykdomssituasjonen som tilfredsstillende. Forekomsten av virus-sykdommene pancreas disease (PD) og hjerte- og skjelettmuskelbetennelse (HSMB) er økende. Infeksiøs lakseanemi (ILA) er en utfordring. Gjennom offentlige overvåkingsprogram er det dokumentert fortsatt fravær av de alvorlige sykdommene infeksiøs hematopoetisk nekrose (IHN) og viral hemorrahgisk septikemi (VHS) hos laksefisk, og bonamiose og marteiliose hos østers. Bruken av antibakterielle medikamenter er svært lav.

Dette skyldes i stor grad utvikling av effektive vaksiner mot de mest tapsbringende bakteriesykdommene hos laksefisk.

Utviklingen av vaksiner mot virussykdommer har ikke vært like vellykket. Framover vil det bli viktig å utvikle gode vaksiner også mot disse sykdommene. Hos nye marine oppdrettsarter er det særlig behov for utvikling av gode vaksiner, spesielt mot bakteriesykdommer som kan påføre næringen store tap eller forårsake økning i forbruket av antibiotika.

For myndighetene er det en utfordring å legge til rette for vekst i akvakulturnæringen samtidig som sykdoms- og smittepresset skal holdes under tilstrekkelig kontroll. Offentlige krav om tiltak for å forebygge og bekjempe sykdom må være tilpasset dette målet. Når veksten i næringen medfører endringer i drifts- og næringsstruktur, må regelverket og tilsynet for å holde kontroll med situasjonen tilpasses denne utviklingen.

Offentlige kontrolltiltak mot fiskesykdommer kan påføre enkeltoppdrettere store økonomiske tap. Et eksempel er laksesykdommen ILA, der all fisk i anlegget må slaktes ut innen 80 dager. Spørsmålet om offentlig erstatning til næringsutøvere som rammes av slike tiltak har blitt vurdert av regjeringen i 2005. Regjeringen konkluderte med at risikoen for økonomisk tap for næringsutøvere ved sykdom må anses som en del av risikoen som er forbundet med all kommersiell virksomhet, og la i St.meld. nr. 19 (2004-2005) til grunn at det ikke bør innføres en erstatningsordning ved offentlige pålegg om avliving av fisk. Ved Stortingets behandling av meldingen, jf. Innst. O. nr. 99 (2004-2005), ba næringskomiteens flertall om at det vurderes å etablere en kompensasjonsordning for å begrense tapet for den enkelte oppdretter i de tilfeller hvor det pålegges sanering av hele bestander. Fiskeri- og kystdepartementet vil vurdere en slik kompensasjonsordning, og komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Når det gjelder internasjonal handel med akvatiske organismer og produkter har WTO anerkjent verdens dyrehelseorganisasjon (OIE) som viktigste premissleverandør for hvilke krav som kan stilles til fravær av visse dyresykdommer fra importerende land. Som stor eksportnasjon av sjømat er det viktig for Norge med god kontakt til OIEs fiskehelsekommisjon.

Fiskevelferd

Det er viktig å sikre at fisken og sjømaten fanges, produseres og omsettes under etisk akseptable forhold. De spesielle forholdene som gjelder fisk skal ivaretas på en betryggende måte ut fra hensynet til

fiskens helse og velferd. Dette ivaretas bl.a. gjennom et funksjonelt regelverk tilpasset de ulike behov hos ulike arter innen akvakulturnæringen. Fiskeri- og kystdepartementet har i løpet av 2005 vedtatt regelverk for akvakulturproduksjonen som inkluderer hensynet til fiskevelferd. Det trengs mer kunnskap som basis for utvikling av forvaltningen av fiskevelferdsområdet. Det skal utvikles velferdsindikatorer for laksefisk og andre oppdrettsarter. Det trengs basal kunnskap om atferd og behov hos marine arter for å kunne optimalisere miljøforholdene slik at man oppnår best mulig overlevelse, helse og velferd. Vannkvalitet er en kritisk faktor i oppdrett, spesielt når det gjelder smoltkvalitet. Det er behov for økt kunnskap om hva som gir optimal vannkvalitet for de ulike arter og ulike stadier.

Vaksineskader hos oppdrettsfisk er et problem, både velferdsmessig og produktkvalitetsmessig. Det trengs kunnskap omkring årsaksforhold og utvikling av disse skadene som grunnlag for forbedring av vaksinene med hensyn til effekt og bivirkningsprofil.

Trygghet og kvalitet ved sjømat

At norsk sjømat er trygg og av riktig kvalitet er et hovedelement i regjeringens matpolitikk. Regelverket blir utformet i samsvar med internasjonal utvikling som kommer til uttrykk blant annet i EØS-avtalen og avtaler knyttet til WTO. Myndighetene i de ulike markedene stiller minimumskrav til hvordan sjømaten produseres og hvordan det ferdige produktet skal være. Myndigheters krav til mattrygghet og matkvalitet ved internasjonal handel med sjømat følger i stor grad anbefalingene til den globale matvarestandardorganisasjonen Codex Alimentarius Commission.

Det er næringen selv som har ansvar for at dette regelverket følges for å sikre forbrukeren trygg mat av riktig kvalitet. Mattilsynet fører så tilsyn med at næringen følger kravene som gjelder for norsk sjømatproduksjon.

Mattilsynet overtok tilsynet i alle sjømatbedrifter fra 1. januar 2004, og utfører tjenester i forhold til eksport av sjømat. Mattilsynet hadde i 2004 fokus på tidligere anmerkninger mht. etterlevelse av bygnings- og driftsmessige krav og egenkontroll i bedrifter. Det var 1098 godkjente sjømatbedrifter (skjellmottak, fryseskip, landanlegg og fabrikkskip) pr. 1. juni 2005. 74 pst. av disse er inspisert etter at Mattilsynet overtok tilsynsansvaret. EFTAs kontrollorgan ESA uttalte etter sin inspeksjon i februar 2005 at det norske tilsynet med sjømatvirksomheter viste avvik i forhold til

EØS-avtalen. Mattilsynet har satt i verk en opptrapings- og tiltaksplan for å avhjelpe forholdene.

Fra Fiskeri- og kystdepartementets side vektlegges også at tilsyn med sjømatvirksomheter er enhetlig og helhetlig, slik at det ikke oppstår konkurransevridning mellom ulike virksomheter eller ulike regioner.

Mattilsynet har god oversikt over situasjonen mht. fremmedstoffer i norsk sjømat. Dette skyldes både Miljødatabasen som inneholder analyseresultater for en rekke fremmedstoffer som det er fastsatt grenseverdier for, men også at det bygges opp fremmedstoffkompetanse ved Nasjonalt institutt for ernæring og sjømatforskning (NIFES) for fremmedstoffer som det foreløpig ikke er satt grenseverdier for. For å bringe kunnskap om fremmedstoffer i norsk sjømat ut til publikum over hele verden, er resultatene av alle analysene som NIFES har gjennomført publisert på deres hjemmeside på Internett.

Som en oppfølging av St.meld. nr. 19 (2004-2005) vil Fiskeri- og kystdepartementet ta initiativ til at næringen etablerer en frivillig kvalitetsmerkeordning for norske sjømatprodukter. Merkeordningen skal representere en kvalitet vesentlig høyere enn minstekravene som er fastsatt ved offentlige forskrifter. Den skal være basert på frivillige og forpliktende samarbeidsrelasjoner i hele verdikjeden. Formålet med initiativet er å bidra til at næringen får et konkurransefortrinn i markedene knyttet til kvalitet. Tilslutning og forpliktelse fra en tilstrekkelig andel av næringsaktørene vil være avgjørende, og administrasjon, kontroll og sanksjonsbetingelser for bruken av merket må avklares.

Spørsmålet om sammenhengen mellom ernæring og helse har fått sterkere fokus, også for sjømat. Det utføres nå balanserte risikovurderinger, dvs. at de positive ernæringsmessige aspektene ved å spise fisk vurderes i forhold til de mulige negative aspektene knyttet til evt. innhold av fremmedstoffer i fisk. En slik helhetsvurdering er nylig utført av EFSA (European Food Safety Authority), og vurderingen konkluderer med at for å oppnå de positive effektene av fet fisk gis det råd om å spise ett til to måltider med slik fisk per uke. Den norske vitenskapskomiteen for mattrygghet arbeider nå med en tilsvarende helhetsvurdering av sjømatkonsum, spesielt med fokus på norske forhold og norsk kosthold.

Bruk av hav og kystsoner

Fiskeri- og kystdepartementet skal være en aktiv deltaker i prosesser som påvirker rammebetingelsene for bruk av kystsonen.

Det er en utfordring å få til full digitalisering av arealplanene som kommunene utarbeider, herunder tilrettelegging av korrekte og oppdaterte geodata. Effektiv bruk av kartverktøy for å synliggjøre muligheter og begrensninger vil kunne være nyttig for næringen og for forvaltningen. Det gjenstår fortsatt en del grunnarbeid før alle deler av kystsonen er kartlagt. Fiskeri- og kystdepartementet vil være en pådriver i dette arbeidet.

Et rådgivende utvalg har vurdert og gitt tilråding om hvilke områder som bør inngå i en nasjonal marin verneplan. Utvalget overleverte sitt endelige forslag 30. juni 2004. Berørte direktorater under ledelse av Direktoratet for naturforvaltning arbeider nå med lovverk og referanseområder.

EUs rammedirektiv for vann, som ble vedtatt i desember 2000, innebærer at forvaltningen av grunnvann, ferskvann, brakkvann og sjøvann skal sees i sammenheng. Det skal opprettes nedbørsfelt-distrikter der berørte vannforekomster skal kartlegges og overvåkes med tanke på å utarbeide planer for hvordan vannkvaliteten skal opprettholdes og om nødvendig forbedres.

Direktivet implementeres i Norge gjennom EØS-avtalen etter at forslag til tilpasningstekst er godkjent av EU-kommisjonen. Dette er forventet å skje i første halvår 2006. Implementering av direktivet i Norge ledes av Miljøverndepartementet. Fiskeri- og kystforvaltningen har deltatt aktivt i dette arbeidet. Det pågår for tiden diskusjoner om de nærmere kriteriene for karakterisering av vannressursene, herunder hvorvidt rømt oppdrettslaks, lakselus og taretråling skal omfattes.

Som en oppfølging av St.meld. nr. 12 (2001-2002) Rent og rikt hav skal det utarbeides forvaltningsplaner for norske havområder. Forvaltningsplanene skal legge grunnlaget for en helhetlig politikk med hensyn til belastning på havmiljø og avveining av ulik næringsmessig bruk av havområdene. I første omgang skal det utarbeides plan for Barentshavet. Det tas sikte på å ferdigstille planen første halvår 2006.

Fiskeri- og kystdepartementet er gjort kjent med prosjektet «Barentshavet på skjerm», som er et databasert system for tilgang til alle relevante miljøovervåkingsdata for havområdene i nord. Prosjektet vurderes som interessant, og vil kunne ha nytteverdi både for trafikksentralen for Nord-Norge og for oljevernberedskap og miljøovervåking. Grenseflatene til andre prosjekter, bl.a. Mareano og Kystverkets samarbeid med K-SAT, må avklares.

Marin innovasjon

Næringsutvikling gjennom tilrettelegging for innovasjon står sentralt i departementets arbeid, og økt verdiskaping innen fiskeri, havbruk og avledet virksomhet er et viktig mål både for nasjonen og kystsamfunnene. Forskningsbasert innovasjon krever målrettet innsats og samarbeid mellom FoU-miljø, virkemiddelapparat og næringsliv.

Det er et hovedmål for myndighetene å legge til rette for økt avkastning i Norge av den samlede marine verdikjeden. Et nøkkelspørsmål vil derfor være hvordan verdien av råstoffet både fra fangst og oppdrett kan utløse større verdier i sluttmarkedene. Sentrale utfordringer for næringen er å bygge kunnskap om krevende konsumenter og globale markeder. Dette vil kunne fremme markedsdrevne innovasjoner i alle ledd av verdikjeden og bidra til at næringen tilpasser seg organisatorisk til internasjonale markeder.

Fylkeskommunen har en viktig rolle som regional utviklingsaktør. Gjennom forpliktende partnerskap med næringsliv, virkemiddelaktører, private organisasjoner og kommuner skal fylkene utarbeide premisser for regionenes tilrettelegging for næringsutvikling og anvendelse av virkemidler. Partnerskapene som ledes av fylkeskommunene legger på denne måten handlingsplaner/regionale utviklingsplaner for disponering av midler til marin næringsutvikling i fylket.

Det er en betydelig utfordring å styrke sammenhengen i den offentlige tilretteleggingen for marin innovasjon. Dersom nasjonalt og regionalt marint næringsutviklingsarbeid utvikler et felles strategisk utgangspunkt og trekker i samme retning, vil den samlede effekten av denne innsatsen styrkes. Sammen med Innovasjon Norge tok Fiskeri- og kystdepartementet våren 2005 derfor et initiativ overfor fylkene og Kommunal- og regionaldepartementet om slikt strategisk samarbeid, med utgangspunkt i de regionale utviklingsplanene og nasjonale strategier gitt blant annet gjennom St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker.

Desentraliseringen av ansvar og virkemidler på området stiller både Innovasjon Norge, Fiskeridirektoratet og Kystdirektoratet overfor nye utfordringer og krav til god samhandling.

Innovasjon Norge har betydelig kompetanse knyttet til marin sektor. Det er svært viktig at Innovasjon Norge framstår som en attraktiv og aktiv medspiller i de regionale partnerskapene, og at det utvikles et konstruktivt samarbeid med fylkeskommunen. Innovasjon Norge har et særlig ansvar for å styrke sammenhengen mellom regionale og nasjonale strategier for marin næringsutvikling og

fremme samarbeid mellom regionenes utviklingsarbeid på området.

Fiskeridirektoratet og Kystdirektoratet har viktige roller i tilretteleggingen av rammevilkår for marint næringsliv. Etatene har også betydelig kompetanse på flere områder som vil være avgjørende for vellykket marint utviklingsarbeid i fylkene. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider for at direktoratenes og Innovasjon Norges innsats for regional næringsutvikling skal være samordnet, målrettet og av høy kvalitet.

Prioriteringer 2006

En like god markedsadgang som våre konkurrentland er en viktig forutsetning for videre utvikling av fiskeri- og havbruksnæringen. Departementet prioriterer arbeidet med markedsadgang både gjennom WTO, bilateralt med EU og EFTAs frihandelsavtaler. Hittil i 2005 har det lyktes å få ratifisert og iverksatt en frihandelsavtale med Tunisia, og forhandlingene mellom EFTA og Sør-Korea er avsluttet med sikte på iverksettelse av avtalen fra 1. juli 2006. Forhandlinger med SACU er også nylig avsluttet. I tillegg tas det sikte på at forhandlinger mellom EFTA og Thailand starter opp i oktober 2005. Regjeringen legger stor vekt på at arbeidet med frihandelsavtaler fortsatt prioriteres høyt, hvor Japan og Kina skal prioriteres. Det vil også være aktuelt å gå inn i forhandlinger med Russland når landets tiltredelsesforhandlinger med WTO er avsluttet. Avtaler med land som bl.a. India, Ukraina og Vietnam vurderes også.

Den nye akvakulturloven trer i kraft 1. januar 2006. Den nye loven medfører behov for gjennomgang og tilpasninger av hele forskriftsverket og forvaltningspraksis.

Etter den nye akvakulturloven skal tillatelsene kunne overføres og pantsettes uten offentlig godkjenning. Det er videre en betingelse for å kunne drive akvakultur at tillatelsen er registrert i akvakulturregisteret. Det skal derfor etableres et eget akvakulturregister i Brønnøysund. Det nye akvakulturregisteret, hvor den enkelte tillatelse gis et eget blad, skal være i drift fra 1. januar 2006.

Arbeidet med å sikre et helhetlig regelverk innenfor akvakulturnæringen videreføres. Regelverket må utvikles og oppdateres parallelt med utviklingen av næringen, slik at det er klart og forutsigbart for næringsutøverne.

Overvåking av lakselus hos villfisk skal inngå i evaluering og overvåkingsprogram for nasjonale laksefjorder.

Det settes i gang arbeid for å revidere listen over sykdommer som skal være gjenstand for offentlige kontrolltiltak. Offentlige planer for kon-

troll med de listeførte sykdommene må revideres og evt. utvikles. Arbeidet harmoniseres med arbeidet for revidering av fiskehelseregelverket som går parallelt i EU, der Norge også skal bidra med kompetanse. Dette vil være viktige oppgaver for Mattilsynet på fiskehelseområdet i kommende år.

Det settes i gang arbeid for å utvikle og etablere et hensiktsmessig system for å overvåke helse- og sykdomssituasjonen hos akvatiske organismer, i første rekke fisk. Ut fra erfaring og kompetanse i sammenstilling av data og epidemiologiske undersøkelser, skal Veterinærinstituttet ha et særlig ansvar for denne prosessen, i samarbeid med private og offentlige institusjoner. Spesielt er det viktig å etablere et samarbeid med Mattilsynet, som har primæransvar for overvåking av smittsomme sykdommer.

Iverksettning av et nytt EØS-basert tilsynsprogram fra 1. januar 2006 stiller nye krav til det offentlige tilsynet i områder hvor det foregår skjelloppdrett, med hensyn til miljø-, drifts- og smittesituasjonen både i området og i selve anlegget. Dette vil ha betydning for overvåkingen av skjellproduktens hygieniske kvalitet og trygghet. Det vil bli lagt vekt på at skjellkontrollen skal være effektiv og fleksibel. Det tas sikte på å ferdigstille Algedatabasen i løpet av 2006.

For å utvikle Norges relasjoner til den internasjonale dyrehelseorganisasjonen OIEs fiskehelsekommisjon skal det arrangeres en global OIE-konferanse om helse hos akvatiske organismer i Bergen i september 2006. Mattilsynet vil ha ansvar for gjennomføringen av arrangementet.

Innen området fiskevelferd vil det være en viktig oppgave å få etablert velferdsindikatorer, i første omgang for laksefisk og etter hvert også for andre fiskeslag.

Det er en prioritert oppgave å tilrettelegge for mellomlagring av levendefanget torsk og andre marine arter for på den måten å kombinere kystflåten behov for å fiske i perioder med best tilgjengelighet og industriens og markedets behov for jevne leveringer. En felles arbeidsgruppe fra Mattilsynet og Fiskeridirektoratet har utarbeidet forslag til harmonisert regelverk for villfanget marinfisk for levendelagring og for oppdrett. Fiskeri- og kystdepartementet vil sende forskrifter på høring høsten 2005. Nytt regelverk vil tre i kraft fra og med 1. januar 2006.

Tilrettelegging av strukturordninger for fiskeflåten, forenkling av regelverk og effektivisering av saksbehandlingsrutiner for alle flåtegrupper og fiskerier vil fremdeles være en hovedoppgave i 2006, med sikte på å legge til rette for økt fleksibilitet og lønnsomhet i fisket. Departementet arbeider med å samle forskriftene om spesielle tillatelser (konse-

sjonsordningene) i én forskrift. Det tas sikte på å fastsette en ny konsesjonsforskrift for havfiskeflåten i løpet av 2006. Fortsatt stabilitet i kvotefordelingen er en forutsetning for både god tilpasning og tilstrekkelig finansiering.

Kvotereguleringene med økt bruk av garanterte fartøyskvoter har positive markedsmessige effekter. Ved å legge til rette for at fangsten kan leveres jevnt utover i året kan fokus rettes mot kvalitet og prisene holdes stabile. Et annet element som kan bidra til å utjevne leveringer over året og samtidig fjerne usikkerheten rundt årsskiftet/nytt kvoteår, er overføring av en andel av kvoten på fartøynivå mellom kvoteårene. Økt fleksibilitet i forhold til kvoteåret vil således gi fiskerne en større trygghet for å få tatt hele kvoten ved at en det påfølgende år kan fiske en angitt del av årets kvote. Siden kystflåten i større grad enn den havgående flåten kan bli påvirket av dårlig vær og dårlig tilgjengelighet, og at kystflåten er mindre mobil enn den havgående flåten, vil endringene i første omgang bare gjelde kystflåten. Dette vil imidlertid også involvere Norges avtalepartnere, og vil derfor bli tatt opp med Russland i årets kvoteforhandlinger. I St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker redegjøres det for at Regjeringen vil legge til rette for økt fleksibilitet ved å åpne for muligheten for kystflåten til på fartøynivå å overføre en mindre prosentandel av kvoten til neste kvoteår.

Som en oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak nr. 364 (2004-2005) vil Regjeringen i samråd med næringsorganisasjonene utrede rekrutteringskvoter for ungdom.

Det ble innført nye regler for leveringsvilkår for torsketrålfartøy høsten 2003, hvor blant annet leveringsvilkårene ble gjort mer ensartet og hvor det ble klargjort hvordan leveringsplikten skal gjennomføres. Regjeringen har i 2005 igangsatt en evaluering av hvordan råstoffet underlagt leveringsplikt blir benyttet og om målet med leveringsplikten blir oppfylt etter endring av regelverket. Evalueringen vil gi myndighetene grunnlag for å vurdere om individuelle leveringsvilkår, og om forskrift om leveringsvilkår møter utfordringene om råstoffforsyning på en hensiktsmessig måte.

I forhandlingene om forvaltningen av norsk vårgytende sild i 2005 har Norge fremmet et krav om økt kvoteandel på grunnlag av sonetilhørighet. Dette kravet har så langt ikke ført fram, og partene har derfor ikke kommet til enighet om en avtale om fordelingen av norsk vårgytende sild i 2005. Norge har en bilateral avtale med Russland som gir russiske fartøy adgang til å fiske i norske jurisdiksjonsområder innenfor den tradisjonelle russiske kvoten.

Norge og EU har felles langsiktige forvaltningsstrategier for torsk, sei, hyse og nordsjøsild, som fastlegger bestandsnivåer og tiltaksgrenser som grunnlag for fastsettelse av kvoter. Forvaltningsplanene for hyse, sei og sild ble revidert i avtalen for 2005 med sikte på å oppnå et høyt langtidsutbytte fra bestandene. Partene har videre bedt ICES om å evaluere de felles forvaltningsstrategiene for torsk og rødspette. Norge vil også arbeide videre for å utvikle tekniske tiltak for å forbedre beskatningsmønsteret i Nordsjøen.

Kontroll med uttaket av fisk er en stor utfordring i samarbeidet mellom Norge og EU, og innsatsen for å sikre at felles regler for veiing blir etterlevd vil fortsette. Gjennom Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) har Norge fremmet forslag om et regime for havnestatskontroll. På grunn av uregistrert fiske og omlasting av torsk primært til russiske eller bekvemmelighetsflaggede transportfartøyer i Barentshavet, med påfølgende landinger i tredjeland, er det fra norsk side en prioritert oppgave å få et slikt regime på plass.

Norge og EU har også satt i gang et arbeid for å utarbeide forslag til fordeling og forvaltning av arter som hittil ikke har vært gjenstand for felles forvaltning. Dette gjelder hestmakrell, tobis, øypål og breiflabb. Bestandene er vurdert til å være i dårlig forfatning, og Norge og EU vedtok tiltak for å beskytte blant annet tobis og øypål i avtalen for 2005. Norge er positive til å oppnå en felles forvaltning også av disse bestandene, men erfaringen viser at fordelingsspørsmål ofte kan være krevende og ta tid. Norge vil derfor i første omgang prioritere å oppnå et bedre beskatningsmønster.

Siden 1999 har de landene som er definert som kyststater til kolmule – Norge, Færøyene, Island og Grønland – samt Russland som spesielt invitert part, forhandlet om å etablere et forvaltningsregime for hele kolmulebestanden. Partene har imidlertid ennå ikke klart å bli enige om en fordeling av bestanden. Det er en prioritert oppgave å få på plass avtaler som sikrer en langsiktig forvaltning og en akseptert fordeling av disse bestandene.

Fiskeri- og kystdepartementet har i 2005 lagt vekt på en større satsing på internasjonalt samarbeid om ressurskontroll. Som et ledd i dette ønsker norske myndigheter under forhandlinger om kvoteavtaler, fiske i norske jurisdiksjonsområder mv. å innarbeide et forpliktende element som sikrer en reell kontroll med uttak og landinger av fangst. Grunnforutsetningen skal være at beskatningen av norske bestander skal skje innenfor et ansvarlig kontrollregime og at de avtaler Norge inngår med andre stater bør reflektere dette.

Lovutvalget for ny havressurslov leverte sin innstilling 9. juni 2005 (NOU 2005:10). Utredning-

gen er sendt på bred høring med frist 1. november 2005. Det tas sikte på å fremme forslag om ny lov i 2006.

Arbeidet med å få på plass et rammeverk for bærekraftig fritidsfiske og fiskebasert turistnæring vil bli gitt høy prioritet i 2006.

Fiskeri- og kystdepartementet vil prioritere arbeidet med prosesser hvor rammebetingelsene for bruk av kyst- og havområdene legges, og vil videreføre arbeidet med å sikre havmiljøet nasjonalt og internasjonalt. Arbeidet med forvaltningsplan for Barentshavet og implementeringen av EUs rammedirektiv for vann er viktige prosesser i denne sammenhengen.

Fiskeri- og havbruksnæringen er avhengig av tilstrekkelig tilgang på areal. Det er derfor viktig med deltakelse i alle plan- og verneprosesser som berører fiskeri- og havbruksnæringens interesseområder. Tilrettelegging av egne geodata skal prioriteres. Det er et mål at bruk av moderne kartverk-

tøy skal gjøre forvaltningens planprosesser elektroniske.

I økende grad legger internasjonale organisasjoner og konvensjoner viktige rammebetingelser for norsk forvaltning av levende marine ressurser. Fiskeri- og kystdepartementet vil derfor ytterligere styrke sitt engasjement på dette området. Arbeidet med evaluering av FN-avtalen om fiske på det åpne hav og regelverk knyttet til etablering av marine verneområder vil bli gitt særlig prioritet. Fiskeri- og kystdepartementets utgangspunkt for arbeidet med marine verneområder er å ta vare på økosystemet slik at områdenes langsiktige produksjonspotensiale ivaretas. Drøftingene knyttet til marine verneområder vil bl.a. foregå innenfor rammen av FNs generalforsamling og i de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene.

I 2006 vil Norge være vertskap for den 11. nordatlantiske fiskeriministerkonferansen, og likeledes står Norge for arrangementet av den 3. nordatlantiske konferansen om fiskeri og miljø.

Boks 6.11 Marint innovasjonsprogram

Det foreslås å etablere et markedsrettet marint innovasjonsprogram fra 2006. Programmet skal bidra til at aktører i alle ledd i verdikjeden etterstreber økt verdi av marine produkter i slutt-markedene.

Det marine innovasjonsprogrammet skal bidra aktivt til økt lønnsomhet og konkurransekraft gjennom markedsrettet omstilling i fiskeri- og havbruksnæringen. Kjerneutfordringen for programmets første fase er å styrke oppdretts- og fangstbaserte marine bedrifters evne til markedstilpasning og markedsdrevet innovasjon.

Målgruppen for programmet er marine bedrifter som vil utvikle en strategisk orientering mot globale sjømatmarkeder f.eks. gjennom å inngå i forpliktende nettverksbasert samarbeid.

Det marine innovasjonsprogrammet skal:

- styrke kunnskapsgrunnlaget og bistå bedriftene i å bygge kompetanse om markedskrav og internasjonalisering

- omsette markedskompetanse til strategisk kunnskap og handling i bedriftene
- fremme markedsrettet utvikling av nye arter
- fremme en sjømatnæring som øker verdiskapingen gjennom å ta opp i seg forskningsresultater og nye ideer.
- bidra til bedre koordinering av den samlede offentlige innsatsen for marin verdiskaping.

Innovasjon Norge skal stå ansvarlig for gjennomføringen av programmet. Programmet skal utløse samarbeidspotensialet mot Norges forskningsråd, Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond og fylkeskommunene langs kysten med sikte på felles strategisk retning, samfinansiering av prosjekter og god arbeidsdeling. Dersom det anses hensiktsmessig, kan det være aktuelt å benytte midler fra innovasjonsprogrammets ramme til å styrke andre offentlige programmer for innovasjon og nyskaping.

Det foreslås satt av 40 mill. kroner til programmet i 2006.

Kap. 1030 Fiskeridirektoratet, jf. kap. 4030

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	273 688	252 800	247 300
21	Spesielle driftsutgifter			4 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 247	1 620	1 300
	Sum kap. 1030	274 935	254 420	252 600

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning for 2006 på kap. 1030 på følgende poster: Post 01 Driftsutgifter (- 9,372 mill. kroner) og Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold (- 0,33 mill. kroner). Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005.

Innledning

Fiskeridirektoratet er det sentrale utøvende organet i fiskeri- og havbruksforvaltningen, og har i tillegg en viktig rådgivningsfunksjon for Fiskeri- og kystdepartementet. Direktoratet skal betjene og yte service til de næringsdrivende.

Fiskeridirektoratet har hovedkontor i Bergen og regionkontorer i Vadsø, Tromsø, Bodø, Trondheim, Ålesund, Måløy og Egersund. Direktoratet sysselsatte 424,6 årsverk i 2004. Den faglige virksomheten i Fiskeridirektoratet er delt inn i tre hovedområder: Ressursforvaltning, havbruksforvaltning og konkurrerende bruk av hav og kystsoner. Mer informasjon om Fiskeridirektoratet finnes på etatens nettsider www.fiskeridir.no.

Mål

Fiskeridirektoratet skal bidra til å sikre en lønnsom og bærekraftig fiskeri- og havbruksnæring med fokus på økt verdiskaping, regelforenklring og service for brukerne.

Modernisering og brukerretting

Fiskeridirektoratet skal ha fokus på kvalitetssikring i all saksbehandling. Avgitte serviceerklæringer skal etterleves, og utviklingen i restanser blir fulgt nøye opp gjennom månedlig rapportering til departementet.

Våren 2005 ble det gjennomført en brukerundersøkelse som omfattet departementet og Fiskeridirektoratet. Undersøkelsen gir gode tilbakemeldinger til Fiskeridirektoratets regionkontor når det gjelder service, informasjon og tilgjengelighet overfor brukerne. Delegering av oppgaver til ytre etat vil fortsette.

Undersøkelsen viser også en del områder som bør forbedres, spesielt knyttet til forhold rundt saksbehandling. Fiskeri- og kystdepartementet og Fiskeridirektoratet vil på bakgrunn av resultatene fra undersøkelsen gjennomføre nødvendige tiltak. Det skal gjennomføres en ny brukerundersøkelse av fiskeri- og havbruksforvaltningen i 2006.

I Fiskeridirektoratets arbeid med lover og forskrifter har regelverksforenkling topp prioritet. I alt 21 tekniske forskrifter på ressursforvaltningsområdet er blitt samlet i én forskrift, og 11 forskrifter innen havbruksforvaltning er samlet i to forskrifter. Delegeringsarbeidet pågår for fullt, og vedtakskompetanse flyttes fra direktoratet sentralt til ytre etat på alle områder der det ligger til rette for det.

I 2004 og 2005 har Fiskeridirektoratet gjennomført en rekke tiltak med sikte på å modernisere oppgaveløsningen, bl.a. ved økt bruk av IKT. Fiskeridirektoratets IKT-plan er basis for arbeidet med å realisere den elektroniske fiskeriforvaltningen.

Fiskeridirektoratet har de to siste årene redusert antallet årsverk med om lag 11 pst. I samme periode har antall innkomne saker økt med 15 pst. og antall restanser har gått ned fra om lag 2 000 til under 150. Dette er gjort mulig bl.a. gjennom etablering av ny organisasjonsstruktur og innføring av elektronisk saksbehandling.

Havbruksforvaltning**Mål**

Fiskeridirektoratet skal fremme akvakulturnæringens lønnsomhet og konkurransekraft innenfor rammene av en bærekraftig utvikling, og bidra til verdiskaping på kysten.

Fiskeridirektoratet skal:

- sikre at overordnede nasjonale og regionale mål og samfunnsinteresser blir ivaretatt. Næringen skal utvikles og drives uten å medføre fare for utbredelse av sykdom eller forurensning, og uten å komme i konflikt med det omkringliggende miljø, lovlig ferdsel eller annen viktig utnyttelse av områder
- på basis av oppdrettsloven (akvakulturloven fra 1. januar 2006) og dens forskrifter behandle konsesjonssøknader og konsesjonsrelaterte saker ut fra gitte målsettinger, og sikre ved kontroll at gjeldende regelverk overholdes
- bidra til å ivareta helse- og miljøaspektene i havbruksnæringen, fremme en balansert næringsutvikling og bidra til å utvikle gode forvaltningsverktøy
- om nødvendig ta i bruk lovens sanksjonsmuligheter, herunder tvangsmulkt, for å sikre overholdelse av bestemmelsene
- fremskaffe og bearbeide nødvendig statistisk materiale om havbruksnæringen, bl.a. på vegne av Statistisk sentralbyrå
- utvikle og forbedre administrative registre, og arbeide med å forenkle rapporteringsrutiner og søknadsregistrering ved bruk av IKT, herunder bruk av AltInn.

Resultater 2004-2005

I løpet av rapporteringsperioden er bl.a. disse tiltakene gjennomført:

- Det har i hele perioden vært klart fokus på forenklingsarbeid så vel i lov- og forskriftsarbeid som i saksbehandlingsrutiner. Havbruksområdet i Fiskeridirektoratet har en egen «forenklingsjeger».
- Elleve forskrifter er slått sammen til to, én for laks og én for andre arter. Arbeidet resulterte i reduksjon på til sammen 40 paragrafer.
- Ny felles akvakulturdriftsforskrift er utarbeidet sammen med Mattilsynet, noe som innebar opphevelse av tre forskrifter. Bestemmelser om fiskevelferd ble også innlemmet i den nye akvakulturdriftsforskriften. Antall paragrafer ble gjennom prosessen redusert fra 92 til 63.
- Innenfor havbruksområdet er det igangsatt et kvalitetssikringsprosjekt, og et målrettet kompetansearbeid med fokus på saksbehandling er sentralt.
- I 2004 ble det fastsatt en ny internkontrollforskrift. Fiskeridirektoratets og Mattilsynets ansatte er kurset i denne. Det er utarbeidet en Internett-basert veileder til denne forskriften som finnes på Fiskeridirektoratets hjemmeside.

- NYTEK-forskriften, som fastsetter tekniske krav til oppdrettsanlegg, har vært revidert to ganger.
- Nødvendige forskriftsendringer i forbindelse med innføring av maksimal tillatt biomasse fisk (MTB) er innarbeidet.
- Det har vært sterkt fokus på rømming. Virkemidler og reaksjonsmidler for å redusere rømming vurderes.
- Tidligere førkvoterapportering via Havbruksdata I opphørte ved årsskiftet 2004/2005 og er erstattet med MTB-rapportering i Havbruksdata II via AltInn-portalene.
- Det er gjennomført kontroll av helse, miljø, drift og tekniske forhold ved 33 pst. av lokalitetene for laks og ørret.
- Oppdrettsstatistikk, nøkkeltall og lønnsomhetstall utarbeides så snart data foreligger og kvalitetssikring er foretatt.

Prioriteringer 2006

Fiskeridirektoratet skal følge opp og videreutvikle arbeidet med å gjøre havbruksforvaltningen mer brukerorientert, rasjonell og effektiv når det gjelder oppgaveløsning.

Dette innebærer bl.a.:

- brukerne skal være i fokus
- serviceerklæringene skal oppfylles
- registrene skal være oppdaterte og troverdige, og saksbehandlingen skal kvalitetssikres
- det skal legges til rette for elektroniske kommunikasjonsløsninger
- innrapportering fra oppdretterne skal gå gjennom AltInn
- forenklingstanken skal legges til grunn ved revidering av forskriftsverket
- rømming skal fokuseres, målet er at rømmingstallene skal halveres
- havbrukskontrollen skal prioriteres også i 2006
- Fiskeridirektoratets IKT-plan legges til grunn for bl.a. videreutvikling av havbruksregisteret og applikasjon for oppdrettsstatistikk.

Ressursforvaltning

Mål

Fiskeridirektoratet skal bidra til å sikre en lønnsom og bærekraftig forvaltning av de marine ressursene.

Fiskeridirektoratet skal:

- bidra til å sikre best mulig ressursgrunnlag for norsk fiskerinæring
- bidra til å ivareta Norges interesser som havna-sjon i internasjonalt miljø- og ressursamarbeid

- i samarbeid med næringen tilrettelegge for en best mulig biologisk og økonomisk utnyttelse av ressursene til disposisjon for norsk fiskerinæring
- bidra til å tilpasse kapasiteten i fiskeflåten til det ressursgrunnlaget som er tilgjengelig for norske fiskere
- sikre at ressursuttaket blir i overensstemmelse med fastsatte nasjonale og internasjonale reguleringsbestemmelser
- framskaffe og bearbeide nødvendig statistisk materiale om deltakelse, fangst og lønnsomhet
- starte arbeidet med å innarbeide verdien av fisketillatelse i lønnsomhetsundersøkelsen for fiskeflåten
- utvikle og forbedre administrative registre, og arbeide med å forenkle rapporteringsrutiner og søknadsregistrering ved bruk av IKT.

Resultater 2004-2005

Ressursforvaltning

For å bidra til å sikre et best mulig ressursgrunnlag for norsk fiskerinæring, har Fiskeridirektoratet bl.a.:

- basert på tilrådning fra Overvåkingstjenesten foretatt stenging og åpning av felt med for stor innblanding av fisk under minstemål eller for stor innblanding av bifangst. I 2004 var det mindre behov for å stenge områder for fiske med torsketral og snurrevad enn i 2003, mens det i Svalbardsonen var mye stenging og åpning av rekefelt
- tatt i bruk en rekke nye saksbehandlingsverktøy hvor brukertilgjengelighet og enklere regelverk har stått i fokus under utviklingen
- erstattet 23 forskjellige forskrifter med én permanent forskrift om utøvelse av fiske
- foretatt garnopprydding utenfor kysten av Troms, Nordland, Trøndelag og Møre og Romsdal. Flere hundre garn er tatt opp. Dette har medført en reduksjon i uregistrert beskatning på flere tusen kg fisk av ulike arter
- gjennomført ett prosjekt for å redusere garntap og ett prosjekt for å gjenfinne tapte garn
- gjennomført prosjekt for automatisk linedraging med formål å redusere tap av fisk og redusere skade på fisk
- informert om hvordan det kan drives garnfiske etter torsk med redusert innblanding av kongekrabbe, og hvordan fiske etter kongekrabbe kan drives mer rasjonelt
- utarbeidet beskatningsstrategi for norsk-arktisk sei

- arbeidet med ny havressurslov og levert bakgrunnsmateriale i forbindelse med å utvikle indikatorer for nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling
- spilt en aktiv rolle innenfor nasjonalt og internasjonalt miljøarbeid
- bidratt i utredning om ressursrente i norske fiskerier.

I 2005 er det opprettet en ordning for fiskeforsøk og utvikling, som er organisert som et prosjekt under Fiskeridirektoratet. Ordningen erstatter den tidligere ordningen for fiskeforsøk og veiledning som lå under Hovedavtalen mellom staten og Norges Fiskarlag (Fiskeriavtalen).

Samarbeid med andre land

Fiskeridirektoratet har i perioden spilt en aktiv rolle i arbeidet med å ivareta Norges interesser som havnasjon i internasjonalt miljø- og ressurs-samarbeid.

I NEAFC har arbeidet med et forvaltningsregime for dyphavsressurser stått sentralt, og direktoratet har deltatt i arbeidsgruppen for regulering av uer. Videre har FAOs aksjonsplan mot ulovlig, uregulert og urapportert fiske hatt fokus. Norge ledet den tekniske konsultasjonen om havnestatskontroll som ble avholdt høsten 2004.

I NAFO er det arbeidet med implementering av FAOs aksjonsplan gjennom kontrollkomiteen STACTIC.

I samarbeid med EU er det gjennomført et pilotprosjekt for elektronisk rapportering via satellitt. Norge og EU er enige om at grensen senkes til 18 meter for satellittsporing for de fartøy som skal underlegges sporing.

For å styrke kontrollen med omlastinger på havet og landinger i tredjeland, har Norge og Russland forsøkt å utarbeide et harmonisert helhetlig system i Det permanente utvalg.

Det er etablert et samarbeid med EU om spøkelsesfiske og garnopprydding.

Det har i perioden vært arbeidet med å etablere en totalregulering av kolmule og norsk vårgytende sild i sekspartsmøter, og makrell i trepartsmøter.

Fiskeridirektoratet har representert norske styresmakter i en rekke internasjonale miljøfora, blant annet biodiversitetskonvensjonen og OSPAR (Oslo-Paris-kommisjonen).

Fiskeridirektoratet har i samarbeid med Havforskningsinstituttet bistått Sør-Afrika og Vietnam i arbeidet med å etablere fiskeriforvaltningsregimer og fiskerilovgivning. Arbeidet finansieres av NORAD, og antall oppdrag er økende.

Ressurskontroll

For å sikre at ressursuttaket er i overensstemmelse med fastsatte nasjonale og internasjonale reguleringsbestemmelser, har Fiskeridirektoratet bl.a.:

- gjennomført planleggingsmøter før sesongen startet med de øvrige kontrolletater og andre relevante aktører
- konsentrert mer av ressursbruken til sildekontroll i nord og pelagisk fiskeri i sør
- koordinert og styrt kontrollen gjennom de etablerte regionale operasjonssentralene. To regioner har koordinert den sjøgående kontrollen
- redusert antall dokumentkontroller noe til fordel for flere fullkontroller. Reaksjonsfrekvensen har gått noe opp
- deltatt i forpliktende kontrollsamarbeid med Russland for norsk-arktisk torsk, og med EU for pelagisk fiskeri
- arbeidet for å oppnå bedre effektivitet på de høyest prioriterte områder for kontrollutførelsen ved å benytte det nyutviklede systemet for strategisk og taktisk risikoanalyse. Det nye systemet bidrar til at det i større grad kan settes inn kontrollaktivitet på rett sted, til rett tid og med tilstrekkelig innsats
- samarbeidet nært med Kystvakten, salgslagene i Ressurskontrollgruppe nord, tolletaten og skatteetaten, og med Økokrim og politiet
- automatisert deler av kontrollen med vågehvalfangsten ved bruk av ferdsskriver på et utvalg av båter
- installert satellittsporingsutstyr ved alle regionkontorene og derved utnyttet den effekt sporingen kan gi i kontrollsammenheng
- arbeidet for at Norge og Russland får etablert et omforent, samlet og effektivt system for kontroll med ressursuttaket i Barentshavet
- gjennomført landingskontroller i samarbeid med Tyskland, England og Nederland
- fremmet forslag i NEAFC om et regime for havnestatkontroll.

Fiskeflåten

For å bidra til å opprettholde et troverdig merkeregister med aktive fartøy, som et grunnleggende verktøy for ressursforvaltningen, er det innført en årsavgift for å stå i Merkeregisteret. Innføringen av årsavgift medførte en oppdatering av navn og adresser mot det sentrale folkeregisteret. Drøye 1700 fartøy ble slettet i Merkeregisteret i 2004. Hovedtyngden var fartøy som ikke hadde vært i aktivitet, og der eierne ønsket fartøyet slettet.

IKT

Arbeidet med implementering av administrativt system for avregning av kvoter går etter planen og skal slutføres i 2005.

Bruken av ferdsskriver i vågehvalfangsten ble trappet opp i 2005. Behovet for inspektører om bord blir derved gradvis redusert.

Arbeidet med kravspesifikasjon for elektronisk fangstdagbok for trålere er ferdigstilt og kontrakt inngått med leverandør. Prototype leveres og testes høsten 2005.

Felles inspeksjonsdatabase for Fiskeridirektoratet og Kystvakten er tatt i bruk fra 1. juli 2005.

Fiskeridirektoratets J-meldingsdatabase er gjort tilgjengelig på Internett.

Kjøperregisteret er også lagt ut på Internett. Saksbehandlingen delegeres til Region Nordland, men noe arbeid gjenstår.

Mer effektiv dokumentflyt og raskere og kvalitativt bedre saksbehandling er stikkord for det fornyelsesarbeid som er gjennomført i forhold til utviklingen av elektroniske skjema og standardisering av saksbehandlingsprosedyrer.

Delegasjon av myndighet til Fiskeridirektoratets ytre etat

For de oppgavene som hittil er delegert innen ressursforvaltning, har det blitt gjennomført seminar i alle regionene. Seminarene har tatt for seg forvaltningsrettslige problemstillinger og forholdet mellom vedtak og registerføring.

Følgende sakstyper er delegert fra Fiskeridirektoratet sentralt til Fiskeridirektoratets regionkontorer sommeren 2005:

- ervervstillatelse og deltakerrettigheter for konvensjonelle fartøy over 28 meter
- avgrenset nordsjøtillatelse
- loddetråltillatelse for kystfartøy
- tillatelse til bruk av snurrevad.

Prioriteringer 2006

Ressursforvaltning

Fiskeridirektoratet skal bl.a.:

- fortsette arbeidet med forenkling av lov- og forskriftsverk
- gjennomføre plan for delegasjon av vedtakskompetanse til regionalt nivå
- oppdatere og kvalitetssikre deltakerregistre og kvoteregistre
- påse at merkeregisteret inneholder den aktive fiskeflåten og at opplysningene er troverdige. Utviklingen i registeret må evalueres

- gjennom overvåkingstjeneste påse at felt med for stor innblanding av undermåls fisk og felt med for stor andel bifangst holdes stengt for fiske
- utvikle beskatningsstrategier for fisk og sjøpatedyr i et økosystemperspektiv i samarbeid med Havforskningsinstituttet, med det mål å sikre et langsiktig optimalt utbytte
- fortsette arbeidet med å utvikle mer selektive redskaper
- slutføre arbeidet med regionale forskrifter for taretråling, for tilrettelegging av høsting
- påse at det blir tatt nødvendig miljøhensyn i forvaltningen av tang og tare og at fiskeriaktivitetene ikke gir skade på korallrev og bunnforhold for øvrig
- lede arbeidsgruppen for evaluering av forvaltningen av kongekrabbe.

Ressurskontroll

Fiskeridirektoratet skal:

- effektivisere utnyttelsen av de samlede kontrollressursene. Prosjektorganiseringen skal videreføres og kontrollopplegget samordnes i Fiskeridirektoratet internt og i forhold til Kystvakten og salgslagene
- avregne salgslagenes landingsrapporteringer mot direktoratets kvoteregister automatisk
- bidra til å gjøre rapporteringsrutiner og regelverk så enkelt og entydig som mulig
- bidra i arbeidet med å få fastsatt standardiserte rutiner for satellittbasert rapportering
- bidra til utvidet bruk av ny teknologi i fiske og fangst, for eksempel fangstmåler i pelagisk fiske og ferdsskriver i vågehvalfangst
- bidra til at EU og Norge kan harmonisere sine bestemmelser for veiing, kontroll og vanntrekk
- være en pådriver og få styrket det internasjonale samarbeidet om ressurskontroll.

Samarbeid med andre land

Fiskeridirektoratet skal:

- møte i relevante internasjonale organisasjoner der Norge er medlem
- bidra til at det arbeides forpliktende i internasjonale organisasjoner, og at det inngås avtaler bilateralt og multilateralt. Dette er avgjørende for å kunne sikre en bærekraftig utvikling i fiskebestandene og for å sikre et optimalt langtidsutbytte. Arbeidet i NAFO og NEAFC, og forvaltningen og kontrollsamarbeidet med EU og Russland er spesielt viktig for Norge

- bidra i de internasjonale miljøprosesser som pågår i regi av OSPAR, FAO, CBD og CITES
- ha ansvar for prosjekter i regi av NORAD innen lovgivning og kunnskapsoverføring på fiskeriforvaltningsområdet i de land Norge yter bistand til.

IKT

Fiskeridirektoratets plan for elektronisk fiskeriforvaltning spesifiserer direktoratets utfordringer og løsninger på IKT-området. Innenfor ressursforvaltningsområdet prioriteres følgende:

- kvoteavregningsmodulen skal utvikles til og anvendes som internt saksbehandlingsverktøy
- informasjonsflyten skal forbedres. Data og statistikk skal gjøres lettere tilgjengelig for brukerne, og tilbudet på elektronisk skjema-kommunikasjon skal utvides og forbedres
- kvalitetssikring av data og systemer skal ha høy prioritet.

Konkurrerende bruk av hav og kystsone

Mål

Fiskeridirektoratet skal arbeide for en balansert og bærekraftig utnyttelse av arealer med utviklingsmuligheter for fiskeri- og havbruksnæringen.

Fiskeridirektoratet skal:

- være premissleverandør for andres bruk av havet og kystsonen slik at de interesser direktoratet forvalter blir best mulig ivarettatt
- ivareta fiskeri- og havbruksnæringens interesser i petroleumsrelaterte utbygginger til havs
- ivareta fiskeri- og havbruksnæringens interesser i verneprosesser
- gå aktivt inn i offentlig planlegging på alle nivå for å fremme fiskeri- og havbruksnæringens arealbehov og sikre overordnede nasjonale mål for utnyttelse av de marine ressursene i kystsonen
- delta i Nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold
- ivareta samfunnets og fiskerinæringens behov for krisehåndtering i nære sjøområder
- bidra med fiskerifaglige vurderinger i forbindelse med planlegging og prioritering av fiskerihavner
- fortsette arbeidet med geografiske informasjonssystem (GIS, Arealis) i fiskeriforvaltningen, herunder utveksling av elektroniske data, og i større grad ta i bruk kartverktøy i saksbehandling.

Resultater 2004–2005**Bruk og vern**

Fiskeridirektoratet har deltatt i alle aktuelle prosesser innen kystsoneforvaltning, bl.a. 27 egen-godkjente kommuneplaner, én konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven og 13 verneplaner i medhold av naturvernloven. Direktoratet har bidratt til utredning av oppdrett av marine arter i Leknesøyene naturreservat – tolkning av verneforskriften. Direktoratet har også deltatt i rådgivende utvalg for marine verneområder.

Fiskeridirektoratet har bidradd med foredrag innen kystsoneforvaltning for andre offentlige aktører og arrangert kurs og seminarer innen integrert kystsonoplanlegging og bruk og vern av kystsoner.

Fiskeridirektoratet har hatt ansvar for prosjektene Nordisk kystsoneforvaltning og EUs rammedirektiv for vann. I to prosjekter for norske vannforekomster har regionene representert direktoratet.

GIS

Eksisterende fiskeri- og havbruksdata gjennomgås, systematiseres, kvalitetssikres og oppgraderes til ny standard for implementering i GIS. I regi av Fiskeri- og kystdepartementet pågår det forhandlinger med Norge Digitalt om deltakelse fra Fiskeridirektoratets side.

Beredskap/overvåking

Fiskeridirektoratets varslings- og beredskapsplan for krisehåndtering i kystsonen revideres hvert år og distribueres til Fiskeridirektoratets samarbeidspartnere. Regionene har tilsvarende regionale planer.

I løpet av perioden har Fiskeridirektoratet hatt beredskapssituasjoner knyttet til forlis, grunnstøtinger og oljeutslipp. Videre har det vært noen mindre algeoppblomstringer og ett tilfelle av fiske-død. Fiskeridirektoratet har for øvrig deltatt i en større oljevernøvelse og ett beredskapsseminar.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond har bevilget 100 000 kroner til prosjektet Fiskeridirektoratets beredskapsportal. Portalen er opprettet på Fiskeridirektoratets internetsider og gir sammen med en veileder til oppdrettsnæringen informasjon om tiltak ved algeoppblomstringer, manetinvasjoner m.m.

Prioriteringer 2006

Fiskeridirektoratet skal:

- delta i all arealplanlegging i offentlig regi i kystsonen for å ivareta fiskeri- og havbruksnæringens behov for areal
- prioritere arbeidet med verneplaner som berører sjø
- videreføre arbeidet i forhold til petroleumsindustrien og ivareta fiskeriinteressene på en best mulig måte
- være rådgiver i spørsmål om seismiske undersøkelser
- godkjenne fiskerikyndig person på seismikkfartøy
- benytte egnet plan- og kartverktøy i arbeidet med kystsoneforvaltning
- gjøre geodata om fiskeri og havbruk tilgjengelig
- fortsette arbeidet med implementering av EUs rammedirektiv for vann
- gi fylkeskommunene faglige råd ved søknader om uttak av skjellsand
- bidra til vern, bruk og formidling av kulturminner og kulturmiljø
- gjennomføre en effektiv beredskap innen eget ansvarsområde og ivareta fiskeri- og havbruksnæringens behov for krisehåndtering
- delta i nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold.

Næringsutvikling og samfunnsplanlegging

Fiskeridirektoratet skal bidra til arbeidet for marin verdiskaping i de regionale partnerskapene. Direktoratets kompetanse trekkes inn i premissene for utviklingsarbeidet, dessuten har direktoratet en viktig rolle å spille i regionenes kystsonoplanlegging. Fiskeridirektoratet skal ikke engasjere seg i bedriftsrettet marin næringsutvikling, som ivaretas av Innovasjon Norge. Fiskeridirektoratet skal også samarbeide med Kystdirektoratet i spørsmål om lokalisering av fiskerihavner med sikte på best mulig samlet effekt av den marine næringsutviklingen.

Budsjettforslag 2006**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten dekker lønns- og driftsutgifter ved Fiskeridirektoratet. Det fremmes forslag om å bevilge 247,3 mill. kroner på posten i 2006.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter til ordningen for fiskeforsøk og utvikling, og motsvares av en tilsvarende bevilgning på kap. 4030 post 22. Det fremmes forslag om å bevilge 4 mill. kroner på posten i 2006.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder årlig utskifting av IKT-utstyr. Det fremmes forslag om å bevilge 1,3 mill. kroner på posten i 2006.

Kap. 4030 Fiskeridirektoratet, jf. kap. 1030

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Oppdragsinntekter	83	10	10
02	Salg av registre, diverse tjenester	75	80	85
04	Fangstinntekter Overvåkingsprogrammet	3 000	10	10
05	Gebyr kjøperregistrering	355	440	455
06	Tvangsmulkt oppdrettsvirksomhet	278	670	690
07	Inntekter ved laboratoriene	379		
08	Gebyr havbruk	9 298	18 910	19 515
09	Gebyr Merkeregisteret	19 751	19 650	20 280
10	Gebyr kvalitetskontroll	11 331		
11	Avgift fiskeforkontroll	1 288		
12	Gebyr ervervstillatelse	1 602	2 860	2 950
13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner			40 000
14	Refusjoner	6 720	10	10
20	Tvangsmulkt og overtredelsesgebyr i fiskeflåten		10	10
21	Kontrollavgift fiskeflåten		20 000	20 640
22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning			4 000
	Sum kap. 4030	54 160	62 650	108 655

Post 01 Oppdragsinntekter

Det knytter seg usikkerhet til anslagene for oppdragsvirksomheten. Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner på posten i 2006.

Post 02 Salg av registre, diverse tjenester

Her budsjetteres inntektene ved salg av merkeregisteret, salg av fiskebruksregisteret og IKT-tjenester. Det fremmes forslag om å bevilge 85 000 kroner på posten i 2006.

Post 04 Fangstinntekter overvåkingsprogrammet

Det knytter seg stor usikkerhet til inntektsgrunnlaget for fangstinntekter. Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner i 2006.

Post 05 Gebyr kjøperregistrering

Posten gjelder gebyrinntekter for kjøperregistrering. Det fremmes forslag om å bevilge 455 000 kroner på posten i 2006.

Post 06 Tvangsmulkt oppdrettsvirksomhet

Posten gjelder inntekter fra tvangsmulkt vedrørende oppdrettsvirksomhet. Inntektene vil kunne

varierte fra år til år avhengig av bevegelse i saks-massen, klagebehandling og rettsoppgjør. Det fremmes forslag om å bevilge 690 000 kroner på posten i 2006.

Post 08 Gebyr havbruk

Posten gjelder gebyr for forvaltningsoppgaver knyttet til havbruk. Det fremmes forslag om å bevilge 19,515 mill. kroner på posten i 2006.

Post 09 Gebyr Merkeregisteret

Posten gjelder engangsgebyr for innføring av fartøy i merkeregisteret og årsavgift for oppføring i registeret. Det fremmes forslag om å bevilge 20,28 mill. kroner på posten i 2006.

Post 12 Gebyr ervervstillatelser

Posten gjelder gebyr for søknad om erverv av fiskefartøy. Det fremmes forslag om å bevilge 2,95 mill. kroner på posten i 2006.

Post 13 Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner

De ti konsesjonene for laks og ørret i Finnmark som ikke ble tildelt i forrige runde, lyses ut på nytt høsten 2005. De vil lyses ut med samme vederlag (4 mill. kroner per konsesjon) og betingelser som

tidligere, og endelig tildeling vil skje etter årsskiftet 2005/2006.

Det fremmes derfor forslag om å bevilge 40 mill. kroner på posten i 2006.

Post 14 Refusjoner

Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner på posten i 2006.

Post 20 Tvangsmulkt og overtredelsesgebyr i fiskeflåten

Det foreslås å bevilge 10 000 kroner på posten i 2006.

Post 21 Kontrollavgift fiskeflåten

Kontrollavgiften for fiskeflåten som ble innført i 2005 videreføres på samme nivå i 2006. Avgiftssatsen på 0,2 pst. av førstehandsverdien videreføres. Det fremmes forslag om å bevilge 20 mill. kroner på posten i 2006.

Post 22 Inntekter ordningen fiskeforsøk og utvikling

Posten gjelder fangstinntekter, tilskudd og andre inntekter knyttet til ordningen for fiskeforsøk og utvikling. Det fremmes forslag om å bevilge 4 mill. kroner på posten i 2006.

Kap. 1040 Fiskeristøtte og strukturtiltak, jf. kap. 4040

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd til støtte av fiskeriene, <i>kan overføres</i>	54 898		
71	Tilskudd til strukturtiltak for fiskeflåten, <i>kan overføres</i>	74 433		
	Sum kap. 1040	129 331		

Tilskudd til støtte av fiskeriene m.m. (jf. post 70)

Hovedavtalen for fiskerinæringen (Fiskeriatvaten) er sagt opp med virkning fra 1. januar 2005. Ordningene garantilott, føringstilskudd, selfangststøtte og tilskudd til opprydding av tapte fiskeriredskaper videreføres innenfor bevilgningen på kap. 1050 post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene.

Resultater 2004-2005

Det ble brudd i forhandlingene mellom Norges Fiskarlag og staten om støtte for 2004. Stortinget vedtok en bevilgning på 50 mill. kroner tilsvarende statens siste tilbud i støtteforhandlingene.

Tabell 6.7 Oversikt over forbruk på kap. 1040 post 70 i 2004

	Forbruk 2004	Overført til 2005
<i>Strukturtiltak med videre</i>		
Strukturtiltak i fiskeflåten, kondemnering	4	154
<i>Inntekstgivende tiltak</i>		
Føringstilskudd	27 616	10 016
<i>Sosiale ordninger</i>		
Garantilott	11 000	0
<i>Forskning og næringsutvikling</i>		
Fiskeforsøk og veiledning	361	5 345
<i>Andre tiltak</i>		
Lineegnesentraler	750	0
Selfangst	11 552	39
Reserve/andre tiltak	3 614	15 388
Sum post kap. 1040 post 70	54 898	30 942

Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten (jf. post 71)**Innledning**

Strukturavgift og strukturfond for kondemnering av kystfiskefartøy under 15 meter ble iverksatt fra 1. juli 2003. Strukturfondet består av innkrevde avgiftsmidler og et statlig bidrag. Ordningen forvaltes av Innovasjon Norge. I 2004 ble det bevilget 70 mill. kroner på kap. 1040 post 71 Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten. Av dette var 35 mill. kroner finansiert ved strukturavgift, mens statlig medfinansiering var 35 mill.

kroner. Fra 2005 er bevilgningen til strukturtiltak flyttet til kap. 1050 post 76 Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten.

Resultater 2004-2005

I 2004 ble det gjennomført to kondemneringsrunder. Totalt fikk 176 søkere tilsagn om kondemnering. Av disse aksepterte 114 tilbudet, og det er gjennomført kondemnering for et samlet beløp på 60 mill. kroner. Kondemneringsrundene i 2005 er omtalt under kap. 1050 post 76.

Kap. 4040 Fiskeristøtte og strukturtiltak, jf. kap. 1040

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Strukturavgift for kapasitetstilpasning i fiskeflåten	35 367		
	Sum kap. 4040	35 367		

Kap. 1050 Diverse fiskeriformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
71	Sosiale tiltak, <i>kan overføres</i>	500	1 000	1 000
73	Tilskudd Fiskerinæringens kompetansesenter, <i>kan overføres</i>	1 647		
74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	2 000	2 140	2 140
75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>		50 000	50 000
76	Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning, <i>kan overføres</i>		70 000	10 000
78	DNA-register for vågehval, <i>kan overføres</i>	797	650	650
79	Informasjon ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	1 402	1 350	1 400
	Sum kap. 1050	6 346	125 140	65 190

Kapitlet omfatter tilskudd til drift av velferdsstasjoner, erstatninger, DNA-register for vågehval og informasjon om ressursforvaltning. Fra 2005 omfatter kapitlet også ordningene som tidligere var finansiert over fiskeriatvaten og tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten.

Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres (jf. post 75)

Midlene på posten benyttes til å dekke de ordningene som ble videreført etter at Fiskeriatvaten mellom staten og Norges Fiskarlag ble sagt opp med virkning fra 1. januar 2005. I statsbudsjettet for 2005 ble det bevilget 50 mill. kroner på posten. Disse midlene ble brukt til føringstilskudd, tilskudd til selfangstnæringen, garantilottordningen, opprydning av tapte fiskeredskap og utvikling av ferdsskriver for hvalfangsten.

Mål

Formålet med tilskuddet på posten er å legge til rette for at de deler av fiskeri- og fangstnæringen som har begrenset driftsgrunnlag og mobilitet, men som er viktige for næringsaktiviteten i enkelte lokalmiljø, kan videreføre og utvikle sin aktivitet. I tillegg skal tilskuddet bidra til at de fastsatte kvotene på klappmyss og grønlandssel blir tatt.

Beskrivelse av de enkelte ordningene**Føringstilskudd**

Tilskudd til føring av fisk har som formål å legge til rette for å kunne utnytte fiskeressursene i områder med mottaks- og/eller avsetningsproblemer.

Ordninger med tilskudd til føring av fisk fra mottak til produksjonsanlegg og fra områder med mottaksproblemer til områder med ledig kapasitet er viktig for den mindre kystflåten. I tillegg til å være et distriktspolitisk virkemiddel, bidrar tilskuddet til å utnytte ressursene i flere områder. Midlene fordeles etter søknad til føringsordninger som administreres av fiskesalgslagene. I 2005 ble det gitt 25 mill. kroner i føringstilskudd.

Selfangst

Formålet med ordningen er å bidra til at de fastsatte kvotene på klappmyss og grønlandssel blir tatt.

Av hensyn til balansen i økosystemet i havet er det nødvendig å beskatte selbestandene. Det er svak lønnsomhet næringen, og den er fortsatt avhengig av offentlig tilskudd for å kunne opprettholdes. Næringen står fortsatt overfor betydelige utfordringer, særlig på markedssiden. Tilskuddet til selfangst økte fra 12 mill. kroner i 2004 til 16 mill. kroner i 2005. Dette medførte at flere fartøy deltok i selfangsten og fangsten målt i antall dyr økte. Størstedelen av tilskuddet gis til de delta-kende fartøyene. I tillegg gis det tilskudd til å opprettholde mottaksapparatet. Departementet fastsetter årlig retningslinjer for utbetaling av tilskudd til fartøy og mottak.

Garantilott

Formålet med ordningen med garantilott er å sikre fiskerne, i første rekke på de mindre fartøyene, en viss minsteinntekt dersom fisket skulle slå feil.

Garantilottordningen administreres av Garantikassen for fiskere i henhold til forskrift for garanti-

ordningen for fiskere. Garantibeløpet og egen-garantiperioden fastsettes av departementet. Det ble satt av 8 mill. kroner til ordningen i 2005.

Fiskeforsøk og utvikling

Tilskuddet til ordningen med fiskeforsøk og utvikling skal bidra til at arbeidet med fjerning av tapte fiske-redskap opprettholdes.

Fra 2005 er det opprettet en ny ordning for fiskeforsøk og utvikling. Ordningen erstatter den tidligere ordningen med fiskeforsøk og veiledning som lå under Fiskeriavtalen. Ordningen med fiskeforsøk og utvikling er organisert som et prosjekt administrert av Fiskeridirektoratet. Prosjektet har i 2005 bl.a. administrert arbeidet med opprydding av tapt fiskeredskap. Tapte garn kan bli liggende og fiske i mange år, og er derfor viktige å få fjernet. Norge er i verdenstoppen når det gjelder slik garnopprydding, og bidrar med sin kunnskap i internasjonale sammenhenger. Det ble gitt et tilskudd på 1 mill. kroner til garnopprydding i 2005.

Ferdsskriver for hvalfangsten

Det er gitt 900 000 kroner i tilskudd til å slutføre utviklingen av en ferdsskriver for hvalfangsten, som etter planen skal benyttes i kontrolløyemed fra og med fangstsesongen 2006. Ferdsskriveren skal erstatte ordningen med inspektører om bord på alle fartøyene som delar i hvalfangsten. Dette vil være kostnadsbesparende, samtidig som hensynet til dyrevelferd blir ivarettatt. Utviklingsprosjektet er gjennomført i samarbeid med Norges Fiskarlag og Veterinærhøgskolen, og avsluttes i 2005.

Prioriteringer for 2006

Det vil fortsatt være behov for å videreføre ordningene med føringstilskudd, tilskudd til selfangsten og garantilott. Arbeidet med garnopprydding skal også videreføres. Det foreslås en bevilgning på 50 mill. kroner på posten. Det foreslås at avsetningen til føringstilskudd økes i forhold til 2005.

Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten (jf. post 76)

Bevilgningen på posten brukes til å redusere overkapasiteten i fiskeflåten gjennom condemnering av fartøy med deltakeradgang.

Det foreslås at tilgangen til ordningen begrenses til fartøy med hjemmelslengde for kvotetildeling under 10 meter, jf. tekstboks 6.10 og vedlegg 3.

Det fremmes forslag om å bevilge 10 mill. kroner på posten i 2006. Av dette er 5 mill. kroner finansiert ved strukturavgift, jf. kap. 4050 post 01, mens statlig medfinansiering utgjør 5 mill. kroner.

Resultater 2004-2005

I forbindelse med søknadsrunden som er gjennomført første halvår 2005 er det gitt tilbud om condemnering til 40 fartøyeiere med et samlet beløp på 20 mill. kroner.

DNA-register for vågehval (jf. post 78)

Bevilgningen på posten dekker kostnader i forbindelse med drift av DNA-register for vågehval, dvs. bearbeiding, lagring og analyse av prøver, kvalitetssikring og faglig rådgivning. Ansvar for oppbygging og drift av DNA-registeret er lagt til Fiskeridirektoratet.

Mål

DNA-registeret skal sikre kontroll med eksport av vågehvalprodukter ved at det skal kunne avklare om hvalprodukter på markedet stammer fra lovlig norsk fangst eller om det kommer fra uregulert fangst. På sikt vil registeret også kunne brukes til å beregne bestandsstørrelsene på vågehval.

Resultater 2004-2005

Registeret omfatter analyseresultater fra all fangst av vågehval fra og med 1997. Prøvene fra fangstsesongene 2003-2004 er nå analysert og vil bli lagt inn i DNA-registeret i løpet av høsten 2005. Prøvene for 2005-sesongen vil bli analysert og lagt inn i registeret i 2006.

Prioriteringer 2006

Arbeidet med DNA-registeret vil bli videreført i tråd med etablerte prosedyrer for prøvetaking, analyse og løpende oppdatering av registeret.

Informasjon ressursforvaltning (jf. post 79)

Midlene på posten benyttes til å fremme kunnskap, forståelse og aksept for bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser, herunder sjøpattedyr.

Mål

Hovedmålet med posten er å fremme prinsippet om bærekraftig forvaltning av de levende marine ressursene, herunder sjøpattedyr. Forvaltning av sjøpattedyr.

dyr må ses i sammenheng med den øvrige ressursforvaltningen, der en balansert utnyttelse av de ulike artene i økosystemet er et bærende prinsipp. Den langsiktige strategien er derfor å arbeide innenfor globale prosesser der vern og bærekraftig bruk er bærende prinsipper for forvaltning av naturressursene.

Resultater 2004-2005

Den allmenne kunnskapen om norsk ressursforvaltning er ofte preget av påstander fra verneorganisasjoner som ikke er basert på vitenskapelig grunnlag.

For å skape en motvekt til feilinformasjon, har departementet hatt et samarbeid med ulike organisasjoner for å fremme vårt syn på bærekraftig utnyttelse av naturens ressurser. Departementet har også i 2005 engasjert vitenskapelige rådgivere i forbindelse med informasjonsarbeidet.

Prioriteringer 2006

Arbeidet for å skape forståelse for en rasjonell utnyttelse av marine ressurser vil bli videreført. Det er fremdeles et problem at ulike fiskearter og særlig sjøpattedyr på ikke-vitenskapelig grunnlag utpekes som truede. Oppfølgingen av St.meld. nr. 27 (2003-2004) Norsk sjøpattedyrpolitikk vil fortsatt nødvendiggjøre aktiv informasjonsvirksomhet. Arbeidet med å gjøre vitenskapelige data og kunnskap om norsk ressursforvaltning tilgjengelig for beslutningstakere og publikum videreføres. Det skal arbeides for å unngå boikottaksjoner og lovgivning rettet mot Norges forvaltning av marine ressurser. Samarbeidet med organisasjoner som deler Norges syn på bærekraftig utnyttelse av naturens ressurser står sentralt i dette arbeidet.

For å kunne gi en helhetlig, bred og oppdatert presentasjon av norsk forvaltning av marine ressurser vil det bli etablert en engelskspråklig web-side. Målgruppen for informasjonen vil være konsumenter, innkjøpere i næringsmiddelbedrifter, journalister, miljøbevegelsen, politikere og embetsverk fra andre land. Beskrivelse og vurdering av tilstanden for de viktigste kommersielle bestandene vil være sentralt.

Budsjettforslag for 2006

Post 71 Sosiale tiltak, kan overføres

Midlene på posten brukes til å delfinansiere velferdsstasjoner for fiskere drevet av Norges Fiskarlag, Den Indre Sjømannsmisjon og Norsk Sjømannsforbund. Det fremmes forslag om å bevilge 1 mill. kroner på posten i 2006.

Post 74 Erstatninger, kan overføres

Ordningen skal dekke forskudd på erstatninger ved skade på fiskeredskaper, erstatninger med hjemmel i petroleumsloven kap. VI, kompensasjon ved ilandføring av skrot som ikke kommer fra oljeindustrien og tap av fiskefelt.

Det fremmes forslag om å bevilge 2,14 mill. kroner på posten i 2006.

Post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres

Bevilgningen på posten dekker bl.a. ordningene føringstilskudd, garantilott, selfangststøtte og tilskudd til opprydding av fiskeredskaper.

Det fremmes forslag om å bevilge 50 mill. kroner på posten i 2006.

Post 76 Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten, kan overføres

Bevilgningen på posten skal brukes til kondemnering av fiskefartøy gjennom Strukturfondet.

Det fremmes forslag om å bevilge 10 mill. kroner på posten i 2006.

Post 78 DNA-register for vågehval, kan overføres

Bevilgningen går til drift av et DNA-register for vågehval. Det fremmes forslag om å bevilge 650 000 kroner på posten i 2006.

Post 79 Informasjon ressursforvaltning, kan overføres

Det fremmes forslag om å bevilge 1,4 mill. kroner på posten i 2006.

Kap. 4050 Diverse fiskeriformål, jf. kap. 4050

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Strukturavgift for kapasitetstilpasning i fiskeflåten		35 000	5 000
	Sum kap. 4050		35 000	5 000

Post 01 Strukturavgift for kapasitets-tilpasning i fiskeflåten

Bevilgningen på posten omfatter innbetalinger fra strukturavgiften, og må ses i sammenheng med utgiftsbevilgningen på kap. 1050 post 76 Tilskudd

til strukturtiltak for kapasitetstilpasning i fiskeflåten. Det fremmes forslag om merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. forslag til romertallsvedtak.

Det fremmes forslag om å bevilge 5 mill. kroner på posten i 2006.

Kap. 2415 Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
72	Flåtefornyelse og kapasitetstilpasning, <i>kan overføres</i>	10 165		
73	Rentestøtte stønadslån	74	30	25
74	Tilskudd næringsutvikling i marin sektor, <i>kan overføres</i>	9 516		
75	Marint innovasjonsprogram, <i>kan overføres</i>		10 000	40 000
	Sum kap. 2415	19 755	10 030	40 025

Innledning

Innovasjon Norges (IN) tre hovedsatsingsområder er innovasjon og kompetanseutvikling, bedrifters utviklings- og kommersialiseringsfase og internasjonalisering. Bedrifters kompetanse og innovasjonsevne blir en stadig viktigere konkurransefaktor i en globalisert økonomi. Utvikling og utnyttelse av kompetanse i den enkelte bedrift er derfor en forutsetning både for effektive produksjons- og forretningsprosesser, og i forbindelse med innovasjons- og omstillingsprosesser. Bedriftene skal stå i fokus for Innovasjon Norges arbeid, og virkemiddelapparatets tjenester skal være tilgjengelig gjennom en enhetlig brukerfront.

Fiskeri- og kystdepartementet fastsetter overordnede fiskeripolitiske retningslinjer for virkemidler IN, fylkeskommunene og kommunene forvalter mot fiskeri- og havbruksnæringen. Disse retningslinjene ble sist revidert 11. juni 2003 og er fastsatt med hjemmel i Kgl. resolusjon av 20. desember 1996. Retningslinjene vil bli revidert i løpet av 2006.

Innovasjon Norge spiller en sentral rolle i marin sektor, og skal gjennom sin virksomhet bidra til å realisere nasjonale og regionale mål for næringen. Med utgangspunkt i tildelingsbrev og de fiskeripolitiske retningslinjer forvalter Innovasjon Norge midler fra bl.a. Fiskeri- og kystdepartementet knyttet til utvikling og kommersialisering av produkter, prosesser og tjenester fra marin sektor.

Fiskeri- og havbruksnæringen opererer i et internasjonalt marked der globaliseringen fører til stadig hardere konkurranse. Organiseringen av moderne matvaremarkeder mot krevende kunder, bedre global infrastruktur og logistikk-løsninger samt industriell utvikling i nye regioner medfører skjerpet konkurransesituasjon på råstoffsidens så vel som for konsumprodukter. Et sentralt eksempel på dette er at norsk frossen og ubearbeidet torsk har blitt en tilgjengelig og attraktiv ressurs også for utenlandske aktører. Slike utfordringer innebærer at norsk marin sektor må revurdere tradisjonelle konkurransestrategier og tilpasse hele verdikjeden til nye betingelser og muligheter,

eksempelvis mot godt betalende markeder for høy-kvalitets fersk torsk.

Slike endringer krever sterkere fokus på innovasjon, nyskaping og markedsretting i den marine verdikjeden. Uten et slikt fokus vil norsk fiskeri- og havbruksnæring vanskelig bli lønnsom og følgelig ha begrensede muligheter til å bidra til fremtidig vekst og verdiskaping.

Innovasjon Norge skal arbeide for å styrke forutsetningene for økt lønnsomhet i de marine næringene og iverksette tiltak som direkte eller indirekte fremmer økt verdiskaping. Dette innbefatter behandling av lån og tilskudd til enkeltbedrifter og fartøy, initiering av tiltak for kompetanseheving i bedrifter, etablering og oppfølging av marine nettverksdannelser.

Boks 6.12 Photofish

Selskapet Photofish AS har som mål å bli en verdensledende kunnskapsbedrift innenfor kvalitets- og fargedokumentasjon av oppdrettsfisk. Innovasjon Norge samarbeider med og delfinansierer selskapets produkt- og markedsutvikling med utgangspunkt i midler fra det marine innovasjonsprogrammet.

Fargen på laksekjøtt blir i dag vurdert visuelt, og fettet vurdert ut fra synlige fettstriper i kjøttet. Slike subjektive metoder resulterer ofte i uenighet mellom selger og kjøper, og fører til ubegrunnede reklamasjoner og bruk av unødig fargestoff i fôret. Kjemiske analyser av pigment og fett er kostbart og tar ofte lang tid å gjennomføre.

Photofish har utviklet og patentert en teknologi der oppdretterne tar bilde av fiskefileter i en ferdigprodusert og standardisert fotokasse. Informasjon i bildet sendes elektronisk til analyse i en server. Dokumentasjon om farge, pigment- og fettinnhold i fisken returneres oppdretterne sekunder senere uavhengig av hvor i verden serveren er plassert.

En beskjedne reduksjon av fargetilsetningen i fiskefôr kan gi innsparinger i næringen i størrelsesorden 50 til 100 mill. kroner per år gjennom en mer kostnadseffektiv kvalitetsstyring.

Innovasjon Norge skal bidra til best mulig kvalitet på utviklingsarbeidet gjennom å kople sin marine og innovasjonsfaglige kompetanse. Videre skal IN ta i aktiv og koordinert bruk sitt apparat som spenner fra internasjonale markeder til kun-

defronten langs kysten med sikte på helhetlig og verdibasert utvikling av næringen. Innovasjon Norge ivaretar en viktig rolle inn mot de regionale partnerskapene og bidrar med kompetanse og premisser for det marine utviklingsarbeidet i fylker og regioner. I denne rollen skal IN fremme sammenheng innen marin verdiskaping på tvers av fylker og regioner med sikte på størst mulig nasjonal effekt. Det er viktig at Innovasjon Norge, Fiskeridirektoratet og Kystdirektoratet gjennom gode rutiner sammen styrker det premissgivende marine arbeidet inn mot fylkene.

Fiskeri- og kystdepartementet og Innovasjon Norge initierte våren 2005 en prosess for å styrke dialogen mellom nasjonale og regionale myndigheter om marint utviklingsarbeid. Departementet imøteser videre samarbeid med IN i denne prosessen.

Innovasjon Norges samlede tilsagn innenfor marin sektor i 2004 var 892 millioner kroner, mens samlede tilsagn i 2003 var 935 mill. kroner.

Marint innovasjonsprogram (jf post 75)

I 2003 ble det opprettet et marint innovasjonsprogram. I strategien for programmet er etablering av nye arter i oppdrett identifisert som den viktigste oppgaven, med hovedvekt på torsk og blåskjell.

Erfaringene med dette programmet er gode. Programmets begrensede omfang og nedslagsfelt er imidlertid ikke tilstrekkelig til å utløse det potensial marin sektor har for økt lønnsomhet og verdiskaping. Det foreslås derfor å etablere et nytt marint innovasjonsprogram med en ramme på 40 mill. kroner.

Det nye marine innovasjonsprogrammet skal bidra aktivt til økt lønnsomhet og konkurransekraft gjennom markedsrettet omstilling i fiskeri- og havbruksnæringen. Kjerneutfordringen for programmet første fase er å styrke oppdretts- og fangstbaserte marine bedrifters evne til markeds-tilpasning og markedsdrevet innovasjon.

Det nåværende marine innovasjonsprogrammet inkorporeres i det nye innovasjonsprogrammet.

Resultater 2004-2005

Innovasjon Norge videreførte arbeidet med nye arter i oppdrett, regionale utviklingsplaner samt utviklings- og kompetansehevingsprosjekt som ble startet i 2003. Rammen på 10 mill. kroner er fordelt med 5 mill. kroner til prosjekter innen oppdrett av nye arter, 2 mill. kroner til regionale utviklingsplaner og 3 mill. kroner til kompetansetiltak.

Det har vært en bred satsing på forskning og nyskaping knyttet til nye oppdrettsarter. Eksportverdien av artene har vært jevnt stigende. Innsatsen på torsk er fulgt opp mot hele verdikjeden, jf. Innovasjon Norge og Forskningsrådets felles strategi. Det er lagt særlig vekt på smitteforebyggende tiltak for den minste yngelen, da dette representerer en sentral flaskehals for oppskalering. Innen skjellnæringen er det arbeidet aktivt med reorganisering av hele verdikjeden med sikte på å bedre konkurranseevnen og verdiskapingen. Dette arbeidet har gitt resultater ved at norske skjell har bedre tilgang til det europeiske markedet.

Arbeidet med regionale utviklingsplaner er videreført i samarbeid med Fiskeri- og kystdepartementet.

Innovasjon Norge har med midler fra programmet og i samarbeid med RUBIN finansiert et flerårig prosjekt med siktemål å dokumentere effekter av marine ingredienser. De foreløpige resultatene gir grunnlag for optimisme når det gjelder å kunne dokumentere positive helsemessige effekter.

Prioriteringer 2006

Det foreslås å etablere et nytt, markedsfokuset marint innovasjonsprogram med en bevilgning på 40 mill. kroner fra 2006. Det vises til omtale i boks 6.11.

Programmet som tidligere har vært finansiert på denne posten inkorporeres i det nye programmet.

Budsjettforslag 2006

Post 73 Rentestøtte stønadslån

Det fremmes forslag om å bevilge 25 000 kroner på posten i 2006.

Post 75 Marint innovasjonsprogram

Det fremmes forslag om å bevilge 40 mill. kroner på posten i 2006.

Programkategori 16.60 Kystforvaltning

Utgifter under programkategori 16.60 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
1062	Kystverket, jf. kap. 4062	1 315 283	1 230 130	1 163 990	-5,4
1070	Samfunnet Jan Mayen, jf. kap. 4070	34 510	27 400	27 600	0,7
	Sum kategori 16.60	1 349 793	1 257 530	1 191 590	-5,2

Utgifter under programkategori 16.60 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-20	Driftsutgifter	864 198	837 400	810 640	-3,2
21-23	Andre driftsutgifter	139 533	3 510	3 200	-8,8
30-49	Nybygg, anlegg	263 834	311 620	287 050	-7,9
60-69	Overføringer til kommuner	24 728	28 300	29 100	2,8
70-89	Overføringer til private	57 500	76 700	61 600	-19,7
	Sum kategori 16.60	1 349 793	1 257 530	1 191 590	-5,2

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning for 2006 på programkategori 16.60 på til sammen 103,43 mill. kroner. Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005.

Innledning

Kystforvaltning utgjør 45 pst. av Fiskeri- og kystdepartementets totale budsjett. Departementets arbeid på området omfatter blant annet transportplanlegging, sjøsikkerhet, oljevernberedskap og navigasjonspolitikk.

Programkategori 16.60 Kystforvaltning omfatter drift, vedlikehold og investeringer for Kystverket og de elektroniske navigasjonssystemene som forvaltes av Fiskeri- og kystdepartementet. I programkategorien inngår også tilskudd til Rednings-selskapet.

Omtalen under programkategori 16.60 Kystforvaltning omhandler både Fiskeri- og kystdepartementets arbeid og Kystverkets arbeid. Fiskeri- og kystdepartementets aktiviteter finansieres over departementets administrasjonsbudsjett kap. 1000,

mens Kystverkets aktiviteter finansieres over kap. 1062 Kystverket.

Overordnet mål og omtale av de enkelte områdene

Fiskeri- og kystdepartementets hovedmål innen kystforvaltning i strategiplanen *Verdier fra havet - Norges framtid* er å oppnå:

- sikre, effektive og miljøsikre farleder
- sikker og effektiv sjøtransport
- at havner og sjøtransport skal ha en viktig rolle i et helhetlig nasjonalt transportsystem og i en samlet samferdselspolitikk
- at havner skal være effektive knutepunkter i transportkorridorer til og fra Norge
- en akseptabel nasjonal beredskap mot akutt forurensning for å hindre og begrense konsekvensene av uønskede hendelser på sjø og land.

For å nå disse målene legger Fiskeri- og kystdepartementet vekt på tre hovedsatsingsområder:

1. Satsingsområdet *Verdiskaping og areal* skal sikre framkommelighet og sikker sjøverts ferdsel langs kysten, og sikre arealer til drift og utvikling av de viktigste havnene. Fiskeri- og kystdepartementet skal være en aktiv deltaker og premissgiver i prosesser hvor rammebetingelsene for bruk av kystsonen legges.
2. Innenfor satsingsområdet *Sjøsikkerhet* vil Fiskeri- og kystdepartementet legge til rette for innføring av moderne IKT innen navigasjonsområdet. Det er blant annet behov for å vurdere bruken av satellittnavigasjon og annen ny teknologi opp mot behovet for tradisjonelle og visuelle virkemidler, herunder bruk av lostjenester og trafikksentraler. Skipstrafikken i norske farvann forventes å øke, særlig for skip som fører farlig og forurensende last. I St.meld. nr. 14 (2004-2005) På den sikre siden – sjøsikkerhet og oljevernberedskap legger Regjeringen fram en oversikt over hvilke tiltak som bør følges opp i årene som kommer. Regjeringen vil løpende vurdere risikobildet langs kysten, og sørge for at tiltak innen forebyggende sjøsikkerhet og oljevernberedskap er tilpasset endringer i risikonivået.
3. Innen satsingsområdet *Infrastruktur for sjøtransport - havner og farleder* vil Fiskeri- og kystdepartementet følge opp St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal transportplan 2006-2015 slik at sjøtransportens konkurransefortrinn synliggjøres og underbygges. Fiskeri- og kystdepartementet vil arbeide for at sjøtransporten kan styrke sin rolle i det norske transportsystemet gjennom å bedre rammebetingelsene for næringsen innen departementets ansvarsområde. Tilrettelegging og organisering av den nasjonale havnestrukturen og forenkling og harmonisering av gebyrstrukturen er sentrale elementer i dette arbeidet.

Sjøtransport er viktig i det norske transportsystemet

Et godt utbygd og effektivt transportnett er av vesentlig betydning for næringslivets konkurranseevne, verdiskaping og sysselsetting. Hovedtyngden av befolkning og næringsliv er lokalisert nær kysten, og sjøtransporten er derfor viktig i det norske transportsystemet. En konkurransedyktig sjøtransport som tilfredsstiller vareeierens og passasjerens behov for transporttjenester, forutsetter at havnene er sikre og effektive. Regjeringen vil derfor legge til rette for at havnene utvikles til hensiktsmessige knutepunkt i transportkorridorene

som binder sammen ulike deler av landet, og som kobler det innenlandske transportnettet til det internasjonale transportnettverket.

Sjøtransporten har en dominerende rolle som transportform for lange godstransporter, særlig ved import og eksport fra utlandet. Transporten med skip og ferger står ved innførsel for om lag 79 prosent av transportmengden og ved utførsel for om lag 90 prosent. Rørtransport og annen oljetransport direkte fra kontinentalsokkelen til utlandet er da ikke regnet med. Innenriks utgjør godstransport på kjøll en lavere andel av den totale godstransporten enn den gjør i utenrikshandelen. Målt i tonnkilometer var sjøtransportens andel her 46 pst. i 2003.

Sjøtransport utgjør en relativt beskjeden andel av den innenlandske persontransporten.

Sikkerhet og miljø er avgjørende

Transport til sjøs er i stor grad en miljøvennlig og sikker transportform. Konsekvensene av en ulykke kan likevel være alvorlige. Sjøsikkerhet og beredskap mot akutt oljeforurensning er derfor viktige elementer i Regjeringens arbeid med å tilrettelegge for sjøtransport som en moderne, miljøvennlig og effektiv transportform.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvar for å forebygge ulykker til sjøs, og virkemidlene er utbygging og drift av fyr og merker, utdyping av farleder, lostjenesten, maritime trafikksentraler, elektroniske navigasjonshjelpemidler og slepebåtbereidskap i Nord-Norge. Departementet har også ansvaret for den statlige beredskapen mot akutt forurensning. Det holdes døgntilgjengelig beredskap. Staten har utstyr på 15 hoveddepoter og 10 mellomdepoter klart til innsats, samt utstyr om bord i 8 kystvaktfartøy. Det settes særlig store krav til alle disse tjenestene på grunn av norskekystens geografi og harde klimatiske forhold.

Blant annet som en oppfølging av St.meld. nr. 12 (2001-2002) Rent og rikt hav (Havmiljømeldingen) er det igangsatt en rekke tiltak for å øke sikkerheten til sjøs:

- Territorialfarvannet er utvidet fra 4 til 12 nautiske mil.
- Det er etablert seilingsleder i Nord-Norge innenfor territorialfarvannet for skipstrafikk som representerer en miljørisiko.
- Et nettverk av landbaserte AIS-stasjoner (automatisk identifisering av skip) er etablert og dekker hele kysten.
- Arbeidet med å etablere en trafikksentral for Nord-Norge er igangsatt. Trafikksentralen vil være operativ i 2007.

- Det er etablert en statlig slepebåtberedskap i Nord-Norge.
- Det er opprettet ti nye mellomdepoter for oljevernutstyr.
- Opplysningene om mulige nødhavner og strandsettingsplasser blir kvalitetssikret og ajourført i samråd med berørte parter, herunder kommunene.
- Departementet har tatt initiativ til en bedre koordinering og samordning av beredskapen mellom aktørene som bidrar i den nasjonale oljevernberedskapen.
- Departementet har etablert et godt samarbeid med russiske myndigheter innenfor sjøsikkerhet og beredskap.

I St.meld. nr. 14 (2004-2005) På den sikre siden – sjøsikkerhet og oljevernberedskap legger Regjeringen fram en risikoanalyse som er utarbeidet av Det norske Veritas og Norconsult. Risikoanalysen sammenligner situasjonen i dag og utviklingen fram mot 2015 som følge av den forventede veksten i skipstrafikken. Analysen gjør en vurdering av de samlede behov, og legger fram forslag til prioriteringer på området for å møte dagens og morgendagens utfordringer knyttet til skipstrafikken langs kysten. Analysen viser at risikoen for miljøskade innenfor nærmere angitte geografiske områder vil øke i årene som kommer, dersom økt skipstrafikk ikke møtes med tiltak. I St.meld. nr. 14 (2004-2005) la Regjeringen fram en oversikt over hvilke tiltak innenfor sjøsikkerhet og oljevernberedskap som bør følges opp i årene som kommer, for å møte den ventede økningen i risiko. I tillegg ga meldingen en oversikt over det arbeidet og de tiltakene som allerede er iverksatt innenfor områdene sjøsikkerhet og oljevernberedskap.

Flertallet i samferdselskomiteen uttrykte ved behandlingen av St.meld. nr. 14 (2004-2005) støtte til Regjeringens arbeid for sjøsikkerhet og oljevernberedskap, og pekte på at det er av avgjørende betydning at dette arbeidet er høyt prioritert, jf. Innst. S. nr. 178 (2004-2005). Komiteen viste til at den beste måten å hindre at forurensning og skader skjer, er at det gjennom forebyggende tiltak legges til rette for at ulykker ikke hender.

Tiltak som det vil bli arbeidet videre med som en del av oppfølgingen av St.meld. nr. 14 (2004-2005) vil blant annet være:

- Arbeidet med påbudte seilingsleder både utenfor og innenfor territorialfarvannet vil fortsette.
- Informasjon fra Kystverkets landbaserte AIS-kjede er gjort tilgjengelig for andre statlige virksomheter. Muligheten for å utveksle annen trafikkinformasjon med øvrige brukere vil bli vurdert nærmere. Bruk av andre kilder til overvå-

king langs kysten, herunder Forsvarets fly og sivile satellitter, blir også vurdert.

- Innføring av EU-direktiv 2002/59 om etablering av et overvåkings- og informasjonssystem for maritim trafikk vil legge til rette for et bedre samarbeid om forebyggende sjøsikkerhet i EØS-området. Dette felles europeiske regelverket forutsetter blant annet etablering av et overvåkings- og informasjonssystem (SafeSeaNet), som vil gi en bedre oversikt over transport av farlig og forurensende last. Systemet er allerede tatt i bruk av Kystverket, men det vil bli arbeidet for å videreutvikle systemet.
- Kystverket har iverksatt en kartlegging av tilgjengelig slepekraft langs norskekysten. Denne kartleggingen skal danne grunnlaget for forslag til løsninger for den framtidige statlige beredskapen i sammenheng med den totale beredskapen som ulike aktører, også private, har etablert langs kysten. Fiskeri- og kystdepartementet vil komme tilbake til Stortinget om denne saken.
- Kystverket vil videreføre prosjektet KYSTINFO for å samle, forenkle og modernisere Kystverkets informasjonssystemer. I dette arbeidet vil datautveksling mellom Kystverket og Sjøkartverket være en viktig del.
- I 2005 vil Kystverket starte etablering av nødlosseutstyr for bunkersolje. Kystverket vil videre vurdere alternative løsninger for etablering av et depot for nødlosseutstyr for lastolje på Sør-Østlandet. Fiskeri- og kystdepartementet vil på bakgrunn av denne vurderingen komme tilbake til Stortinget om saken.
- Kystverket arbeider med å slutføre en levedyktighetsanalyse og en samlet statusrapport for oljevernmateriell. Analysen forventes ferdigstilt i løpet av 2005, og vil gi et godt grunnlag for en langsiktig utskiftingsplan for oljevernutstyr.
- Stortinget har anmodet om en gjenoppbygging av hoveddepot på Fedje, med sikte på å styrke den samlede beredskapen i området. Anmodningen vil bli fulgt opp, men det er ikke rom for en reetablering innenfor rammen av budsjettet for 2006. Reetablering vil bli vurdert som en del av en samlet plan for oppgraderingen av hoveddepoter. Stortinget vil på egnet måte bli orientert om vurderingen.
- Kystverket vil starte arbeidet med en helhetlig plan for merking av kysten i henhold til ny farledsnorm.
- Fiskeri- og kystdepartementet arbeider nå med å opprette et eget kontaktforum for kystsikkerhet og beredskap.
- Regjeringen vil vurdere om havne- og farvannsloven skal gis anvendelse på Svalbard.

- Kystsikkerhet og beredskap favner bredt, og flere departementer og etater har ansvar for oppgaver innen disse områdene. God koordinering og informasjonsutveksling mellom ulike aktører er sentralt for en hensiktsmessig og effektiv forvaltning. Fiskeri- og kystdepartementet vil derfor, i samarbeid med representanter fra berørte departementer og etater, utarbeide en samlet oversikt over pågående og nye FoU-prosjekter på området sjøsikkerhet og beredskap. En viktig oppgave vil være å identifisere effektiviseringsområder og forbedringspunkter som kan legges til grunn for styrket samarbeid.

Fiskeri- og kystdepartementet er gjort kjent med prosjektet «Barentshavet på skjerm», som er et databasert system for tilgang til alle relevante miljøovervåkingsdata for havområdene i nord. Prosjektet vurderes som interessant, og vil kunne ha nytteverdi både for trafikksentralen for Nord-Norge og for oljevernberedskap og miljøovervåking. Grenseflatene til andre prosjekter, bl.a. Mareano og Kystverkets samarbeid med K-SAT, må avklares.

Safety at Sea

Kystverket har fått ansvaret for å lede EU-prosjektet *Safety at Sea*, et Interreg-prosjekt som involverer mer enn 20 organisasjoner i landene rundt Nordsjøen. Målet med prosjektet er å finne felles strategier og beste praksis for å redusere risiko for og konsekvenser av ulykker.

Forventede resultater av prosjektet er blant annet bedre risikoanalyser over oljetransporter i Nordsjøregionen, ny og innovativ bruk av teknologi basert på AIS (automatisk identifikasjonssystem) for å bedre navigasjon, bedre prosedyrer for beredskap mot akutt forurensning, bedre operasjonell beslutningsstøtte for trafikksentralene og økt kunnskap om sikkerhetstiltak rettet mot hurtigbåter og fritidsbåter i Nordsjøen.

Prosjektet ble startet opp i 2004 og vil vare i tre år. Det totale budsjettet for prosjektet er 40 mill. NOK. Etter første år har prosjektet allerede levert en rekke faglige resultater til nytt for deltakerlandene og Det Europeiske Sjøsikkerhetsbyrået, EMSA (European Maritime Safety Authority). Et eksempel er utviklingen av et samarbeid om trafikkovervåking av skipstrafikken i hele Nordsjøregionen.

Ytterligere informasjon om prosjektet finnes på prosjektets egen side på Internett: www.safetyat-sea.se.

Transportkorridorer binder sammen regioner

Transportkorridorene skal binde sammen ulike deler av landet, og koble det innenlandske transportnettverket til det internasjonale transportnettverket. Gode transportløsninger for eksport og import av varer er en viktig konkurransefaktor for norsk næringsliv. Fiskeri- og kystdepartementet prioriterer derfor deltakelse i internasjonalt samarbeid og internasjonale prosjekter for utvikling av transportkorridorer som kan bidra til å utvikle næringslivet i Norge.

Stadig økende vegtrafikk i Norge og på hovedvegnettet i Europa betyr forsinkelser og høyere kostnader for næringsliv og forbrukere. Regjeringen har derfor som mål at mer av godstransporten skal gå på kjøll. For å lykkes med dette må det tilbys kombinerte transportløsninger med tilstrekkelig transportkvalitet og til en konkurransedyktig pris. En overgang av transporter fra veg til sjø betyr at det må legges til rette for en konsentrasjon av godsstrømmene til knutepunkter og transportkorridorer.

For å løse transportutfordringene og styrke sjøtransporten, skal det utvikles effektive transportkorridorer der de ulike transportformene sees i sammenheng. Velfungerende, sikre og effektive havner er en sentral forutsetning for å lykkes med denne politikken. Fiskeri- og kystdepartementet vil derfor legge til rette for at havnene styrker sin posisjon som knutepunkt i dør-til-dør transporter, særlig de nasjonale havnene. Det vil også bli lagt vekt på å utvikle hensiktsmessige havnesamarbeid, og at de viktigste havnene har god landverts og sjøverts tilknytning. Den pågående revisjonen av havne- og farvannsloven betyr at sentrale rammebetingelser for havnene nå er oppe til vurdering.

Motorveger til sjøs

EU arbeider med etablering av «Motorways of the Seas». Disse skal inngå i det transeuropeiske transportnettverket TEN-T. Konseptet «Motorways of the Seas» er et viktig tiltak fra EU for å øke sjøtransportens andel av transportarbeidet i Europa. Fiskeri- og kystdepartementet deltar i dette arbeidet.

Den nordlige øst-vest-korridoren

Den nordlige øst-vest-korridoren (N.E.W) er en ny intermodal transportkorridor under planlegging mellom Kina og USA. Transportkorridoren er basert på jernbanetransport fra Kina, gjennom Kasakhstan og Russland til Narvik, og sjøtransport fra Narvik til østkysten av USA. Ideen med å lan-

sere denne alternative transportkorridoren er blant annet kommet som et resultat av at eksisterende transportkorridorer er geografisk plassert i tett befolkede områder med begrensede utviklingsmuligheter for å håndtere økte transportvolumer. N.E.W. utnytter derimot ledig transportkapasitet i perifere områder med lav befolknings tetthet. Videre er transportkorridoren basert på miljøvennlig sjø- og jernbanetransport og har i tillegg lavere sikkerhetsrisiko enn flere av de eksisterende korridorene.

Prosjektet ledes av den internasjonale jernbaneorganisasjonen, men norske myndigheter og andre aktører har en aktiv rolle i utviklingen av denne nye transportkorridoren. Fiskeri- og kystdepartementet koordinerer norske myndigheters innsats på dette området, både nasjonalt og internasjonalt. Dersom denne korridoren etableres med Narvik som utskipingshavn, kan det innebære betydelige muligheter for utvikling av industri og næringsliv, ikke bare i Nord-Norge, men også i andre deler av landet. En forutsetning for å lykkes med dette prosjektet vil imidlertid være at det legges til rette for å øke effektiviteten og kapasiteten i Narvik havn. Fiskeri- og kystdepartementet vil arbeide for å legge til rette for dette i samarbeid med kommunale og regionale myndigheter, private aktører og Narvik havn.

Det er også viktig å markedsføre prosjektet i relevante internasjonale fora. Fiskeri- og kystdepartementet har videre kontakt med myndighetene i Kina og USA for å avklare forhold knyttet til realiseringen av N.E.W. Alle de tre nordiske landene i Barentsområdet har derfor fremhevet prosjektet som et satsingsområde overfor EU.

Havner som grunnlag for næringsutvikling

Havnene har viktige funksjoner i forhold til næringsutvikling. Mange offentlige havner har i tillegg en spesielt viktig rolle i tilretteleggingen for fiskerinæringen, både som trygge liggehavner og som service- og mottakshavner for fisk. Havnenes driftsbetingelser og utviklingsmuligheter er av stor viktighet for sjøtransportens konkurransefortrinn og i forhold til næringsutvikling.

Stad skipstunnel

I 2001 ble det ferdigstilt et forprosjekt for en skipstunnel gjennom Stad, og en konsekvensutredning ble sendt på høring. Det har senere vært orientert om Stad skipstunnel i St.prp. nr. 1 for Fiskeri- og kystdepartementet de påfølgende år.

I St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal transportplan 2006-2015 ble det vist til at prosjektet for-

ventes å koste 1,06 mrd. kroner (2003-verdi), og at nytte/kostnadsberegninger tilsier at prosjektet ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt. Regjeringen la imidlertid til grunn at det ikke ville være riktig å avvise prosjektet, da en skipstunnel gjennom Stad ble ansett å kunne ha positive regionale ringvirkninger som ikke er inkludert i nyttekostnadsanalysen. I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2005 ble det vedtatt en bevilgning på 5 mill. kroner til Kystverkets videre arbeid med Stad skipstunnel, med sikte på å få klarlagt grunnlaget for anbudsinnhenting.

På bakgrunn av dette ble Kystverket høsten 2004 bedt om å:

- vurdere Stad skipstunnel i sammenheng med den framtidige samlede transportinfrastrukturen i regionen
- kartlegge grunnlaget for samarbeid med lokale og regionale myndigheter, samt rederier og andre private aktører om en mulig realisering av prosjektet.

Ut fra Kystdirektoratets vurdering er det lite trolig at regionale og lokale myndigheter kan bidra med vesentlige finansielle bidrag til prosjektet. Dette henger sammen med at et prosjekt med en kostnadsramme på over 1 mrd. kroner vil kreve betydelig prioritering innenfor de kommunale og regionale budsjettammer til samferdselsformål. En del næringsaktører anser fordelene med tunnelen som betydelige, og gir signaler om interesse for å delta med brukerbetaling for å bidra til realisering. Det er imidlertid ikke fremmet forpliktende tilsagn om deltakelse i en finansieringsløsning.

Det vil videre være nyttig å få nærmere avklart en mer forpliktende deltakelse i en eventuell finansiering fra lokale aktører. Selv om kostnadene for prosjektet kan sies å være tilstrekkelig utredet og kvalitetssikret, vil også en oppdatert kostnadsanalyse kunne være av betydning for grunnlaget for anbudsinnhenting. Det antas videre at potensialet for brukerbetaling også kan være av interesse som en del av et samlet grunnlag for anbudsinnhenting, herunder vurdering av en OPS-løsning (offentlig/privat samarbeid).

På bakgrunn av ovenstående, og med tanke på å få et bredest mulig grunnlag for vurdering av prosjektet, har Fiskeri- og kystdepartementet bedt Kystdirektoratet om:

- en oppdatert kostnadsanalyse
- en vurdering av inntekspotensialet for Stad skipstunnel
- en vurdering av organisasjonsform, herunder en OPS-løsning.

På bakgrunn av disse vurderingene vil spørsmålet om en realisering av Stad skipstunnel bli lagt fram for Stortinget i 2006. En skipstunnel gjennom Stad vil ha positive virkninger utfra en sikkerhetsmessig og regional synsvinkel.

Innseiling til Bergen

Da Askøybrua ble bygd innebar det en begrensning i seilingshøyden og dermed for hvor høye fartøy som kan gå til og fra Bergen indre havn via Byfjorden. Forutsetningen den gang var at en alternativ farled skulle etableres inn Herdlaflorden via Det Naue og Herdlaflaket. Dette alternativet er ikke realisert av hensyn til miljøet i det vernede området på Herdlaflaket.

Det er nå utredet et annet alternativ via Skjelangersundet. Kostnadene ved dette alternativet er beregnet til 180 mill. kroner. Kystverket har vurdert dette prosjektet opp mot andre prosjekter i forbindelse med utarbeidelsen av Kystverkets handlingsprogram for oppfølging av Nasjonal transportplan 2006-2015. Kystverket mener at det ut fra en totalvurdering ikke er grunnlag for å prioritere dette prosjektet nå, da det er andre prosjekter som bør ha høyere prioritet. Fiskeri- og kystdepartementet støtter denne vurderingen. Prosjektet må imidlertid vurderes i tråd med trafikkutviklingen og størrelsen på de skip som kan være aktuelle for anløp Bergen havn.

Nasjonal database for farvannsdata og samarbeid med Sjøkartverket

Kystverket har etablert et farledssystem der ledene på kysten er kategorisert i hovedled, biled, lokal led og fiskeriled. Ledsystemet og annen navigasjonsinformasjon er samlet i Kystverkets farledsdatabase.

Kystverket skal fortsette arbeidet med utviklingen av farledsdaten som knyttes opp til programverktøy for behandling av geografiske data. Arbeidet gjennomføres trinnvis. Kystverket har innført et elektronisk system for støtte i arbeidet med forvaltning, drift og vedlikehold av navigasjonsinstallasjonene kysten rundt, et såkalt FDV-system. I 2005 vil den informasjonen som til nå har vært spredt på mange datakilder bli kvalitetssikret og lagt inn i FDV-systemet. Det arbeides også med å presentere kartinformasjon sammen med annen informasjon i samme skjermbilde ved hjelp av GIS-verktøy (geografiske informasjonssystemer).

Det er etablert et samarbeidsprosjekt med Sjøkartverket for å forbedre kommunikasjonen og datautvekslingen mellom etatene til nytte både for brukerne av etatenes tjenester og etatenes egen oppgaveløsning. I 2005 arbeides det med å beskrive prosessene som begge etatene vil jobbe etter når det gjelder anvendelse av geodata innenfor farledsforvaltning. Neste fase, som påbegynnes i 2006, vil ta for seg området kystforvaltning.

Boks 6.13 Norge er en aktiv medspiller i EUs arbeid for å fremme nærskipfart i Europa

I hvitboken *European transport policy for 2010 – time to decide* fra 2001 lanserte EU-kommisjonen en ambisiøs målsetting for nærskipfarten. Det ble blant annet pekt på at tiltak for fremme av nærskipfart i Europa kan bidra til å bremse 50 pst. av den prognoserte veksten i vegsektoren. I juni 2002 avholdt EUs transportministere et uformelt møte i Gijón i Spania om nærskipfart. Som en oppfølging av møtet presenterte Kommisjonen et program for promotering av nærskipfart. Programmet legger fram 14 tiltak som har som mål å styrke nærskipfarten og fjerne flaskehalser for sjøtransportens videre utvikling. Gjennom deltakelse i EUs kontaktgruppe for havner og nærskipfart (Focal Point) har Fiskeri- og kystdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet deltatt aktivt i arbeidet for å gjennomføre tiltakene som EU-kommisjonen har lansert. Dette arbeidet er viktig også for Norge, da store deler av norsk utenrikstransport går sjøveien til Europa.

Fjerning av flaskehalser som hindrer utvikling av nærskipfart

Arbeidet med å eliminere flaskehalser har vært et prioritert arbeidsområde for Focal Point helt siden dette arbeidet startet i 1999. Fra starten av ble det kartlagt inn 169 flaskehalser, mens antallet kartlagte flaskehalser i 2005 nå er redusert til 48. EU-kommisjonen vil fortsatt prioritere dette arbeidet høyt, og Fiskeri- og kystdepartementet vil bidra aktivt i den videre prosessen knyttet til eliminering av flaskehalser.

Marco Polo

For å redusere overbelastningen av vegnettet i EU, fremme godstransportens miljøegenskaper og øke intermodal transport, har EU etablert programmet «Marco Polo» for perioden 2003 til 2006. For å nå målene med programmet vil EU støtte tiltak i markedene for godstransport og logistikk. Norske myndigheter bidrar finansielt til Marco Polo, og norske aktører kan derfor delta i programmet.

Motorveger til sjøs

I EUs hvitbok *Transport policy for 2010 – time to decide* ble begrepet Motorways of the Sea lansert. Målet med disse sjøkorridorene skal være å omgå store flaskehalser på kontinentet ved å etablere effektive sjøkorridorer. Disse korridorene skal tilby effektive og regulære tjenester som kan konkurrere med vegtransporten. Konsolidering av gods på effektive havner og støtte til infrastruktur og tjenester i havner og tilførselsårer til disse havnene, er et viktig element i denne satsingen. Norge deltar i utviklingen av de korridorene som naturlig grenser til norskekysten.

Forenkling av meldingsprosedyrer

For å forenkle meldeprosedyrer ved anløp til havn, ble det i 2001 vedtatt et EU-direktiv for standardisering av visse meldingsformularer for skip som anløper og forlater havn, basert på formularer utarbeidet av FNs sjøfartsorganisasjon IMO. Norge har implementert direktivet gjennom endringer i havne- og farvannsloven.

Gjennom EU-direktiv 2002/59 om etablering av et overvåkings- og informasjonssystem for maritim trafikk, er det etablert et felles informasjonssystem for sjøtransporten i Europa. Dette bidrar til forenklede meldingsprosedyrer for nærskipfarten. Kystverket har vært sentral i utviklingen og etableringen av systemet.

Kystverket og Marintek har satt i gang prosjektet *Effektive terminaler – Beste praksis*. En rekke havner og andre maritime aktører bidrar i prosjektet, og formålet er blant annet å kartlegge beste praksis i godsterminaler med sikte på å innføre tilsvarende praksis på alle områder hvor det er mulig å øke effektiviteten. Forenkling av meldingsprosedyrer vil være et viktig ledd i dette arbeidet.

*Boks 6.13 fortsetter***Etablering av Norsk senter for nærskipsfart**

Som et ledd i å promotere nærskipsfarten overfor vareeiere og andre beslutningstakere på transportområdet, er det etablert et nettverk av nasjonale sentre for promotering av nærskipsfart (Short Sea Shipping Promotion Centre). Norske myndigheter har initiert etableringen av Short Sea Promotion Centre Norway, og har støttet driften av senteret i en etableringsfase på tre år.

Havnetjenestedirektivet

Kommisjonen la den 13. oktober 2004 fram et nytt, revidert forslag til direktiv om konkurranseutsetting av havnetjenester. Direktivforslaget vil medføre at EUs traktatbestemmelser og konkurranseregler om fri flyt av tjenester også skal gjelde innenfor havnesektoren. Økt konkurranse i havnesektoren generelt kan bidra til høyere effektivitet, og gjøre sjøtransport til et mer attraktivt valg for brukerne. Imidlertid er det også sider ved direktivet som kan være lite hensiktsmessig for norske forhold. Forslaget er til behandling under forliksprosedyren mellom Rådet og Europaparlamentet. Fiskeri- og kystdepartementet følger dette arbeidet nøye, og vil blant annet utarbeide en EFTA-kommentar til EU.

Nye krav til sikkerhet og terrorberedskap i havnene

FNs sjøfartsorganisasjon IMO har etablert nytt regelverk i SOLAS-konvensjonen (International Convention for the Safety of Life at Sea) kapittel XI-2 og ISPS-koden (International Ship and Port Facility Security Code). Det nye regelverket trådte i kraft 1. juli 2004. EU har implementert IMOs regelverk gjennom forordning 725/2004, som er EØS-relevant og implementert i Norge gjennom forskrifter.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvaret for EU-forordning 725/2004 i havner. Forordningen pålegger de berørte havneanleggene å foreta en individuell sårbarhetsvurdering, og på bakgrunn av den utarbeide en sikkerhetsplan for det enkelte havneanlegg. Sikkerhetsplanen kan utarbeides av en godkjent sikkerhetsorganisasjon (Recognized Security Organization) eller av havnen selv. Kystdirektoratet har som kompetent maritim sikkerhetsmyndighet for havner en rekke myndighetsoppgaver knyttet til innføringen og oppfølgingen av regelverket i norske havneanlegg. Arbeidet inkluderer godkjenning av sikkerhetsorganisasjoner og sikkerhetsplaner, samt verifisering av at fysiske sikkerhetstiltakene faktisk er innført i de respektive havneanleggene.

Det foreligger et forslag til havnesikkerhetsdirektiv fra EU-kommisjonen. Formålet med direktivforslaget er å bidra til økt sikkerhet og terrorbe-

redskap i de delene av havnen som ikke omfattes av forordning 725/2004. I forbindelse med implementeringen av direktivet vil det bli behov for ytterligere ressurser knyttet til fornyet godkjenning og autorisasjon av sikkerhetsorganisasjoner samt til godkjenning av sårbarhetsvurderinger og sikkerhetsplaner i de deler av havnevirksomheten som ikke omfattes av SOLAS og ISPS-koden. Videre skal det på sikt foretas verifikasjon og løpende verifikasjon av havnene. Dette kommer i tillegg til ISPS-tilsynet.

Kystdirektoratet har per 1. januar 2005 autorisert 21 norske sikkerhetsorganisasjoner. Per 10. april 2005 har Kystdirektoratet godkjent sikkerhetsplaner for over 500 havneanlegg i Norge, som er innrapportert til IMOs database. Av disse er 150 ferdig verifisert og ytterligere 60 har meldt seg klare for verifikasjon. Arbeidet med førstegangs verifikasjon vil fortsette i 2006.

Kystverket skal i samarbeid med Sjøfartsdirektoratet gjennomføre en nasjonal sårbarhetsanalyse i løpet av 2006, for å vurdere om det er behov for også å innføre ISPS-koden for deler av innenriksfarten. Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket deltar i IMOs sjøsikkerhetskomité.

Fiskeri- og kystdepartementet har etablert en tett dialog med US Coast Guard når det gjelder maritim sikkerhet og terrorberedskap. Departementet er videre involvert i ulike prosesser med EUs og IMOs arbeid med maritim beredskap.

Fiskeri- og kystdepartementet følger ulike initiativ med sikte på å bedre containersikkerheten i havner, både i forhold til mulige terroranslag og i forhold til spredning av masseødeleggersvåpen. Kystdirektoratet deltar i EU-kommisjonens komité for maritim sikkerhet og beredskap (MarSec) sammen med Sjøfartsdirektoratet. Komiteen koordinerer EUs posisjoner i IMO knyttet til sikkerhet og terrorberedskap, og arbeider med praktisk gjennomføring av vedtatt regelverk på området.

Innføring av nye internasjonale sikkerhetsstandarder innen alle transportgrener er en prioritert oppgave i arbeidet for økt samfunnssikkerhet, jf. St.meld. nr. 39 (2003-2004) Samfunnssikkerhet og sivil-miltært samarbeid.

Regelverket som er etablert for å hindre terroranslag rettet mot skip og havner representerer en betydelig utfordring for sjøtransporten, med hensyn til kompetanse og kostnader. Etter 1. januar 2005 er havnene gitt anledning til å dekke inn sine kostnader ved sikkerhetsregimet gjennom gebyrfinansiering, etter nærmere retningslinjer fra Fiskeri- og kystdepartementet.

Navigasjonspolitik

Tradisjonelt har fysiske navigasjonsinstallasjoner som fyr, lykter, faste merker, lysbøyer og staker spilt en viktig rolle for navigasjon langs kysten. Denne infrastrukturen er utbygd langs hele kysten, og det finnes i dag om lag 20 000 slike installasjoner i Kystverkets regi. I de siste årene har det skjedd en betydelig utvikling av elektroniske navigasjonssystemer. I dag er satellittnavigasjon i kombinasjon med elektroniske sjøkart vanlig for moderne skipsfart. Det eneste operative globale satellittnavigasjonssystemet i dag er det amerikanske Global Positioning System (GPS).

EU har vurdert sårbarheten ved bare å holde seg til GPS, og funnet at det er ønskelig å etablere et eget uavhengig europeisk satellittnavigasjonssystem, Galileo. Den europeiske romfartsorganisasjonen ESA og EU samarbeider om utviklingen av satellittnavigasjonssystemet Galileo. Programmet er nå i en test- og utviklingsfase, og den daglige administrasjonen av prosjektet er delegert til et foretak – Galileo Joint Undertaking – på vegne av EU og Den europeiske romfartsorganisasjonen ESA. Norge deltar i utviklingen av Galileo gjennom medlemskapet i ESA.

I St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal transportplan 2006-2015 ble Stortinget orientert om at det er gjennomført samtaler med EU og Galileo Joint Undertaking om eventuell norsk deltakelse direkte i Galileo Joint Undertaking. EUs ministerråd har nå godkjent et mandat for forhandlinger

med Norge om deltagelse i utviklings- og testfasen av Galileo. Det er på denne bakgrunn startet forhandlinger mellom Norge og EU-kommisjonen om norsk deltagelse. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om saken.

I tillegg til utvikling av elektroniske systemer for posisjonering, skjer det en utvikling av meldingstjenester som omfatter informasjon av betydning for navigasjon. Eksempler på slike meldingstjenester er navigasjonsvarsler, ismelding og strøm- og bølgevarsling.

En effektiv navigasjonspolitik innebærer at den til enhver tid tilgjengelige teknologi utnyttes optimalt i kombinasjon med den allerede utbygde maritime infrastrukturen. Det innebærer en dynamisk utvikling hvor nye navigasjonshjelpemidler erstatter eksisterende hjelpemidler der det er hensiktsmessig. Det er imidlertid mye som tilsier at den fysiske og visuelle maritime infrastrukturen langs kysten fortsatt vil ha en sentral betydning for kystnavigasjonen i mange år framover. Drift og vedlikehold av denne infrastrukturen vil derfor fortsatt være viktig, samtidig som det arbeides videre med utvikling av elektroniske navigasjonshjelpemidler.

Loran-C er et radionavigasjonssystem som i dag har få brukere. GPS er mer nøyaktig og har global dekning. Som Stortinget tidligere er varslet om vil derfor Loran-C bli lagt ned med virkning fra 1. januar 2006.

Barentsregionen/Nordområdene

Barentsregionen er et område med betydelige naturressurser som danner grunnlaget for en betydelig eksportrettet industriaktivitet knyttet til disse råvarene. Utviklingen av petroleumsaktiviteten i Barentsregionen vil ytterligere øke aktiviteten i nordområdene.

Råvarer og videreforedte produkter fra Barentsregionen blir i all hovedsak eksportert ut av området. Sjøtransporten har en dominerende rolle i denne sammenhengen. Barentshavet er imidlertid et sårbart område, og en forutsetning for utnyttelse av ressursene i Barentsregionen er derfor en sikker sjøtransport. Fiskeri- og kystdepartementet prioriterer derfor arbeidet for å fremme sikkerheten og beredskapen i nordområdene. Videre er det viktig å sørge for effektive transportløsninger som bidrar til at næringslivet i regionen er konkurransedyktig i internasjonal sammenheng. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider derfor også for å knytte Barentsregionen til internasjonale transportkorridorer.

I St.meld. nr. 30 (2004-2005) Muligheter og utfordringer i nord presenteres Regjeringens over-

gripende nordområdepolitikk. Regjeringen vil møte de nye mulighetene og utfordringene gjennom bilateralt og multilateralt samarbeid i nord, og gjennom en styrket dialog med aktuelle land om nordområdespørsmål. Fiskeri- og kystdepartementet vil være aktivt med i prosesser som berører departementets ansvarsområde.

I St.meld. nr. 12 (2001–2002) Rent og rikt hav (Havmiljømeldingen) foreslo Regjeringen at det skulle utarbeides en helhetlig forvaltningsplan for Barentshavet. For å følge opp dette arbeidet er det nedsatt en interdepartemental styringsgruppe under ledelse av Miljøverndepartementet. Som et grunnlag for forvaltningsplanen er konsekvensene av fiskeriaktivitet, skipstrafikk og petroleumsaktivitet utredet.

Fiskeri- og kystdepartementet har det overordnede ansvaret for utredningene på områdene fiskeri og skipstrafikk. Arbeidsgruppen for skipstrafikk ledes av Kystdirektoratet. Forvaltningsplanen forventes ferdigstilt i 2006.

Det sårbare økosystemet i Barentshavet må beskyttes både gjennom nasjonalt og internasjonalt arbeid. I 2003 innledet departementet et samarbeid med russiske myndigheter om å etablere et russisk-norsk samarbeid for maritim sikkerhet og oljevernberedskap i Barentsregionen. Samarbeidet er todelt:

- a) Det samarbeides om å utvikle et felles overvåkings-, meldings- og informasjonssystem for oljetransport i Barentsområdet. Arbeidet vil også på sikt omfatte taubåtsamarbeid, samt samarbeidsområder for regionale og lokale myndigheter i Barentsområdet.
- b) Det samarbeides også om oljevernberedskap. Innenfor samarbeidet er det blant annet utarbeidet en beredskapsplan for Murmanskområdet, og det arbeides med tilsvarende planverk for Arkhangelsk. Det arbeides også med opplæringstiltak for russisk oljevernberedskap og det gjennomføres felles øvelser. Det er i tillegg satt fokus på utvikling av nytt og bedre oljevernutstyr, samt informasjonsutveksling.

Samarbeidet med Russland vil kunne bety en betydelig styrking av det forebyggende arbeidet for å hindre at ulykker skjer, så vel som en mer effektiv oljevernberedskap på russisk og norsk side dersom en hendelse eller ulykke skulle inntreffe.

Navigasjonsforholdene rundt Svalbard er krevende. Samtidig er skipstrafikken i farvannene rundt Svalbard blitt relativt omfattende, jf. omtale i St.meld. nr. 14 (2004–2005). Regjeringen vurderer derfor om havne- og farvannsloven skal gis anvendelse for Svalbard.

Modernisering, effektivisering og brukerorientering

Kystverket har i løpet av 2005 gjennomført en rekke tiltak, særlig på IKT-området, med sikte på modernisering, effektivisering og brukerorientering. Tiltakene vil gi gevinster også i 2006.

Kystverket er i ferd med å innføre elektronisk saksbehandling, og det forventes at dette skal bidra til å effektivisere saksbehandlingen.

Kystverket arbeider også med å forenkle systemet for bestilling av los. Det er forventet at et internetbasert bestillingssystem kan tas i bruk i løpet av høsten 2005.

Nasjonal transportplan

Ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 46 (1999–2000) Nasjonal transportplan 2002–2011 ble det lagt til grunn en statlig planramme for Kystverket på om lag 2,23 mrd. kroner (2004-verdi) for perioden 2002–2005. Saldert budsjett for perioden 2002–2005 gir en samlet statlig bevilgning på om lag 2,08 mrd. kroner, noe som gir en oppfølgingsprosent på om lag 93 pst.

Ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 24 (2003–2004) Nasjonal transportplan 2006–2015 ble planrammen for Kystverket fastsatt til 6 mrd. kroner (2004-verdi) for perioden 2006–2015. Dette gir en samlet ramme på 2,4 mrd. kroner for Kystverkets handlingsprogram for de fire første årene av planperioden.

Kystverkets handlingsprogram for oppfølging av Nasjonal transportplan 2006–2015 har i 2005 vært forelagt fylkeskommunene og storbyområdene til uttalelse, og ble deretter oversendt til departementet. Handlingsprogrammet vil bli endelig fastsatt høsten 2005.

Etatsmuseum for Kystverket

En arbeidsgruppe nedsatt av Fiskeri- og kystdepartementet for å utrede muligheten for etablering av et etatsmuseum for Kystverket, har overlevert sin rapport. På bakgrunn av rapporten vil Fiskeri- og kystdepartementet foreslå et etatsmuseum for Kystverket gjennom et nettverkssamarbeid, hvor Lindesnes bør ha en sterk stilling som koordinator. Gruppens forslag omtales nærmere under programkategori 16.10.

Etatsmuseet for Kystverket/Fyrmuseumsnettverket og Fiskerimuseenes nettverksråd er begge museumstiltak som ivaretar og forteller historien om liv og virke langs kysten. Fiskeri- og kystdepartementets ambisjon er å øke bevilningene i kommende år for å sikre en større forutsigbarhet for driften av disse institusjonene.

Kap. 1062 Kystverket, jf. kap. 4062

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i>	842 128	810 000	794 640
21	Spesielle driftsutgifter	139 533	3 510	3 200
30	Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i>	231 474	227 200	189 200
45	Større utstørsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	19 022	40 080	37 600
46	Trafikksentral Nord-Norge, <i>kan overføres</i>	898	44 340	60 250
60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, <i>kan overføres</i>	24 728	28 300	29 100
70	Tilskudd Redningsselskapet	57 500	60 100	50 000
72	Tilskudd til omstrukturering, <i>kan overføres</i>		16 600	
	Sum kap. 1062	1 315 283	1 230 130	1 163 990

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning på kap. 1062 på følgende poster: Post 01 Driftsutgifter (- 45,21 mill. kroner), Post 21 Spesielle driftsutgifter (- 0,41 mill. kroner), Post 30 Nyanlegg og større vedlikehold (- 37,02 mill. kroner), Post 45 Større utstørsanskaffelser og vedlikehold (- 6,17 mill. kroner) og Post 46 Trafikksentral Nord-Norge (- 14,56 mill. kroner). Mva-uttrekket må legges til forslag til bevilgning for 2006 for å kunne få direkte sammenlignbare tall med saldert budsjett 2005.

Innledning

Kystverket er Fiskeri- og kystdepartementets etat for kystforvaltning, sjøsikkerhet og samferdsel til sjøs. Kystverkets visjon er å trygge, utvikle og beskytte kysten for alle. Kystverket skal arbeide aktivt for en effektiv sjøtransport gjennom å ivareta transportnæringens behov for framkommelighet og velfungerende havner. Kystverket skal forebygge og begrense skadeeffektene ved akutt forurensning, og medvirke til en bærekraftig utvikling av kystsonen.

Hovedmålene for Kystverket er å:

- bidra til sikker ferdsel og god framkommelighet langs kysten
- tilpasse farledene til endringer i trafikkmønsteret
- akseptabel statlig beredskap i forhold til risiko for akutt forurensning
- knytte havnene effektivt til det øvrige transportnett.

Satsingsområdene til Kystverket er:

- å utvikle god beredskap og sikkerhet i forhold til økt trafikk i Nord-Norge og Skagerrak
- å tilpasse hovedledene langs kysten og innseilingen til de viktigste havnene til endringer i brukernes behov og trafikkmønster
- å forenkle administrative rutiner, regelverk og forskrifter
- ledelses- og kompetanseutvikling.

Kystverket arbeider nå med en gjennomgang av etatens visjon og hovedmål. Siktemålet med dette arbeidet er å få synliggjort hele etatens arbeidsområde, herunder implementeringen av statens beredskap mot akutt forurensning.

Kystverket består av Kystdirektoratet i Ålesund med Beredskapsavdelingen i Horten, Kystverket Rederi i Ålesund og fem distriktskontorer som er lokalisert i Arendal, Haugesund, Ålesund, Kabelvåg og Honningsvåg.

Kystverket Produksjon ble fra 1. januar 2005 skilt ut som et eget aksjeselskap, Secora AS. Aksjeselskapet er 100 pst. eid av Fiskeri- og kystdepartementet.

Kystverkets styringsmodell er basert på følgende virksomhetsområder:

- maritim infrastruktur
- maritime tjenester
- statens beredskap mot akutt forurensning
- transportplanlegging og kystforvaltning.

Maritim infrastruktur omfatter utbygging, drift og vedlikehold av fiskerihavner, farleder, navigasjonsinstallasjoner (herunder fyr, lykter, faste og flytende merker og radarsvarere), elektroniske navigasjonshjelpemidler herunder DGPS (differensiell globalt posisjoneringssystem), AIS (automatisk indentifikasjonssystem) og meldingssystemer (herunder bølgevarsling, navigasjonsvarsler og drift og oppfølging av EU-direktiv om varsling av fartøybevegelser). Maritime tjenester omfatter los

og trafikksentraler. Transportplanlegging omfatter blant annet arbeidet med Nasjonal transportplan og Kystverkets handlingsprogram. Kystforvaltning omfatter regelverksutforming og myndighetsutøvelse spesielt knyttet til havne- og farvannsloven, losloven og forurensningsloven. Statlig beredskap mot akutt forurensning omfatter beredskap mot og aksjoner ved akutt forurensning, samt myndighetsutøvelse ved aksjoner.

Kystdirektoratet skal rapportere om oppnådde resultater i henhold til følgende overordnede mål:

- sikkerhet
- framkommelighet
- miljø
- distrikts- og næringsutvikling.

Aktiviteten på de ulike virksomhetsområdene skal bidra til måloppnåelse på Kystverkets overordnede resultatområder. De resultater som Kystverkets ulike aktiviteter produserer, kan i de fleste tilfeller ikke knyttes til bare ett av de overordnede resultatområdene. Tabell 6.7 gir en indikasjon på hvordan den totale aktiviteten innenfor et virksomhetsområde har effekt på resultatområdene sikkerhet, framkommelighet, miljø og distrikts- og næringsutvikling. For eksempel viser tabellen at tiltak innen bredskap mot akutt forurensning i hovedsak antas å bidra til å nå miljømål (70 pst.), men tiltakene antas også å bidra til økt sikkerhet (30 pst.).

Tabell 6.8 Prosentvis fordeling av antatt effekt på resultatområder

Virksomhetsområde/ resultatområde	Sikkerhet	Framkommelighet	Miljø	Distrikts- og næringsutvikling	Sum
Maritim infrastruktur	45	15	5	35	100
Maritime tjenester	40	20	40	0	100
Transportplanlegging	50	30	10	10	100
Kystforvaltning	35	40	10	15	100
Beredskap	30	0	70	0	100

Mer informasjon om Kystverkets virksomhet finnes på etatens hjemmeside på Internett, www.kystverket.no.

Mål, status og utfordringer

Virksomhetsområdet Maritim infrastruktur

Maritim infrastruktur omfatter utbygging, drift og vedlikehold av fiskerihavner, farleder, navigasjonsinstallasjoner, navigasjonshjelpemidler og meldingssystemer. Satsing på utbygging og utbedring av maritim infrastruktur skal bidra til bedre sikkerhet, bedre framkommelighet og reduserte kostnader forbundet med sjøtransport, og slik legge til rette for næringslivet i distriktene. Samtidig reduserer dette også faren for skipsulykker som kan få store miljømessige konsekvenser.

Det kan være vanskelig å isolere effekten av Kystverkets innsats fra andre påvirkningsfaktorer. Andre etaters og næringslivets aktiviteter, konjunktursvingninger, kunnskapen hos skipsførerne, kvaliteten på skipene, klimatiske forhold med videre påvirker også effektene.

Vedlikehold av maritim infrastruktur i havner og i skipsleden gir også et bidrag til kulturvernet på kysten.

Retningslinjer, vurderinger og prioriteringer som er trukket opp i St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal transportplan 2006-2015 og den årlige budsjetttrammen danner grunnlaget for Kystverkets arbeid innenfor maritim infrastruktur.

Fiskerihavner

Ved utbygging av fiskerihavner skal prosjekter som har stor betydning for den nasjonale verdiskapingen i fiskerinæringen prioriteres. Videre vil tiltak som skal bidra til å ivareta fiskerihavnebehov i mindre lokalsamfunn være viktig.

Effektive og trygge fiskerihavner er en forutsetning for verdiskapingen i fiskerinæringen, og dermed også for bosettingen langs kysten. Norge har en værhard kyst, og hensynet til sikkerhet krever et godt tilrettelagt havnemønster med nærhet til fiskefelt langs kysten. Kystverkets utbygging av fiskerihavner er konsentrert om grunnleggende infrastruktur som ny skjerming av utsatte innseilinger, nyanlegg, vedlikehold av moloer og utdyping av havneområder. Kaier, flytebrygger og industriarealer i fiskerihavnene er et kommunalt ansvar. Det er imidlertid et behov for å tilrettelegge for ulike tiltak som trygger bruk av disse

havnene. I tillegg er det behov for å yte tilskudd slik at mindre fiskerihavneprosjekter kan realiseres i lokal regi. Kystverket forvalter derfor en tilskuddsordning for kommunale fiskerihavnetiltak.

Den framtidige utviklingen av strukturen både på flåte- og industrisiden vil være av betydning for fremtidig utbygging av fiskerihavner. En endring til større fiskefartøyer er en medvirkende årsak til økende behov for større dybde i mange fiskerihavner. Videre vil transport av fisk og fiskeprodukter til markedene også kunne være av betydning for utbygging av fiskerihavner. I dag fraktes fersk fisk i hovedsak med lastebil og/eller med fly, mens frossen fisk i større grad fraktes på sjø. Anløp av større gods-, fryse- og containerskip for transport av fisk og fiskeprodukter til markedene vil kunne sette større krav til dybde og manøvreringsareal i havnene.

Kystdirektoratet skal arbeide for å samordne sine disposisjoner for fiskerihavneutbygging med strategier som legges for marin verdiskaping. Dette innebærer systematisk kontakt med Fiskeridirektoratet, Innovasjon Norge og fylkeskommunene i deres arbeid for marin verdiskaping.

Økte miljøkrav til opprydding øker kostnadene ved utdyping hvor det er forurensede bunnsedimenter. Disse kostnadene vil ofte måtte bæres av tiltakshaver, som i dette tilfellet vil være Kystverket. Sammen med krav om mer omfattende planprosesser før arbeid kan startes opp, gjør dette at de samlede kostnadene ved et prosjekt blir høyere enn tidligere. Planleggingen av nye tiltak i fiskerihavner er beskrevet i Kystverkets handlingsprogram for perioden 2006 – 2015.

Fiskerinæringens behov for fiskerihavner endrer seg. Staten har vedlikeholdsansvar for en del havner som ikke lenger har noen betydning for næringen. Stortinget har samtykket i at slike ikke næringsaktive fiskerihavner skal avhendes. Fra og med budsjettet for 2003 er det gitt en årlig fullmakt til at inntil 10 mill. kroner av salgsinntekter fra salg av ikke næringsaktive fiskerihavner kan benyttes til å dekke salgsomkostninger, nødvendig rehabilitering av fiskerihavner før overdragelse til andre eiere samt vedlikehold av andre fiskerihavner. Det er så langt avhendt to anlegg, som har gitt en inntekt på 198 000 kroner. Kystverket har som målsetting å avhende totalt tre anlegg i 2005.

Mål

- Gjennomføre prosjektering og utbygging av fiskerihavner etter Kystverkets handlingsprogram for perioden 2006 – 2015 til planlagt omfang, kvalitet, kostnad og framdrift.

- Gjennomføre nødvendig forvaltning, drift og vedlikehold av moloer og øvrige installasjoner i statens fiskerihavner.
- Planlegge nye fiskerihavnetiltak i tråd med Kystverkets handlingsprogram for perioden 2006 – 2015 innenfor gitt budsjettamme.
- Gjennomføre avhending eller overføring til nye bruksformål av ikke næringsaktive fiskerihavner og avvikle statens ansvar for bunnkjettingsanlegg i fiskerihavner.

Resultatmål

- Gjennomføre utbyggingsprosjekter i henhold til årlig disponeringsplan.
- Gjennomføre reparasjon og vedlikehold i henhold til årlig plan.
- Gjennomføre planer og undersøkelser i henhold til planprogram etter Kystverkets handlingsprogram for perioden 2006 – 2015.
- Salg av ikke næringsaktive fiskerihavner og utvikling av bunnkjettingsanlegg.
- Tildeling av tilskudd til kommunale fiskerihavneanlegg i tråd med Stortingets retningslinjer for 2006.

Resultater 2004-2005

Utbygging av fiskerihavner har i hovedsak fulgt planene i 2004, med noen unntak:

- Arbeidet med å kartlegge tilstanden på moloer og fiskerihavneanlegg er forsinket, og oppgaver knyttet til eiendomsforvaltning, avhending av ikke næringsaktive fiskerihavner og veiledning til kommuner er i flere distrikter prioritert ned til fordel for havnesikkerhetsarbeidet. Innføringen av nye internasjonale sikkerhetsregler for havnene har blitt prioritert for å sikre at norske havneterminaler fortsatt kan anløpes av skip i internasjonal fart.
- Funn av miner i Svelvikstrømmen har medført endret framdrift for dette prosjektet og for utdypingen i Drøbaksundet.

Dette gir endret framdrift for enkelte prosjekter, men avvikene er styrt slik at kostnadene har vært holdt innenfor de avsatte totalrammene. Det har også vært lagt vekt på en tydelig avgrensning av prosjekter som var tildelt Kystverket Produksjon, for å sikre en ryddig prosess knyttet til avklaring av medfølgende portefølje i forbindelse med utskilningen av virksomheten som eget aksjeselskap fra 1. januar 2005.

I 2004 fullførte Kystverket tre fiskerihavner, Reine og Ballstad i Nordland og Svartnes i Finnmark. I 2005 utfører Kystverket arbeid på fire fiske-

rihavner, Hitra i Sør-Trøndelag, Lovund i Nordland, Skjervøy i Troms og Vadsø i Finnmark.

Arbeidet med avviklingen av bunnkjettingsanlegg i de tre nordligste fylkene er videreført. Arbeidet krever imidlertid mye saksbehandling, og er nedprioritert til fordel for arbeidet med havnesikkerhet. Det har i alt vært 114 bunnkjettingsanlegg. Ved utgangen av 2004 gjestod 66 anlegg.

Kystverket forvalter tilskuddsordningen for utbygging av og infrastruktur i kommunale fiskerihavner som bevilges over kap. 1062 post 60 Tilskudd til fiskerihavner. Utbyggingen må være i regi av en kommune, som har ansvar for bruk og framtidig vedlikehold av anleggene. Midlene over kap. 1062 post 60 dekker en andel av de totale kostnadene for prosjektene. Arbeidene ved fiskerihavneanlegg som har fått tilskudd forutsettes startet opp innen ett år fra tilsagnet er gitt, hvis ikke bortfaller tilskuddet. Det stilles også krav til framdrift og fullføring for at tilsagnet ikke helt eller delvis skal falle bort.

Det ble i 2004 gitt statlig tilskudd til 21 kommunale utbyggingsprosjekter, mens det i disponeringsplanen for 2004 er det satt opp 41 anlegg med planlagt utbetaling i 2004. Kystverket stiller nå strengere krav til kommunene om framdrift i prosjektene, noe som innebærer at Kystverket vil be om statusrapport for prosjekter som ikke følger godkjent framdriftsplan. Hvis statusrapporten ikke er tilfredsstillende, vil det bli sendt ut varsel om mulig tilbaketrekking av tilskuddet.

18 kommunale utbyggingsprosjekter er fullført i 2004.

I samsvar med inngått avtale med Secora AS (tidligere Kystverket Produksjon) fullføres det tre fiskerihavner i 2005. Bygging av en molo er lyst ut på anbud våren 2005.

Innenfor rammene til vedlikehold prioriteres reparasjon av stormskader på moloer i fiskerihavner. Vinterstormene i 2004/2005 påførte skader på moloanlegg som var betydelig større enn det som må påregnes i et normalår. Moloskadene var av en art som gjorde at utsettelse av utbedringene ville medføre en stor risiko for at skadene kunne bli enda større, og dermed at utbedringskostnadene kunne bli høyere enn nødvendig. For å få utbedret skadene fremmet Regjeringen i forbindelse med revidert budsjett 2005 forslag om at kap. 1062 post 30 ble økt med 7,5 mill. kroner. Stortinget sluttet seg til dette.

Utskilling av Kystverkets produksjonsvirksomhet som eget aksjeselskap, Secora AS, innebærer at nye prosjekter og arbeid som ikke er en del av den medfølgende ordreporteføljen til Secora AS vil bli lagt ut på anbud. Det er forutsatt at økt konkurranse vil gi lavere kostnader til anleggsarbeidene,

men det forventes også økte svingninger i prisene på det åpne markedet.

Prioriteringer 2006

I 2006 prioriteres to større moloreparasjoner, Laukvik og Berlevåg. Videre vil det bli startet opp to nye fiskerihavneanlegg, Værøy og Melbu i Nordland. En nærmere omtale av prosjektene følger som uttrykt vedlegg.

Farleder

Farledene utgjør en sentral del av transportinfrastrukturen. Tilstrekkelig dybde, bredde og rom for manøvrering er nødvendig for tilfredsstillende framkommelighet og sikkerhet til sjøs.

Som en konsekvens av utviklingen mot større og mer dyptgående fartøyer er det et stort investeringsbehov i utdyping og bedre seilingsløp i farledene. Tiltakene omfatter både modernisering og opprusting av eksisterende seilingsleder og innseiling til fiskerihavner. Utdyping og oppretting av seilingsleder vurderes sammen med og som alternative tiltak til oppmerking av ledene.

Mål

- Gjennomføre utbedring av farleder i samsvar med Kystverkets handlingsprogram for perioden 2006 – 2015.

Resultatmål

- Gjennomføre nyanlegg i farleder i henhold til godkjent årsplan.
- Gjennomføre planer og undersøkelser i henhold til planprogram etter Kystverkets handlingsprogram for perioden 2006 – 2015 innenfor gitte budsjettrammer.

Resultater 2004-2005

I 2004 fullførte Kystverket tre farledsprosjekter, Tjuasundet og Fedje i Hordaland og Oksebåsen i Møre og Romsdal. I 2005 utfører Kystverket arbeid på tre farleder, Drøbaksundet i Akershus/Buskerud, Svelvikstrømmen i Buskerud/Vestfold og Tjeldsundet i Nordland.

For å støtte opp om arbeidet for sikkerhet og framkommelighet i kystfarvannene har Kystverket etablert et farledssystem der ledene er kategorisert i hovedled, biled, lokalled og fiskeriled. Ledsystemet, informasjon om fyr og merker, sammen med annen relevant informasjon om fyr og merker er samlet i Kystverkets farledsdatabase. Farledsda-

tabasen er under revisjon i forbindelse med utarbeidelse av en ny farledsnormal.

Prioriteringer 2006

I 2006 vil fullføring av igangværende prosjekter bli prioritert. Kystverket vil arbeide videre med revisjon av farledsdatabasen i 2006.

Navigasjonsinstallasjoner

Kystverket er nasjonal myndighet for navigasjonsinstallasjoner i Norge. Det innebærer:

- forvaltning av alle navigasjonsinstallasjoner i farledene og kystfarvannet, med unntak av de som tilbys og forvaltes av lokale myndigheter eller andre
- revisjon og inspeksjon av alle navigasjonsinstallasjoner, inkludert de som forvaltes av lokale myndigheter eller andre
- godkjenning av etablering, fjerning eller endring av navigasjonsinstallasjoner.

Navigasjonsinstallasjoner omfatter fyr, lykter, lanterner, indirekte belysning (flomlys), lysbøyer, faste merker, staker og radarsvarere. Det er om lag 20 000 installasjoner, hvorav om lag 4 700 aktivt sender ut lyssignal eller signal som vises på radar, mens de øvrige er passive i sin virkemåte. Kystverket holder ved like en oversikt som omfatter alle navigasjonsinstallasjonene. Av utgiftene til utbygging, drift og vedlikehold finansieres 34 pst. av brukerne gjennom kystgebyret.

Navigasjonsinstallasjoner er til hjelp for:

- posisjonsbestemmelse
- anvisning og varsling av navigasjonsfarer
- anvisning av trafikkreguleringer.

De er viktig at sjøtrafikken i farledene og kystfarvannet kan foregå sikkert og effektivt og med begrenset risiko for skade på det marine miljø. Det er også viktig for næringsaktiviteten i distriktene.

Mål om tilgjengelighet

Tabell 6.9 Krav til tilgjengelighet for navigasjonsinstallasjoner

Kategori	Type navigasjonsinstallasjon	Mål for tilgjengelighet
1	Installasjoner som er vurdert å være av primær navigasjonsmessig betydning	Minst 99,8 pst.
2	Installasjoner som er vurdert å være av navigasjonsmessig betydning	Minst 99 pst.
3	Installasjoner som er vurdert å være av mindre navigasjonsmessig betydning enn kategori 1 og 2	Minst 97 pst.

Navigasjonsinstallasjonene er beregnet for bruk sammen med sjøkart. Sjøkart viser de fysiske kjennetegn i farvannene, inkludert dybder og andre forhold under vann, bebyggelse og annet som er nødvendig for å føre et fartøy forsvarlig.

Behovet for navigasjonsinstallasjoner er under endring. Det er økt krav til installasjoner til bruk i nærnavigasjon, særlig for hurtiggående fartøy. Behovet for kystfyr med lang rekkevidde, dvs. visuelle signaler med rekkevidde over 10 nautiske mil, er synkende. Bakgrunnen for dette er bruk av alternative navigasjonssystemer.

Mål

- *Tilby navigasjonsinstallasjoner i samsvar med de behov som de sjøfarende har.*
- *Opprette nye navigasjonsinstallasjoner spesielt i leder som anvendes av hurtiggående fartøy og ro-ro passasjerferger.*
- *Modernisere og fornye navigasjonsinstallasjoner.*
- *Forestå effektiv forvaltning, drift og vedlikehold av navigasjonsinstallasjonene.*

Resultatmål

- Det skal ikke forekomme uhell eller ulykker som kan føres tilbake til sviktende navigasjonsinstallasjoner eller mangelfull navigasjonsveiledning i ledene og kystfarvannet.
- Tilgjengelighet skal opprettholdes i samsvar med fastsatte mål.
- Navigasjonsinstallasjoner skal opprettes og fornyes i henhold til årlig plan.
- Det skal være effektiv forvaltning, drift og vedlikehold av navigasjonsinstallasjonene.
- Fyrstasjoner skal avvikles i henhold til plan.
- Der bygningsmassen ved en fyrstasjon er ledig, skal den søkes avhendet eller det skal finnes alternativ bruk.

Mål om tilgjengelighet er i samsvar med retningslinjer gitt av IALA (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities). I praksis beregnes tilgjengelighet for installasjoner som gir lys- eller radarsignal, og det er lagt til grunn at disse installasjonene er av kategori 1.

Tilstandsbeskrivelse

Navigasjonsinstallasjonene er utsatt for slitasje og store påkjenninger, og krever regelmessig tilsyn og vedlikehold. Vedlikeholdet har enkelte steder vært mangelfullt, slik at bygningsmessig standard på installasjonene ikke har blitt opprettholdt.

Bakgrunnen for dette er blant annet at det i perioden 1990-1995 gikk med betydelige ressurser til gjennomføring av moderniseringsprosjekter som elektrifisering av innretninger drevet med olje og gass og senere til nyanlegg av navigasjonsinstallasjoner som er sterkt etterspurt. Samtidig er driften av navigasjonsinstallasjonene prioritert for å opprettholde sikkerheten til sjøs. Fra midten av 1990-tallet og fram til i dag har vedlikeholdsarbeidet blitt styrket. Nye vedlikeholdsmetoder som gir

økt produktivitet er prøvd ut og tatt i bruk. Dette gjelder særlig for lykter/lanterner.

Prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer har blant annet opprettet et web-basert register som skal gi en god oversikt over og kunnskap om statens kulturhistoriske eiendomsmasse. Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket har etablert et prosjekt for å følge opp prosjektet Nasjonal verneplan for fyrstasjonene. Nasjonal verneplan for fyrstasjonene ble utgitt i 1997 og er en samlet oversikt over fredede fyrstasjoner. I tillegg til denne planen skal det utarbeides en samlet forvaltningsplan som også vil omfatte fyrstasjoner som ikke er fredet.

Resultater 2004 - 2005

Det er i 2004 ikke registrert uhell eller ulykker som kan føres tilbake til sviktende navigasjonsinstallasjoner eller mangelfull navigasjonsveiledning i oppmerkede leder langs kysten.

For 4 724 installasjoner som sender ut lys- eller radarsignaler ble det i 2004 oppnådd en tilgjengelighet på 99,84 pst., noe som betyr at målet om tilgjengelighet er oppfylt. Det var i alt 866 slukninger, som ga 2 790 slukkedøgn.

Tabell 6.10 Oversikt over nyanlegg navigasjonsinstallasjoner

Type prosjekt	Antall
Prosjekt påbegynt før 2004	10
Prosjekt påbegynt i 2004	14
Prosjekt fullført i 2004	18
Prosjekt planlagt fullført i 2005 og senere	5
Mindre løpende oppdrag	1

I 2005 vil merking for hurtigbåt i Rogaland og strekningen Brønnøysund - Sandnessjøen bli ferdigstilt. Ny led for hurtigbåt og fergesamband på strekningene Brekstad - Froan og Brekstad - Valsholmen vil bli merket, og merking for hurtigbåt i Hordaland og strekningen Sandnessjøen - Bodø startes opp. I tillegg kommer noen enkeltanlegg i hoved- og bilerder.

På fem fyrstasjoner vil det bli opprettet fyrlykter til erstatning for fyret. Det vil bli foretatt fornyelse av navigasjonsinstallasjoner enkeltvis eller gjennomgående for deler av leden. Havarerte jernstenger vil bli reetablert og flytende merker vil bli erstattet med faste installasjoner. Om lag 100 fyrlykter vil få endret og kontrollert sektorgrensene i 2005.

Følgende fyr ble avbemannet i 2004: Oksøy, Torungen, Lyngør, Utvær, Ytterøyane, Halten, Nordøyane, Sklinna, Hekkingen og Helsen. I 2005 er følgende fyr avbemannet: Færder, Svinøy, Skrova, Makkaur og Slettnes.

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) ble det fremmet forslag om at det skulle avhendes fyreiendommer for 10 mill. kroner i 2005. Stortinget sluttet seg til dette. Kystverket er godt i gang med dette arbeidet, og har per 1. august 2005 oppnådd enighet om avhending av åtte fyrstasjoner til en anslått salgssum på om lag 3 mill. kroner. Kystverket forventer å avhende totalt 21 fyrstasjoner i 2005, til en samlet anslått salgssum på 10 mill. kroner.

For å utføre tilsyn og skadebegrensende vedlikehold ble det i 2004 opprettet nye tilsynslag i

Kystverket Sørøst og Midt-Norge. Fra tidligere har det vært tilsynslag i Kystverket Sørøst, Vest, Midt-Norge og Troms og Finnmark. Tilsynslagene er opprettet med tidligere fyrbetjening. Det er gitt opplæring i nye arbeidsoppgaver og personlig sikkerhet.

Kystverket inngikk i 2005 en samarbeidsavtale om meteorologiske observasjonsstasjoner med Meteorologisk institutt. Avtalen legger til rette for at Meteorologisk institutt kan opprettholde observasjonsstasjoner på fyrene etter avbemanning og et samarbeid om tilsyn.

Lysdioder (LED) benyttes stadig mer som lyskilde da det oppnås bedre utnyttelse av energien og mindre vedlikehold. Denne teknikken gir Kystverket mulighet til i større grad å benytte nettuavhengige anlegg, noe som vil være en fordel mange steder på kysten.

Fjernovervåking av installasjoner benyttes forsøksvis. Erfaring viser at dette vil kunne gi verdifull informasjon om tilstanden på installasjoner som kan brukes for å optimalisere drift og vedlikehold.

Kystverket har under innføring et IKT-basert system for forvaltning, drift og vedlikehold. Systemet skal samle og systematisere informasjon for oppfølgingen og planleggingen av vedlikeholdet av navigasjonsinstallasjonene.

Kystverkets installasjoner påføres enkelte år skader som følge av uvær, og slike skader utbedres vanligvis dels ved omprioriteringer innenfor budsjettrammen eller ved at utbedringene kan utsettes og tas som en del av det ordinære vedlikeholdet. Det ekstreme uværet vinteren 2004/2005 medførte skader som var betydelig større enn det som påregnes i et normalår. Disse skadene ble delvis utbedret midlertidig for at de sjøfarende skulle kunne få nødvendig informasjon for trygg seilas. Det var imidlertid også et stort behov for å utføre permanente reparasjoner, og i flere tilfeller også reetablering av installasjonene som ble feid på havet. For å få utbedret skadene permanent fremmet Regjeringen i forbindelse med revidert budsjett 2005 forslag om at kap. 1062 post 01 ble økt med 8,8 mill. kroner 2005. Stortinget sluttet seg til dette.

Prioriteringer 2006

I 2006 prioriteres det videreføring av pågående prosjekter samt oppstart og slutføring av nyanlegg i Hordaland. Kystverket vil også i 2006 prioritere fornying og vedlikehold av navigasjonsinstallasjonene, herunder:

- forbedret forebyggende vedlikehold

- fornying gamle anlegg og utbedring av anlegg som har hatt hyppige feil
- gjennomgang og evt. forbedring av batterikapasitet.

Avbemanning av fyr vil fortsette og det er planlagt å avbemanne de tre siste fyrene i 2006. Det gjelder Bøkfjord, Torsvåg og Fruholmen.

Det er lagt opp til å selge fyreiendommer for 2 mill. kroner i 2006, jf. forslag til bevilgning under kap. 4062 post 03.

Elektroniske navigasjonshjelpemidler

Elektroniske navigasjonshjelpemidler omfatter DGPS (Differential Global Positioning System) og AIS (automatisk identifikasjonssystem).

DGPS-tjenesten leverer korreksjonssignaler til GPS-mottakere, som er tilknyttet forskjellige posisjons-, navigasjons- og kommunikasjonsutstyr på skip, offshore og på land. Brukerne får større nøyaktighet på posisjonen og økt integritet (bedre signalkvalitet) på systemet. DGPS har vært en stabil tjeneste i 2004 og stasjonstilgjengeligheten er stort sett i henhold til de krav som er stilt av IMO.

AIS er et system til bruk skip til skip for kollisjonsavverging. AIS er også et hjelpemiddel for å identifisere og overvåke skip og dermed bedre sjø-sikkerheten gjennom å kunne følge trafikken.

Kystverket har ansvaret for etableringen av landbasert AIS for overvåking av skip langs hele kysten. Det er spesielt fokus på overvåking av skip med farlig og forurensende last, skip med slepekapasitet samt større slep.

IMO har innført krav om at lastefartøy over 300 BT, samt alle passasjerskip og tankere i internasjonal fart, skal være utrustet med AIS. EU har videre pålagt fiskefartøy over 45 meter som anløper havn innenfor EU/EØS-området å gå med AIS. Sjøfartsdirektoratet stiller krav til AIS ombord i passasjer- og lasteskip over 300 BT, hurtigbåter over 150 BT og fiskefartøy over 45 meter i innenriks trafikk. For lasteskip i innenriks trafikk vil det skje en gradvis innføring av AIS fram imot 1. juli 2007.

Kystverkets landbaserte AIS-nettverk består av totalt 35 AIS-basestasjoner. Hver basestasjon mottar alle AIS-meldinger sendt fra fartøy innenfor sitt dekningsområde. AIS-meldingene blir samlet og gjort tilgjengelig for brukerne. Nettverket inneholder også databaser for lagring av alle mottatte AIS-meldinger.

Bruk av data fra AIS-nettverket krever at så vel skip som trafikksentraler og andre anlegg har installert utstyr som muliggjør slik overvåking. Det vil da være mulig å overvåke områder hvor radardekningen ikke er fullstendig, og f.eks. for-

midle trafikkbildet til skip som har et slikt system. AIS-nettverket kan også formidle annen informasjon, i første rekke sikkerhetskritiske meldinger. Kystverket har i 2005 tilpasset sine trafikksentraler til mottak av data og formidling av informasjon fra AIS-nettverket.

Informasjon fra Kystverkets AIS-nett stilles til rådighet for andre offentlige brukere.

Mål

- *Det skal ikke forekomme uhell eller ulykker som kan føres tilbake til sviktende elektroniske navigasjonshjelpemidler, herunder AIS-nettverket eller mangelfull navigasjonsveiledning i oppmerkede leder langs kysten.*
- *Offentlige brukere/etater skal sikres tilgang til data fra AIS-nettverket.*
- *AIS-data skal utnyttes optimalt.*

Resultatmål

- Tilgjengeligheten av AIS-data fra hver enkelt AIS basestasjon bør være 99,5 pst. eller bedre, regnet over en toårsperiode.
- Det skal være minst 99,5 pst. tilgjengelighet (i tid innenfor en gitt tidsperiode) for elektroniske navigasjonshjelpemidler (DGPS) i kystfarvann og innenskjærs farvann med liten risikograd.
- Det skal være minst 99,8 pst. tilgjengelighet i kystfarvann og innenskjærs farvann med stor risikograd.
- Kystverkets trafikksentraler skal sikres tilgang til AIS-data med maksimalt ett sekund forsinkelse.
- Øvrige brukere i Kystverket samt offentlige etater med behov skal sikres tilgang til AIS-data med maksimalt to sekunder forsinkelse.
- Kystverket skal arrangere brukerforum for å fremme bruken av AIS-data og bidra til optimalt utnyttelse av slike data.
- Kystverket skal utrede forhold rundt tilgang til AIS-data til brukere ut over det offentlige.

Krav til oppetid for AIS-nettverket er i samsvar med kravene som er fastsatt i overensstemmelse med anbefalinger gitt av den internasjonale organisasjonen for navigasjonshjelpemidler IALA.

Resultater 2004-2005

DGPS-tjenesten ble satt i operativ drift i 2003, etter flere års prøvedrift. Tilbakemeldingene og erfaringene så langt er gode. Tilgjengelighetsgraden for noen av de tolv stasjonene har i 2004 vært lavere enn resultatmålet. Kystverket har hatt fokus på å

forbedre driften på utsatte steder, og har skiftet ut en del elektrisk utstyr på noen stasjoner.

Kystverkets landbaserte AIS-nettverk er ferdigstilt, og vil bedre overvåkingen langs kysten. AIS-nettverket ble satt i operativ drift i 2005. Utbyggingen er foretatt innenfor fastsatte budsjettammer.

Det er ikke registrert uhell som kan føres tilbake til manglende eller svikt i elektroniske navigasjonshjelpemidler. Målene for tilgjengelighet er i stor grad opprettholdt, med unntak av problemer med enkelte stasjoner.

Prioriteringer 2006

Kvaliteten på DGPS-tjenesten skal opprettholdes.

Kystverkets AIS-nettverk skal ha stabil drift, og det skal sikres optimal tilgang til og bruk av data fra systemet. Kvalitet og anvendelse av data fra systemet skal forbedres. Det skal utredes tilgang til AIS-data for brukere ut over det offentlige.

Meldingssystemer

Kystverket driver flere meldingstjenester og meldingssystemer for registrering av skipsrelatert informasjon om blant annet farlig eller forurensende last (SafeSeaNet), farledsvarsler (NAVCO), ismeldingstjenesten, samt bølge- og strømvarsling.

SafeSeaNet er et felleseuropeisk overvåkings- og informasjonssystem for maritim trafikk vedtatt gjennom EU-direktiv 2002/59. Kystverket har vært sentral i utvikling og etablering av dette systemet, som skal ivareta behovet for elektronisk innhenting og utveksling av informasjon om sjøtransport og maritim trafikk på vei til eller i EU/ EØS-farvann.

Mål

- *Det skal ikke forekomme uhell eller ulykker hvor årsaken kan tilskrives mangelfull meldingstjeneste på kysten om navigasjonsvarsler, farlig og forurensende last og bølge- og strømvarsler.*

Resultater 2004-2005

Det er ikke registrert uhell eller ulykker som kan føres tilbake til mangelfulle meldingstjenester i farleder på kysten.

Meldings- og informasjonssystemet SafeSeaNet ble satt i drift 1. juli 2004 og har bidratt til å få en enklere og bedre oversikt over viktige data om farlig og forurensende last i norsk farvann.

I 2004 er det mottatt totalt 2 273 meldinger, hvorav 925 gjaldt seilaser med farlig last om bord. Antall meldinger har som forventet steget for hver

måned som er gått, bortsett fra i desember. Både antall meldinger og kvaliteten på innholdet i meldingene forventes med planlagte tiltak å øke utover i 2005. Kystverket vil i løpet av 2005 innføre obligatorisk bruk av SafeSeaNet.

I løpet av 2004 er det etablert bølge- og strømvarslings for strekningen Trondheim - Kristiansund. Fra før er det etablert bølgevarslings for Stad.

Prioriteringer 2006

Det skal være god og sikker kvalitet på alle meldingstjenestene som Kystverket har ansvaret for. Meldingstjenestene skal videreutvikles og tilpasses brukerkrav og ny teknologi. Obligatorisk rapportering skal kontrolleres, og brudd på rapporteringsplikten skal følges opp.

Kystverket vil arbeide for å oppnå høy kvalitet på meldinger som registreres i SafeSeaNet, slik at nytten av opplysningene blir størst mulig. Bruken av dataene vil bli utviklet i samarbeid med andre land.

Virksomhetsområdet Maritime tjenester

Maritime tjenester omfatter lostjenesten, trafikkovervåking og trafikkkontroll. Virksomhetsområdet skal bidra til høy sikkerhet og god framkommelighet i norske farvann og beskyttelse av det marine miljøet mot akutt forurensning.

Lostjenesten og driften av trafikkentralene (VTS) skal være selvfinansierende. Lostjenesten omfatter lostjenestens administrasjon, inkludert faktureringsoppgaver, los, losformidlere, losbåtførere, drift av og investeringer i losbåter.

Resultater 2004-2005

Tabell 6.11 Oversikt over utviklingen innenfor lostjenesten

Trafikkstatistikk	Pr. 31.12.2004	Pr. 31.12.2003	Endring i pst.	Endring i antall
Årsavgift ¹	256	315	- 18,7 pst.	- 59
Skipperbevis totalt ²	55 375	57 022	- 2,9 pst.	- 1 647
Losinger	43 107	43 801	- 1,6 pst.	- 694
Dispensasjoner	1 088	939	15,9 pst.	149
Seilas på farledsbevis ³	11 180	12 282	- 9,0 pst.	- 1 102

¹ Årsavgiften dekker et ubegrenset antall gebyrpliktige seilaser i løpet av et kalenderår, og ordningen kan brukes av alle losgebyrpliktige fartøyer

² Skipperbevis er et dokument som viser utført betalingspliktig seilas uavhengig av om los benyttes eller ikke

³ Med farledsbevis kan en ellers lospliktig seilas foregå uten los om bord. Farledsbevis er knyttet opp til person, fartøy og farled og utstedes som tegn på godkjenning av visse kvalifikasjoner hos navigatører.

Los

Mål

- Bidra til høy sikkerhet og god framkommelighet i norske farvann, ved å tilføre fartøyets mannskap nødvendig farvannskunnskap.
- Tilby lostjenester som er tilpasset transportmønstret og kravene til sikkerhet.
- Arbeide for høy kvalitet gjennom opplæring, etterutdanning, trening av personell og tilrettelegging for bruk av moderne navigasjonshjelpemidler i tjenesten.
- Det skal ikke forekomme uhell eller ulykker som kan føres tilbake til sviktende eller mangelfull lostjeneste.
- Minst 97 pst. av losoppdrag som er etterspurt innenfor de fastlagte bestillingsfrister, skal ha en ventetid på under en time. Sikkerhetsmessige hensyn er imidlertid viktigere enn kravet om kort ventetid.

Resultatindikatorer

- Antall skipperbevis, losoppdrag, farledsbevis og dispensasjoner.
- Antall ulykker med skip hvor årsaken kan tilskrives enten losen om bord eller navigatør med farledsbevis, eller det er gitt dispensasjon fra losplikten.
- Antall ganger ventetiden overstiger én time forutsatt at bestillingsfristen for los overholdes, i prosent av totale losoppdrag som er etterspurt innenfor fastlagte bestillingsfrister (skal være mindre eller lik 3 pst.).

Det er i 2004 registrert fem uhell for skip med los om bord. I fire av tilfellene er det konkludert med at uhellet helt eller delvis ikke kan tilskrives losen. I tillegg er det registrert 14 uhell med navigatør med farledsbevis om bord. Over 97 pst. av de losoppdragene som har vært etterspurt innenfor den fastlagte bestillingsfristen, har hatt kortere ventetid enn én time. Driften av lostjenesten i 2004 gikk i økonomisk balanse.

Ved utgangen av 2004 var det ansatt 261 loser, seks færre enn året før. Stor lospliktig trafikk i ferieperioden har til tross for en nedgang i det totale antall losoppdrag på 1,6 pst., ført til noe økt bruk av overtid for å innfri resultatkravet om ventetid. Fra januar 2005 er det ansatt 15 losaspiranter.

Det er pr. 1. september 2005 ikke registrert vesentlig ventetid for bestillinger som er gjort innenfor gitte frister. Til og med juli 2005 er det regnskapsført 15,3 mill. kroner i overtidskostnader.

Lostjenesten forsøker å dimensjonere loskorpset mest mulig optimalt på bakgrunn av vurdering av forventet trafikkgrunnlag og tilgang på loser. Kystverket har startet arbeidet med å se på endringstiltak som kan gjøre lostjenesten enda mer kostnadseffektiv. Her vil Kystverket vurdere endringer i kravene om å benytte los og kriteriene for utstedelse og bruk av farledsbevis. Dette må også sees i lys av strengere regler fra IMO. Eksempler er høyere kompetansekrav til fartøyenes mannskap, strengere krav til fartøyenes konstruksjon (doble skrog), krav til moderne navigasjonsutstyr (sjøkart og AIS) og innføring av ISM-koden (kvalitetssystemer). I tillegg vil Kystverket vurdere muligheten for å ytterligere effektivisere lostilbringertjenesten.

Kystverket har økt kontrollen med farledsbevisordningen, og har i 2003 og 2004 avdekket flere brudd på regelverket og betingelsene for å inneha farledsbevis. For 2004 er det rapportert 97 saker mot 161 i 2003. Ett farledsbevis er inndratt og 13 saker er anmeldt. Sakene dreier seg i hovedsak om brudd på hviletidsbestemmelsene.

Kystverket har behov for en fornyelse av losfartøyene, og jobber med en tilstandsbeskrivelse for alle fartøyene. Denne tilstandsbeskrivelsen skal danne grunnlag for et fornyingsprogram. Kystverket planlegger å bestille to nye losbåter i 2005, for levering i 2005/2006.

Prioriteringer 2006

I 2006 skal det arbeide videre for at kvaliteten på lostjenesten opprettholdes. Dette innebærer blant annet fornyelse av losbåter. Videre vil det fortsatt

være sterkt fokus på å effektivisere tjenesten for å holde kostnadsnivået nede.

Trafikksentraler (VTS)

Det sentrale verktøyet for koordinering av trafikkovervåking og trafikk kontroll er trafikksentralene. Trafikksentraltjenester (Vessel Traffic Services – VTS) har som formål å bedre sikkerheten for sjøtrafikken og å beskytte det marine miljøet. Tjenesten skal ha mulighet for å samvirke med trafikken og respondere på trafikksituasjoner som utvikler seg i området.

VTS-tjenesten bygger på informasjon blant annet fra radar, AIS-kjeden, fartøysrapportering/andre datakilder, VHF-kommunikasjon, kamera og meteorologiske stasjoner.

I samsvar med internasjonale anbefalinger deles VTS-tjenestene inn i følgende kategorier:

- Informasjonstjenester.
- Navigasjonsveiledning.
- Trafikkregulering.
- Beredskapsfunksjoner.

Mål

- *Fremme effektivitet og sikkerhet i farleder og havner samt beskytte det marine miljøet gjennom å tilby kvalitetsmessig gode og behovsmessig tilpassede VTS-tjenester.*
- *Bidra til å redusere omfang og konsekvens av inntrufne hendelser/ulykker gjennom samhandling med Kystverkets øvrige beredskapsorganisasjon.*
- *Ingen uhell eller ulykker skal kunne føres tilbake til feil eller svikt ved trafikksentralene.*

Resultatindikatorer

- Antall inngrep fra trafikksentralene for å avklare trafikksituasjoner eller korrigere kurs og/eller hastighet på fartøy.
- Antall ulykker med skip i VTS-området.
- Antall ulykker med skip i VTS-området som skyldes enten svikt i VTS-tjenesten, eller manglende håndhevelse av regelverk.
- Antall rapporterte avvik / brudd på gjeldende seilingsregler og lospliktbestemmelser.

Resultater 2004-2005

I 2004 var det to ulykker innenfor trafikksentralenes virkeområde, og én nestenulykke.

Kystverket har fire trafikksentraler i operativ drift: Horten, Brevik, Fedje og Kvitsøy. Fra 2007 skal i tillegg den nye trafikksentralen i Vardø være operativ.

Driften av trafikksentralene finansieres gjennom sikkerhetsgebyrer som kreves inn av Kystverket. Driftsregnskapet for trafikksentralene viste et underskudd på 3,67 mill. kroner i 2004, mot et underskudd på 9,59 mill. kroner i 2003. Gebyrsatsene ble justert opp i 2004 for oppnå balanse mellom inntekter og kostnader, og for å få dekket inn en andel av underskuddet fra 2003. Underskuddet i 2004 skyldes i hovedsak ekstraordinære kostnader knyttet til linjeleie til Forsvaret og nødvendig opplæring av personell. Det er prognosert et overskudd i 2005, noe som vil innebære at deler av det tidligere underskuddet vil bli dekket inn i 2005. Kystverket vil dekke inn gjenstående underskudd innenfor driftsbudsjettet for trafikksentralene i løpet av påfølgende toårsperiode. Dette innebærer en forskyvning av tidligere nedbetalingsplan med ett år. Inndekningen vil gjøres ved en kombinasjon av tiltak på kostnadssiden og inntektssiden.

Prioriteringer 2006

Kostnadsnivået skal holdes så lavt som mulig, samtidig som kravene til sikker seilas og et forsvarlig nivå på trafikksentraltjenestene skal ivaretas.

Arbeidet med å etablere en trafikksentral i Vardø skal videreføres i tråd med oppsatt plan, med sikte på operativ drift fra 2007.

Fiskeri- og kystdepartementet ser det som viktig at trafikksentralen i Vardø kan gi mulighet for ny næringsutvikling i regionen. Det er derfor satt av midler på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak til et samarbeidsprosjekt. Det vises til nærmere omtale under kap. 1023 post 71.

Virksomhetsområdet Statens beredskap mot akutt forurensning

Kystverket har ansvaret for drift og utvikling av statlig beredskap mot akutt forurensning. Det omfatter følgende oppgaver:

- Tiltak for å hindre og begrense skadeomfanget ved uønskede hendelser som kan true sjøsikkerheten og/eller føre til miljøskader.
- Tilsyn med og bistand ved aksjoner mot akutt forurensning ledet av kommuner og private.
- Tiltak overfor skipsvrak som representerer en miljørisiko.
- Drift og utvikling av statens beredskap mot akutt forurensning.
- Drift og utvikling av statens aksjonsorganisasjon mot akutt forurensning.
- Internasjonalt beredskapsarbeid.
- Utrednings- og analysearbeid.

Mål

- *Akseptabel nasjonal beredskap mot akutt forurensning*

Dette innebærer å arbeide for:

- *å utvikle den statlige beredskapen i forhold til miljørisiko*
- *redusert risiko for miljøskade grunnet oljeutslipp og andre stoffer fra skip og vrak*
- *velfungerende nasjonal bekjemping av akutt forurensning på sjø og land*
- *å utvikle og anvende nasjonale og internasjonale avtaler innen akutt forurensning om gjensidig bistand og samarbeid*
- *å finne og realisere mulige koordineringsgevinster mht lokalisering av lagre*
- *å bedre utnyttelsen og samordningen av private og statlige ressurser innenfor statlig beredskap mot akutt forurensning*
- *å videreutvikle slepebåtberedskapen*
- *å sikre at det finnes nødvendig kompetanse i alle ledd i beredskapen.*

Resultatindikatorer

- Antall påbegynte og gjennomførte aksjoner.
- Antall avsluttede aksjoner.
- Antall gjennomførte kurs og øvelser.
- Antall meldinger til beredskapsvakten.
- Antall planleggings- og utredningsoppdrag som innvirker på beredskapsnivå.

Resultater 2004-2005

I 2004 mottok Kystverkets beredskapstelefon 946 meldinger, noe som er en økning på 81 fra 2003.

Den siste tidens utvikling i oljerelaterte aktiviteter i Barentsregionen har endret risikobildet og ført til behov for en styrking av beredskapen i regionen. I tillegg har økende oljetransporter ut gjennom Skagerrak økt fokuset på denne delen av landet. Det vises til St.meld. nr. 14 (2004 – 2005) På den sikre siden - om sjøsikkerhet og oljevernberedskap.

Det er i perioden gjennomført følgende tiltak for å utvikle den statlige beredskapen i forhold til miljørisiko:

- En miljørisikooanalyse for hele kysten er utarbeidet i forbindelse med St.meld. nr. 14 (2004-2005) På den sikre siden – sjøsikkerhet og oljevernberedskap
- Det er satt i gang et prosjekt for å framskaffe forslag til konkrete tiltak som skal sikre at den offentlige beredskapen mot akutt forurensning er dimensjonert i forhold til foreliggende risiko

for akutt kjemikalieforurensning av marint miljø.

- Prosedyrer om nødhavn og strandsettingsplasser er innført i Kystverkets planer.
- Det ble i 2004 inngått ny avtale om flyovervåking med Helitrans AS. Den nye avtalen inkluderer en døgnkontinuerlig beredskap som medfører at overvåkingsflyet kan mobiliseres på maksimalt fire timer.

Det er gjennomført ny anbudsrunde for å sikre tilfredsstillende slepebåtdekning i Nord-Norge i 2005 og 2006.

Det er utviklet et felles beredskapsplanverk for hele Kystverket. Beredskapsplanverket beskriver ansvarsforholdene og det sett av tiltak Kystverket, innenfor sitt myndighetsområde, iverksetter for å hindre eller redusere konsekvensene av uønskede hendelser. Planverket ble innført i mai 2005.

Oljevernutstyret i depotene langs kysten er fortsatt under oppbygging for å nå det anbefalte utstyrsnivået. Hoveddepotet på Fedje er overflyttet til Florø fra januar 2005, samtidig ble det opprettet et mellomdepot på Fedje. Det er nå etablert ti mellomdepoter. Samtidig begynner noe av det utstyret som tidligere er anskaffet å gå ut på dato, og det er derfor behov for å fornye deler av dette utstyret i årene som kommer. I perioden fra 2002 til 2004 er investeringene i oljevernutstyr i hovedsak benyttet til oppfølging av nivåanbefalingene i beredskapsanalysen, og i svært liten grad til utskifting av utrangert utstyr. For få et godt grunnlag for å utarbeide en langsiktig utskiftingsplan, arbeider Kystdirektoratet med å slutføre en levetidsanalyse og en samlet statusrapport for alt statlig oljevernmateriell.

Det finnes 2 325 registrerte vrak langs kysten. Det ble i perioden 1993–2000 gjennomført en vrakundersøkelse av 36 av disse vrakene som kunne representere en forurensningsfare. Det er hittil fokusert på forurensningsfaren fra olje (last og bunkers). Det er behov for å vurdere tiltak for å hindre uakseptabel forurensning også fra annen last i disse vrakene. Vraket av den russiske krysseren «Murmansk» utenfor Sørvær i Hasvik kommune er et eksempel på at selv om det ikke foreligger fare for akutt forurensning, kan vraket være til sjenanse.

Det er i perioden gjennomført følgende tiltak for å redusere risiko for miljøskade grunnet oljeutslipp fra skip og vrak:

- Det er iverksatt arbeid med sikte på å vurdere den akutte forurensningsfaren ved U-864 (tysk ubåt senket under 2. verdenskrig) og utarbeidelse av forslag til tiltak. Kystverket avleverte sommeren 2005 en rapport til Fiskeri- og kystdepartementet. På bakgrunn av rapporten er

det igangsatt et forprosjekt i regi av Kystverket for å avklare hvordan faren for kvikksølvforurensning fra den senkede u-båten ved Fedje kan elimineres. Det vises i denne forbindelse til St.prp. nr. 79 (2004–2005) Om endringer av bevilgninger for 2005 under Fiskeri- og kystdepartementets område, hvor det foreslås bevilget 14,7 mill. kroner for å gjennomføre forprosjektet. Forprosjektet skal kartlegge vrakets og lastens tilstand, og vil danne grunnlaget for at det i 2006 vil bli trukket en konklusjon om hvordan forurensningsfaren kan fjernes.

- Det er gjennomført rutinemessig overvåking av de skipsvrakene som representerer den største risikoen for akutt forurensning langs norskekysten.

Kystverket holder i samarbeid med lokale myndigheter oppsyn med vraket av den islandske tråleren «Gudrun Gisladdottir», og det må foretas en løpende vurdering om eventuell heving. For å bedre kunnskapen om lokale effekter på de marine økosystemet fra skipsvrak, har Havforskningsinstituttet foreslått at det etableres et prosjekt for overvåking av Gudrun Gisladdottir over tid. Prosjektet er til vurdering. Det er også vært fremmet et eksternt forslag om utvikling av proaktive fiskehus. Dette prosjektet er imidlertid ikke vurdert som aktuelt å gå videre med, da kostnadene ikke står i forhold til nytten.

Høsten 2003 ble det gjennomført en kartlegging og analyse av risiko for akutt kjemikalieforurensning av marint miljø forårsaket av skip i norske farvann. Hensikten med analysen var å skape et grunnlag for en framtidig dimensjonering av statlig kjemikalievernberedskap. Hovedkonklusjonen fra dette arbeidet er at risikoen er liten. I enkelte geografiske områder har imidlertid skipstransport av miljøfarlige kjemikalier økt. I slike områder bør risikoreduserende tiltak vurderes. En anbefaling om tiltak ble sendt Fiskeri- og kystdepartementet i første kvartal 2005. Departementet vil på egnet måte komme tilbake til saken.

Informasjon om vrakene i Skagerrak og varslingsprosedyre for fiskere er utarbeidet i 2005 i tråd med ny OSPAR-veileder (Oslo-Paris-konvensjonen).

Det er gjennomført en rekke kurs, seminarer og øvelser for å styrke beredskapen og redusere risiko for miljøskade.

Internasjonalt arbeid

Kystverket har dialog med EMSA (European Maritime Safety Authority) og andre fora som omhandler sjøsikkerhet og oljevernberedskap.

Det er iverksatt tiltak for å styrke den forebyggende og skadebegrensende beredskapen i nordområdene. Det er bl.a. gjennomført to oljevernkurs i Murmansk, og det er satt i gang prosjekter for å få kunnskap om russiske råoljer samt et prosjekt for videreutvikling av oljevernutstyr i samarbeid med Russland. I tillegg er det gjennomført rutinemessig øvelse og erfaringsutveksling med russiske samarbeidspartnere i Murmansk og i forbindelse med øvelsen *Barents Rescue 2005*.

Satellittovervåking

SatHav-programmet er et nasjonalt marint program for å utnytte satellittdata rettet mot nasjonale behov og for å få til en koordinert nasjonal innsats som sikrer offentlige brukere muligheten til å utnytte satellittdata på en kostnadseffektiv måte.

Innenfor rammen av SatHav-programmet gjennomførte K-SAT (Kongsberg Satellite Services) og Kystverket et første pilotprosjekt for overvåking av oljeforurensning i siste tertial 2003. Et nytt pilotprosjekt ble gjennomført siste halvdel av 2004. Dette pilotprosjektet hadde fokus på kvalitet av leveranse, og dette danner nå grunnlaget for en eventuell videreføring av satellittovervåking av oljesøl.

Under Stortingets behandling av St.meld. nr. 14 (2004-2005) På den sikre siden - sjøsikkerhet og oljevernberedskap ble det bedt om at Regjeringen vurderer bruk av Forsvarets fly i satellittovervåking og småfly i forhold til oljevernberedskap, jf. Innst. S. nr. 178 (2004-2005). Fiskeri- og kystdepartementet har på denne bakgrunn bedt Kystdirektoratet foreta en vurdering av saken i samarbeid med berørte myndigheter, og vil komme tilbake til saken på egnet måte.

«Aksjon Rocknes»

Kostnadene knyttet til opprensning av oljesølet etter «Rocknes»-forliset er foreløpig anslått til 134 mill. kroner. Det gjenstår ett uavklart forhold. Staten har fremmet krav om dekning av utgifter i overensstemmelse med regelverket i forurensningsloven og begrensningsreglene i sjøloven. Det er reist søksmål mot staten hvor kravet bestrides.

Prioriteringer 2006

Oppfølging av tiltakene som omtales i St.meld. nr. 14 (2004-2005) På den sikre siden – sjøsikkerhet og oljevernberedskap vil bli prioritert i 2006.

Innsatsen konsentreres om disse hovedområdene:

- Oppbygging av nødvendig beredskap mot akutt forurensning i tråd med gjennomførte utredninger og analyser.
- Analyse av utstyrskapasitet for å holde den etablerte beredskapen på definert nivå.
- Videreføring og utvikling av den operative beredskapen gjennom økt innsats på kompetanseheving i egen og samarbeidende beredskapsorganisasjoner.

En prioritert oppgave i 2006 vil være å følge opp analysen av utstyrsstandarden, slik at oljevernkapasiteten møter behovene.

I perioden 5. – 9. september 2005 ble det gjennomført en større rednings- og oljevernøvelse utenfor Honningsvåg, «Barents Rescue 2005». Øvelsen er nå under evaluering. Erfaringene fra øvelsen vil kunne påvirke prioriteringene for 2006. Foreløpige vurderinger tilsier at det bør settes av økte midler til ytterligere oljevernutstyr i Nord-Norge, samt økt øvelsesaktivitet med Russland.

I St.meld. nr. 14 (2004-2005) ble det orientert om arbeidet knyttet til fastsettelse av seilingsleder i og utenfor territorialgrensen. Det tas sikte på å sende forslag til IMO i 2005 om seilingsleder utenfor territorialfarvannet på strekningen Vardø-Røst. Det tas sikte på å sende forslag til IMO i 2006/2007 om seilingsleder utenfor territorialfarvannet langs kysten av Vestlandet. Innst. S. nr. 178 (2004-2005) bes det om at det også må vurderes å sende forslag om seilingsleder utenfor territorialfarvannet for Skagerrak. Departementet har bedt Kystdirektoratet ta dette med i det videre arbeidet. Kystdirektoratet er også bedt om å vurdere om, som første steg, det skal fastsettes påbudte seilingsleder innenfor territorialgrensen langs Sørlandskysten.

I Innst. S. nr. 178 (2004-2005) ber flertallet i Samferdselskomiteen om at det utarbeides en plan om oppgradering og styrking av hoved- og mellom-depotene. Fiskeri- og kystdepartementet har på denne bakgrunn bedt Kystdirektoratet utarbeide en slik plan, med sikte på at planen skal være utarbeidet i løpet av 2006.

Oljeverndepot på Fedje

Under Stortingets behandling av St.meld. nr. 14 (2004-2005) ble depotet på Fedje særskilt diskutert. Depotet på Fedje har blitt omgjort til et mellomdepot, mens depotet i Florø er oppgradert til hoveddepot. Bakgrunnen for dette er at det var et behov for å oppruste kyststrekningen rundt Florø, samtidig som kyststrekningen rundt Fedje har en god beredskap knyttet opp til de ulike aktivitetene rundt Mongstad og Sture. I Innst. S. nr. 178 (2004-2005) framholder flertallet i komiteen at det var

gode grunner for at det ble etablert et hoveddepot i Florø. Det pekes videre på at det i tillegg kan være grunnlag for å gjenopprette Fedje som eget hoveddepot. Regjeringen ble bedt om å legge fram en egen sak om dette. Foreløpige beregninger viser at reetablering av Fedje som hoveddepot vil koste rundt 25 mill. kroner. Stortingets anmodning vil bli fulgt opp, men det er ikke funnet rom for å reetablere depotet på Fedje innenfor rammen av budsjettet for 2006. Saken vil bli vurdert som en del av den samlede planen for oppgradering av hoveddepoter.

Som Stortinget tidligere har blitt informert om i brevveksling knyttet til behandlingen av St.meld. nr 14 (2004-2005) har departementet bedt Kystdirektoratet vurdere slepebåtkapasiteten langs norskekysten, jf. vedlegg til Innst. S. nr. 178 (2004-2005). For 2006 vil den statlige slepebåtkapasiteten for Nord-Norge bli videreført. Dette innebærer at det i vinterhalvåret vil være tre fartøyer og i sommerhalvåret to fartøyer i beredskap i området fra Vesterålen til Grense Jakobselv. I Innst. S. nr. 178 (2004-2005) ber komiteen om at det etableres en dialog med de private slepebåtselskapene med sikte på å tydeliggjøre ansvar og rolle disse selskapene har i den totale beredskapen. Dette elementet vil inngå i det arbeidet Kystdirektoratet nå utfører.

Styrking av kompetanse innen strandsoneberedskap

I St.meld. nr. 14 (2004-2005) framholdes at profesjonalitet og utholdenhet til beredskapsorganisasjonen er avgjørende for utfallet av en oljevernaksjon og at Fiskeri- og kystdepartementet vil se på muligheten for samarbeid mellom Kystverket, Norges Brannskole og Norsk Oljevernforening for Operatørselskap (NOFO) om styrking av opplæringen innen strandsoneberedskap. I Innst. S. nr. 178 (2004-2005) understreket komiteen betydningen av en satsing på kompetanse og opplæring i oljevern og framholdt at Norges Brannskole ville være den sentrale aktøren i forbindelse med opplæring innen strandsoneberedskap.

Både Kystverket, Norges Brannskole og NOFO gjennomfører i dag forskjellige kurs og opplæring for personell som er eller kan bli involvert i oljevernaksjoner. Virksomheten er imidlertid ikke tilstrekkelig koordinert mellom de ulike aktører. Fiskeri- og kystdepartementet har satt i gang et samarbeidsprosjekt mellom Kystverket, Norges Brannskole og NOFO om utvikling av en helhetlig opplæring innen strandsoneberedskap.

Nødlosseutstyr for bunkersolje

Nødlossing av olje fra havarist før den lekker ut på sjøen er meget effektivt både med hensyn på å unngå miljøskader og når det gjelder kostnader. Kystverket har anbefalt at det etableres ni nødlossepakker for bunkersolje, geografisk spredd langs kysten slik at tiden fra beslutning om nødlossing og fram til første pakke er på plass ved havarist er maksimalt 24 timer, og responstiden for frambringelse av andre pakke er maksimalt 30 timer. Som framholdt i St.meld. nr. 14 (2004-2005) går utviklingen i retning av større fartøyer, og dermed større bunkerbeholdning. Dette gir et økt behov for nødlosseutstyr for bunkerolje. Det er derfor foreslått en økt bevilgning i 2006 for å fortsette arbeidet med etablering av nødlosseutstyr for bunkerolje.

Virksomhetsområdet Transportplanlegging og kystforvaltning

Transportplanlegging omfatter langsiktig planarbeid på et overordnet nivå. Planlegging av tiltak innen maritim infrastruktur skal gi økt sikkerhet og framkommelighet til sjøs, ivareta miljøhensyn og medvirke til distrikts- og næringsutvikling. Tiltakene omfatter både utbygging, drift og vedlikehold. Transportplanlegging inkluderer også plan- og forvaltningsoppgaver knyttet til havner og farleder. Sentrale oppgaver er deltakelse i det tverrsektorielle NTP-arbeidet og utarbeidelse av etatens eget handlingsprogram.

Kystforvaltning omfatter kystsoneplanlegging, regelverksutforming og myndighetsutøvelse, spesielt knyttet til havne- og farvannsloven, losloven, forurensningsloven og plan- og bygningsloven, samt Kystverkets administrasjon.

Transportplanlegging

Mål

- *Utvikle havnene til effektive intermodale knutepunkter (omlastningsterminaler).*
- *Styrke sjøtransportens rolle i transportsystemet.*
- *Utvikle grunnlagsmateriale til bruk for beslutninger om tiltak for sjøtransporten.*
- *Øke framkommeligheten i farledene.*

Resultatmål

- St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal Transportplan 2006-2015 og Kystverkets eget handlingsprogram for samme periode skal følges opp.
- Beslutningsgrunnlaget skal ha god kvalitet.

Tilstandsbeskrivelse

Stadig økende aktivitet i kystsonen og nære havområder stiller Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket overfor nye utfordringer innen kystforvaltning og transportplanlegging til sjøs. Aktivitetsøkningen knytter seg blant annet til utviklingen av havbruksnæringen med tilhørende anlegg i sjø, igangsetting av petroleumsvirksomhet i Barentshavet, planer om offshore vindmølleparker, etablering av verneområder og generelt økt aktivitet langs kysten knyttet til fritid og rekreasjon. Dette stiller store krav til arbeidet med å sikre god framkommelighet og høy sikkerhet for nytte trafikken til sjøs. For å møte utfordringene er det en forutsetning at Kystverket har tilstrekkelige ressurser til plan- og utredningsoppgaver. Økt fokus på sjøsikkerhet og oljevernberedskap medfører også betydelige ressurser til plan- og utredningsoppgaver. Fra og med 2003 er statens beredskap mot akutt forurensning overført fra Statens forurensningstilsyn (SFT) til Kystverket. Dette har gitt gode synergieffekter ved at forebyggende sjøsikkerhetsarbeid og oljevernberedskap er samlet i én etat. Samtidig medfører ansvaret for beredskap mot akutt forurensning også betydelige administrative og juridiske ressurser. Dette gjelder både i det forebyggende beredskapsarbeidet og den juridiske oppfølgingen av oljevernaksjoner.

Kystdirektoratet ble 1. januar 2002 flyttet til Ålesund. Samtidig ble det foretatt en omorganisering av hele etaten, hvor myndighet og oppgaver ble delegert til Kystverkets distriktskontorer. Videre er distriktskontorenes ressurser til plan- og forvaltningsoppgaver styrket, mens Kystdirektoratet er tilsvarende slanket. Det er en målsetting at omorganiseringen av Kystverket skal bidra til en omdisponering av ressurser fra intern administrasjon til plan- og utredningsoppgaver, samt bedre tjenesteytingen overfor Kystverkets brukere. Det arbeides derfor med tiltak for å effektivisere Kystverkets administrasjon, herunder innføring av elektroniske administrative systemer.

Resultater 2004-2005

Kystverket har bidratt til å utarbeide grunnlagsmaterialet til St.meld. nr. 24 (2003-2004) Nasjonal transportplan 2006 – 2015 (NTP). Med basis i Nasjonal transportplan har etaten utarbeidet et forslag til handlingsprogram. Handlingsprogrammet har vært på en fylkeskommunal høring, og fastsettes høsten 2005.

Etaten har deltatt aktivt i det tverrfaglige arbeidet som skal lede fram til en samlet forvaltningsplan for Barentshavet.

Gode grunnlagsdata som beskriver sjøfart og godsstrømmer, er en av de viktigste forutsetningene for å etablere gode analyse- og beslutningsgrunnlag for prosjektering av fiskerihavner og farleder og for arbeidet med forebyggende sjøsikkerhet og oljevernberedskap. Det arbeides derfor med å forbedre statistikkgrunnlaget for sjøtransport og utvikle bedre modellverktøy for person- og godstransporter. Kystverket arbeider med å systematisere data fra ulike kilder, og samler disse i en egen database for sjøtrafikk.

En farledsnormal med spesifikasjon av hvordan farleden skal fremstå, er under utarbeidelse. Denne vil sammen med en farledsgjennomgang gi grunnlag for prioriteringer av fysiske tiltak i stamleden langs kysten. Utarbeidelse av en håndbok for samfunnsøkonomiske analyser vil også gi etaten et bedre beslutningsgrunnlag for prioritering av tiltak.

Det arbeides også med internasjonale prosjekter gjennom EU, bl.a. innenfor sjøsikkerhet.

Innføringen av et nytt sikkerhetsregime for sjøtransport og havner har vært en prioritert oppgave, og har til dels medført en omprioritering av de samlede planressurser. Arbeidet med terrorberedskap i havner er nærmere omtalt i eget avsnitt i programkategorimotalen.

Gjennom NTP og handlingsprogrammet har Kystverket arbeidet for å bedre den langsiktige planleggingen i etaten slik at de sentrale målsettingene kan nås. Et revidert sett med overordnede mål og strategier for Kystverket er utformet, og vil være førende for prioriteringen av aktiviteter og prosjekter.

Prioriteringer 2006

Innenfor transportplanlegging prioriteres:

- deltakelse i det tverretatlige arbeidet med forberedelser til neste NTP
- gjennomføring av etatens eget handlingsprogram
- etablering av en god og oppdatert prosjektdatabase for farledstiltak, fiskerihavner og navigasjonsinstallasjoner
- å arbeide for en effektiv havnestruktur, gjennom blant annet å vurdere standarden på veg- og banetilknytningen til viktige havner og effektivisering i havneterminalene
- å delta i miljøutredninger og følge opp miljøspørsmål som vedkommer sjøtransport, herunder forurensede sedimenter i havner og innføring av nye retningslinjer for støy fra havnevirksomhet

- å utarbeide og vedlikeholde sentrale veiledere og håndbøker, herunder håndbok for samfunnsøkonomiske analyser
- å etablere og kvalitetssikre en database for sjøtrafikktall
- videreføre det tverretatlige arbeidet med trafikkmodeller blant annet for bruk i NTP
- avklare og styrke Kystverket som nasjonal havnemyndighet
- deltakelse i nasjonale og internasjonale utredningsgrupper innenfor transportfaglige emner.

Kystforvaltning

Kystverket utøver myndighet etter havne- og farvannsloven og losloven med underliggende forskrifter, og deler av forurensningsloven. Hovedtyngden av saker etter havne- og farvannsloven består av behandling av søknad om tiltak i kystsonen.

Mål

- *God kvalitet i myndighetsutøvelsen, blant annet gjennom effektiv saksbehandling.*

Resultatindikatorer

- Andel saker der foreløpig svar/tilbakemelding er gitt innen tre uker.
- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for saker som er ferdigbehandlet i perioden.
- Antall omgjøringar av vedtak pga feil saksbehandling eller lovanvendelse.

Resultater 2004-2005

Saksmengden til Kystverket har vært stabil i perioden. Staten har brukt ressurser på flere krevende saker:

- Rådgivningsarbeid knyttet til myndighetsutøvelse og erstatningsansvar i forbindelse med statlige aksjoner ved fare for akutt forurensning, særlig etter forlisene av MS «Rocknes» og tråleren «Gudrun Gisladdottir».
- Utskillelsen av Kystverket Produksjon til statlig aksjeselskap.
- Deltakelse i arbeidet med ISPS-koden og annet regelverksarbeid knyttet til terrorsikring av havnene.

I 2004 har annen myndighetsutøvelse etter havne- og farvannsloven ved distriktskontorene vært prioritert ned ved at personell har vært omdisponert til arbeid på heltid med innføringen av ISPS-koden. Konsekvensen av prioriteringen har vært lengre saksbehandlingstider og mindre deltakelse i planprosesser og deltakelse i arbeidet med etatens egen handlingsplan.

Prioriteringer 2006

Arbeidet med sikkerhet i havnene vil fortsatt være høyt prioritert. Kystverket vil også prioritere kompetanseheving knyttet til myndighetsutøvelse innen hele regelverket som Kystverket forvalter.

Det vil videre være et mål at Kystverket engasjerer seg mer internasjonalt i regelverksarbeid som senere skal innføres i norsk rett innenfor etatens ansvarsområde.

Prioriteringer 2006 for Kystverket

Hovedutfordringene for Kystverket er å:

- utvikle og vedlikeholde oppmerking og navigasjonsinstallasjoner slik at sjøtransporten kan foregå uten hindringer og uønskede situasjoner
- utvide overvåkingen av skipstrafikken til å gjelde hele norskekysten, og med spesiell oppmerksomhet viet fartøy med farlig og forurensende last
- utforme en enhetlig standard for farledene med utfyllende seilingsregler som tar hensyn til utvikling av skipstyper, nye navigasjonshjelpemidler og endrede trafikk mønstre
- etablere og vedlikeholde utstyr for bekjempelse av oljeforurensning
- følge opp offentlige og private trafikkhavner i forhold til krav og kriterier i Nasjonal Transportplan
- legge til rette for intermodale løsninger gjennom samarbeid med andre transportetater, lokale myndigheter og private aktører
- bidra til at fiskerihavnene inngår som nyttig infrastruktur i samarbeid med lokale/regionale myndigheter og brukere
- avvikle ikke næringsaktive fiskerihavner.

Tabell 6.12 Sammenligning av planrammen i Nasjonal transportplan 2002-2011 (NTP) og forslag til budsjett 2006 (alle tall i mill. 2006-kroner, ekskl. mva)

	Kystverkets handlingsprogram 2006-1015 ¹	Saldert budsjett 2005	Budsjett- forslag 2006
<i>Maritim infrastruktur</i>			
Fiskerihavner og farleder	205,1	157,6	152,3
Tilskudd fiskerihavner	24,9	29,2	29,1
Navigasjonsinstallasjoner	236,6	238,5	238,5
Navigasjons- og meldingssystemer	3,8	3,8	3,8
<i>Statens beredskap mot akutt forurensning/slepefar- tøy</i>	108,7	77,6	94,3
<i>Maritime tjenester</i>			
Los	392,3	391,9	391,8
VTs (trafikksentraler)	54,5	83,4	113,5
<i>Transportplanlegging, kystforvaltning og adminis- trasjon</i>	85,4	93,4	90,7
<i>Sum</i>	<i>1 111,3</i>	<i>1 075,3</i>	<i>1 114,0</i>
Herav brukerfinansiert	506,5	515,9	518,4
Herav statlig finansiert	604,8	559,3	595,6

¹ For nærmere omtale av transportetatens handlingsprogrammer vises det til St.prp. nr. 1 (2005–2006) for Samferdselsdepartementet.

Tabell 6.13 Bevilgninger på Kystverkets poster fordelt på virksomhetsområder (alle tall i 1000 2006-kroner, ekskl. mva.)

Virksomhetsområder/poster ¹	Post 01	Post 21	Post 30	Post 45	Post 46	Post 60	Sum
<i>Maritim infrastruktur:</i>							
- Fiskerihavner og farleder			152 333			29 100	181 433
- Navigasjonsinstallasjoner	194 572		36 867	7 027			238 466
- Navigasjon og meldingstjenester	1 700			2 100			3 800
<i>Maritime tjenester:</i>							
- Los	378 389			13 402			391 791
- Trafikkovervåking	52 226			1 046	60 250		113 522
<i>Kystforvaltning og transportplanleg- ging</i>	83 916			6 810			90 725
<i>Beredskap mot akutt forurensning</i>	83 837	3 200		7 216			94 253
<i>Sum</i>	<i>794 640</i>	<i>3 200</i>	<i>189 200</i>	<i>37 600</i>	<i>60 250</i>	<i>29 100</i>	<i>1 113 990</i>

¹ Det vil kunne bli foretatt noen mindre justeringer av fordelingen mellom de ikke gebyrfinansierte virksomhetsområdene. Fordelingen mellom poster vil imidlertid ligge fast. Stikkordet «kan nyttes under post 01/45» er knyttet til hhv. postene 01 og 45.

NSSR – Redningsselskapet (jf. post 70)**Mål**

Redningsselskapets primære formål er å redde liv og verdier på sjøen og å opprettholde og utføre rednings- og hjelpetjenester langs norskekysten og i tilgrensende havområder hvor det måtte oppstå behov for Redningsselskapets tjenester.

Redningsselskapet skal:

- ha redningsskøyene i kontinuerlig beredskap
- drive opplysende og forebyggende arbeid for å bedre sikkerheten for sjøfarende.

Redningsselskapet er en viktig partner i sjøsikkerhetsarbeidet. Med sine fartøy og mannskaper langs hele kysten er NSSR en avgjørende redningsressurs. Departementet, Kystverket og NSSR vurderer områder hvor samarbeidet kan utvides, og vil videreutvikle dette. I 2004 deltok for eksempel Kystverket i Redningsselskapets forebyggende sjø-

sikkerhetsarbeid rettet direkte mot publikum. Det vil videre bli utviklet områder hvor NSSRs operative ressurser kan være en ressurs for Kystverket, slik at de samlede ressursene innen sjøsikkerhets- og beredskapsarbeidet brukes kostnadseffektivt.

Resultater 2004-2005

Redningsselskapet mottok i 2004 et statlig tilskudd på 57,5 mill. kroner, mens tilskuddet i 2005 er 60,1 mill. kroner. Et utdrag av Redningsselskapets redningsstatistikk for 2003, 2004 og pr. 30. august 2005 framgår av tabellen under.

28 redningsskøyter har vært i drift og bemanning i 24 timer i døgnet gjennom hele året i 2004, mens to fartøyer har vært i reserve. NSSR har også tolv operative sjøredningskorps hvor medlemmene har bemannet fartøyene. I tillegg utføres losskyss med et fartøy i Trondheim.

Tabell 6.14 Utdrag fra Redningsselskapets aktivitetsstatistikk

	2003	2004	Pr. 30. august 2005
Reddede personer	47	40	18
Bergede fartøy	92	108	59
Assisterte personer	11 867	11 328	8 241
Assisterte fartøy	4 506	5 442	4 163
Dykkeroppdrag	1 443	1 413	1 067
Slep	1 847	1 914	1 434
Søk	132	122	58
Losskyss	1 104	1 872	1413

Prioriteringer 2006

Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket vil fortsette samarbeidet med NSSR, herunder foreta en gjennomgang av dagens samarbeid mellom frivillig og offentlig innsats. Ett av formålene vil være å vurdere selskapets rolle i den totale ressursbruken knyttet til ressurs- og kystforvaltningen.

Tilskuddet til NSSR skal dekke en andel av driftsutgiftene forbundet med søke- og redningsaksjoner, samt et gitt beredskapsnivå.

På grunn av stramme budsjetttrammer for 2006 og behovet for å prioritere styrking av oljevern, foreslås det at tilskuddet reduseres til 50 mill. kroner i 2006, mot 60,1 mill. kroner i saldert budsjett 2006.

Budsjettforslag 2006**Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 45**

Posten omfatter drift av navigasjonsinstallasjoner, losing, trafikkovervåking og kontroll, transportplanlegging, kystforvaltning, drift og utvikling av statens beredskap mot akutt forurensning og Kystverkets administrasjon. Innenfor bevilgningen er det avsatt 23,5 mill. kroner (eks. mva) til innleie av slepefartøy i 2006.

Det fremmes forslag om å bevilge 794,64 mill. kroner på posten i 2006. Justert for mva-uttrekk på 45,21 mill. kroner innebærer dette en realøkning på 13,7 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2005. Realøkningen er knyttet til økte kostnader

slepefartøy (5,7 mill. kroner eks. mva) og økt innsats knyttet til oljevernberedskap (8 mill. kroner).

I tillegg foreslås det avsatt ytterligere 4 mill. kroner øremerket satsing på oljevernberedskap fordelt med 1 mill. kroner på kap. 1000 post 01 og 3 mill. kroner på kap. 1062 post 45. Samlet satsing på oljevernberedskap i 2006 utgjør derfor 12 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter til aksjoner for bekjempelse av akutt forurensning. I tilfeller av akutt forurensning kan det raskt bli behov for midler til aksjoner som staten setter i gang, eller for garantier for kommuner som setter i gang aksjoner med vesentlige utgifter, og som selv ikke er i stand til å dekke utgiftene før erstatningsbeløpet er innbetalt. Det fremmes eget forslag til romertallsvedtak om at Fiskeri- og kystdepartementet gis fullmakt til å utgiftsføre inntil 15 mill. kroner utover bevilgningen dersom det er nødvendig for å iverksette tiltak uten opphold og før Kongen kan gi sitt samtykke.

Det fremmes forslag om å bevilge 3,2 mill. kroner på posten. Justert for mva-uttrekk på 0,41 mill. kroner innebærer dette en reell videreføring i forhold til saldert budsjett 2005.

Post 30 Nyanlegg og større vedlikehold, kan overføres

Post 30 omfatter utbygging av havner, farleder og navigasjonsinstallasjoner.

Det fremmes forslag om å bevilge 189,2 mill. kroner på posten i 2006. Justert for mva-uttrekk på 37,02 mill. kroner innebærer dette en reell videreføring i forhold til saldert budsjett 2005.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan nyttes under post 01

Post 45 omfatter Kystverkets investeringer i bedriftsøkonomisk forstand som overstiger 200 000 kroner. Det fremmes forslag om å bevilge 37,6 mill. kroner på posten i 2006. Justert for mva-uttrekk på 6,17 mill. kroner innebærer dette en reell økning på 3 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2005, øremerket satsing på oljevernberedskap.

I tillegg foreslås det avsatt ytterligere 9 mill. kroner øremerket satsing på oljevernberedskap, fordelt med 1 mill. kroner på kap. 1000 post 01 og 8 mill. kroner på kap. 1062 post 01. Samlet satsing på oljevernberedskap i 2006 utgjør derfor 12 mill. kroner.

Post 46 Trafikksentral Nord-Norge, kan overføres

Posten gjelder bevilgning til etablering av trafikksentral for Nord-Norge i Vardø. Det fremmes forslag om å bevilge 60,25 mill. kroner på posten i 2006. Justert for mva-uttrekk på 14,56 mill. kroner følger dette opp de anslåtte bevilgningsbehovene innenfor den fastsatte investeringsrammen.

Post 60 Tilskudd til fiskerihavneanlegg, kan overføres

Posten omfatter tilskudd til fiskerihavneanlegg, og går til delfinansiering av kommunale fiskerihavneanlegg etter søknad.

Det fremmes forslag om å bevilge 29,1 mill. kroner på posten i 2006, som er en reell videreføring i forhold til saldert budsjett 2005. Det fremmes også forslag om en tilsagnsfullmakt på 20 mill. kroner knyttet til posten, jf. eget forslag til romertallsvedtak.

Post 70 Tilskudd til Redningsselskapet

Det fremmes forslag om å bevilge 50 mill. kroner i tilskudd til Redningsselskapet i 2006, som er en reduksjon på 10,1 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2005.

Post 72 Tilskudd til restrukturering, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke tilskudd til restrukturering knyttet til Secora AS, tidligere Kystverket produksjon. Det forventes et større mindreforbruk i 2005 som vil bli søkt overført til 2006. Det forventes at overførte midler fra 2005 vil være tilstrekkelig til å dekke behovet for restruktureringsmidler i 2006.

Det fremmes derfor ikke forslag til bevilgning på posten i 2006.

Kap. 4062 Kystverket, jf. kap. 1062

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Gebyrinntekter	526 180	532 390	540 670
02	Andre inntekter	9 338	7 860	8 110
03	Inntekter salg av fyreiendommer		10 000	2 000
	Sum kap. 4062	535 518	550 250	550 780

Post 01 Gebyrinntekter

Posten omfatter losberedskapsgebyr, losgebyr, sikkerhetsgebyr og kystgebyr. Losvirksomheten er 100 pst. gebyrfinansiert. Sikkerhetsgebyret skal dekke driftskostnadene for trafikksentralenes trafikkovervåking og kontroll.

Det fremmes forslag om at inntektskravet settes til 540,67 mill. kroner i 2006. Dette innebærer en reell videreføring i forhold til saldert budsjett 2005.

Post 02 Andre inntekter

Posten omfatter refusjoner og inntekter fra eksterne, samt inntekter knyttet til statens beredskap mot akutt forurensning.

Det fremmes forslag om at inntektskravet settes til 8,11 mill. kroner i 2006.

Post 03 Inntekter salg av fyreiendommer

Posten omfatter inntekter fra salg av fyreiendommer. Det fremmes forslag om å bevilge 2 mill. kroner på posten i 2006.

Kap. 1070 Samfunnet Jan Mayen, jf. kap. 4070

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	22 070	27 400	16 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	12 440		
71	Avviklingskostnader Loran-C, <i>kan overføres</i>			11 600
	Sum kap. 1070	34 510	27 400	27 600

¹ Som følge av omlegging av systemet for budsjettering av statlig merverdiavgift (mva) fra 2006, er det foretatt mva-uttrekk i forslaget til bevilgning for 2006 på kap. 1070 post 01 (- 60.000 kroner).

Innledning

Fiskeri- og kystdepartementet samordner budsjettet for driften av Samfunnet Jan Mayen. Samfunnet Jan Mayen omfatter all infrastruktur på øya og det personell som driver denne, og yter i dag tjenester til Loran-C, Det norske meteorologiske institutt, Telenors kystradio og eventuelle andre som har virksomhet på øya. Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) driver Samfunnet Jan Mayen og Loran-C stasjonen på øya på vegne av Fiskeri- og kystde-

partementet. Det norske meteorologiske institutt og Telenor Nett A/S refunderer Fiskeri- og kystdepartementet for sine deler av felleskostnadene.

Kap. 1070 omfatter har til og med 2005 omfattet driftsutgifter for navigasjonssystemer og investeringer knyttet til Loran-C-systemet, som er et sivil radionavigasjonssystem for bruk i Nordvest-Europa. De norske Loran-C stasjonene vil imidlertid bli lagt ned etter 2005. Det vil derfor kun være avviklingskostnadene som bevilges over kap. 1070 i 2006.

Mål, utfordringer og status

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 1 (2003-2004) sluttet Stortinget seg til at Norge skal si opp avtalen NELS (Northwest European Loran-C System). Dette er en avtale mellom Danmark, Tyskland, Nederland, Irland, Frankrike og Norge om etablering og drift av det landbaserte, sivile radionavigasjonshjelpemidlet Loran-C. Stortingets flertall har videre sluttet seg til at driften ved de norske Loran-C stasjonene kan avvikles etter 2005, jf. Innst. S nr. 178 (2004-2005).

Overordnede nasjonale og utenrikspolitiske hensyn tilsier at det fortsatt skal være en norsk tilstedeværelse på Jan Mayen. Øya vil også kunne ha betydning for utvikling av sjøsikkerheten i nordområdene.

Resultater 2004-2005

De norske Loran-C-stasjonene Bø, Jan Mayen, Værlandet og Berlevåg har i hele perioden sendt ut signaler i samsvar med de operative kravene til NELS.

Prioriteringer 2006

Loran-C vil bli lagt ned med virkning fra 1. januar 2006.

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) ble det redegjort for Regjeringens syn på spørsmålet om norsk tilstedeværelse på Jan Mayen ved en avvikling av Loran-C. Regjeringens vurdering er at norsk tilstedeværelse på Jan Mayen bør videreføres også etter at driften av Loran-C avvikles. Norsk tilstedeværelse på Jan Mayen har en egenverdi. Øya ligger sentralt i forhold til norske fiskeriaktiviteter i Norskehavet. Videre vil det fortsatt være behov for de andre tjenestene som utøves etter at Loran-C legges ned fra 1. januar 2006. Driften av den meteorologiske stasjonen bør fortsette, og den fjernstyrte kystradiostasjonen bør opprettholde sin drift. Vedlikehold på

kystradiostasjonen foretas av personell på øya. Seismiske målestasjoner på øya inngår i overvåkingen av prøvesprengingsavtalen. Videre vil Jan Mayen spille en rolle ved å være stasjon for reserverlager for drivstoff til fly og helikoptre. I forbindelse med etablering av det europeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo, er det reist spørsmål om etablering av en stasjon i nordområdene. Etableringen av en stasjon vil kunne være et bidrag til å sikre god dekning på de nordlige breddegrader. Dette spørsmålet er ikke avklart, og Fiskeri- og kystdepartementet vil følge denne saken videre.

Ved en avvikling av Loran-C ved utløpet av 2005 vil det være naturlig å vurdere behov for infrastruktur og bemanning av Samfunnet Jan Mayen knyttet til de aktivitetene som blir igjen på øya. Bygningsmassen er av eldre dato, og det er et generelt behov for modernisering og utskifting av utstyr på øya. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til saken.

Budsjettforslag 2005**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten dekker kostnadene til drift av fellesfunksjonene på Jan Mayen. Fra og med 2006 er Loran-C lagt ned, og kostnadene knyttet til driften av Loran-C er derfor trukket ut av bevilgningen.

Det fremmes forslag om å bevilge 16 mill. kroner på posten i 2006.

Post 71 Avviklingskostnader Loran-C, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke kostnader knyttet til demontering, opprydding og avhendelse av Loran-C installasjonene. De samlede avviklingskostnadene er usikre, og det er derfor tatt høyde for noe usikkerhet i forslaget til bevilgning.

Det fremmes forslag om å bevilge 11,6 mill. kroner på posten i 2006.

Kap. 4070 Samfunnet Jan Mayen, jf. kap. 1070

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
07	Refusjoner	2 812	3 362	3 470
	Sum kap. 4070	2 812	3 362	3 470

Post 07 Refusjoner

Posten omfatter refusjoner fra Det norske meteorologiske institutt og Telenor for deler av felles-

kostnadene knyttet til Samfunnet Jan Mayen. Det fremmes forslag om å bevilge 3,47 mill. kroner på posten i 2006.

Programområde 33

Programkategori 33.40 Arbeidsliv

Utgifter under programkategori 33.40 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	44 000	40 000	38 000	-5,0
	Sum kategori 33.40	44 000	40 000	38 000	-5,0

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn administreres for Fiskeri- og kystdepartementet av Garantikassen for fiskere.

Rett til a-trygd for fiskere gjelder i en rekke tilfeller når fartøy blir satt ut av drift blant annet som følge av sykdom, havari og ishindrenger, ved stopp i fisket grunnet reguleringer, sesongavslutning eller leveringsvansker. Ordningen omfatter alle fiskere som står oppført i fiskarmantallets blad B eller som fyller betingelsene for opptak, og som har vært sysselsatt ombord i fartøy innført i mereregisteret for norske fiskefartøyer på seks meter

lengste lengde og over. Ordningen omfatter også fiskere som er blitt oppsagt og som dermed står uten fartøytilknytning.

Utviklingen med hensyn til utbetalinger av a-trygd har blant annet sammenheng med utviklingen i den total ledigheten i landet. Dagpengesatsen er 315 kroner pr. dag.

A-trygdordningen blir i sin helhet finansiert innenfor det beløp som fiskere betaler i produktavgift ved førstehåndsomsetning av fisk og fiskevarer.

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn

					(i 1 000 kr)
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	44 000	40 000	38 000	
	Sum kap. 2540	44 000	40 000	38 000	

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Det fremmes forslag om å bevilge 38 mill. kroner til a-trygd for fiskere og fangstmenn i statsbudsjettet for 2006.

Del III
Andre saker

7 Sektorovergripende miljøpolitikk

Regjeringens miljøpolitikk tar sikte på å fremme en bærekraftig samfunnsutvikling basert på en langsiktig og forsvarlig forvaltning av naturressursene. Hensynet til en bærekraftig utvikling innarbeides i all samfunnsplanlegging og sektorpolitikk.

Dette kapitlet presenterer Fiskeri- og kystdepartementets samlede arbeid med å integrere miljøvernpolitikken innenfor eget ansvarsområde. Presentasjonen er laget med utgangspunkt i departementets miljøhandlingsplan som ble vedtatt høsten 1999, og som presenterer hovedtrekkene i departementets miljøpolitikk. Handlingsplanen inneholder en gjennomgang av status og utfordringer, mål og tiltak innenfor Regjeringens åtte miljøvernpolitiske resultatområder.

Rapporteringen er lagt opp i forhold til ovennevnte resultatområder. I tillegg til det som rapporteres under dette avsnittet vises det til omtale av mål, resultater og prioriteringer under de respektive kapitlene i proposisjonen. Det er funnet hensiktsmessig ikke å rapportere i særlig grad om ressursforskning og forvaltning av fiskebestander i miljøomtalen, siden dette omfatter svært sentrale områder av departementets virksomhet og gis bred omtale andre steder i proposisjonen. Det vises spesielt til omtale under kapitlene 1020, 1023 og 1030.

7.1 Resultatområde «Vern og bruk av biologisk mangfold i marine og kystnære områder»

Fiske og fangst

Det er et mål å

- sikre at fiskeriene drives i tråd med prinsippene om bærekraftig utvikling og bærekraftig produksjon og forbruk, herunder implementere føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning.

Resultater 2004-2005

Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet har et hovedansvar for overvåkingsaktiviteter og kartleggingsoppgaver under Fiskeri- og kystdepartementet. Havforskningsinstituttets organisasjonsstruktur er utformet for å møte framtidens kunnskapskrav.

I en økosystembasert forvaltning av havets ressurser er det viktig å finne sammenhengene i naturen. I perioden er kunnskapen om slike sammenhenger styrket, bl.a. mellom planktonproduksjon og loddebestanden i Barentshavet.

Det internasjonale prosjektet MAR-ECO (Mid-Atlantic Ridge ecosystems) koordinert av Havforskningsinstituttet foregikk på den midtatlantiske rygg fra Island til Azorene. Prosjektet genererte store datamengder som vil være under analyse i det internasjonale forskernettverket framover. MAR-ECO bidrar med grunnkunnskap til rådgivningen i Atlanterhavet og styrker kompetanse og teknologi for dyphavsstudier i fjerne og nære havområder.

Under garnopprydding utenfor Nordvestlandet og Nord-Norge ble det i 2004 tatt opp flere hundre garn. Problemet med utkast av fisk som har stått for lenge i garnene og «spøkelsesfiske» på grunn av tapte garn har vært tatt opp i de årlige forhandlinger med EU og i NEAFC, og Norge har nå et godt samarbeid med EU-kommisjonen bl.a. ved at norsk ekspertise bidrar til igangsetting av opprydding i EU-områder.

Bestanden av norsk kysttorsk har avtatt siden 1994. Fiskeri- og kystdepartementet innførte derfor fra 1. mai 2004 ulike tiltak for å begrense yrkesfisket og fritidsfisket av kysttorsk. Med enkelte justeringer er disse tiltakene videreført i 2005. For å øke kunnskapen om kysttorsk er det oppnevnt en referansegruppe med representanter fra næring, forskning og forvaltning.

I 2004 er det gjort en betydelig innsats i det forpliktende kontrollsamarbeidet med EU knyttet til pelagisk fiskeri, og med Russland knyttet til norsk-arktisk torsk i Barentshavet, der en fra norsk side søker å være den drivende kraft for utvikling av samarbeidet.

Det pågår kontinuerlig forskning og arbeid med å videreutvikle selektive redskaper og fangstmetoder.

Prioriteringer 2006

Utviklingen mot en økosystembasert forvaltning av våre marine områder krever mer kunnskap. Prognoser for miljøfaktorer må bedres, og modeller og verktøy for bestandsvurdering bør videreut-

vikles for å integrere et større spekter av data. Det er videre behov for utvikling av kvantitative indikatorer som avspeiler tilstanden i økosystemet og synliggjør prosessene på en måte som gjør det mulig for forvaltningen å vurdere ressursutnyttelse og andre aktiviteter i et helhetlig økosystemperspektiv.

Det er viktig å få kunnskap om effektene av fiske og fangst på det biologiske mangfoldet. Tre hovedområder peker seg ut: Effekter av fiske på bunnhabitater, effekter på arter som tas som bifangst og effekter på gensammensetningen. Det er derfor en prioritert oppgave å utvikle selektive fiskeredskaper og metoder som reduserer uønsket bifangst og skadelig påvirkning av bunnhabitater m.v.

MAREANO-programmet har som mål å kartlegge og gjennomføre grunnleggende studier havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø og systematisere informasjonen i en arealdatabase for norske kyst- og havområder. Programmet er utarbeidet av Havforskningsinstituttet, Norges geologiske undersøkelser og Statens kartverk sjø, med bidrag fra Oljedirektoratet, Fiskeridirektoratet, Direktoratet for naturforvaltning, Forsvarets forskningsinstitutt, Statens forurensingstilsyn og Norsk Polarinstitutt. Det foreslås en samlet bevilgning på 23,6 mill. kroner til programmet, fordelt på

Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Forskningsprogrammet Havet og kysten kombinerer forskning på marine økosystemer og bestander med forskning på økosystempåvirkninger og forvaltning.

Det vil bli lagt vekt på kartlegging og overvåking av biologisk mangfold som oppfølging av regjeringens handlingsplan for biologisk mangfold og EUs rammedirektiv for vann. Fiskeri- og kystforvaltningen har en aktiv rolle i dette arbeidet.

Fiskeridirektoratets årlige opprensning av tapte garn og andre fiskeredskaper på fiskefeltene vil bli videreført. I tillegg vil samarbeidet med EU på dette området bli fulgt opp.

Ulovlig russisk fiske og omlastning i Barentshavet har blitt tatt opp med russiske myndigheter på høyt nivå ved flere anledninger i 2005. Fra norsk side opplever man nå at de øverste sentrale russiske myndigheter tar problemstillingen på alvor, og vil arbeide for å bekjempe ulovlighetene. Fiskeri- og kystministeren har anmodet sine kolleger i Spania og Portugal og EUs fiskerikommisær om samarbeid om styrket havnestatskontroll for å hindre hvitvasking av ulovlig fanget eller omlastet fisk i EU-havner. Kontrollsamarbeidet med EU og Russland vil fortsatt bli gitt høy prioritet.

Boks 7.1 Sykdommer hos ville akvatiske organismer med mulige konsekvenser for artenes eksistens

Fra 1. januar 2004 overtok Fiskeri- og kystdepartementet ansvaret for forebygging, overvåking og bekjempelse av sykdommer hos viltlevende og oppdrettede akvatiske organismer. Det har derfor blitt laget nye mål for Fiskeri- og kystdepartementets arbeid på dette området.

Det er et mål å:

- *ha oversikt over sykdomsproblemer hos ville bestander som kan true artenes eksistens i Norge*
- *ha planer for effektive og realistiske tiltak mot slike sykdommer i Norge*
- *ha god samhandling med miljømyndighetene.*

Resultater 2004-2005

Enkelte sykdommer har en slik karakter at de kan true eksistensen til ville bestander. Dette gjelder blant annet lakseparasitten Gyrodactylus salaris som angriper laks i elvene, og det gjelder lakselus som er en trussel for utvandrende smolt av laks og aure. For edelkreps er soppinfeksjonen krepsepest en alvorlig trussel, mens parasittinfeksjonen bonamiose har nær utryddet flatøstersen i store deler av Europa. Norge har overvåkingsprogram mot bonamiose og fikk akseptert fristatus mot sykdommen av ESA/EU i 2005.

Det er nær sammenheng mellom forvaltning av akvatiske organismer og sykdommer hos disse. Planlegging og gjennomføring av overvåking og tiltak mot gyrodactylus, lakselus og krepsepest må derfor gjøres i nært samarbeid med miljømyndighetene som har sektoransvar for forvaltning av akvatiske ferskvannsarter.

I 2005 ble det påvist krepsepest på Østlandet i grensevassdrag mot Sverige. Krepsepest har to ganger tidligere truet edelkrepsbestanden på Østlandet, men ble bekjempet ved å innføre forbud mot krepsing og andre tiltak for å hindre smitten i å spre seg. Situasjonen er vanskeligere nå, fordi det er satt ut signalkreps ulovlig på svensk side av grensevassdragene. Signalkrepsen er en fremmed art i nordisk fauna, og kan overføre smitte uten at den selv blir syk og dør.

Det har vært stor motstand mot bruk av rotenon som bekjempelemiddel mot Gyrodactylus. I 2005 ble det gjennomført et storskalafor-søk i Lærdalselva med anvendelse av sur aluminiumsløsning som en mer miljøvennlig bekjempelemetode i kombinasjon med begrenset bruk av rotenon. Foreløpige resultater av forsøket er lovende.

Lakselus er en trussel både mot laks i oppdrett og i ville laksebestander. Det er dokumentert sammenheng mellom forekomstene av lus i oppdrett og lus på vill laks. Det viktigste arbeidet for å redusere luseproblemet i ville bestander, skjer derfor ved forebygging, overvåking og bekjempelse av lakselus i oppdrett, slik det er satt opp i Nasjonal handlingsplan mot lakselus. Lakselustellingene i Sognefjorden fra 2000 til og med 2004 har imidlertid vist klar nedgang av mengde lakselus. Den klare nedgangen indikerer at arbeidet med å redusere lakselusnivået generelt i oppdrett har en positiv effekt på forekomsten av lakseluslarver i fjordsystemet. Årlige lakselustellinger er nå også startet opp i Hardangerfjorden fra 2004. Hardangerfjordprosjektet, som er et samarbeid mellom Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for naturforvaltning, Veterinærinstituttet, Fiskeriforskning og Hardanger fiskehelse-nettverk har for andre år på rad vist lite lus på villfisk og lite lus på utsatt testfisk i merder.

Prioriteringer 2006

Overvåkings- og tiltaksplan mot krepsepest må fastsettes i lys av ny situasjon med signalkreps.

Bruk av aluminium som behandlingsmetode mot Gyrodactylus salaris skal evalueres, for å kunne redusere bruken av rotenon i bekjempelsen. Dette vil bli gjort i regi av Nasjonal styringsgruppe for gyrodactylus-saker, som ble konstituert på slutten av 2004 som et samarbeidsorgan mellom Mattilsynet og Direktoratet for Naturforvaltning.

Overvåking av lakselus hos villfisk vil inngå som et ledd i etableringen av et evaluerings- og overvåkingsprogram i forbindelse med opprettelsen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder. Mattilsynet skal gjennomføre dette overvåkingsprogrammet.

Havbruk

Det er et mål å:

- *overvåke, forebygge og bekjempe lakselus*
- *treffe tiltak for reduksjon av antallet rømt oppdrettsfisk*
- *videreutvikle sykdomsforebyggende arbeid.*

Resultater 2004 - 2005

Rømt fisk utgjør en potensiell risiko i forhold til ville bestander av anadrom laksefisk, både ved potensiell sykdomsspredning og genetisk påvirkning, og medfører i tillegg store tap for næringen. Det arbeides derfor på mange felt for å få rømmingstallene ned. Arbeidet omfatter både årsakskartlegging, forskning og utvikling, regelverksforbedringer, tekniske krav, driftskrav og kontroll.

Norge innførte i 2004, som første land i verden, en ordning med krav til teknisk standard for anlegg som nyttes i oppdrettsvirksomhet, NYTEK. Formålet er at anlegg som nyttes i oppdrettsvirksomhet skal ha forsvarlig teknisk standard, samt forsvarlig vedlikehold, for å gjøre anleggene bedre rustet til å stå imot ytre påvirkninger og dermed rømming. For nye anlegg er det innført krav om produktsertifisering etter 1. april 2004. For alle anlegg innføres det krav om dugelighetsbevis fra 1. januar 2006. For alle anlegg kreves det i tillegg lokalitetsklassifisering.

Forskriften om krav til internkontroll som oppfyller akvakulturlovgivningen, IK – Akvakultur, trådte i kraft fra 1. januar 2005 og vil gi gevinster i form av en mer effektiv og forenklet kontrollform.

Det ble fastsatt en ny akvakulturdriftsforskrift 22. desember 2004. Den nye forskriften, som er hjemlet både i oppdrettsloven, matloven og dyrevernloven, omfatter både landbaserte og sjøbaserte lokaliteter for produksjon av alle arter akvakulturdyr. Forskriften inneholder en rekke forbedringer mht. rutiner og krav, herunder kompetansekrav som tiltak for å redusere rømming, utvidelser i kravet til beredskapsplaner, krav til godkjente driftsplaner og krav om brakklegging av anlegg med laksefisk. I samme forskrift er det også innført krav om miljøundersøkelser og et nytt system for avgrensning av konsesjoner. I tillegg er en rekke bestemmelser som gjelder fiskevelferd inkludert.

Fiskeridirektoratets regionkontorer utfører hvert år anleggstekniske kontroller av 1/3 av alle matfiskanlegg/lokaliteter for å forhindre rømming av oppdrettsfisk. Kontrollene omfatter i tillegg til tekniske forhold også kontroll av helse, miljø og drift. I forbindelse med oppdretternes egenrapportering av havbruksdata kontrolleres også tetthet,

biomasse m.m. Informasjon om rømming legges fortløpende ut på direktoratets hjemmeside.

Det er avsatt egne midler til delfinansiering av FoU-prosjekter vedrørende rømming, i tillegg til at forskningsmiljøene har rømming som et prioritert felt.

I forbindelse med utredning av merkemetoder for oppdrettlaks er det startet opp et utprøvningsprosjekt i Hardangerfjordregionen i samarbeid med næringen og miljøvernmyndigheter. Prosjektet skal være praktisk og vitenskapelig utprøving av den såkalte case-metoden (beredskapstilnærming). Metoden er et alternativ til obligatorisk fysisk merking av oppdrettsfisk, og er basert på å ta bruk den informasjonen som allerede ligger i fisken. Metoden tar i bruk kjemiske, biokjemiske og geokjemiske parametre. Siktemålet med dette er bl.a. å kunne bruke slike metoder til å forebygge rømming ved sporing av rømt fisk til lokalitet.

Arbeidet med å ferdigstille ordningen med nasjonale laksevassdrag (NLV) og nasjonale laksefjorder (NLF) er godt i gang. Det er opprettet et samarbeidsutvalg for villaksforvaltningen, med deltakelse fra Direktoratet for naturforvaltning, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Norges vassdrags- og elektrisitetstilsyn. Direktoratenes samarbeidsutvalg har deltatt i utformingen av forslag til et overvåkings- og evalueringsprogram i forbindelse med opprettelsen av nasjonale laksefjorder og laksevassdrag. De særskilte bestemmelsene for NLV og NLF skal innarbeides i en egen forskrift, forankret i den nye akvakulturloven.

Arbeidet med å følge opp Nasjonal handlingsplan mot lakselus har vært i en overgangsfase i 2005. Overvåkingen av lakselusforekomsten i ville bestander av laksefisk har derfor vært noe redusert. Overvåking og tiltak knyttet til oppdrettsfisk med luspåslag over definerte grenser i sommerhalvåret er gjennomført som tidligere. I tillegg gjennomføres det regionale vinteravlusninger.

Prioriteringer 2006

Fiskeri- og kystdepartementet vil i samarbeid med Miljøverndepartementet etablere et overvåkings- og evalueringsprogram for å følge opp ordningen med nasjonale laksevassdrag og laksefjorder. Overvåkingsprogrammet skal både gi grunnlag for en mest mulig effektiv beskyttelse av bestandene og gi tilstrekkelig kunnskap for evaluering av ordningen. Innenfor Fiskeri- og kystdepartementets forvaltningsområde vil programmet inkludere overvåking av rømt oppdrettsfisk og overvåking av lakselus i ville bestander.

Utfordringene med å få ned rømmingstallene i fiskeoppdrett vil bli fulgt opp på flere fronter, blant

annet gjennom årsakskartlegging, forskning og utvikling, regelverksforbedringer, driftskrav og kontroll.

Forebyggingsarbeidet når det gjelder rømming, drifts-, hygiene-, velferds- og helsemessige forhold på anleggene skal videreutvikles. Fiskeridirektoratets tekniske kontroller og kontroll av helse, miljø og drift ved 1/3 av matfiskkonsesjonene og –lokalitetene skal også videreføres. Innføring av egnede krav til propellbeskyttelse for båter nyttet i oppdrettsnæringen er under utredning.

Mengde og vandring av rømt oppdrettslaks og regnbueørret i ulike soner vil også bli kartlagt med økt fokus på å utvikle funksjonelle overvåkingsrutiner som grunnlag for forvaltningsråd.

Fiskeri- og kystdepartementet vil arbeide nært med miljøvernmyndighetene, næringen og forskningsmiljøene i det videre arbeidet med beredskapstilnærming som metode for å forebygge rømming.

Havforskningsinstituttet skal intensivere arbeidet med å utarbeide nye kriterier for lokalisering og avgrensning av oppdrettslokaliteter.

I 2006 skal det gjennomføres undersøkelser for å studere overføring av smittestoffer mellom ulike oppdrettsorganismer og mellom ville og oppdrettede bestander. Det skal arbeides videre med utvikling av nye tiltak mot lakselus og torskelus inkludert vaksiner og systematiske avlusings tiltak. Lakseluslarvenes spredningsøkologi skal studeres for å bedre kunnskapsgrunnlaget for systematiske tiltak mot spredning av lakselus.

Introduksjon av nye arter

Det er et mål å:

- bidra til å hindre uønsket/utsløst introduksjon av arter til vårt marine miljø
- forvalte allerede introduserte og etablerte arter, herunder kongekrabbe, slik at eventuelle negative økologiske virkninger blir minst mulig.

Resultater 2004-2005

Kongekrabbe ble opprinnelig satt ut av russiske forskere på 1960-tallet. Forskning viser at store individer av muslinger og børstemark blir borte i områder hvor det finnes kongekrabbe, men det er ingen tegn til at diversiteten i bunndyrsamfunnene endres.

Kartlegging av forekomsten av amerikansk hummer i våre kystområder tyder så langt ikke på at bestanden er i vekst. Fare for nye utsettinger er imidlertid fortsatt til stede.

Stillehavsøsters er en fremmed art i norsk fauna, men har tidligere vært innført til Norge for

oppdrettsformål. Utbredelsen av denne arten i oppdrett og eventuelt i ville bestander er usikker.

I FNs sjøfartsorganisasjon, IMO, er det vedtatt en internasjonal konvensjon om behandling av ballastvann. Konvensjonen omfatter alle skip i internasjonal fart, og innebærer at skip i en overgangsperiode må skifte ut ballastvann på åpent hav. Dette vil gi en reduksjon av risikoen for introduksjon av fremmede organismer. Etter overgangsperioden, fra 2009 til 2016, avhengig av når skipet bygges og størrelsen på ballastvanntanken, må skip rense ballastvannet i henhold til rensekraft. Alle skip som blir bygget etter 2009 må leveres med rensesystemer. Konvensjonen trer først i kraft ett år etter at 30 land som representerer minst 35 pst. av verdensflåten har ratifisert den.

Snøkrabbe er en ny art i det østlige Barentshavet. Arten har etter hvert spredt seg inn i norsk sone, og ser ut til å kunne formere seg. Det er ikke kjent at snøkrabben har noen effekter på det opprinnelige økosystemet. Siden 1996 har rødalgen japansk sjølyng blitt den viktigste makroalgen på Vestlandet. Det er satt i gang et forskningsprosjekt for å undersøke biologi og økologisk betydning av denne algen.

Forskningsprogrammene Biologisk mangfold og MARE har satt i gang flere prosjekter som omhandler introduksjon av fremmede arter i marine økosystemer.

Prioriteringer 2006

Det igangsatte programmet for kartlegging og overvåking av kongekrabbe skal videreføres. Det er satt ned en arbeidsgruppe som skal evaluere den norske forvaltningen av kongekrabbe. Utbredelsen av snøkrabbe vil bli overvåket. Utvikling av forekomsten av amerikansk hummer vil bli registrert gjennom innmeldte eksemplarer. Utbredelsen av stillehavsøsters vil bli kartlagt av Havforskningsinstituttet i samarbeid med Mattilsynet.

Når IMOs konvensjon om ballastvann er ratifisert, må ballastvann skiftes i åpent farvann med dyp over 1800 meter. Sjøfartsdirektoratet har ansvaret for utslipp fra skipene, mens Kystverket har ansvaret for skipsledene og å finne fram til egnede områder for ballastvannskifte. Fiskeri- og kystdepartementet følger arbeidet med ballastvann og innføring av nye arter.

Vern og bruk av kyst- og havområder

Det er et mål å:

- ta hensyn til det rike mangfoldet av marine naturtyper og arter som finnes i norske sjøområder gjennom egne forvaltningstiltak og ved deltakelse i verneprosesser etter naturvernloven.

Resultater 2004-2005

I den marine delen av nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold er det i 2004 gjennomført pilotprosjekter på regionalt nivå i Nordland og Hordaland. I 2005 arbeides det med å ferdigstille materialet til kommunene basert på de tidligere pilotprosjektene i 2003 og 2004.

Undersøkelser av korallrev langs norskekysten har vist at omfanget av korallrev er langt større enn tidligere antatt. Dette understreker betydningen av at det forskes på korallenes økologiske betydning, og at kartlegging og tilstandsvurdering av revene fortsetter.

Havforskningsinstituttet har prioritert dokumentasjon og kartlegging av gyte-, oppvekst- og leveområder for levende marine ressurser. Kartleggingen vil være en del av grunnlaget for Fiskeri- og kystdepartementets videre arbeid med arealbruk i kystsonen.

Fiskeri- og kystforvaltningen deltar i et arbeid ledet av Direktoratet for naturforvaltning for å vurdere bruk av lovverk og valg av referanseområder i forbindelse med utarbeidelse av Plan for marine beskyttede områder.

Et overvåkingsprogram av stortarehøsting og tareskoghabitat startet i 2003. I Sør Trøndelag vil denne aktiviteten bli utvidet pga. nedbeiting av tareskog forårsaket av kråkeboller. Videre er det satt i gang et arbeid for å framskaffe oversikt over tareforekomstene langs kysten.

Fiskeriforvaltningen har i samarbeid med andre berørte parter arbeidet med revidering av regionale taretrålingsforskrifter. Dette arbeidet har medført behov for endringer i den nasjonale forskriften om høsting av tang og tare. Revidert nasjonal forskrift ble fastsatt 26. november 2004. Fiskeriforvaltningen arbeider videre med å utarbeide reviderte regionale forskrifter.

Fiskeri- og kystforvaltningen deltar aktivt i arbeidet med implementeringen av EUs rammedirektiv for vann i Norge.

Som et grunnlag for forvaltningsplan for Barentshavet er bl.a. konsekvensene av fiskeriaktivitet og skipstrafikk utredet. Utredningene ble sendt på bred høring i juni 2004, og arbeidet med å oppsummere høringskommentarene ble ferdigstilt i april 2005.

Fiskeri- og kystforvaltningen har prioritert arbeidet med kommunale og regionale planprosesser i henhold til plan- og bygningsloven, samt arbeidet med verneplaner i medhold av naturvernloven.

Det er satt i gang forskningsprosjekter knyttet til en rekke ulike problemstillinger innefor kystsoneforvaltningen.

Prioriteringer 2006

Implementering av EUs rammedirektiv for vann krever oppfølging også i kommende periode.

Arbeidet med forvaltningsplan for Barentshavet videreføres.

I 2006 vil arbeidet med å kartlegge korallrev bli konsentrert til Troms, Finnmark og Barentshavet. I tillegg bør det vurderes om det skal settes i gang overvåkning av utvalgte korallrev.

Havforskningsinstituttet skal legge vekt på å få en oversikt over arters utbredelse i Barentshavet, Norskehavet og Nordsjøen. Bunndyr og bunnhabitat søkes integrert i økosystemtilnærmingen og rådgivingen om dette, og erfaringen tilsier at det fortsatt er stort behov for å kartlegge arter og habitater.

Fiskeri- og kystforvaltningen skal delta i arbeidet med Plan for marine beskyttede områder.

Fiskeri- og kystforvaltningen viderefører sin deltakelse i utvikling av ulike typer verneplaner og kartlegging av marint biologisk mangfold. Fiskeri- og kystforvaltningen arbeider kontinuerlig med å legge forholdene bedre til rette for plandeltakelse etter plan- og bygningsloven. Arbeidet med arealprosesser og forholdet mellom bruk og vern vil fortsatt bli prioritert.

Fiskeri- og kystforvaltningen skal intensivere arbeidet med å tilrettelegge geodata for utveksling med andre relevante brukere. Geodata fra etatene skal ha god kvalitet og være oppdaterte. Det skal etableres rutiner som sikrer at endringsmeldinger håndteres og at data blir oppdatert raskt og gjort tilgjengelig i nye revisjoner. Bruk av moderne kartverktøy i saksbehandlingen skal forenkle arbeidet med behandling av saker som gjelder arealbruk i kystsonen. Det skal videre legges vekt på å presentere forsknings- og kartleggingsdata på en måte slik at disse kan nyttes i kartverktøy og derved i saksbehandlingsprosessene.

7.2 Resultatområde «Kulturminner og kulturmiljøer»

Det er et mål å:

- medvirke til å bevare kulturverdier på land og sjø som er typiske for ulike tidsepoker, områder på kysten og drifts- og produksjonsformer i fiskeri- og kystnæringen, for derigjennom bl.a. å kunne dokumentere næringens og kystkulturens utvikling og historie.

Resultater 2004-2005

Fiskeri- og kystdepartementet legger vekt på at det både gjennom statlig aktivitet og lokal forankring

blir iverksatt tiltak for å ta vare på kystkulturen. På departementets budsjett er det en tilskuddsordning for kystkultur, jf. omtale under programkategori 16.10.

Kystverket eier et stort antall eiendommer, anlegg og installasjoner. En del av disse er fredet etter kulturminneloven, hovedsaklig fyreiendommer, men også andre objekter har bevaringsverdi. Fredede og bevaringsverdige eiendommer som er i aktiv tjeneste blir vedlikeholdt av Kystverket. Når det gjelder eiendommer som delvis eller helt disponeres av leietakere, er det i større grad utarbeidet bevarings- og vedlikeholdsplaner som ivaretar fredningsbestemmelser som følges opp av leietakere som en del av leieavtalen. Bevaring gjennom bruk er et viktig prinsipp i denne sammenhengen.

Foruten vedlikehold av de fysiske kulturminnene har Kystverket lagt vekt på å dokumentere og formidle etatens kulturhistoriske utvikling. Dessuten har Kystverket startet registreringsarbeidet knyttet til prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer, og vil gjennom dette arbeidet lage en helhetlig verneplan for etaten.

Kystverket arbeider jevnlig i en arbeidsgruppe sammen med Riksantikvaren, ABM-utvikling og Fiskeridirektoratet for å fremme kystkultur og bidra til ny bruk og verdiskaping knyttet til kystens kulturminner, jf. omtale av etatsmuseum for Kystverket under Programkategori 16.10.

Miljøverndepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet har etablert en dialog om videre oppfølging av St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner. I stortingsmeldingen framholdes kystkultur som et prioritert område.

Prioriteringer 2006

Det pågående arbeidet innenfor kulturminner og kulturmiljøer fortsetter. Fiskeri- og kystdepartementet vil i samarbeid med Kystverket utarbeide en forvaltningsplan for etatens kulturhistoriske eiendommer. Departementet vil videreføre arbeidet som er startet opp med sikte på etablering av et etatsmuseum for Kystverket.

7.3 Resultatområde «Friluftsliv»

Det er et mål å:

- legge til rette for en hensiktsmessig utvikling av turist- og fritidsfiske
- arbeide for å bedre samspillet med friluftsinnteresser gjennom økt satsing på kystsoneplanlegging.

Resultater 2004-2005

Det er ingen avgifter for å drive sports- og fritidsfiske i sjøen i Norge, verken for norske eller utenlandske statsborgere. Fritids- og turistfisket som rekreasjon, sport og matauk har lange tradisjoner i Norge. Fiskeri- og kystdepartementet er opptatt av å opprettholde dette.

På grunn av ressursituasjonen for norsk kysttorsk innførte Fiskeri- og kystdepartementet 1. mai 2004 en øvre grense på 3000 kg torsk rund vekt som den enkelte fritidsfisker kan omsette. 1. januar 2005 ble denne grensen redusert til 2000 kg torsk rund vekt.

Fiskeri- og kystdepartementet har vedtatt retningslinjer for godkjenning og drift av anlegg som tilbyr fiske i merd, innhegning eller annet avstengt område. Fiske i tilrettelagte merder bidrar til et samspill mellom fiskeri og turisme. Dette er en ny type virksomhet hvor det har manglet et regelverk som er forutsigbart for næringsutøverne og som legger til rette for en positiv næringsutvikling. Det absolutte forbudet mot fiske i og omkring ordinære oppdrettsmerder står ved lag. Den nye ordningen gjelder merder som er spesielt anlagt for å kunne tilby fiske.

Prioriteringer 2006

Bestandssituasjonen for norsk kysttorsk forventes å være dårlig også i 2006. Det tas sikte på å gjennomføre en informasjonskampanje om ansvarlig fiske og gjeldende minstemål i det ordinære fisket i samarbeid med reiselivsnæringen.

7.4 Resultatområde «Overgjødning og oljeforurensning (Havforurensning)»

Det er et mål å:

- legge til rette for at utslipp av næringssalter og organisk materiale fra havbruk ikke overskrider naturens tåleevne
- minimalisere utslipp av organisk materiale fra fiskefartøy og fiskeindustri i områder hvor konsentrasjonen er så høy at det kan ha skadevirkninger
- stimulere til at denne type avfall, vann og annen avrenning får anvendelse
- bidra til reduksjon av utslipp og annen ekstern forurensning, og unngå at forurensning fører til negative effekter på levende marine organismer.

Resultater 2004-2005

Dette avsnittet må sees i sammenheng med avsnittene om helse- og miljøfarlige kjemikalier og avfall og gjenvinning.

Fra 1. januar 2005 er det innført et nytt system for avgrensning av konsesjoner for laks og ørret. Det tidligere avgrensningssystemet av konsesjoner basert på beregnet merdvolum i kubikkmeter (12 000 m³ pr normalkonsesjon) er erstattet av maksimal tillatt biomasse fisk i oppdrettsanleggene. Den nye avgrensningsformen kombinert med innføring av miljøundersøkelser ved tildeling og miljøovervåking under driften vil ivareta hensynet både til bærekraftig og miljøtilpasset produksjon og hensynet til fiskehelse og fiskevelferd.

Oljeutvinningen i norske havområder medfører utslipp av forskjelligartede kjemikalier og oljeholdig vann fra produksjonen. Det pågår flere forskingsprosjekter på området. Prosjektene inkluderer feltstudier av fisk fanget i område nær oljevirkosomhet og modellstudier mht. forventede biologiske effekter ved eksponering for produksjonsvann. Resultater så langt viser at utslipp av produksjonsvann fra oljeindustrien kan ha biologisk effekt på fisken, men det ser ikke ut til å bety noe for sjømattryggheten. Laboratorieforsøk på førsteangsgytende torsk har vist at selv små utslipp kan gi reproduksjonseffekter i torsk. Utviklingen av rogn og melke kan bli betydelig forsinket selv ved små utslipp.

Nordisk Ministerråd har finansiert et prosjekt for å utrede sjømattrygghet i relasjon til oljesøl. Rapporten fra prosjektet fokuserer på at potensielt kreftframkallende stoffer (PAH) kan spres i det marine miljøet. Kunnskapen fra dette prosjektet vil være viktig i forhold til de utfordringene Norge kan møte som følge av økt oljetransport langs norskekysten fra Russland.

En av Kystverkets hovedoppgaver er gjennom ulike forebyggende tiltak å redusere risikoen for at uønskede hendelser i de kystnære farvann skal inntreffe med fare for akutt forurensning. Lostjenesten, trafikk-sentraltjenesten, merkingen av farledene og elektroniske navigasjonshjelpemidler er sentrale virkemidler. Kvaliteten på disse tjenestene har vært opprettholdt på et høyt nivå, og fra 2005 er også et landbasert automatisk identifikasjonssystem (AIS) satt i drift. Det gjør det mulig å overvåke skip med farlig og forurensende last.

Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet ivaretar fiskeriinteressene i forhold til petroleumsektoren ved bla å avgi uttalelser til konsekvensutredninger, seismiske undersøkelser, leteboring og drift.

Prioriteringer 2006

Det vil bli arbeidet videre med utvikling, modifisering og tilpasning av gode styringssystemer som fastsetter bæreevne innenfor akvakultur, dvs. hvor mye en kan produsere uten å overskride grenser for tillatt påvirkning, og sikre at bæreevnen ikke overskrides.

Fiskeri- og kystdepartementet og Miljøverndepartementet har utarbeidet en felles instruks til fylkesmannsembetene og Fiskeridirektoratets regionkontor om forvaltning av de nye bestemmelsene om miljøundersøkelser og miljøovervåking for akvakultur. Kravene er utformet slik at også forurensningsmyndighetenes behov for opplysninger om miljøtilstanden i hovedsak er dekket. Det vil i 2006 bli foretatt en gjennomgang og evaluering av de erfaringer som er gjort ved håndtering av forskriften.

Forskning på virkningene av utslipp fra petroleumsindustrien på marint miljø videreføres, spesielt knyttet til langtidsvirkninger av stoff i produsert vann og tilførte kjemikalier.

Arbeid med sjømattrygghet knyttet til oljesøl vil bli prioritert, spesielt mht. ulike potensielt kreftframkallende stoffer som det nå skal fastsettes internasjonale grenseverdier for i matvarer.

Etter SOLAS-konvensjonen (International Convention for the Safety of Life at Sea) kan kyststater søke IMO om etablering av påbudte seilingsleder og trafikkseparasjonssystemer i sjøområder utenfor territorialgrensen. Fiskeri- og kystdepartementet har gitt Kystverket i oppdrag å utforme et framlegg til IMO om etablering av seilingsleder utenfor territorialfarvannet på strekningen Vardø – Røst. Hovedmålsetningen med å etablere en slik led er å forebygge ulykker og faren for akutt forurensning gjennom bedre tid til respons dersom et fartøy skulle komme i drift, samtidig som man vil få skipstrafikken klar av de kystnære fiskebankene i større grad. Departementet vurderer nå Kystverkets forslag. Kystdirektoratet er også bedt om å vurdere, som et første steg, fastsettelse av påbudte seilingsleder innenfor territorialgrensen langs Sørlands-kysten.

Den statlige slepebåtkapasiteten for Nord-Norge videreføres i 2006.

Fiskeri- og kystdepartementet prioriterer å styrke sikkerheten til sjøs for å redusere risikoen for miljøforurensinger fra sjøtransporten. Beredskapsnivået mot akutt forurensning skal opprettholdes. Oppfølging av St.meld. nr. 14 (2004-2005) På den sikre siden – sjøsikkerhet og oljevernberedskap vil være sentralt i dette arbeidet. Dette er nærmere omtalt under programkategori 16.60.

Gjennom EUs rammedirektiv for vann har det blitt sterkere fokus på overgjødsling og transport av næringsstoffer fra ferskvann til sjø. Det er derfor behov for forskning på hvordan fjorder og kystnære farvann påvirkes av tilførsler fra kontinentet og fra norske vassdrag, fra atmosfæren og fra land.

7.5 Resultatområde «Helse- og miljøfarlige kjemikalier»

Det er et mål å:

- *videreutvikle produksjonsformer for å sikre trygg og sunn sjømat fra havbruk*
- *begrense bruk av giftige stoffer, spesielt kobber, i oppdrettsnæringen*
- *sikre og dokumentere at norsk sjømat er sunn og trygg mat.*

Resultater 2004- 2005

Det er arbeidet videre med å utvikle og ta i bruk alternative begroingshindrende metoder til erstatning for bruk av kjemikalier til rengjøring, vask og impregnering av oppdrettsnøter. Notvaskeriene er fra 2004 pålagt rensing av avløpsvannet. Stadig flere anlegg benytter mekaniske metoder som spyling og tørking av nøter.

Det er blitt satset mye på sykdomsforebyggende arbeid i oppdrett av fisk gjennom drift, rutiner, vaksiner og vaksinasjonsstrategier. Bruken av kjemikalier og legemidler viser en stadig nedgang.

Det er økende oppmerksomhet fra nasjonale og internasjonale interessegrupper og media vedrørende innhold av komponenter i sjømat med mulige negative helsemessige effekter. Det blir fokusert på stadig nye stoffer og dokumentasjon av evt. tilstedeværelse av disse i sjømaten. Norsk sjømat er på denne måten kontinuerlig i rampelyset.

Boks 7.2 Persistente organiske miljøgifter

Det er gjennomført et stort prosjekt om dioksiner i Grenlandsfjordene. Dette har vært et samarbeid mellom flere forskningsinstitusjoner, og samfinansiert mellom ProFo (forskningsprogrammet Forurensning, kilder, spredning, effekter og tiltak) og Norsk Hydro. Prosjektet er et godt eksempel på hvordan forskning på kompliserte abiotiske, biologiske og økologiske prosesser, koblet sammen i en modell, har resultert i klare forvaltningsmessige anbefalinger.

Tilførsler av dioksiner fra Norsk Hydros magnesiumfabrikk har ført til lagring av dioksiner i fjordsedimentene. Etter at utslippet ble stoppet er det utlekking av dioksiner fra sedimentene som representerer forurensningskilden. Denne forurensningen er større og mer langvarig enn forventet, og fører til fortsatt kostholdsrestriksjoner for fisk og skalldyr fra fjordene i området. Spredningen av forurensningene skjer via porevann i sedimentene til næringsorganismer og videre til større organismer som torsk.

Resultater fra modellen viser at det ikke vil hjelpe særlig med dyre oppryddingsmetoder, og at forurensninger som medfører kostholdsrestriksjoner for fisk vil vedvare enda noen tiår. Prosjektet har fått god motakelse innenfor fagmiljøer og for sin forvaltningsmessige anvendelse både i Grenlandsfjordene og generelt for forurensningsproblematikk i fjorder.

Det pågår flere prosjekter rettet mot forurensning i marint miljø. Forskningen er knyttet til spredning og effekter av miljøgifter, utlekking fra forurensede sedimenter, tilførsler av næringssalter og spredning av radioaktive stoffer.

Ved matproduksjon akkumuleres fremmedstoffer i næringskjeden. Produksjonskjeden for sjømat er lang sammenlignet med landbruksbasert matproduksjon, noe som påvirker oppkonsentreringen. Den eneste måten å redusere innholdet av fremmedstoffer i sjømat som fanges, er å redusere utslipp av slike stoffer til miljøet.

Det er satt i verk nasjonale tiltak i forhold til opprydding i fjorder, havner og deponier. Dette arbeidet krever innsikt i tiltaksplaner, alternative løsninger og miljømessige og samfunnsmessige konsekvenser av slike tiltak.

Stoffgruppen bromerte flammehemmere reduserer eller hemmer brannfaren i tøy og plast og ulike typer elektroniske produkter som er vanlige i husholdningene. Særlig høye verdier av bromerte flammehemmere er funnet i ferskvannsfisk, men stoffene er også funnet i landlevende dyr. Det er foreløpig usikkert hvilke effekter denne miljøgiften representerer, men den er funnet å skade nerveceller, immunsystemet og indre organer.

Nivåene av fremmedstoffer i oppdrettsfisk kan prinsipielt kontrolleres gjennom riktig nivå av aktuelle stoffer i fôret. Videreutvikling av fôr med lavere konsentrasjoner av uønskede stoffer er derfor sentralt. Alternativt kan ulike renseteknologier for marine råvarer prøves ut og vurderes i et helhetsperspektiv.

Norge har gitt tilslutning til EUs tretrinnsplan for å redusere innholdet av dioksiner og dioksinlignende PCB i fôrmidler og mat. Fra 2002 ble det innført strengere grenseverdier for dioksin. Fra sommeren 2005 vil det også være grenseverdier for såkalte dioksinlignende PCB. I 2007 skal disse grenseverdiene vurderes på nytt med tanke på ytterligere innskjerping.

Det er viktig å ha kunnskap og beredskap når helse og miljøfarlige stoffer mer eller mindre uventet kommer i fokus. For eksempel er det behov for modeller som kan si noe om hvor sannsynlig det er at et stoff har bestemte effekter ut fra en sammenligning med liknende stoffer. Det er videre behov for kunnskap om samvirkende effekter mellom faktorer. Klimaendringer vil kunne ha en stor effekt på transport og spredning av miljøgifter.

Bunnsedimentene i havner og farleder kan inneholde miljøgifter som for eksempel TBT, PCB, PAH og ulike tungmetaller. I forbindelse med utdypingstiltak i fiskerihavner og farleder gjennomfører Kystverket undersøkelser av bunnsedimentene etter krav fra fylkesmennenes miljøvernavdelinger. De forurensede sedimentene tas opp under kontrollerte forhold og videre håndtering av massene skjer i henhold til tillatelse fra fylkesmennenes miljøvernavdelinger. Pålagte tiltak øker kostnadene ved havne- og farledsutbedringer, men kan være effektive for å fjerne forurensning i bunnsedimentene.

Prioriteringer 2006

Miljøfremmede stoffer som blir tilført hav- og kystområdene fra befolkningen, industri og jordbruk skal fortsatt overvåkes, og det skal fortsatt undersøkes hvordan kjemisk forurensning påvirker havmiljøet og livsbetingelsene for våre marine levende ressurser. Det er behov for økt kunnskap om nye helse- og miljøfarlige stoffer og om konsekvensene

av at fremmedstoffer ofte opptrer i blandinger og derved kan forsterke hverandres virkning. Økt kunnskap om potensielle kilder og spredning av miljøfarlige stoffer er også viktig i forhold til å sikre og dokumentere mattryggheten knyttet til norsk fisk og fiskeprodukter.

Fiskeri- og kystdepartementet og Miljøverndepartementet vil i samarbeid med næringen styrke arbeidet med å stimulere til ytterligere reduksjon av kjemikaliebruken som for eksempel kobber i oppdrett.

For å sikre at sykdoms- og parasittbekjempingen innenfor akvakulturnæringen drives mest mulig miljøvennlig skal det legges vekt på å utvikle alternative miljøvennlige metoder der dette er mulig.

Forurensede bunnsedimenter ved mudring i fiskerihavner og farleder skal bli behandlet i tråd med retningslinjene fra miljøvernmyndighetene.

Det nasjonale rådet for forurensede sedimenter vil konsentrere sitt arbeid om å gi råd av overordnet og prinsipiell karakter. Rådet avslutter sitt arbeid i 2006.

7.6 Resultatområde «Avfall og gjenvinning»

Det er et mål å:

- fremme totalutnyttelse av de marine ressursene ved å ta vare på og utnytte biproduktene.

Resultater 2004-2005

Biprodukter fra fiskeri og havbruk utgjør verdifulle ressurser. I 2004 var kvantum biprodukter cirka 614 000 tonn. Av dette ble 436 000 tonn utnyttet, først og fremst til forråstoffer som fiskemel, ensilasje og pelsdyrfôr.

For å hindre at biprodukter dumpes er det helt avgjørende at disse produktene kan utvikles til en viktig ressurs med høy egenverdi. Utnyttelse av nye marine råstoffer til human ernæring vil kunne gi betydelig verdiskaping. En slik utnyttelse vil imidlertid være helt avhengig av en dokumentasjon av det aktuelle råstoffet med tanke på ernæringsmessig sammensetning og ikke minst innhold av eventuelle fremmedstoffer. I tillegg vil det kunne være avgjørende at det nye råstoffet innehar nye og bedre egenskaper enn eksisterende produkter. Gjennom stiftelsen RUBIN (Resirkulering og utnyttelse av organiske biprodukter i Norge) koordineres et generisk prosjekt som har som målsetning å dokumentere effekter av en rekke marine råstoffer for norske og utenlandske industriaktører.

Utformingen og forståelsen av EUs forslag til biproduktdirektiv med tilhørende bestemmelser vil ha stor betydning for de hygieniske og driftsmessige rammebetingelser for bruken av diverse typer marint råstoff i næringskjeden.

Prioriteringer 2006

Det skal legges til rette for å realisere mulighetene for utvikling av næringsvirksomhet med basis i biprodukter og andre marine råstoffer. RUBIN-programmet videreføres.

EUs nye biproduktbestemmelser skal implementeres i norsk regelverk.

7.7 Resultatområde «Klimaendringer, luftforurensning og støy»

Det er et mål å:

- bidra til at fiskeflåten utslipp av NO_x blir redusert i samsvar med internasjonale forpliktelser som Norge har tiltrådt
- bidra til å redusere luftforurensning forårsaket av fiskeindustrien
- bidra til å unngå unødig støy knyttet til havnevirksomhet
- framskaffe, forstå og utnytte kunnskaper om regionale og globale klimaendringer og den direkte og indirekte virkningen dette har for rekruttering, vekst og utbredelse hos fisk.

Resultater 2004-2005

Samferdselssektoren står samlet for over 25 pst. av de nasjonale klimautslippene, mens kysttrafikken utgjør om lag 4 pst. av de nasjonale utslippene. Sjøtransporten har lave utslipp av CO₂ og høy energieffektivitet sett i forhold til transportarbeidet dvs. transporterte tonn per km. Det er derfor et viktig mål i klimapolitikken å overføre mer godstransport fra veg over til sjø.

Gjennom Gøteborgprotokollen har Norge forpliktet seg til å redusere sine årlige utslipp av NO_x. Tiltaksanalyser viser at en del av de rimeligste tiltakene finnes innenfor sjøfart og fiske. En viktig del i dette arbeidet vil være å vurdere miljøavgifter og miljødifferensierte gebyrer/avgifter rettet mot sjøtransporten. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider aktivt med oppfølgingen av Gøteborgprotokollen, bl.a. gjennom deltakelse i Interdepartemental styringsgruppe for klima og sur nedbør.

Kystverket har vært aktivt med i arbeidet med de nye retningslinjene for arealbruk i støyutsatte områder, samt ny støyforskrift.

Havforskningsinstituttet har en omfattende aktivitet knyttet til å studere effekter av klima på

rekruttering, vekst og utbredelse hos fisk. Instituttet har flere store prosjekt med finansiering fra Norges Forskningsråd for å framskaffe viten om klimaets innvirkning på fiskebestandene i Norskehavet og Barentshavet.

Prioriteringer 2006

Med utgangspunkt i sjøtransportens komparative miljøfordeler vil Fiskeri- og kystdepartementet arbeide for å styrke sjøtransportens konkurransevne.

Arbeidet med oppfølging av Gøteborgprotokollen vil bli videreført. Fiskeri- og kystdepartementet vil også videreføre sin deltakelse i styringsgruppen for klima og sur nedbør.

Kystverket har hatt økende fokus på støy og har satset på heving av kompetansen på området. Dette arbeidet skal videreføres.

Havforskningsinstituttet vil videreføre sin aktivitet knyttet til å studere effekter av klima på rekruttering, vekst og utbredelse hos fisk.

7.8 Resultatområde «Internasjonalt miljøsamarbeid»

Det er et mål å:

- medvirke til å etablere internasjonalt forpliktende ordninger som sikrer en forsvarlig forvaltning av levende marine ressurser
- ivareta fiskerinæringens interesser i det internasjonale miljøsamarbeidet.
- utvikle og anvende internasjonale avtaler innen akutt forurensning om gjensidig bistand og samarbeid slik at det gir optimal utnyttelse av tilgjengelige ressurser.

Resultater 2004-2005

Fiskeri- og kystdepartementet, Fiskeridirektoratet og forskningsinstitusjonene deltar i en rekke internasjonale og regionale organisasjoner som arbeider med forvaltning av fiskeressursene. Disse er nærmere omtalt under programkategoriene 16.10 og 16.30.

Et viktig utviklingstrekk i internasjonal hav- og fiskeripolitikk de siste årene er at fiskeripolitikk og miljøpolitikk er blitt sterkere integrert. Et konkret eksempel på integrering av fagfeltene er bl.a. innføring av nye forvaltningsprinsipper som økosystemtilnærming og føre-var-prinsippet. Viktige retningslinjer og prinsipper med stor betydning for de marine næringene fastlegges i internasjonale miljøfora. Fiskeriforvaltningen og Havforskningsinstituttet deltar derfor aktivt i internasjonalt miljøsam-

beid i skjæringsflaten mellom ressursforvaltning og miljøpolitikk.

Norge er på flere områder en pådriver i det internasjonale havmiljøarbeidet. Fiskeriforvaltningen har den siste perioden særlig fokusert på arbeidet i den rådgivende komiteen for havmiljø under ICES, Biodiversitetskonvensjonen, CITES (konvensjonen om internasjonal handel med utryddelsestruede arter) og OSPAR (Oslo-Paris-konvensjonen).

Generelt har vern av sårbare områder som koralrev og dyphavsfjell både innenfor og utenfor lands økonomiske soner fått stor oppmerksomhet i internasjonale miljøfora det siste året. Basert på et norsk initiativ har Den Nordøstatlantiske Fiskerikommisjonen (NEAFC) vedtatt å stenge fem nærmere angitte områder i internasjonalt farvann for bunntråling og fiske med faststående redskaper. Vedtaket fra NEAFC og den norske forskriften gjelder fra 1. januar 2005. Saken er en milepæl i NEAFCs rolle som regional fiskeriorganisasjon. Fiskeriforvaltningen deltar også i arbeidet i flere fora innenfor FN-systemet. På bakgrunn av norsk initiativ vedtok FNs generalforsamling i november 2004 bl.a. en oppfordring om å styrke de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonenes rolle i vern av sårbare områder. Sentrale tema under FNs møte i den uformelle konsultative prosessen under havrettskonvensjonen var ulovlig, uregulert og urapportert fiske, særlig i forhold til flaggstatsansvar, økosystembasert forvaltning, opprettelse av marine verneområder og bunntråling på det åpne hav. Det arbeides også innenfor Biodiversitetskonvensjonen med temaet marine verneområder.

I NEAFC har Norge vært aktiv i arbeidet med å etablere et forvaltningsregime for dyphavsressurser, behandlet spørsmål knyttet til FAOs aksjonsplan mot ulovlig, uregulert og urapportert fiske, og behandlet forholdet til internasjonale miljø- og fiskeriprosesser, herunder bunntråling og marine verneområder. Etter norsk initiativ, arbeides det nå i NEAFC med å utvikle regler for havnestatskontroll. I NAFO (den nordøstatlantiske fiskeriorganisasjonen) er det arbeidet med å etablere system for svartelisting av fartøy som har drevet ulovlig, uregulert og urapportert fiske.

Det er et stadig økende press i CITES for å liste marine organismer, også kommersielle fiskeslag. Fra norsk side har det vært viktig å sikre at behandlingen av kommersielle akvatiske arter i CITES samt utforming av listekriterier er basert på vitenskapelig dokumentasjon og er hensiktsmessig i forhold til forvaltningen av marine ressurser både nasjonalt og internasjonalt.

Det er inngått en avtale mellom Norge og Russland om gjensidig bistand for bekjempelse av akutt

oljeforurensning i Barentshavet. Avtalen har som mål å:

- utvikle hensiktsmessige beredskapstiltak og systemer for å oppdage og rapportere oljeutslipp innenfor ansvarsområdet for den enkelte part
- stille til rådighet midler for umiddelbart å iverksette tiltak for å forhindre ytterligere utbredelse av akutt oljeutslipp
- legge til rette for at aktuelle ressurser kan bli skaffet til veie og stilt til rådighet ved oljeuhell.

København-avtalen er en avtale om gjensidig bistand og samarbeid ved akutt forurensning mellom Norge, Sverige, Finland, Island og Danmark med Færøyene og Grønland. Avtalen regulerer handlemåter ved varslings og bistand ved akutte hendelser innen olje- og kjemikaliebekjemping i sjø. I tillegg er det under København-avtalen utviklet en regional beredskapsavtale mellom Sverige og Norge som regulerer de samme forhold, der det gjennomføres årlige felles øvelser mellom Norge og Sverige med ressurser fra begge land.

Bonn-avtalen om gjensidig bistand ved akutt oljeforurensning i Nordsjølandene regulerer handlemåte ved gjensidig varslings og bistand ved akutt oljeforurensning.

Gjennom Helsingfors-kommisjonen (HELCOM) underskrev Norge i januar 2005 en avtale om utveksling av informasjon fra AIS-systemer (automatisk identifikasjonssystem) med landene rundt Østersjøen. På denne måten kan Norge få informasjon om farlige skip i god tid før de passerer Norge og Danmark.

EUs handlingsprogram mot akutt oljeforurensning til sjø regulerer samarbeidet mellom EUs medlemsland og EFTA-land vedrørende forurensning til det marine miljøet og videreutvikling av utstyr og overvåking av kyst og hav. En viktig del av dette er etableringen av EUs ekspertorganisasjon innen sikkerhet til sjøs, EMSA (European Maritime Safety Organisation). EMSA er bl.a. teknisk, vitenskapelig og kunnskapsmessig kompetansesenter for oljevernberedskap i Europa. Samarbeidet mellom norske og russiske myndigheter er videreført innen områdene sjøsikkerhet og oljevernberedskap i nordområdene. Det arbeides bl.a. med å utvikle et gjensidig varslings- og informasjonssystem for oljetransporten i Barentshavet og langs norskekysten. For å koordinere arbeidet er det nedsatt en styringskomité og to arbeidsgrupper. Den ene arbeidsgruppen har fokus på overvåking av oljetransport og etablering av varslingsystem. Den andre arbeidsgruppen arbeider bl.a. med å revidere og videreutvikle den eksisterende oljevern-avtalen mellom Norge og Russland, utvikle

beredskapsplaner og gjennomføre opplæring innen oljevernberedskap i Arkhangelsk og Murmansk. Det er også innledet et samarbeid for å utvikle ulike typer oljevernutstyr.

Prioriteringer 2006

Debatten om marine ressurser i media og i det internasjonale samfunn har de siste tiårene hatt beskyttelse og vern som hovedfokus. De siste årene har det vært økende oppmerksomhet om bruken og utnyttelsen av de marine ressursene, og at relasjonen mellom bruk og vern må balanseres bedre. Fokus må være på tilrettelegging for bærekraftig høsting og optimal produksjon.

De siste årene har det skjedd en utvikling der fiskerispørsmål i økende grad berøres av prosesser og beslutninger i internasjonale miljøfora. Fiskeriforvaltningen tar sikte på å videreføre sin innsats på dette feltet. Målsettingen er å sikre en bærekraftig utnyttelse av marine ressurser, herunder en bærekraftig forvaltning og bedre totalutnyttelse av sjøpattedyr, og bidra til redusert forurensning av havområdene. For norsk forvaltning av marine ressurser er det et grunnleggende prinsipp at beskatning skal baseres på bestandens tilstand, dvs. at det skal skje på best mulig vitenskapelig grunnlag. Dette prinsippet blir lagt til grunn i arbeidet i de aktuelle internasjonale foraene.

Innsatsen inkluderer bl.a. arbeider særlig rettet mot Konvensjonen for biologisk mangfold (CBD), Konvensjonen om handel med truede dyre- og plantearter (CITES), Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i Det nordøstlige Atlanterhav (OSPAR), havdebatten i FNs generalforsamling og FNs matvareorganisasjon (FAO).

Et viktig tema for fiskeriforvaltningen er drøftingene som pågår i internasjonale miljøfora vedrørende etablering av marine verneområder, både innenfor og utenfor nasjonal jurisdiksjon.

Forberedelsene til evalueringskonferansen for FN-avtalen om fiske på det åpne hav vil stå sentralt.

I de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene vil Norge arbeide for at økosystembetragtninger og biodiversitetshensyn inkorporeres i organisasjonenes arbeid og mandater.

Listing av truede marine arter er også et sentralt tema for fiskeriforvaltningen. Listing av arter er nå et aktuelt tema i mange miljøvernfora, enten for å regulere internasjonal handel som i CITES, eller for å markere behov for særlig beskyttelse.

Fiskeri- og kystdepartementet vil fortsette samtalene med Russland om en videreføring og utvidelse av samarbeidet innen sjøsikkerhet og oljevernberedskap i nordområdene.

Kystverket vil videreføre arbeidet knyttet til avtaler med andre land om gjensidig bistand ved akutt forurensning, slik som København-avtalen og Bonn-avtalen.

7.9 Oppfølging av grønn stat

Fiskeri- og kystdepartementet skal gjennomføre sine oppgaver med en minst mulig negativ påvirkning på miljøet. Hensynet til miljøet skal ivaretas i planlegging og utførelsen av alle innkjøps-, drifts- og produksjonsaktiviteter. Tiltakene som er gjennomført, og skal gjennomføres, er rettet inn mot økt bruk av videokonferanser framfor reiseaktivitet, utvidet og effektiv bruk av fellestjenester for regjeringsskvartalet så som felles post, bud, distribusjon og trykkeritjenester, samt større fokus på bruk av IKT-systemer i saksbehandlingen og kommunikasjonen med andre. Et annet viktig tiltak er kompetanseheving blant innkjøpere og de ansatte forøvrig.

Fiskeri- og kystdepartementets har stilt krav om at underliggende virksomheter høsten 2005 skal rapportere om arbeidet med oppfølging av arbeidet med grønn stat henhold til retningslinjene som er angitt på www.gronnstat.no. Alle etatene under Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde er i ferd med å implementere miljøledelse i virksomheten.

7.10 Oversikt over den samlede miljøpolitiske satsingen under Fiskeri- og kystdepartementet

Tabell 7.1 viser fordeling på programkategori av utgifter som i sin helhet brukes til miljøforbedringer, eller miljøhensynet er avgjørende for at tiltaket gjennomføres

Programkategori	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
16.10 Administrasjon	2,7	4,2
16.20 Forskning og utvikling	339,2	344,9
16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning	71,6	72,9
16.60 Kystforvaltning	166,4	187,2
Sum programområde 16	567,8	609,6

8 Likestilling

8.1 Økt kvinneandel i fiskeri- og havbruksnæringen

Tilstandsvurdering - utfordringer

Fiskeri- og havbruksnæringen har gjennomgående lav kvinneandel. Andelen kvinner av de som har fiske som hovedyrke er 2,2 prosent. Om lag 15 prosent av de tilsatte i havbruksnæringen er kvinner.

Kvinneandelen i styrer, råd og utvalg i den private delen av fiskeri- og havbruksnæringen er lav. Offentlige styrer, råd og utvalg innenfor Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde følger likestillingslovens krav, med unntak av Reguleringsrådet og Sjøpattedyrrådet, der det har vært nødvendig å søke dispensasjon fra lovbestemmelsene. Det arbeides for å øke kvinneandelen også i disse rådene.

Det er viktig for fiskeri- og havbruksnæringen å arbeide bevisst for å få kvinner sterkere inn, slik at næringen får ta del i den kunnskapen og kompetansen kvinner har. Det trengs bedre forståelse for hvilke faktorer som spiller inn når kvinner ikke satser på en karriere i fiskeri- og havbruksnæringen, og næringen må satse bevisst på å fjerne barrierer for kvinners deltakelse.

Mål og strategier - tiltak

Handlingsplan for økt kvinneandel i fiskeri- og havbruksnæringen

Fiskeri- og kystministeren har ved flere anledninger lagt press på næringen spesielt i forhold til bedre kjønnsbalanse når det gjelder oppnevning til offentlige styrer, råd og utvalg.

Fiskeri- og kystministeren og Barne- og familierministeren inviterte den 4. mai 2005 til et møte med representanter for organisasjonene i Fiskeri- og havbruksnæringen. Formålet med møtet var å sette fokus på arbeidet for å øke kvinneandelen i marin sektor generelt, og i styrer, råd og utvalg spesielt.

Det ble bestemt på møtet at departementene og organisasjonene i fellesskap skal utarbeide en handlingsplan for å øke kvinneandelen i marin sektor. Handlingsplanen skal omfatte all deler av fis-

keri- og havbruksnæringen, og skal inneholde forslag til å

- øke kvinneandelen i næringen generelt
- øke representasjonen av kvinner i statlige styrer, råd og utvalg
- øke representasjonen av kvinner i styrene i fiskerisamvirket.

For å følge opp dette er det satt ned en arbeidsgruppe med deltakelse fra Fiskeri- og kystdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Norges Fiskarlag, Fiskerisalgslagenes samarbeidsråd, Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening, Norske Sjømatbedrifters Landsforening og Landsorganisasjonen.

Det tas sikte på å ferdigstille handlingsplanen i løpet av høsten 2005.

8.2 Likestilling i Fiskeri- og kystdepartementet og underliggende etater

Fiskeri- og kystdepartementet vil innenfor egen sektor være en pådriver for å sikre likestilling i underliggende etater der dette er et behov. Det er store utfordringer på dette området, med etater som har hatt og fremdeles har en sterk overvekt av menn blant de tilsatte. Bakgrunnen for dette er at etatene er sammensatt av yrkesgrupper som tradisjonelt har vært mannsdominerte. Å øke antallet kvinnelige ledere i sektoren er et område som krever spesiell oppmerksomhet.

Nedenfor redegjøres for status når det gjelder likestilling i departementet og underliggende etater, og hvilke tiltak som er satt i gang eller under planlegging.

Fiskeri- og kystdepartementet

Kjønnsfordeling

Det er 47 pst. menn og 53 pst. kvinner blant de tilsatte i Fiskeri- og kystdepartementet.

I de enkelte stillingskategoriene er fordelingen slik:

- På ekspedisjonssjefsnivå er tre av fire ledere menn.
- På mellomledernivå er det et flertall av kvinnelige ledere (57 pst.)

- Blant seniorrådgivere er andelen menn 64 pst.
- Blant rådgiverne er det like mange kvinner som menn.
- I kontor- og arkivgruppen, som utgjør om lag 15 pst. av det tilsatte, er det tilsatt én mann.

Av ti nyrekrutteringer i 2004 var tre kvinner og sju menn.

Lønn

Forskjellene i lønnsnivå mellom kvinnelige og mannlige tilsatte på henholdsvis mellomleder- og rådgivernivå er utjevnet siste år. Det er derfor i dag utbetydelige kjønnsforskjeller i lønn i de to stillingsgruppene. Blant seniorrådgiverne er gjennomsnittslønnen høyere blant de mannlige tilsatte enn blant de kvinnelige. Forskjellen i gjennomsnittslønn er på 4,5 lønnstrinn.

Arbeidstid

Åtte av ti deltidstilsatte er kvinner. Overtid er mer utbredt blant menn enn blant kvinner. I 2004 ble om lag 70 pst. av alt overtidarbeid utført av menn.

Igangsatte og planlagte tiltak

Det er et mål å unngå skjevheter i balansen mellom antall kvinner og menn i departementet, samt unngå systematiske forskjeller når det gjelder intern lønns- og karriereutvikling. Departementet holder et stadig fokus på dette området gjennom intern personalpolitikk, rekruttering og lederutvikling.

Kjønnsfordelingen i Fiskeri- og kystdepartementet er tilfredsstillende. Unntaket er innen arkiv- og kontortjenesten, der det er et mål å få en jevnere fordeling av kvinner og menn. Dette vil departementet ha et særskilt fokus på ved eventuell nyrekruttering.

Forut for lokale lønnsforhandlinger gjennomgås lønnsstatistikken i departementet med tanke på å avdekke kjønnsbetingede lønnsforskjeller innad i de ulike stillingskategoriene. Departementet vil videreføre og utvikle disse metodene.

Tilsatte i Fiskeri- og kystdepartementet kan fra 2005 inngå avtaler om hjemmearbeid/fjernarbeid. Tiltaket er blant annet rettet mot tilsatte med omsorgsforpliktelser. Departementet vil også videreføre praksisen med fleksible arbeidstidsordninger for tilsatte med behov for tilpasninger av arbeidstiden.

Departementet legger vekt på at alle tilsatte skal ha like muligheter til egenutvikling og kompetanseheving. Tilsatte deltar i ulik grad på interne og eksterne kompetansetiltak. Et spesielt karriere- og egenutviklingsprogram er planlagt igangsatt i 2005 for tilsatte som til nå i liten grad har fått dek-

ket sine kompetansehevingsbehov gjennom interne opplæringstiltak i departementet. Kvinner utgjør flertallet i denne gruppen.

Kystverket

Kvinner er sterkt underrepresentert i Kystverket, og utgjør bare 14 pst. av det totale antall tilsatte. Målet om økt rekruttering av kvinner til lederstillinger som tradisjonelt har vært mannsdominerte videreføres.

Fiskeridirektoratet

I Fiskeridirektoratet er det 45 pst. kvinner og 55 pst. menn. Andelen kvinnelige ledere i Fiskeridirektoratet er gått noe tilbake som følge av organisatoriske endringer de siste årene. I 2004 var 24 pst. av lederne i direktoratet kvinner.

Havforskningsinstituttet

I Havforskningsinstituttet har andelen kvinnelige tilsatte gått noe opp siden 2003, men instituttet er fortsatt en mannsdominert arbeidsplass. Det er fortsatt et mål å øke andelen kvinnelige ansatte, spesielt blant forskere og tilsatte i ledende stillinger. Andelen kvinnelige ledere i Havforskningsinstituttet er 16 pst.

I 2004 ble det inngått en likestillingsavtale mellom instituttet og de tilsattes organisasjoner. Det er enighet om opprettelse av et likestillingsutvalg og iverksettelse av utviklingsprogram og kompetanseutvikling for kvinner.

Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES)

I NIFES er det 38 pst. menn og 62 pst. kvinner. Det er like mange kvinnelige som mannlige forsknings-sjefer. Alle lederne ved laboratoriene er kvinner.

NIFES har en overvekt av kvinner i utdanningsstillinger (stipendiater). Flere kvinner enn menn tar doktorgrad, og det er flertall kvinner blant de som avlegger hovedfagseksamen ved instituttet.

Menn er underrepresentert i tekniske stillinger ved laboratoriene. Når ledige stillinger lyses ut, oppfordres derfor menn spesielt til å søke. Det er også ønskelig å rekruttere flere mannlige studenter, og NIFES samarbeider med Universitetet i Bergen for å oppnå dette.

Instituttet vil fortsatt prioritere arbeidet med tilrettelegging av arbeidstid og mulighet for hjemmekontor for både mannlige og kvinnelige ledere med omsorgsansvar.

9 Sikkerhet og beredskap

Fiskeri- og kystdepartementet har beredskapsansvar som sektormyndighet bl.a. knyttet til trygg sjømat, fiskehelse, havnesikkerhet, sikker sjøtransport og akutt forurensning. I dette ansvaret ligger at departementet må sørge for gjennomføring av beredskapsrelaterte tiltak ved hendelser og trusler på området. Departementet skal vurdere risiko og sårbarhet i sektoren løpende, og ha et system som sikrer at beredskapen er dimensjonert i forhold til risiko og trusler. Departementets underliggende

virksomheter er operative enheter som skal sikre at korrekt informasjon gis, at tiltak settes i verk og at resultatene evalueres. Dette gjelder alt fra miljøtrusler mot norsk sjømat til oljeverntiltak på kysten.

Arbeidet knyttet til trygg sjømat og fiskehelse er omtalt nærmere under programkategori 16.30, og arbeidet knyttet til havnesikkerhet, sikker sjøtransport og beredskap mot akutt forurensning i sjø er omtalt nærmere under programkategori 16.60.

Fiskeri- og kystdepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2006 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:
 - a. Sum utgifter under kap 1000-1070, 2415 og 2540 kr 2 685 585 000
 - b. Sum inntekter under kap 4000-4070 kr 927 980 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2006, kapitlene 1000-1070, 2415, 2540, 4000-4070

I Utgifter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
Administrasjon				
1000		Fiskeri- og kystdepartementet, jf. kap. 4000		
	01	Driftsutgifter	85 630 000	
	70	Tilskudd diverse formål, <i>kan overføres</i>	500 000	
	71	Tilskudd til kystkultur, <i>kan overføres</i>	2 000 000	88 130 000
1001		Deltakelse i internasjonale organisasjoner		
	70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	7 140 000	7 140 000
Sum Administrasjon				95 270 000
Forskning og utvikling				
1020		Havforskningsinstituttet, jf. kap. 4020		
	01	Driftsutgifter	234 260 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	135 050 000	369 310 000
1021		Drift av forskningsfartøyene, jf. kap. 4021		
	01	Driftsutgifter	100 500 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	84 800 000	185 300 000
1022		NIFES, jf. kap. 4022		
	01	Driftsutgifter	39 850 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	35 000 000	74 850 000
1023		Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU, jf. kap. 4023		
	50	Tilskudd Norges forskningsråd, <i>kan overføres</i>	253 000 000	
	51	Tilskudd Veterinærinstituttet	32 300 000	
	70	Tilskudd Fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	57 300 000	
	71	Tilskudd til utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	30 850 000	373 450 000
Sum Forskning og utvikling				1 002 910 000
Fiskeri- og havbruksforvaltning				
1030		Fiskeridirektoratet, jf. kap. 4030		
	01	Driftsutgifter	247 300 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	4 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 300 000	252 600 000
1050		Diverse fiskeriformål		
	71	Sosiale tiltak, <i>kan overføres</i>	1 000 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	2 140 000
	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	50 000 000
	76	Tilskudd til strukturtiltak for kapasitetstilpassning, <i>kan overføres</i>	10 000 000
	78	DNA-register for vågehval, <i>kan overføres</i>	650 000
	79	Informasjon ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	1 400 000
2415		Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak	65 190 000
	73	Rentestøtte stønadslån	25 000
	75	Marint innovasjonsprogram, <i>kan overføres</i>	40 000 000
		Sum Fiskeri- og havbruksforvaltning	357 815 000

Kystforvaltning

1062		Kystverket, jf. kap. 4062	
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i>	794 640 000
	21	Spesielle driftsutgifter	3 200 000
	30	Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i>	189 200 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	37 600 000
	46	Trafikksentral Nord-Norge, <i>kan overføres</i>	60 250 000
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, <i>kan overføres</i>	29 100 000
	70	Tilskudd Redningsselskapet	50 000 000
1070		Samfunnet Jan Mayen, jf. kap. 4070	1 163 990 000
	01	Driftsutgifter	16 000 000
	71	Avviklingskostnader Loran-C, <i>kan overføres</i>	11 600 000
		Sum Kystforvaltning	27 600 000
			1 191 590 000

Arbeidsliv

2540		Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	38 000 000
		Sum Arbeidsliv	38 000 000
		Sum departementets utgifter	2 685 585 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Administrasjon			
4000		Fiskeri- og kystdepartementet, jf. kap. 1000	
	01	Refusjoner	10 000
		Sum Administrasjon	10 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
Forskning og utvikling				
4020		Havforskningsinstituttet, jf. kap. 1020		
	03	Oppdragsinntekter	139 245 000	139 245 000
4021		Drift av forskningsfartøylene, jf. kap. 1021		
	01	Oppdragsinntekter	85 140 000	85 140 000
4022		NIFES, jf. kap. 1022		
	01	Oppdragsinntekter	35 000 000	
	02	Laboratorieinntekter	680 000	35 680 000
		Sum Forskning og utvikling		260 065 000
Fiskeri- og havbruksforvaltning				
4030		Fiskeridirektoratet, jf. kap. 1030		
	01	Oppdragsinntekter	10 000	
	02	Salg av registre, diverse tjenester	85 000	
	04	Fangstinntekter Overvåkingsprogrammet	10 000	
	05	Gebyr kjøperregistrering	455 000	
	06	Tvangsmulkt oppdrettsvirksomhet	690 000	
	08	Gebyr havbruk	19 515 000	
	09	Gebyr Merkeregisteret	20 280 000	
	12	Gebyr ervervstillatelse	2 950 000	
	13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner	40 000 000	
	14	Refusjoner	10 000	
	20	Tvangsmulkt og overtredelsesgebyr i fiskeflåten	10 000	
	21	Kontrollavgift fiskeflåten	20 640 000	
	22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning	4 000 000	108 655 000
4050		Diverse fiskeriformål, jf. kap. 4050		
	01	Strukturavgift for kapasitetstilpasning i fiskeflåten	5 000 000	5 000 000
		Sum Fiskeri- og havbruksforvaltning		113 655 000
Kystforvaltning				
4062		Kystverket, jf. kap. 1062		
	01	Gebyrinntekter	540 670 000	
	02	Andre inntekter	8 110 000	
	03	Inntekter salg av fyreiendommer	2 000 000	550 780 000
4070		Samfunnet Jan Mayen, jf. kap. 1070		
	07	Refusjoner	3 470 000	3 470 000
		Sum Kystforvaltning		554 250 000
		Sum departementets inntekter		927 980 000

Fiskeri- og kystdepartementet

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2006 kan:

1.

Dekke merverdiavgift under kap. 1633 post 01 og overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
Kap. 1020 postene 01 og 21	Kap. 4020 post 03
Kap. 1021 postene 01 og 21	Kap. 4021 post 01
Kap. 1022 postene 01 og 21	Kap. 4022 post 01
Kap. 1030 post 21	Kap. 4030 post 22
Kap. 1050 post 76	Kap. 4050 post 01
Kap. 1062 postene 01 og 45	Kap. 4062 postene 01 og 02

2. nytte inntil 10 mill. kroner av salgsinntekter fra salg av ikke næringsaktive fiskerihavner under kap. 4062 post 02 til dekning av salgsmkostninger forbundet med salget og oppgradering og vedlikehold av fiskerihavner under kap. 1062 post 30, samt til dekning av merverdiavgift under kap. 1633 post 01.

III

Fullmakt til overskridelser

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2006 kan overskride bevilgningen under kap. 1062 Kystverket, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 15 mill. kroner dersom det er nødvendig å sette i verk tiltak mot akutt forurensning uten opphold og før Kongen kan gi slikt samtykke.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

IV

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2006 kan foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme inklusive merverdiavgift
1062		Kystverket	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	3 mill. kroner

V

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2006 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1050		Diverse fiskeriformål	
	76	Tilskudd til strukturtiltak for fiskeflåten	6 mill. kroner
1062		Kystverket	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	20 mill. kroner

*Andre fullmakter***VI**
Strukturavgift

Stortinget samtykker i at strukturavgiften på førstehåndsomsetning av fisk i 2006 settes til 0,05 pst. av førstehåndsverdi av landet fisk i 2006.

Vedlegg 1**Ressurskontroll**

Norge er en fiskeristormakt. Vi rår over store ressurser, og norske fiskere fangster i enorme havområder. Å føre kontroll med denne aktiviteten – registrere fangst, forebygge og avdekke ulovligheter – er en sammensatt og krevende oppgave. Målet er en ansvarlig ressursforvaltning og å legge til rette for like konkurranseforhold i næringen, nasjonalt og internasjonalt. Skal vi fortsatt lykkes, må tilgjengelige ressurser på det offentlige side og næringens egeninnsats og egeninteresse i å arbeide for de samme målsettingene, rettes inn mot de områder som totalt sett gir den største uttelling.

I vedlegg 3 St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Fiskeri- og kystdepartementet ble det gitt en bred redegjørelse om ressurskontrollområdet og oppfølging av den redegjørelse om ulovligheter, kontroll og tiltak som Fiskeriministeren holdt for Stortinget i 2001.

Ved behandling av St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker den 27. mai 2005, fattet Stortinget følgende anmodningsvedtak, jf. Innst. S. nr. 192 (2004-2005):

»Stortinget mener det er nødvendig å styrke ressurskontrollen i fisket, og ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å oppnå dette».

I det følgende gis det en gjennomgang av arbeidet med ressurskontroll, hvilke tiltak som er innført det siste året og en vurdering av behovet for ytterligere styrket ressurskontrollarbeide.

Omfanget av ulovligheter

I redegjørelsen for Stortinget i 2001 ble omfanget av ulovligheter anslått til å ligge i spennet mellom 0

Tabell 1.1 Kystvaktens inspeksjonsstatistikk¹

År	Inspeksjoner	Anmeldelse/oppbringing	A/O pst.	Advarsel	Advarsel pst.	Total reaksjon	Total reaksjon pst.
2000	2 339	67	2,9 pst.	224	9,6 pst.	291	12,5 pst.
2001	2 416	59	2,5 pst.	250	10,4 pst.	309	12,8 pst.
2002	2 221	57	2,6 pst.	193	8,7 pst.	250	11,2 pst.
2003	2 053	38	1,9 pst.	158	7,7 pst.	196	9,5 pst.
2004	1 948	50	2,6 pst.	141	7,2 pst.	191	9,8 pst.

¹ Statistikken representerer Kystvaktens kontroller i Norges Økonomiske Sone og Fiskerisone ved Jan Mayen. Kystvakten foretar i tillegg inspeksjoner i Vernesonen rundt Svalbard og i internasjonalt farvann.

For Kystvaktens del har det vært en liten nedgang i antall inspeksjoner i 2004 i forhold til 2003. Reduksjonen skyldes at antallet patruljedøgn er redusert og at det er færre fiskefartøy enn tidligere som opererer i de farvann Kystvakten patrul-

jerer. Kystvakten har i 2004 i større grad prioritert å arbeide mot utvalgte problemområder. Foreløpige tall for 2005 tyder så langt på at kontrollvirksomheten ligger på samme nivå som i 2004.

Tabell 1.2 Fiskeridirektoratets inspeksjonsstatistikk

År	Inspeksjoner	Anmeldelse	Anmeld. pst.	Advarsel	Advarsel pst.	Total reaksjon	Total reaksjon pst.
2000	4 718	111	2,4 pst.	157	3,3 pst.	268	5,7 pst.
2001	5 548	167	3,0 pst.	158	2,8 pst.	325	5,9 pst.
2002	7 455	205	2,7 pst.	331	4,4 pst.	536	7,2 pst.
2003	6 769	130	1,9 pst.	256	3,8 pst.	386	5,7 pst.
2004	5 957	188	3,2 pst.	356	6,0 pst.	544	9,1 pst.

For Fiskeridirektoratets del har andelen kontroller på kaikanten mv. i forhold til rene dokumentkontroller i bedriftene økt betydelig i 2004 sammenliknet med foregående år. Kontroller på kaikanten er mer ressurskrevende enn dokumentkontroll, og forklarer nedgangen i antallet inspeksjoner i forhold til 2003.

Av inspeksjonsstatistikkene som er presentert ovenfor går det frem at det samlede antallet reaksjoner økte i 2004. Økningen er markant for Fiskeridirektoratets del. Den prosentvise andel anmeldelser i forhold til foretatte inspeksjoner økte fra 1,9 pst. i 2003 til 3,2 pst. i 2004, mens andelen advarsler var på 3,8 pst. i 2003 og økte til 6 pst. i 2004. Den samlede andelen inspeksjoner som ender i en reaksjon er dermed kommet opp i 9,1 pst. Fiskeridirektoratet har alltid hatt en mindre andel reaksjoner enn Kystvakten, men i 2004 lå de omtrent på samme nivå.

Regelbruddene som avdekkes er fortsatt i hovedsak de samme som tidligere år, dvs. overtredelser av reglene om føring av fangstdagbok og landings- og sluttsedler, hovedsakelig i form av for lite kvantum fangst registrert.

Statistikken kan ikke gi noe sikkert bilde av omfanget av ulovligheter i fiskeri- og havbruksnæringen. Utviklingen i 2004 gir ikke grunnlag for å si at det samlede omfanget av ulovligheter har gått ned i forhold til de anslag som ble lagt til grunn i 2001. Konklusjonen blir, på bakgrunn av 2004-tallene, at omfanget av ulovligheter fortsatt er uakseptabelt høyt. Fiskerimyndighetene har på denne bakgrunn tatt en rekke grep for å styrke dagens og fremtidens ressurskontroll.

I et helhetlig forvaltningsarbeide rettes oppmerksomheten mot bestander som sådan, uavhengig av hvilke havområder bestandene beveger seg i. Norges internasjonale innsats knyttet til ressursforvaltning er betydelig. At Norge og de landene vi deler bestander med lykkes i å etablere pålitelige forvaltningsregimer, herunder ordninger for ressurskontroll, er helt avgjørende for at vi skal lykkes også nasjonalt.

Det nasjonale ressurskontrollarbeidet

Styrket samarbeid om ressurskontroll

Samarbeidet mellom Fiskeridirektoratet og Kystvakten har blitt forsterket og effektivisert de siste årene. Samarbeidet regnes som meget godt og er en forutsetning for å lykkes med utfordringene innenfor ressurskontrollen. Samarbeidet er utvidet betydelig i det daglige arbeidet knyttet til inspeksjoner/landingskontroller og i den videre oppfølgingen av avdekkende tilfeller. Dette gjelder enten saken avdekkes på sjøen eller ved landing. Flere av de siste års større saker er avdekket som følge av dette samarbeidet.

Innføringen av et felles system for strategisk og operasjonell risikovurdering er et eksempel på utviklingen av et viktig felles verktøy for effektivisering av samarbeidet mellom kontrollatene. Kontrollressursene vil på en dokumenterbar måte styres mot de handlinger og situasjoner der regelbrudd typisk finner sted og konsekvensene av regelbrudd er størst. Et felles system for strategisk risikovurdering ble utviklet i 2004 og satt i drift fra januar 2005. Et tilsvarende felles system for operativ risikovurdering er under implementering høsten 2005. Et risikovurderingsverktøy vil samlet sett bidra til større treffsikkerhet i forhold til å avdekke regelbrudd enn tidligere.

Fiskeridirektoratet og Kystvakten har videre utviklet en felles inspeksjonsdatabase med opplysninger om gjennomførte inspeksjoner og pågående/avsluttede saker. Databasen er planlagt satt i drift høsten 2005. Det er forventet at den vil effektivisere informasjonsflyten og dermed legge forholdene til rette for at full effekt kan hentes ut av systemene for risikovurdering på sikt.

Lovbrudd på fiskeriområdet følges ofte av grove lovbrudd på skatte-, regnskaps- og tollregler. Det er på denne bakgrunn etablert et svært tett samarbeid med Tollvesenet og Skattedirektoratet og de øvrige kontrollinstansene på fiskeriområdet.

Det samarbeides både under forarbeid til og gjennomføring av felles kontroller samt under etterarbeid og oppfølging av saker som blir anmeldt til politiet. Samarbeidet er avgjørende for den samlede effektiviteten til ressurskontrollen, og vedlikeholdes og utvikles fortløpende med utgangspunkt i samarbeidsavtalen mellom etatene.

Det å anmelde en sak er den mest tyngende sanksjonen myndighetene rår over. I de alvorlige sakene er det også i mange sammenhenger det eneste alternativet. Dette har sammenheng med at det kan være nødvendig å anvende tvangsmidler i form av ransaking og beslag for få tilgang til relevante opplysninger i en sak. Fiskeriforvaltningen er helt avhengig av et godt samarbeid med politi/påtalemyndighet for å kunne bekjempe ulovligheter i næringen.

Over de siste fire årene har fiskeriforvaltningen høstet varierende erfaringer i forbindelse med at saker er anmeldt til politiet. Det kan trekkes et skille mellom de mindre sakene og de større. I de fleste tilfellene utfører politiet og påtalemyndigheten et tilfredsstillende arbeid knyttet til de mindre sakene. Denne sakstypen utgjør majoriteten av anmeldelsene og eksempler på slike er overtredelser av regler om rapportering i form av fangst dagbokføring, mindre overtredelser av reglene om veiing av fangst og seddelføring, fiske i stengte områder og brudd på redskapsregler. Når det gjelder de større sakene, som ikke utgjør noe høyt antall hvert år, er situasjonen tidvis en annen. I noen slike saker sett at det har tatt lang tid fra saker meldes til politiet til sakene får sin endelige avgjørelse i rettsapparatet.

Fiskeri- og kystministeren avholdt på denne bakgrunn et møte i juni 2005 med samtlige relevante kontrollinstanser, herunder politi- og påtalemyndighet, for å rette søkelyset mot dette problemet. Politi- og påtalemyndighet arbeider med å legge til rette for at saksbehandlingstiden i de større fiskerisakene skal bli kortere.

En slagkraftig regional organisering

Det er prosjektorganisert et overordnet regionalt ressurskontrollarbeid i Fiskeridirektoratet. To regioner, Region Troms og Region Møre og Romsdal, har fått ansvaret for avgrensede deler av kontrollarbeidet i hver sin del av landet. Den sjøgående ressurskontrollen er ett av områdene med behov for bedre samordning og regionovergripende styring. Prosjektorganiseringen vil legge til rette for en fleksibel og god utnyttelse av de samlede kontrollressurser og kompetanse i regionkontorene. Det vil gi større slagkraft der det gjelder siden den sjøgående kontrollen i aktuelle tilfeller

kan virke sammen med kontrolltiltak på land. Kontrollen på land og sjø må samordnes der det er behov for det. Dagens regionstruktur berøres ikke med denne prosjektorganiseringen og ansatte flyttes ikke som følge av dette.

Kystvaktens evne til tilstedeværelse

Kystvaktens effektivitet innenfor ressurskontrollen er avhengig av tilstedeværelse med den nødvendige kompetanse der fiskeriene foregår. I tillegg til optimal utnyttelse av eksisterende struktur vil oppgraderingen av Kystvakten når det gjelder fartøy og helikopterkapasitet, være av vesentlig betydning for en styrket innsats. Den indre Kystvakten og Bruksvakten slås sammen, samtidig med at det skal skje en utskiftning av fartøyer i denne flåtegruppen. Dette forventes å gi en mer effektiv kystvakttjeneste. Også oppdateringen av luftkontrollradaren på de helikopterbærende fartøyene samt overgang til en ny generasjon helikoptre vil øke evnen til rask tilstedeværelse over store havstrekninger.

Salgslagenes rolle

Salgslagene spiller en svært viktig rolle i ressurskontrollen gjennom sin rolle som informasjonsinnehenter og formidler, samt gjennom arbeidet med kvoteavregning. For å understreke denne betydningen og styrke samhandlingen med Fiskeridirektoratet har det blitt gjennomført en systematisk kartlegging av salgslagenes innsats på ressurskontrollområdet. Kartleggingsarbeidet avsluttes høsten 2005 og vil bli etterfulgt av en tiltaksvurdering for å styrke samarbeidet og dermed effekten av det samlede ressurskontrollarbeidet.

Fiskeri- og kystdepartementet har høsten 2005 pålagt salgslagene å gjøre sentrale landingsopplysninger offentlig tilgjengelig på internett. I tillegg arbeider Fiskeridirektoratet med et system for offentliggjøring av opplysninger om fisket kvanta på aggregert nivå. Siktemålet med åpenhet rundt slike opplysninger er primært at innsyn skal virke preventivt i forhold til mulige lovbrudd i næringen.

Øvrige tiltak

På initiativ fra næringen ble det opprettet en arbeidsgruppe under ledelse av Fiskeridirektoratet for å vurdere grensene for lovlig utkast. Arbeidsgruppen la fram sin rapport i juni 2005. På bakgrunn av rapporten arbeider fiskerimyndighetene nå med forslag til endring av regelverket for utkast, som i større grad klargjør utkastforbudet.

På bakgrunn av særlige kontrollutfordringer på Skagerrakkysten, med bla. et stort innslag av fritidsfiskere, nedsetter Fiskeri- og kystdepartementet høsten 2005 en arbeidsgruppe bestående av representanter fra kontrolletatene og organisasjonene for yrkes- og fritidsfiskerne for å vurdere hvordan kontrollen best kan styrkes på denne kyststrekningen. Arbeidsgruppen skal levere sine vurderinger innen utgangen av 2005.

Fiskeriforvaltningen har gjennomgått og forenklet det tekniske regelverket for utøvelsen av fisket. I alt 22 forskrifter er nå erstattet av én permanent forskrift. Endringen trådte i kraft 1. mai 2005 og vil bidra til en enklere og mer oversiktlig hverdag i forhold til de krav som stilles fra myndighetenes side.

Næringens medvirkning

Næringsorganisasjonene er svært viktige samarbeidspartnere i arbeidet med ressurskontroll. Dette gjelder ikke bare i forbindelse med utarbeidelsen av reguleringene, men også i forhold til å skape forståelse i næringen for betydningen av en god ressurskontroll som garanti for et høyt langtidsutbytte. Det siste handler om å bedre den samlede etikk og moral i hele næringen.

Norges Fiskarlag og Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening har igangsatt et flerårig prosjekt, «Etikk i Fiskerinæringen», for å arbeide for en sunn og ryddig næring preget av ansvarlighet. Prosjektet har bl.a. vektlagt informasjonsarbeide rettet mot næringen og et verdimerkeprogram som signaliserer at bedriften eller fartøyet tar etikk på alvor. Hittil er én pilotbedrift med i verdimerkeprogrammet. Det arbeides også med å utvikle et pedagogisk opplæringsmaterieell for bruk innen skoleverket. Det tas sikte på å slutføre prosjektet innen utgangen av 2006. Fiskeri- og kystdepartementet har delfinansiert prosjektet i 2003 og 2004.

I januar 2003 ble det undertegnet en samarbeidsavtale om tiltak mot ulovligheter i fiskerinæringen. Partene i avtalen er LO Industri, Norsk Sjømannsforbund, Fiskeri- og Havbruksnæringens landsforening, Norske Sjømatbedrifters Landsforening, Norges Fiskarlag, Norges Kystfiskarlag, Fiskeridirektoratet, Skattedirektoratet og Toll- og Avgiftsdirektoratet. Gjennom avtalen forplikter partene seg til å iverksette tiltak som motvirker ulike former for ulovligheter i fiskerinæringen. I avtalen legges det vekt på å bidra til økt forståelse for regelverket, bidra til nødvendige nye regler og eventuelt forenkle eksisterende regelverk og at partene skal bidra til en korrekt beskrivelse av næringen. Avtalen etablerer et forum hvor næring

og forvaltning kan møtes årlig for å vurdere nye tiltak og evaluere tiltak som er gjennomført.

Den samlede lovligheten i næringen er helt og fullt avhengig av hvilke handlinger næringen selv ser som etisk og moralsk akseptable. Med utgangspunkt i at den samlede reaksjonsprosenten stiger og det faktum at de samme grunnleggende lovbrudd fortsatt opptrer kan det reises spørsmål om næringen selv har tatt tilstrekkelig tak i utfordringene.

Oppsummering

Det er i løpet av siste år tatt viktige grep på det nasjonale plan for å styrke ressurskontrollen:

- Et overordnet regionalt ressurskontrollarbeid under Fiskeridirektoratet er etablert for å få større effekt ut av de samlede kontrollressursene.
- Det innføres et felles system for risikovurdering for kontrolletatene.
- Det innføres en felles inspeksjonsdatabase for Fiskeridirektoratet og Kystvakten.
- Det arbeides med å få ned saksbehandlingstiden i de større fiskerisakene hos politi- og påtalemyndigheten.
- Salgslagenes rolle i ressurskontrollen skal styrkes gjennom et større kartleggingsarbeid som belyser kontrollbehov og muligheter.
- Som ledd i en pågående prosess er regelverket for fiskerinæringen forenklet.
- Regelverket for utkast skal presiseres.
- Salgslagene og Fiskeridirektoratet skal offentliggjøre landingsinformasjon.

Samlet sett vil disse tiltakene gi økt styrke og treffsikkerhet i forhold til de utfordringer vi står overfor. Det er viktig at full oppmerksomhet rettes mot de ordninger som nå er etablert og at resultatene av de grep som er tatt avventes, før eventuelle nye større tiltak innføres.

Det flernasjonale og tosidige samarbeidet

Den internasjonale dimensjonen i Norges ressursforvaltningsarbeid er omfattende og ressurskrevende. Norge deler brorparten av de bestander vi fisker på med andre stater. Et godt samarbeid om felles forvaltning og kontroll er derfor grunnleggende for at vi skal lykkes i Norge og for at vi skal ha større sikkerhet for at de avtaler som inngås om kvotedeling, adgang til å fiske i norske områder mv. har et reelt innhold.

På det flernasjonale området er Norge en politisk pådriver og aktiv bidragsyter for å løfte opp og konkretisere ressurskontroll som tiltaksområde.

Kampen mot IUU-fiske

Under FAOs fiskeriministtermøte i mars i 2005 var det bred enighet om å intensivere arbeidet med å bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert fiske (IUU-fiske) med særlig vekt på tiltak som fangstsertifisering, handelsrestriksjoner, eliminering av økonomiske insentiver til å drive IUU-fiske, utvikling av et globalt register for fiskefartøy, styrking av kyst- og havnestatskontroll, og krav om at alle fartøy som fisker på det åpne hav skal kunne spores innen desember 2008.

Norge viderefører FAO-målsettingene på nasjonalt nivå og i samarbeid med øvrige stater i de regionale fiskeriorganisasjonene i Nord-Atlanteren.

Regionalt arbeid for en effektiv havnestatskontroll

Styrket havnestatskontroll er et prioritert område for Norges arbeid med en mer effektiv internasjonal ressurskontroll. Norge har fremmet forslag i Kommisjonen for fiske i det nordøstlige Atlanterhavet (NEAFC) om et regime for havnestatskontroll som bl.a. skal sikre opplysninger for flaggstaten som denne kan bruke i sin kontroll av egne fartøy og for kyststaten for å etterprøve om inngåtte avtaler overholdes. Forslaget fra Norge er en videreutvikling av den modellen som legges til grunn av FAO.

Tosidige kontrollavtaler

Kontroll med ressursuttaket på felles fiskebestander forutsetter et nært samarbeid mellom de berørte statene. Det er inngått avtaler om samarbeid på kontrollområdet med England, Skottland, Irland, Færøyene, Island, Sverige, Danmark, Nederland, Frankrike, Tyskland, Canada, Polen, Russland og Grønland.

Avtalene er generelle i den forstand at de omfatter alt fiske. Avtalepartene forplikter seg til følgende:

- utveksling av landingsopplysninger
- utveksling av fangstopplysninger
- utveksling av data om overtredelser
- utveksling av kontrollører
- utveksling av annet fagpersonell (fra administrasjon).

To viktige europeiske fiskerinasjoner, Spania og Portugal, har så langt ikke inngått slike kontrollav-

taler med Norge. Fiskeri- og kystdepartementet tok derfor i juni 2005 på nytt initiativ til å få på plass slike avtaler med disse statene.

Ulovlig fiske i Barentshavet

Det russiske ulovlige fisket av torsk i Barentshavet representerer en stor utfordring. Norske myndigheter har i en årrekke arbeidet med dette problemet. Prosessen med å kartlegge russiske fartøyers aktivitet i Barentshavet gjennomføres i tett samarbeid mellom Fiskeridirektoratet, Kystvakten og russiske myndigheter. Russiske fartøyers omlasting av fangst har hatt et særlig fokus de siste årene. Dette har vært et svært ressurskrevende arbeid for norske myndigheter, med utstrakt samarbeidet med russiske myndigheter og kontrollmyndighetene i de land hvor fangster fra Barentshavet landes.

I de siste årene er et omfattende uregistrert fiske og omlasting til russisk fartøy og fartøy under bekvemmelighetsflagg blitt avdekket. Undersøkelsene indikerer at så mye som 100 000 tonn norsk arktisk torsk på denne måte har vært unndratt kvotekontroll i hvert av årene 2002, 2003 og 2004. Fra og med 2003 er et estimat for det ulovlige fisket i størrelsesorden 100 000 tonn årlig blitt lagt inn i bestandsrådgivningen til ICES (Det internasjonale havforskningsrådet) og tatt hensyn til i kvotefastsettelsen i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon. Den samlede torskekvoten i Barentshavet i 2005 ble som en direkte følge av dette redusert.

Ulovlig russisk fiske og omlasting i Barentshavet har i tillegg til på embetsnivå blitt tatt opp på politisk nivå med russiske myndigheter ved flere anledninger i 2005. Fra norsk side opplever man nå at de øverste sentrale russiske myndigheter tar problemstillingen på alvor, og vil arbeide for å bekjempe ulovlighetene.

Som del av oppfølgingen av de politiske samtaler mellom den russiske landbruksminister Gordejev og fiskeri- og kystminister Ludvigsen i august 2005, vil Fiskeri- og kystdepartementet invitere to russiske inspektører fra Den føderale tilsynstjenesten for dyre- og plantehelse til å samarbeide med Kystvakten og Fiskeridirektoratet i deres kontrollvirksomhet for avdekke og reagere mot ulovlig fiske og omlasting i Barentshavet. Ministrene var videre enige om å vurdere å heve statusen til Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjonen, og ved å utvide dens mandat la den bli et permanent instrument for bekjempelse av ulovlig fiske og omlasting.

Under de siste forhandlingene i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjonen i oktober 2004

gikk partene grundig inn på problemstillingen uregistrerte fangster i Barentshavet. Konkret ble det enighet om en rekke tiltak, med spesiell fokus på omlasting til havs. Fiskefartøy pålegges nå å rapportere innen 24 timer før omlasting skal finne sted om tid, sted og art som skal omlastes. Motfartøy skal senest en time etter omlastingen sende rapport om omlastingen og innen 24 timer før fangsten skal landes om hvor fangsten skal landes. Fartøy som mottar fangst ved omlasting til havs pålegges satellittsporingssplikt på lik linje med fiskefartøy.

Fartøy som seiler under bekvemmelighetsflagg skal ikke ha adgang til å foreta omlasting fra partenes fiskefartøy. Norge og Russland skal tilstrebe full utveksling av informasjon om kvoter, satellittsporing og omlasting. Norge og Russland er enige om å innskjerpe praksis knyttet til lisensiering av fartøy for fiske i de respektive soner i de tilfellene der fartøy har unndratt eller tilbakeholdt informasjon for kontrollerende myndigheter. Dialogen med tredjeland skal styrkes for å få mer fullstendig informasjon om landinger fra norske og russiske fartøy. Det er nødvendig at Norge og Russland arbeider videre med å avdekke uregistrerte fangster og at det befestes et kontrollregime som skaper tillit til at vi i felleskap forvalter ressursene på en ansvarlig måte. Dette vil bli et hovedtema også under årets kommisjonsmøte.

Våren 2005 valgte Fiskeridirektoratet en ny tilnærming i arbeidet knyttet til Barentshavproblematikken. Med utgangspunkt i bilaterale kontrollavtaler deltok personell fra Fiskeridirektoratet under kontroller av fartøyer som landet fisk fra Barentshavet i utenlandske havner. Dette arbeidet har så langt gitt gode resultater. Ved tre tilfeldige utvalgte kontroller av landing av russisk fisk i EU-land er det avdekket ulovlig fanget fisk i et omfang på 3 000 tonn.

Russlands oppfølging av den politiske kontakten om det ulovlige fisket i Barentshavet blir viktig for det videre arbeidet på dette området. Regjeringen vil inntil videre avvente resultatene av dette før nye tiltak og tilnærminger vurderes.

Sett i lys av det ulovlige fisket i Barentshavet, er det av stor betydning å få etablert gode og pålitelige regimer for havnestatskontroll i de europeiske statene hvor det landes norsk arktisk torsk.

Kvoteartaler og ressurskontroll

Under de kommende fiskeriforhandlingene for 2006 legges det opp til fra norsk side en felles tilnærming og tydeligere kobling mellom de avtaler som inngås med andre stater om kvoter, fiskeadgang mv. i norske jurisdiksjonsområder og et krav

om en adekvat ressurskontroll som sikrer avtales troverdighet innenfor et ansvarlig, bærekraftig forvaltningsregime. På denne måten skal det legges til grunn at kvoteartalene skal inneholde et element som sikrer behovet for reell kontroll av uttak og landinger av fangst. Grunnforutsetningen må være at beskatningen av norske bestander skal skje innenfor et ansvarlig kontrollregime og at de avtaler Norge inngår med andre stater bør reflektere målsettingen om kontroll også i avtaler om kvotedeling, fiske i norske jurisdiksjonsområder mv. Det arbeidet som gjøres i NEAFC og i forhold til Russland bør videreføres og implementeres i de øvrige avtaler Norge inngår.

Norge og EU samarbeider tett om kontrollen med fiskeriene i Nordsjøen. Som ledd i dette ble partene under kvoteforhandlingene for 2004 også enige om å innføre obligatorisk veiing samt maksimum 2 pst. vanntrekk fra vekten av alle pelagiske fangster fra og med 1. januar 2004. I ettertid har det imidlertid vist seg at ikke alle de aktuelle EU-landene har fulgt opp dette vedtaket. Fiskeri- og kystdepartementet har arbeidet aktivt i forhold til både EU og medlemslandene for å få gjennomført disse bestemmelsene. Norge har tatt dette opp i aktuelle sammenhenger på politisk nivå, embetsnivå og i forhandlingssammenheng. Dette arbeidet ser ut til å gi resultater, og spesielt Skottland har kommet langt i å implementere bestemmelsene.

Utkastproblematikken er en gjenganger i forhold til EU. Fra norsk side har det særlig vært lagt vekt på å fremføre vår motstand mot det utkastpåbudet som gjelder i EU-farvann. I møte med EUs fiskerikommissær Borg i 2005 ble Fiskeri- og kystministerens synspunkter møtt med forståelse og en vilje til å arbeide videre med spørsmålet.

De pelagiske fiskeriene

De pelagiske fiskeriene, først og fremst av sild og makrell, foregår på bestander som deles mellom flere nasjoner. Denne delen av fiskerinæringen er særlig sensitiv for de konkurransevridende effektene som oppstår som følge av forskjellige kontrollregimer i de nasjoner som deltar i fisket. Med utgangspunkt i mangelfulle kontrollregimer og enkelte aktørers vilje til å begå ulovligheter for å skaffe kortsiktig profitt kan det kommersielle fisket trues. Den totale makrellkvoten er allerede redusert som en følge av enkelte nasjoners overfiske. Slike reduksjoner medfører at det blir mindre kvote å tildele norske fiskere, og situasjonen avviker ikke vesentlig fra det som er skjedd i forhold til torskekvoten i Barentshavet. I et etter hvert godt samarbeid med EU-kommisjonen og Færøyene, er ressurskontrollen på dette området

bedret og i større grad samordnet. Et viktig element i arbeidet så langt har vært å bruke til dels omfattende ressurser på tilstedeværelse i utlandet. Det er lagt til rette for mer gjennomsiktighet mellom landene om den kontrollen som utføres og dermed beredt grunnen for en felles problemforståelse. Det er imidlertid fremdeles et stykke vei igjen før de største ulikhetene er fjernet.

Oppsummering

Norge har det siste året tatt viktige skritt for å styrke et flernasjonalt regime for ressurskontroll og arbeidet aktivt overfor de statene vi deler fiskebestander med for å oppnå en mer pålitelig kontroll med den beskatning som finner sted:

- Både i forhold til EU, EUs medlemsland og Russland har en styrket ressurskontroll vært gjenstand for politiske kontakter.
- Norge har vært en aktiv og konstruktiv bidragsyter i FAOs overordnede arbeid med IUU-fiske, bl.a. gjennom arbeidet for en styrket havnestatskontroll.
- Norge har i NEAFC arbeidet for innføring av et regime for havnestatskontroll som også tilgodeiser Norges behov knyttet til problemene i Barentshavet.
- Norge har tatt initiativ til å få etablert tosidige kontrollavtaler med Portugal og Spania.
- Norge har i samarbeid med Russland nedlagt et omfattende arbeid, gjennom kontrollarbeid og etablering av kontrollordninger, for å få bukt med det ulovlige russiske fisket i Barentshavet.
- Norge har fortsatt arbeidet mot utkastpåbudet i EU-farvann.
- Norge har satt fokus på kontrollregimene knyttet til de pelagiske fiskerier, og har arbeidet for like kontrollordninger som er pålitelige og sikrer like konkurransevilkår.
- Under de kommende fiskeriforhandlinger for 2006 legges det opp til fra norsk side at de avtalene som inngås med andre stater skal inne-

holde et forpliktende kontrollelement som kan tjene til å virkeliggjøre Norges behov for en pålitelig ressurskontroll.

- Norge inviterer russiske inspektører til Norge for samarbeide med norske kontrollinstanser.

Det internasjonale arbeidet med ressurskontroll er ressurskrevende på flere plan. Bevilgningen på Fiskeri- og kystdepartementets driftsbudsjett kap. 1000 post 01 er styrket for å bedre å kunne følge opp denne dimensjonen i kontrollarbeidet.

Konklusjon

Norge har totalt sett et godt forvaltningsregime som bygger opp under målsettingene om en langsiktig, lønnsom og bærekraftig høsting av de marine ressurser. For å nå denne målsettingen arbeides det etter tre hovedlinjer: 1) fastsettelse av kvoter og beskatningsmønstre på bakgrunn av de til en hver tid beste vitenskapelige råd, 2) fangstkapasiteten tilpasses fangstgrunnlaget og 3) ressurskontroll. Et bredt og omfattende internasjonalt arbeid inngår som en vesentlig bestanddel i det samlede arbeidet.

Avsløringer har vist at det foregår et svært omfattende uregulert fiske i Barentshavet. Omfanget er slik at det årlig går milliardverdier tapt som følge av reduserte kvoter og reduserte inntekter til norske fiskere. Dette demonstrerer tydelig behovet for økt satsing på internasjonal ressurskontroll. Det er behov for å styrke arbeidet med kontrollen i internasjonale og bilaterale fora, både på det holdningsmessige og det faktisk utøvende området. Samtidig er vel så viktig å prioritere dette på høyt politisk nivå og legge påtrykk på Norges viktigste samarbeidspartnere, i sær Russland og EU, til å etablere mekanismer som gjør det mulig å føre en effektiv kontroll både til havs og ved landing til havn.

Vedlegg 2

Evaluering av driftsordningen for kystflåten

Med bakgrunn i St.meld. nr. 20 (2002-2003) og Stortingets behandling av meldingen, jf. Innst. S. nr. 271 (2002-2003) ble det ved kgl. res. av 7. november 2003 fastsatt forskrift om spesielle kvoteordninger for kystfiskeflåten. Forskriften er senere endret ved kgl. res. av 16. april og 15. oktober 2004. Forskriften inneholder regler om to ulike kvoteordninger: En strukturkvoteordning, som på visse vilkår gir en forhøyet kvotefaktor uten tidsbegrensning, og en driftsordning, som gir adgang til å utveksle kvoter mellom fartøy innenfor ett år. I forskriftens § 2 heter det:

«Drifts- og strukturordningene har som formål å legge til rette for en positiv utvikling av de ulike fartøygruppene i kystflåten, ved å gjøre det mulig å utvide kvotegrunnlaget for det enkelte fartøy og derved legge opp en drift som sikrer virksomhet over en størst mulig del av året, og å legge til rette for spesialisering av driften og derved et mer lønnsomt driftsopplegg for det enkelte fartøy».

Med driftsordning menes frivillige ordninger som åpner opp for tidsavgrenset utvidelse av kvotegrunnlaget for det enkelte fartøy gjennom overtakelse av kvote fra et annet fartøy. Formålet med driftsordningen er å legge til rette for at den enkelte fartøyeier kan øke fleksibiliteten og effektivisere driften, ved at den enkelte selv i større grad kan definere sitt driftsgrunnlag. For eksempel er det åpning for at to redere som før har fisket kvote med hver sin båt, kan gå sammen om å fiske disse på én båt. Det er også mulighet til å bytte kvoter for å kunne spesialisere driften. Driftsordningen er en frivillig ordning som gir fartøyeiere anledning til å styrke kvotegrunnlaget eller endre sin driftstilpasning gjennom utveksling av kvoter, uten at noe fartøy tas permanent ut av fisket. Utveksling av kvote gjelder for ett kalenderår av gangen, og en kvote kan ikke utveksles fra et fartøy i mer enn tre år i løpet av en periode på fem år. På grunn av deltakerlovens aktivitetskrav vil utvekslingen i praksis være begrenset til to sammenhengende år.

Driftsordningen for kystfiskeflåten ble innført som en prøveordning fra 1. januar 2004 i fylkene

Finnmark, Troms og Sogn og Fjordane. Den 16. april 2004 ble prøveordningen utvidet til å omfatte hele landet. I St.meld. nr. 20 (2002-2003) kapittel 10.5.1 heter det om driftsordningene:

«Dersom dette blir vellykket, tas det sikte på å innføre driftsordninger permanent fra 2005».

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) for Fiskeri- og kystdepartementet ble driftsordningen evaluert. Denne evalueringen var basert på en begrenset virkeperiode, og driftsordningene ble videreført som prøveordning også i 2005 for å skaffe tilstrekkelig erfaringsgrunnlag. Fiskeridirektoratet ble i brev av 18. november 2004 bedt om å gjennomføre en fornyet evaluering av driftsordningen. De følgende opplysninger er basert på data fra Fiskeridirektoratet per 13. mai 2005.

Status for driftsordningen

Utteksling av kvote gjennom driftsordningen gjelder for ett kalenderår av gangen, og søknader om utveksling behandles av Fiskeridirektoratets regionkontor i den region hvor det fartøyet som det overføres kvote fra er hjemmehørende. Det kan ikke gis tillatelse til utveksling dersom det er startet fiske på det kvoteavgivende fartøyetets kvote av det aktuelle fiskeslaget for inneværende år. Per 13. mai 2005 var det utvekslet totalt 359 kvoter gjennom driftsordningen. Til sammenligning ble det i løpet av hele 2004 utvekslet 468 kvoter. Da driftskvotene ble gjort gjeldende for hele landet fra 16. april 2004 ble det også adgang til å utveksle deler av kvote gjennom driftskvoteordningen, og dette medførte et utvekslingspress selv på ganske små rester av kvote. Denne muligheten ble fjernet gjennom forskriftsendring av 15. oktober 2004. For å kunne gi et korrekt bilde av utviklingen vil det imidlertid være nødvendig å sammenligne hele kalenderår.

Den fylkesvise fordelingen av kvoter fordelt på de ulike fartøygruppene og fiskeriene fremgår av tabell 2.1.

Tabell 2.1 Bruk av driftsordningen per 13. mai 2005 fordelt på fylke, fartøygruppe og fiskeri

Fylke	Hjemmels- lengde (m)	Konv. Fartøy < 28 m	NVG - kystnot	Seinot nord	Kyst- makrell <21,35 m not	Kyst-makrell <21,35 m garn/ snøre	Nordsjø- sild (kyst+ ringnot SUK)	Kyst- reke-trål
Finnmark	< 10 m	2						
	10-14,99 m	46						
	15-20,99 m	14	3	1				
	21-27,99 m	6	9	4				
Troms	< 10 m	11						
	10-14,99 m	24	2					
	15-20,99 m	9		1				
	21-27,99 m	11	8	3				
Nordland	< 10 m	8						
	10-14,99 m	32	7					
	15-20,99 m	27	2					1
	21-27,99 m	9	10	2			3	
Trøndelag	< 10 m	1						
	10-14,99 m	5	2					
	15-20,99 m		2					
	21-27,99 m		1					
Møre og Roms- dal	< 10 m	2	1			1		
	10-14,99 m	11	2		1			
	15-20,99 m	1	2		1		1	
	21-27,99 m	3	4	2	1		1	1
Sogn og Fjor- dane	< 10 m							
	10-14,99 m	2	2		1			
	15-20,99 m	2	3		4		1	
	21-27,99 m	4	9	1	1		1	
Hordaland	< 10 m							
	10-14,99 m	1	5		1		1	
	15-20,99 m	1	1					
	21-27,99 m	2	1					
Region Skager- rak	< 10 m					2		
	10-14,99 m	1	5			2		
	15-20,99 m		2					2
	21-27,99 m							
<i>Totalt</i>		<i>235</i>	<i>83</i>	<i>14</i>	<i>10</i>	<i>5</i>	<i>8</i>	<i>4</i>

Tabellen viser at driftsordningen nyttes mest i de tre nordligste fylkene, noe som er naturlig etter som det er her vi finner den største delen av kystfiskeflåten. Videre nyttes driftsordningen mest innenfor de konvensjonelle fiskeriene, med 65 pst. av alle utvekslede kvoter. Dette er en økning fra rundt 40 pst. i 2004.

Omtrent 43 pst. av kvotene som er utvekslet gjennom driftsordningen er knyttet til fartøy med hjemmelslengde¹ mellom 10 og 14,99 meter. I forhold til denne fartøygruppens samlede kvoter er 8 pst. utvekslet gjennom ordningen (se for øvrig tabell 2.2 for en nærmere oppstilling av de ulike

¹ Hjemmelslengden er den fartøylengden som er utgangspunktet for kvoteberegningen for fartøyet, som følge av utbytting eller forlengelse av fartøy kan reell lengde være forskjellig fra hjemmelslengde.

fartøygruppens relative bruk av driftsordningen). Fartøy med hjemmelslengde under 10 meter står for knappe 8 pst. av driftskvotene, og er således den fartøygruppen som i minst grad har benyttet seg av ordningen.

Driftsordningen benyttes mest i de tre opprinnelige prøvefylkene (Finnmark, Troms og Sogn og Fjordane). Fartøy hjemmehørende i Trøndelagsfylkene har brukt ordningen minst.

I 2004 ble omtrent 11 pst. av alle kvotene i kystfiskeflåten utvekslet gjennom driftsordningen. Per 13. mai 2005 var 359 kvoter utvekslet gjennom driftsordningen, noe som utgjorde om lag 9 pst. av kystfiskeflåtens samlede kvoter. Tabell 2.2 gir en oversikt over hvor stor andel av kvotene i hver fartøygruppe som har blitt utvekslet gjennom driftsordningen.

Tabell 2.2 Andel av kvotene utvekslet gjennom driftsordningen

Hjemmelslengde	2004	2005
Under 10 meter	4 pst.	3 pst.
10-14,99 meter	9 pst.	8 pst.
15-20,99 meter	18 pst.	13 pst.
21-27,99 meter	23 pst.	16 pst.
<i>Totalt</i>	<i>11 pst.</i>	<i>9 pst.</i>

Tabellen viser at andelen av kvoter som utveksles er større jo større fartøyene er. Samtidig viser tabellen at driftsordningens omfang per 13. mai 2005 var mindre enn det totale omfanget i 2004.

Tabell 2.3 viser en oversikt over spesialisering av driften. Driftstypen spesialisering henviser til

fartøy som både har leid ut og leid inn kvote, mens utveksling omfatter fartøy som bare har leid ut kvote. Det er også sortert etter hva slags fiskeri kvotene inngår i, fordelt på bunnfisk og pelagisk fisk (sildefiskerier).

Tabell 2.3 Spesialisering/utveksling av driftskvoter 2004-2005 (per 13. mai 2005))

Fylke	Driftstype	Antall 2004	Antall 2005
Finnmark	Utteksling bunnfisk	48	50
	Utteksling bunnfisk/sildefiskerier	7	4
	Spesialisering bunnfisk	5	3
	Spesialisering sildefiskerier	1	
Troms	Utteksling bunnfisk	47	47
	Utteksling bunnfisk/sildefiskerier	7	7
	Spesialisering bunnfisk	3	
	Utteksling sildefiskerier	4	
	Spesialisering sildefiskerier	1	

Tabell 2.3 Spesialisering/utveksling av driftskvoter 2004-2005 (per 13. mai 2005))

Fylke	Driftstype	Antall 2004	Antall 2005
Nordland	Utteksling bunnfisk	43	62
	Utteksling bunnfisk/sildefiskerier	7	6
	Spesialisering bunnfisk	2	
	Utteksling sildefiskerier	28	15
	Spesialisering sildefiskerier	4	1
Trøndelag	Utteksling bunnfisk	2	5
	Utteksling bunnfisk/sildefiskerier	1	1
	Utteksling sildefiskerier	7	2
Møre og Romsdal	Utteksling bunnfisk	7	15
	Utteksling bunnfisk/sildefiskerier	1	2
	Utteksling sildefiskerier	27	9
	Spesialisering sildefiskerier	1	1
Sogn og Fjordane	Utteksling bunnfisk	5	4
	Utteksling bunnfisk/sildefiskerier	1	3
	Spesialisering bunnfisk	1	
	Utteksling sildefiskerier	18	7
	Spesialisering sildefiskerier	6	5
Hordaland	Utteksling bunnfisk	1	2
	Utteksling sildefiskerier	18	5
Rogaland/Agder/Østlandet	Utteksling bunnfisk	9	7
	Utteksling sildefiskerier	33	7
	Spesialisering sildefiskerier	1	

Tabellen viser at utveksling er mer utbredt enn spesialisering innenfor både bunnfiske og sildefiske. Dette indikerer at driftsordningen fortrinnsvis benyttes for å styrke driftsgrunnlaget til det enkelte fartøy. Det er en tendens til økt spesialisering med økende fartøystørrelse. Dette kan forklares med at større fartøy gjerne har et bredere kvotegrunnlag, og større kostnader knyttet til omrigging og gange fra et fiskeri til et annet. Det synes også som om spesialisering er mer aktuelt i fiskerier med marginal lønnsomhet, særlig bytte mellom seinotkvote og nordsjøsildevote.

Fiskeri- og kystdepartementets vurderinger

Tallmaterialet viser at driftsordningen primært brukes for å styrke det enkelte fartøys driftsgrunnlag, og i mindre grad for å spesialisere driften. Driftsordningen nyttes av fartøy langs hele kysten,

og det samlede omfang er beskjedent i forhold til de totale kvotene. Samtidig tilsier bruken av driftsordningen at fiskerne ser dette som en nyttig ordning. Ved forrige evaluering ble det antatt at driftsordningene hadde ført til at uutnyttet fangstkapasitet ble aktivert. Dette er et forhold som ble omtalt og diskutert i St.meld. nr. 20 (2002-2003), og var således en forventet effekt av ordningen. Det viser seg imidlertid vanskelig å påvise at dette faktisk har skjedd, og eventuelt i hvilket omfang. Bortfallet av adgangen til å utveksle restkvoter har gjort driftsordningen enklere, og kan ha bidratt til å dempe kapasitetsutnyttelsen.

Fiskeri- og kystdepartementet legger avgjørende vekt på å legge til rette for permanent struktureffekt og kapasitetsreduksjon. Driftsordningen bidrar isolert sett ikke til dette, men ettersom driftsordningen er tidsavgrenset må fartøyeiere som har utvekslet kvote gjennom denne ved utløpet av driftskvoteperioden ta stilling til hvorvidt de skal fiske kvoten selv eller ta fartøyet ut av fisket

gjennom strukturordningene. Dette tilsier at i kombinasjon med de tilgjengelige strukturordningene kan driftsordningen gi fartøyeiere et bedre grunnlag for denne beslutningen.

Driftsordningen gir fartøyeierne større fleksibilitet i valg av drifts- og tilpasningsform, og gjør det mulig å utvide kvotegrunnlaget for det enkelte fartøy. Dette bidrar til å sikre et mer lønnsomt driftsopplegg, og gir et bedre grunnlag for virksomhet over en størst mulig del av året. Dette er i tråd med ordningens formål. Det må også under-

strekes at driftsordningen er innrettet mot aktive fiskere, og den tidsavgrensede utvekslingsadgangen er en effektiv sperre mot at driftsordningen blir benyttet til passiv kvoteforvaltning.

Med bakgrunn i de erfaringene som er høstet gjennom prøveperioden mener Fiskeri- og kystdepartementet at driftsordningen er en positiv innretning for utviklingen av kysten og kystfiskeflåten. Etter prøveperiodens utløp 31. desember 2005 vil driftsordningen derfor bli videreført som en ordinær ordning.

Vedlegg 3

Strukturtiltakene i kystfiskeflåten

Spørsmålet om overkapasitet og strukturtiltak for kystfiskeflåten har vært gjenstand for oppmerksomhet de siste årene. En enstemmig Næringskomité ba i Innst. O. nr. 55 (1998-1999) regjeringen om å utrede hvorvidt enhetskvoteordningen kunne gjøres gjeldende for fartøy under 28 meter. Dette ble fulgt opp gjennom Vedlegg 1 i St.prp. nr. 1 (1999-2000) fra Fiskeridepartementet hvor det ble gjort rede for spørsmål vedrørende bruk av enhetskvoteordninger innenfor kystfiskeflåten, og andre mulige strukturtiltak. Etter offentlige høringer av forslag til ulike strukturtiltak, fremmet Regjeringen sine forslag i St.meld. nr. 20 (2002-2003) Strukturtiltak i kystfiskeflåten. Regjeringens tilrådninger ble vedtatt i Stortingets behandling av Innst. S. nr. 271 (2002-2003) den 16. juni 2003.

Et gjennomgående trekk ved denne prosessen har vært ønsket om å kombinere ulike strukturvirkemidler overfor kystflåten. De gjeldende bestemmelsene i dag omfatter en strukturkvoteordning for fartøy med hjemmelslengde¹ mellom 15 og 27,99 meter, og en kondemneringsordning gjennom Strukturfondet for fartøy med hjemmelslengde under 15 meter. Ved siden av disse er det en driftsordning som åpner for årlig kvoteutveksling i kystfiskeflåten. Strukturvirkemidlene for kystfiskeflåten er utformet for å ivareta følgende hensyn:

- Å opprettholde en differensiert flåte
- En forholdsvis stabil geografisk fordeling av deltakeradganger/fartøy
- Tilstrekkelig økonomisk insentiv for fartøyeiere til benytte seg av ordningene
- Viktige kontrollhensyn
- Tilstrekkelig fleksibilitet til at flest mulig kan finne en tilpasning ut fra egne forutsetninger
- Enkle og praktisk gjennomførbare tiltak
- Unngå for stor gjeldsbelastning for fartøyer som benytter seg av ordningen

¹ Hjemmelslengden er den fartøylengden som er grunnlaget for kvoteberegningen for fartøyet. Som følge av utskifting eller forlengelse av fartøy kan den faktiske lengden avvike fra hjemmelslengden.

- unngå i størst mulig grad at fartøyer som ikke benytter seg av ordninger blir negativt berørt av dem.

Kondemneringsordningen gjennom Strukturfondet har vært virksom siden 1. juli 2003, og er regulert i forskrift om strukturavgift og strukturfond for kapasitetstilpasning av fiskeflåten². Strukturkvoteordningen ble innført med virkning fra 1. januar 2004, og er regulert av forskrift om spesielle kvoteordninger for kystfiskeflåten³.

Om strukturvirkemidlene

Eiere av fiskefartøy med hjemmelslengde under 15 meter som ønsker å benytte seg av strukturordningene, har i dag mulighet til å søke tilskudd fra Strukturfondet til kondemnering av fartøy som har adgang til å delta i adgangsbegrensede fiskerier. Den kvoten som blir frigjort ved kondemnering av fartøy, blir tilbakeført den aktuelle reguleringsgruppen. Strukturkvoteordningen gir mulighet for langsiktig forhøyet kvotegrunnlag for enkeltfartøy med hjemmelslengde mellom 15 og 27,99 meter ved at kvotene til et fartøy som tas permanent ut av fiske kan overføres til ett eller flere andre fartøy som strukturkvote. Ved bruk av strukturkvoteordningen blir den opprinnelige kvoten avkortet med 20 pst. som tilbakeføres hele den aktuelle reguleringsgruppen. Felles for ordningene er at begge er frivillige og de bidrar til en permanent kapasitetsreduksjon ved at fartøy tas ut av fiske.

Evalueringsrapport av disse ordningene omtales i St.meld. nr. 19 (2004-2005):

² Fastsett av Fiskeridepartementet 30. juni 2003 med hjemmel i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 9b. Endret 7. november 2003 nr. 1324, 26. mars 2004 nr. 587.

³ Fastsett ved kgl. res. 7. november 2003 med hjemmel i lov av 3. juni 1983 om saltvannsfiske m.v. § 5a. Fremmet av Fiskeridepartementet. Endret 16. april 2004 nr. 622, 15. oktober 2004 nr. 1352.

«Regjeringen vil evaluere det femårige Strukturfondet for kondemnering av fartøy under 15 meter etter tredje driftsår i 2006. Evalueringen skal gi svar på om Strukturfondet har virket etter målsettingen, og om det har hatt ønsket effekt. Regjeringen vil evaluere strukturkvoteordningen for kystflåten i forbindelse med evalueringen av Strukturfondet, blant annet med sikte på å vurdere om strukturkvoteordningen skal utvides til også å omfatte noen av de fartøygruppene (under 15 meter) som i dag kan tildeles kondemneringstilskudd fra Strukturfondet.»

På bakgrunn av Fiskeri- og kystdepartementets erfaringer med strukturtiltakene, samt den senere tids diskusjon i fiskerinæringen, kan det imidlertid

være hensiktsmessig å forsere denne tidsplanen. I det følgende vil status for fartøygruppen mellom 10 og 14,99 meter hjemmelslengde bli presentert, og deretter blir foreslåtte endringer av strukturtiltakene presentert.

Status for fartøygruppen med hjemmelslengde 10-14,99 meter

Kystfiskeflåten er gjennom Finnmarksmodellen delt inn i fire lengdegrupper ut i fra fartøyenes hjemmelslengde for kvotetildeling. Gruppen fra 10 til 14,99 meter er den største av disse. Tabell 3.1 gir en oversikt over antall aktive deltakeradganger i denne fartøygruppen per 1. januar 2005.

Tabell 3.1 Deltakeradganger per 1. januar 2005 med hjemmelslengde mellom 10 og 14,99 meter

Deltakeradganger	Finnmark	Troms	Nordland	Trøndelag	Møre og Romsdal	Sogn og Fjordane	Hordaland	Rogaland	Agder/Østlandet	Totalt
Gruppe I	289	229	459	86	126	25	8	6	5	1 233
Kongekrabbe	129	10	26	4	3	1	1		1	175
Norsk vårgytende sild	11	9	52	14	25	15	27	14	5	172
Makrell garn/snøre < 13 m	7		16	4	43	5	14	31	28	148
Makrell notfartøy < 13 m			15	6	10	9	56	10	2	108
Kystrekestrål sør 11 m og over		1			3	1	8	23	49	85
Norsjøsild notfartøy < 21,35 m					2	7	28	8	4	49
Makrell garn/snøre 13-21,35 m	1	1	2	4	9	2	5	11	10	45
Torsk sør for 62× N	1				2	20	1	10	8	42
Sei nord notfartøy 13-27,5 m	6	4	16	3	1	3	2			35
Makrell not 13-21,35 m			3	6	8	4	4	1	1	27
Rognkjeks 13 m og over	5	7	4							16
Totalt	449	261	593	127	232	92	154	114	113	2 135

Fartøy med hjemmelslengde mellom 10 og 14,99 meters disponerte per 1. januar 2005 til sammen 2 135 deltakeradganger i 12 forskjellige adgangsregulerte fiskerier (deltakeradganger i fisket etter kongekrabbe og rognkjeks er holdt utenfor drifts- og strukturordningene). Vel 57 pst. av

disse var knyttet til konvensjonelle fartøy under 28 meter (gruppe I). Av samtlige deltakeradganger er omtrent 61 pst. hjemmehørende i de tre nordligste fylkene. Nordland er det største enkeltfylket med 593 deltakeradganger, noe som utgjør 28 pst. av det totale antallet i denne fartøygruppen.

Utviklingen i antall deltakeradganger i fartøygruppen med hjemmelslengde mellom 10 og 14,99 meter fra 2002 til 2005 er vist i tabell 3.2. Av tabellen framgår også de største reguleringsgruppene,

og deltakeradgangene til gruppe I for fiske etter torsk, sei og hyse nord for 62°N utgjør over halvparten av det samlede antall deltakeradganger for denne fartøygruppen.

Tabell 3.2 Utvikling i antall deltakeradganger med hjemmelslengde mellom 10 og 14,99 meter

Deltakeradgang	2002	2003	2004	2005
Gruppe I	1 204	1 277	1 254	1 233
Kongekrabbe		148	154	175
Norsk vårgytende sild	154	206	221	172
Makrell garn/snøre < 13 meter	105	136	143	148
Andre	298	398	443	407
<i>Totalt</i>	<i>1 761</i>	<i>2 165</i>	<i>2 215</i>	<i>2 135</i>

Antall deltakeradganger for fartøyene med hjemmelslengde mellom 10 og 14,99 økte fra 1 761 i 2002 til 2 215 i 2004. Denne utviklingen skyldes innføringen av adgangsbegrensninger i nye fiskerier (seinot sør 13-27,5 meter, kongekrabbe, nord-sjøsild not < 21,35 meter og torsk sør < 28 meter), og etableringen av den nye gruppe I for fiske etter torsk, hyse og sei fra og med 2003 til erstatning for den gamle gruppe I som bare omfattet torsk.

Reduksjonen i antall deltakeradganger fra 2004 til 2005 kan blant annet forklares av kondemneringsordningen knyttet til Strukturfondet, og innføring av aktivitetskrav i fisket etter norsk vårgytende sild fra 2005.

Eierskapet til fartøyene som inngår i gruppen med hjemmelslengde mellom 10 og 14,99 meter er et forhold som belyses i tabell 3.3.

Tabell 3.3 Utvikling i selskapsform for fartøy med hjemmelslengde mellom 10 og 14,99 meter

Selskapsform	2002	2003	2004	2005
Enkeltmannsforetak	74 pst.	73 pst.	72 pst.	69 pst.
Partsrederi	12 pst.	11 pst.	11 pst.	11 pst.
Aksjeselskap	9 pst.	11 pst.	12 pst.	13 pst.
Ansvarlig selskap	3 pst.	3 pst.	3 pst.	4 pst.
Selskap med delt ansvar	1 pst.	2 pst.	2 pst.	2 pst.
Annen juridisk person	1 pst.	1 pst.	1 pst.	1 pst.

Tabellen viser utvikling i eierskapet til fartøyene framstilt gjennom ulike typer selskapsform. Til tross for en viss nedgang fra 2002 er det fortsatt enkeltmannsforetak som er den dominerende eierskapsformen i denne fartøygruppen. Alle selskapsformene er underlagt deltakerlovens krav om at fiskefartøy skal eies av aktive fiskere.

Det strukturelle virkemiddelet som er tilgjengelig for fartøy under 15 meter er som tidligere nevnt kondemnering over Strukturfondet. I tabell 3.4 er det en oversikt over antall deltakeradganger som fra Strukturfondets etablering 1. juli 2003 og fram til utgangen av 2004 har blitt trukket inn som følge av kondemnering gjennom denne ordningen.

Tabell 3.4 Antall deltakeradganger trukket inn i perioden 1. juli 2003–31. desember 2004

<i>Fylke</i>	<i>Gruppe I < 10 m</i>	<i>Gruppe I > 10 m</i>	<i>Andre < 10 m</i>	<i>Andre > 10 m</i>	<i>Totalt</i>
Finnmark	24	19		1	44
Troms	27	10			37
Nordland	40	18		3	61
Nord-Trøndelag	6	3			9
Sør-Trøndelag	1				1
Møre og Romsdal	5	2		2	9
Sogn og Fjordane	1		1	7	9
Hordaland			10	16	26
Rogaland			1	11	12
Vest-agder			2	2	4
Aust-agder					0
Telemark				1	1
Vestfold				1	1
Akershus					0
Østfold			1		1
<i>Totalt</i>	<i>104</i>	<i>52</i>	<i>15</i>	<i>44</i>	<i>215</i>

Som det framgår av tabellen ble totalt 215 deltakeradganger i reguleringsgrupper med hjemmelslengde under 15 meter trukket inn i løpet av perioden. Siden noen av fartøyene som har blitt kondemnert har hatt deltakeradgang i flere reguleringsgrupper er antall fartøy kondemnert i samme periode noe lavere. Totalt er det i løpet av 2003 og 2004 kondemnert 201 fiskefartøy over Strukturfondet.

Tallene viser at kondemneringsordningen har blitt benyttet mest av fartøy med hjemmelslengde under 10 meter, og nærmere 73 pst. av deltakeradgangene som har blitt trukket inn har vært i gruppe I for fiske etter torsk, sei og hyse nord for 62° N. At kondemneringsordningen har vært mer brukt blant fartøy under 10 meter har bidratt til å gi de gjenværende fartøyene i denne gruppen en gunstigere kvoteeffekt enn for fartøy mellom 10 og 14,99 meter.

For 2005 er det så langt gitt tilsagn om kondemneringstilskudd for 40 fartøy, hvorav 26 har adgang

til å delta i gruppe I. Av disse har 14 hjemmelslengde under 10 meter, mens 12 har hjemmelslengde mellom 10 og 14,99 meter. Per 1. september var 31 av disse 40 tilsagnene akseptert. Det er utlyst ny tilskuddsrunde høsten 2005. Det er derfor ennå ikke klart hvor mange fartøy som faktisk vil bli kondemnert i løpet av 2005.

Gjennomsnittsalderen i kystfiskeflåten under 15 meter har i perioden 2002 til 2005 blitt redusert fra 25,5 år til 23,3 år. I fartøygruppen med hjemmelslengde mellom 10 og 14,99 meter har gjennomsnittsalderen blitt redusert med 2,5 år i perioden.

Fartøy med hjemmelslengde over 15 meter har ikke tilgang til Strukturfondet, men kan nytte seg av den tidligere omtalte strukturkvoteordningen. Tabell 3.5 viser omfanget av denne ordningen fra innføringstidspunktet 1. januar 2004 og fram til 19. mai 2005.

Tabell 3.5 Bruk av strukturvoteordningen fra 1. januar 2004 til 19. mai 2005

Fylke	Antall fartøy	Hjemmelslengde	Konv. Fartøy < 28 m	NVG kyst-not	Sei nord	Sei sør	Kyst-makrell not 13-21,35 m	Kyst-makrell garn/snøre 13-21,35 m	Kyst-reke-trål	Nord-sjøsild
Finnmark	5	15-20,99 m	3	1	1					
		21-27,99 m	2	1	1					
Troms	10	15-20,99 m	8	4	1					
		21-27,99 m	1	5						
Nordland	34	15-20,99 m	21	8	4					
		21-27,99 m	8	24	2					
Trøndelag	6	15-20,99 m	2	2	1		1			
		21-27,99 m	1	4						
Møre og Romsdal	20	15-20,99 m	6	7	1		6			1
		21-27,99 m	2	12	2	1	3			4
Sogn og fjordane	9	15-20,99 m	2	2			1			1
		21-27,99 m	2	6	3		1		2	1
Hordaland	7	15-20,99 m		5		1	1			2
		21-27,99 m		2						
Rogaland/ Agder/Østlandet	4	15-20,99 m	1	1				1	1	
		21-27,99 m							2	
Totalt	95		59	84	16	2	13	1	5	9

Tabellen viser at det totalt var tatt ut 95 fartøy av fiske gjennom strukturvoteordningen per 19. mai 2005. En oppdatering per 14. september 2005 viser at tallet er økt til 106 fartøy. Strukturvoteordningen har bidratt til å redusere overkapasiteten i kystfiskeflåten fartøygrupper med hjemmelslengde over 15 meter, og erfaringene viser at dette er en praktisk ordning som finansieres av næringsaktørene selv.

Forslag om endring av strukturvirkemidlene

Det viser seg at strukturvirkemidlene for kystfiskeflåten så langt har hatt minst effekt i fartøygruppen 10-14,99 meter. Siden dette også er den største

gruppen, er det grunn til å vurdere en annen innretning på strukturtiltakene rettet mot denne gruppen. Fra næringen har det kommet signaler om at kombinasjonen av drifts- og strukturordninger for flåten over 15 meter gir en uheldig konkurransevridning for fartøyeiere i gruppen under 15 meter som ønsker å styrke sitt driftsgrunnlag, men som på individuelt nivå bare har tilgang til driftsordning.

På grunn av det store antall fartøy i gruppen mellom 10 og 14,99 meter, og det relativt lave antall som er tatt ut gjennom kondemneringsordningen, har de gjenværende fartøyene ikke fått noen vesentlig positiv effekt på sitt kvotegrunnlag. Økt kvotegrunnlag var en av intensjonene bak strukturtiltakene, og det faktum at effekten så langt har vært ubetydelig på dette området, taler for en end-

ring av strukturordningen for denne fartøygruppen.

En rekke fartøyeiere i gruppen mellom 10 og 14,99 meter har benyttet driftsordningen til å utveksle kvoter. På grunn av begrensningene som ligger i deltakerloven er det imidlertid mange fartøyeiere som fra 1. januar 2006 må ta stilling til hvorvidt de skal gjenoppta fiske med det opprinnelige fartøyet eller stå i fare for å miste deltakeradgangen og ervervstillatelsen. Det er grunn til å anta at det foretrukne alternativ for de fleste fartøyeierne vil være å sette fartøyet i drift igjen, til tross for at dette kanskje ikke blir vurdert som noen optimal løsning av den enkelte.

For å bedre situasjonen for denne fartøygruppen har Fiskeri- og kystdepartementet sendt på høring et forslag om at strukturkvoteordningen utvides til å omfatte fartøy med hjemmelslengde for kvotetildeling mellom 10 og 14,99 meter. Forslaget bygger på de samme grunnprinsipper som for øvrige fartøygrupper i ordningen (15-27,99 meter), men høringsnotatet inneholder en nærmere drøfting av noen spørsmål. Dette gjelder særlig spørsmål om kvotekonsentrasjon, hvorvidt det skal settes lengdegrense på 15 meter for fartøy som benytter strukturkvoteordningen og en drøfting av kravene til kondemnering ved strukturering.

Dersom den frivillige strukturkvoteordning utvides til også å omfatte gruppen med hjemmelslengde for kvotetildeling mellom 10 og 14,99 meter, vil dette ha en mer direkte effekt på det enkelte fartøys kvotegrunnlag enn dagens ordning med kondemnering over Strukturfondet. Samtidig vil en slik løsning gjøre det mulig for de fartøyene som har styrket driftsgrunnlaget gjennom driftsordningen å beholde 80 pst. av dette, gitt at det kvoteavgivende fartøy tas ut av fiske. Dette sikrer at de som har benyttet seg av driftsordningen fullt ut får et bedre alternativ enn hva det gjeldende regelverk åpner for. Dette vurderes som positivt både i forhold til ressursene, fartøyeierne og mannskap.

Ettersom strukturvirkemidlene fortsatt vil være frivillige ordninger, er det vanskelig å forutsi noe sikkert om effekten av en utvidet strukturkvoteordning. I det utsendte høringsnotatet diskuteres imidlertid mulige distriktsmessige, ressursmessige, økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget.

Spørsmålet om utvidelse av strukturkvoteordningen til fartøy mellom 10 og 14,99 meter har vært gjenstand for debatt og oppmerksomhet i fiskerinæringen. De fleste fylkesfiskarlagene innenfor Norges Fiskarlag har hatt saken til behandling. Saken ble også drøftet på Norges fiskarlags landsmøte 7.-9. oktober 2005.
